Samim Kocagöz

Onbinlerin Dönüşü

Literatür®

Onbinlerin Dönüşü

Samim Kocagöz

Onbinlerin Dönüşü

LİTERATÜR YAYINLARI: 573
Samim Kocagöz Kitaplığı: 06

ONBİNLERİN DÖNÜŞÜ
Samim Kocagöz

Genel Yayın Yönetmeni
Kenan Kocatürk

Yayına Hazırlayan
Işıl Özgüner

Kapak Tasarımı
Mithat Çınar

Baskı Öncesi Hazırlık
Emel Atik

Birinci Basım, 1957
Literatür Yayınları'ndan Birinci Basım, Ocak 2009

Baskı ve Cilt:
Şefik Matbaası
Tel: (0212) 549 62 62

ISBN: 978-975-04-0462-7

© Copyright 2009, Literatür: Yayıncılık
Bu kitabın yayın hakları Literatür: Yayıncılık, Dağıtım,
Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.
Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde çoğaltılamaz,
dağıtılamaz, yeniden elde edilmek üzere saklanamaz.

Sertifika No: 10843

LİTERATÜR®
Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
İstiklal Caddesi, Emgen Han, No: 47 Kat: 4
Beyoğlu 34433 İstanbul
T 0(212) 292 4120
F 0(212) 245 5987
E literatur@literatur.com.tr
www literatur.com.tr

Samim Kocagöz'ün Kısa Yaşamöyküsü

Samim Kocagöz, 1916 yılında Söke'de doğdu. 1928'de ilkokulu bitiren Kocagöz, ortaokul ve lise öğrenimini İzmir Erkek Lisesi'nde tamamladı. 1937 yılında liseyi bitirdikten sonra da en büyük amacı olan edebiyat öğrenimini almak üzere İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1942-45 yılları arasında İsviçre'nin Lozan Üniversitesi'nde Sanat Tarihi ve Felsefe Tarihi dersleri aldı.

Yazarlığının yanı sıra öğretmenlik de yapan Kocagöz, İzmir Devlet Konservatuvarı'nda Tiyatro Tarihi, Edebiyat; kısa bir süre çalıştığı İzmir Ticaret Lisesi'nde de edebiyat dersleri verdi.

Öykü ve yazıları *Serveti Fünun-Uyanış, Ses, Yürüyüş, Vatan, Fikirler, Yenilikler, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Ataç, Yön, Türk Dili, Varlık, Adam Sanat, Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan Samim Kocagöz, yazın yaşamına 1938 yılında yayımlanan *İkinci Dünya* romanıyla başladı. Olgunluk dönemindeki eserlerinde rastlanmayan romantizmin etkin olduğu bu romanını, diğer roman ve öyküleri izledi.

İlk öyküsü "Yarıntı" 1939'da *Ses* dergisinde yayımlandı. "Yarıntı" ile başlayan öykücülük serüveni, *Telli Kavak* (1941), *Sığınak* (1946), *Sam Amca* (1951) kitaplarıyla şekillendi. *Yeni İstanbul* ve *New York Herald Tribune* gazetelerinin 1950 yılında düzenledikleri Dünya Hikâye Yarışması'nda "Sam Amca" öyküsüyle Türkiye birincisi oldu. 1944 yılında tamamlanıp 1948'de yayımlanan *Bir Şehrin İki Kapısı* adlı romanı, yazarın toplumcu gerçekçi çizgisini yansıtan ilk romanı olarak değerlendirildi. Roman, 1985'te yapılan ikinci baskısında *Nabi'nin Park Kahvesi* adıyla yayımlandı.

1946'da *Vatan* gazetesinde çıkan "Fındık Yaprakları" öyküsü nedeniyle Sivas'a sürüldü.

Hüsamettin Bozok'un kurduğu Yeditepe Yayınevi'nin 1955-60 yılları arasında ortağı oldu.

Öykücülüğünün ikinci dönem eserleri olan *Cihan Şoförü* (1954), *Ahmet'in Kuzuları* (1958), *Yolun Üstündeki Kaya* (1964) kitapları basıldı.

Kocagöz, 1957'de çıkan *Onbinlerin Dönüşü*'nde, İkinci Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkan fikir hareketleri/ayrılıklarını, insanların düş kırıklıklarını anlattı. *Kalpaklılar-Doludizgin* (1962) ise Kurtuluş Savaşı ve Milli Mücadele ekseninde yaşananların anlatıldığı beşinci romanı oldu.

Yağmurdaki Kız adlı öykü kitabıyla 1968 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'nü kazandı.

Üyesi olduğu Türkiye İşçi Partisi'nden 1970 yılında ayrıldı. TİP'te geçirdiği yıllara dair gözlemlerini ve Davutpaşa Kışlası'ndaki tutuklu kaldığı yıllarını anlattığı *Tartışma* (1976) adlı romanında 12 Mart müdahalesine yer verdi. Yazdığı oyunlarından yalnızca *Sayılı Günler* ve *Yaşlı Kız* okura ulaştı.

Yokluk içinde yaşayan, bir karış toprağı bile olmayan yörüklerin, Cumhuriyet öncesi yaşamlarını anlattığı *Bir Karış Toprak* (1964) adlı romanının devamı olarak, Cumhuriyet sonrası dönemde bir çift öküze sahip olmak isteyen göçmenlerin dramını anlattığı *Bir Çift Öküz* (1970) romanı yayımlandı.

Demokrat Parti'nin son yıllarıyla 27 Mayıs'a geliş sürecini anlattığı ve 1973 yılında yayımlanan *İzmir'in İçinde* adlı romanıyla Türkiye'nin siyasal durumunu bütün çıplaklığıyla ortaya koydu.

1978'de basılan *Alandaki Delikanlı* adlı öykü kitabıyla 1979 Lions Hikâye Ödülü'nü aldı.

Kocagöz'ün, roman, romancı, okur, eleştirmen, edebiyat, sanat, Türk edebiyatının dünya edebiyatı içindeki yeri üzerine yazdığı yazılarının bir araya getirildiği deneme kitabı *Roman ve Yazarlık Onuru* 1983'te yayımlandı.

Sosyo-politik olayların konu edildiği öykü kitaplarından biri olan *Gecenin Soluğu* 1985 yılında çıktı.

Eserlerine konu olan, Türkiye'nin toplumsal yaşamına etki eden dönemlerden birini, 12 Eylül 1980'in getirdiklerini anlattığı on birinci romanı *Mor Ötesi*, 1986 yılında, "Simon Pépéta" adlı uzun öyküsüyle birlikte yayımlandı. Bu romanıyla 1987 Ferit Oğuz Bayır Roman Ödülü'nü kazandı.

1989 Orhan Kemal Roman Ödülü'nü aldığı en son romanı *Eski Tüfek*'te (1988), 12 Mart 1971'e geliş sürecini sorguladı.

1989 yılında çıkan *Bu da Geçti Yahu* adlı anı kitabından bir yıl sonra *Baskın* adlı öykü kitabı yayımlandı. Aynı yıllarda geçirdiği felce rağmen yazmaya devam etti.

Samim Kocagöz, 5 Eylül 1993 tarihinde, tasarladığı "Kocagözgiller" romanını tamamlayamadan aramızdan ayrıldı. Kocagöz'ün başta öyküleri olmak üzere, yapıtlarından bazıları yabancı dillere çevrilmiş, uluslararası antolojilere girmiş ve hakkında çeşitli makaleler yazılmıştır.

Sevinç'e...

“Karda ayak izleri var
Vurulup düştükleri yere kadar.”
NECATİ CUMALI

Birinci Bölüm

Bir

Akşamın alacakaranlığına halka halka dolanan cıgarasının dumanına gözleri takılmıştı. Uzandığı demir karyoladan, kendisini tutan düşüncelerden, silkinip kalkmak istiyordu. Kendisini bir zaman daha zorladı; sonra kurtulup kalktı. Pencereye doğru yürüdü.

İstanbul'un bu saatleri, mahalle aralarında, sokak içlerinde yoğurtçu seslerine karışan çocuk seslerinin ahengiyle doludur. Yorgun argın evlerine dönenler birdenbire kapılarının önünde kaybolurlar. Aydınlanan pencerelerin beyaz perdeleri ardında gölgeler kıpırdanır. Yoğurtçu sesleri uzaklaşır, çocuk sesleri dağılır. Sokaklara akşamın loşluğunu yutan gecenin karanlığı çöker.

Genç adam yaklaştığı pencereden sokağı, sokağa akşamın inişini seyrediyordu. Dudaklarını bürüyen tebessümü, yine dudaklarını ısırmasından, kovmak istediği belliydi. Gözleri, damların üzerinde dolaştı; denizi buldu. Marmara'nın ta uzaklarda koyulaşan suları, koyu renkli bulutlarla süslenmişti. Gedikpaşa'nın bütün evleri yuvarlanıp denize dökülmemek için birbirine yaslanmıştı.

Rüyalar bazen, uyandıktan sonra hatırlanabilirse, güzeldir. Fakat kişi için, tek başına gözü açık rüya görmek güçtür. Gözü açık rüya görmek adamı çoğu zaman kahreder. Düşünceleri, hülyaları, gerçekleşiverecekmiş gibi gelen ümitleri bir boşluğa yuvarlanır. Kahraman, bu umutsuzluklardan kendisini kurtarmasını bilendir.

İnsan için gün vardır, ne on iki, ne de yirmi dört saatte biter. İnsan için gün vardır, ne on iki, ne de yirmi dört saatte başlayabilir. Yine bazen insan için ne saatlerin, ne de günlerin, gecelerin önemi vardır: Bazı bir sevinç, bazı da bir keder insanların gözlerini bağlayıverir. Sevinçlere, üzüntülere kendisini bırakmak, kişiye gecesini, gündüzünü unutturur. Adam kendine

geldiği vakit ya sabah olmuştur, etraf aydınlıktır; ya gece olmuştur, ortalık karanlıktır. Kişinin içine, böyle bir durumda bütün umutları, istekleri, hayalleri, sevdikleri kendisinden uzaklaşıyormuş gibi bir his girer: Ya gözleri dolu dolu olur, ya silkinip doğrulur, kendisini kurtarır.

Kapı vuruldu. Genç adam pencereden döndü. Elektrik düğmesine yürüdü. Oda aydınlandı. Kapıyı açtı. İçeriye, kumral saçları dikkatle taranmış bir delikanlı girdi:

"Yemeğe çıkmıyor musun Recep?"

"Bir dakika... Geliyorum."

Biraz sonra köhne evin merdivenleri gıcırdadı; sokak kapısı kapandı. Çarşıkapı'ya çıkan yokuşu tırmanmaya başladılar. Evin ikinci kiracısı, Recep'in üstündeki odanın sahibi Halit sessizliği bozdu:

"Öğleden beri evde misin?"

"Evet."

"Hiç çıkmadın mı?"

"Hayır."

"Ne yaptın?"

"Ne mi yaptım?.. Ha... Okudum, uyudum, oturdum."

"Sinirli gibisin; canın sıkılmış..."

"Sen de bana telaşlı görünüyorsun."

"Haklısın."

Recep gülümsedi:

"Tamam!.. Bugün perşembe."

Halit cevap vermedi. Fakat yüzüne, eline bir oyuncak verilen bir çocuğun sevinci dağıldı.

Çarşıkapı'ya çıktıkları vakit ortalığın akşam kalabalığı dağılmış, dükkânlar hemen hemen kapanmıştı. Evlerine geç kalan yolcuları içlerine istif eden tramvaylar, garip sesler, gıcırtılar çıkararak geçiyordu. Beyazıt Meydanı'na doğru yürüdüler.

Üniversite lokantası, akşamları tenha olur. Yemekte bir zaman konuşmadılar. İkisi de başka havadaydı. Recep'in ince, uzun fakat sert adaleli yüzü sakin, evden çıkarken pek dikkatli taranmayan saçları karmakarışıktı. İri ellerinde çatal, bıçak kayboluyordu. Halit, dikkatle bağladığı kravatının ucuna, dizlerinin üstüne koyduğu peçetesini durup durup çekiştiriyor, özene-

rek, yemek yerken elbisesini koruyordu. Ama telaşından, heyecanından olacak, elindeki çatal bıçakla, tabağın üstünde takır takır birtakım sesler çıkarıyordu. Başını kaldırdığı zaman gözleri parlayarak arkadaşına bakıyordu. Evden çıktıklarından beri onun halini seyreden Recep, sonunda dayanamadı:

"Ya seni, ya da senin şu kızcağızını anlayamıyorum" dedi. Halit, başını tabağına eğerek cevap verdi:

"Daha doğrusu, bir yıldır anlamak istemiyorsun."

"Ne yalan söyleyeyim... Biraz da öyle... Ama özel işlerine de daha fazla karışmaya hakkım yok."

Halit mırıldandı:

"Recep bu zamana kadar birbirimizden gizli kapaklı işimiz olmadı. Açık konuş."

Recep, tırak diye elinden çatalı bıraktı. Fakat birden yüzü değişti. Dudaklarında şakacı bir gülümseme belirdi:

"Gönül işleri, başka hiçbir işe benzemez. Seni kırmaktan korkuyorum." Halit başını tabağına eğdi. Recep bir cıgara yaktı. Arkadaşına,

"Kabak tatlısı güzel; istersen sen de ye" dedi.

Meydan hafif sisliydi. Lambaların ışığı, Sultanahmet'in minarelerine tırmanmaya uğraşıyordu. Saat dokuza yaklaşıyordu. Halit, Dikilitaş'ın etrafında dolaşmaya başladı. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Zaman zaman meydanın bir tarafından bir gölge beliriyor, sonra kayboluyordu. Uzaktan Marmara'nın suları, yer yer parlıyordu. Bir sıraya oturdu. Ayasofya'nın yanından geçen tramvayların sesine kulak kabartmaya başladı. Bir cıgara yaktı. Bitirdi. Bir cıgara daha yaktı. Bitirdi. Sonunda, uzaktan bir gölge belirdi. Yaklaştı, yaklaştı. Halit doğruldu. Ayağa kalktı. Gelene doğru yürüdü. İki lamba arasındaki loş bir noktada karşılaştılar:

"Hele gelebildin."

"Çok mu beklettim?" Genç kız elini uzattı. Sonra yüzünü yaklaştırdı:

"İstersen beni yanaklarımdan öpebilirsin..."

Halit, dudaklarını kızın yanağına dokundurdu:

"Bu meydanda buluşmak için neden bu kadar inat edersin bir türlü anlayamadım. Pekâlâ ben sana kadar gelebilirim. Beyoğlu'nda bir yerde buluşabiliriz." Bir an sustu. Sonra:

"Doğru. Sen, başkalarına, hiçbir kimseye benzememelisin."

"Bu akşam benimle sert konuşma Halit; senin yanına bütün iyi niyetlerimi ayaklandırarak geldim. Bak, yanağımdan öpmene bile müsaade ettim."

Halit, dargın, alaylı:

"Minnettarınızım hanımefendiciğim!" Bakıştılar. Gülüştüler. Dağların karı erir gibi oldu. Bir sıraya oturdular.

"Yoksa Halit, geç kaldım diye mi darıldın? Biliyorsun ki, buraya Maçka çok uzak."

"Sorun bu değil."

"Anlat öyleyse, neymiş?"

"Dinle Nesrin..." Halit birden sustu.

"Dinliyorum Halit."

"Vazgeçtim. Bu akşam, bu sorunu konuşmayacağım." Kızın gözleri parladı. Pardösüsünün yakasını kaldırmak için doğruldu. Halit ona yardım etti. Birbirlerine yaklaşmışlardı:

"Bu sorunu hiç konuşmayalım daha iyi. Biliyorum."

"Peki, bu işin sonu ne olacak?"

"Bilmem... Daha karar vermedim... Ne olur Halit, biraz sabırlı ol. Hislerimi bir türlü ölçüp biçemiyorum. Acaba seni sahiden seviyor muyum... Hemen karar verirsem, sonunda seni üzmekten korkuyorum." Halit, sakin, mırıldandı:

"Bir senedir... Bir senedir demek karar veremedin öyle mi?" Nesrin, Halit'in gözlerinin içine baktı:

"Veremiyorum. Ah Halit, veremiyorum!.. Bütün iyi niyetime rağmen."

"Çok rica ederim Nesrin, bir daha ağzına şu iyi niyet sözünü alma. Sinirleniyorum. Seni böyle bana karşı iyi niyet sahibi olmaya, beni sevmeye zorlayan kim?" Nesrin,

"Sen!" dedi. "Sensin Halit, eğer seni sevemezsem, ömrüm oldukça kendimi bağışlamayacağım."

"Ne söylediğinin farkında mısın?.. Demek bütün gayretine rağmen beni sevemezsen, ömrünce bunun sebebini düşüne-

ceksin... Güzel bir gayret doğrusu... Söyleyecek çok söz var ama neyse..."

"Allah aşkına söyle. Muhakkak söylemelisin."

"Peki. Mademki beni bir türlü sevemiyorsun, neden bir türlü de vazgeçemiyorsun?.." Nesrin, Halit'in elini aradı:

"Bu senin gücün olacak. Senin sevgine hayranım. Senden iyisini, beni senden çok sevebilecek başkasını dünyada bulamam. Ama ne yalan söyleyeyim, ben çocukluğumdan beri periler padişahının oğluna âşıktım. O senden kuvvetli, muhayyilemde bambaşka bir erkek. Bilmem ki, nasıl anlatayım. Bu açıksözlülüğüme darılmazsın değil mi?" Halit güldü de güldü. Kendisine iri iri gözlerle bakan genç kızın parmaklarını acıtırcasına sıktı:

"Bak şu söylediğin sözleri bir de ben tekrarlayayım, nasıl çelişkiler içinde çırpındığını anla: Demek benden vazgeçemiyorsun ama yine de periler padişahının oğlunu bekliyorsun. Birazcık gayret et, bir an için şu prensin rolüne muhayyilende beni çıkar bakalım nasıl olacak?" Nesrin'in gözleri, Sultanahmet'in minarelerine takıldı. Bir zaman düşündü. Sonra mırıldandı. Sesi titriyordu:

"Her zaman en zayıf yerimden öyle bir yakalarsın ki... Birden içimden, sana deli gibi sarılmak geliyor."

"Zaten ne zaman senin aklını başına getirsem, teslim olursun. Fakat bu akıllı halin çok az sürer. Sonra hemen kaprislerin işe karışır. Dikkat et, hislerin demiyorum... Sen, hislerini, küçük, anlamsız şımarıklıklarınla eziyorsun..."

Nesrin doğruldu. Hayretle delikanlıya baktı. Sonra kolunu onun omzuna koydu:

"Halit... Halitçiğim..." diye kekeledi, "benim kahraman Halitim. Seni ne kadar üzüyorum. Ben, Allahın belalarına layık bir kızım. Yerden yere vurulacak bir kızım. Sana layık değilim." Halit, durgun, kısaca:

"Benim de açıksözlülüğüme darılma: Sen sadece şımarıksın." Nesrin, meydanı çınlatan sinirli bir kahkaha attı:

"Bu kadar ahmak bir kızı, neden seversin anlamam" dedi. Halit devam etti:

"Hayatta hiçbir amacın yok. Şaşkınsın. Bana bağlanamadığın gibi başka hiçbir şeye de bağlanamıyorsun."

"Soruma cevap vermedin Halit. Peki beni, bu zavallı kızı nasıl seviyorsun?"

"Bilmem... Bilemiyorum..." diye Halit mırıldandı. "Aldırma Nesrin... Seninle böyle konuşmamalıydım. Kusuruma bakma. Sadece seni seviyorum o kadar..."

"Arkadaşların da bu işe şaşıyor değil mi?.. Kim bilir bana ne kadar içerliyorlardır."

"Bunu da nereden çıkardın?"

"Bilmez miyim. Ne zaman bir araya gelsek, bana alaylı alaylı bakıyorlar. Sana da acıyarak. Hele şu Recep yok mu, şu Recep! Akıllı çocuk gibi ama hiç sevmiyorum."

"Seninkisi evham."

"Hani bir gün seni seversem, bu yüzde yüz, Recep'in inadına olacak. Beni bayağı seni sevmeye tahrik ediyor."

Halit güldü:

"İyi çocuktur. Biricik arkadaşım. Bana bu iyiliği de yaparsa ona ömür boyu minnettar kalacağım."

"Alay etme Halit. Öfkemden söyledim. Kim bilir belki de seni gördüğüm ilk günden beri seviyorum. Yalnız bu fikre bir türlü alışamadım. Haklısın, ne istediğimi bilemiyorum. Seni sevdiğimi bile bir türlü kendi kendime itiraf edemiyorum. Yoksa senin arkandan, önünden böyle dolaşır mıyım?.. Bir zamandır, içimden bir his, beni sana doğru büsbütün itiyor. Sanki dünya yüzünde senden gayrı güveneceğim başka bir kimsem yokmuş gibi geliyor." Uzandı, tekrar Halit'in elini küçük elinin içine almaya çalıştı. Önlerinden bir bekçi, onlara dikkatli dikkatli bakarak geçti. Halit'in aklı fikri, son sözlerden yine karışmıştı. Toparlanmak için,

"Hava serin, üşümeyesin?" diye sordu. Kalktılar, yavaş yavaş Divanyolu'na doğru yürüdüler. Çocuklar gibi el ele tutuşmuşlardı. Ankara Caddesi'nden Sirkeci'ye doğru inmeye başladılar. Halit birdenbire durdu. Nesrin'in beresinden taşıp omuzlarına dökülen kıvır kıvır siyah saçlarını okşadı. Genç kızın gözlerinin içi güldü. Yüzünü, Halit'in yüzüne yaklaştırdı. Dudakları, genç adamı öpmek istercesine uzandı. Fakat birdenbire vazgeçti. Yürümeye başladı. Birkaç adım attıktan sonra mırıldandı:

"Yapamıyorum Halit, yapamıyorum. Bana öyle geliyor ki, seni öpecek olsam..." Halit, derhal parmakları ile Nesrin'in dudaklarına dokundu:

"Zarar yok... Söyleme" dedi. Sessizce yürüdüler.

Artık Sirkeci'ye inmişlerdi. Ortalıkta tramvay durakların-da, gara doğru bir insan kaynaşması vardı. Halit dalgın mıydı, öfkeli miydi, aklından fikrinden ne geçiriyor, belli değildi. Nesrin'den bir adım önde yürüyordu. Fakat Nesrin, bir türlü onun elini bırakmıyordu. Sanki arkasından sürükleniyordu. Köprü'ye geldikleri vakit Nesrin yalvarır gibi konuşmaya başladı:

"Hani senin bir sözün vardı Halit, nasıldı o... 'İstanbul'un üzerinde gecenin nasıl saltanat sürdüğünü görebilmek için, gece yarısı Köprü'den geçmeli...' derdin. Bak bir kere etrafına." Halit başını, gözlerini diktiği parkelerden kaldırmadı. Hızla kızın kolunu çekti. Biraz daha çabuk yürümeye başladı.

"Ne olursun Halit, bir kerecik başını kaldır da etrafına bak... Gece o kadar güzel ki... Şu arkamızdaki Süleymaniye'nin silueti; Haliç'te sıra sıra uykuya dalan mavnalar; Galata'nın üzerimize yıkılacakmış gibi duran kapkara yüzü; ve gökteki tozpembe şehrin ışığı..."

Halit, tok bir sesle sordu:

"Seni bir taksiye veya bir tramvaya bindireyim mi, yoksa Yüksekkaldırım'ı da tırmanacak mısın?"

"Tırmanacağım."

"Sen bilirsin."

"Bak! Köprü'yü geçiyoruz. Etrafına bakmadın. Seninle çoğu zaman geceleri Köprü'yü geçerken bayram ederdik."

Halit cevap vermemekte inat etti. Yüksekkaldırım'ı çıkarlarken, Nesrin delikanlının koluna iyiden iyiye asılıyordu. İstiklal Caddesi'ne çıktıkları vakit, genç kız nefes nefese yalvardı:

"Barışalım Halit; istersen istediğin gibi seni öperim. Seninle dargınlığa dayanamayacağım." Halit, istemeye istemeye güldü:

"Çocuksun..." Sonra ta Maçka'ya kadar, gayet neşeli, havadan sudan konuştu. Bu hal, Nesrin'in aklını fikrini karıştırıyordu. Ayrılırken Nesrin, Halit'i apartmanın kapısının ardına doğru elinden çekti:

"Yarın fakülteye belki gelemeyeceğim. Seni pazara kadar göremezsem o gün öğleden sonra muhakkak bana gel. Küçük bir toplantımız var. Geleceksin değil mi?"

"Senin arkadaşların sinirime dokunuyor."

"Ne olur, hatırım için katlan."

"Bakalım." Halit döndü, yürüyecekti. Nesrin bırakmadı.

"Barışmadık mı?.. Beni yanağımdan öpmeyecek misin?"

Delikanlının yüzüne garip bir ifade geldi. Uzandı. Nesrin'in yanağından öptü. O, bu sefer öteki yanağını da uzattı:

"Bu taraftan da... Ben de seni yanaklarından öpeceğim." Öptü. "Pazara gelmezsen darılırım."

Halit, caddede hızlı hızlı yürümeye başladı. Bir ara durdu. Bir cıgara yaktı. Adımları yavaşladı. İçindeki karışıklığın hızıyla Taksim Bahçesi'ne kadar yürüdü. Bahçeye girdi, oturdu. Bir cıgara yaktı. Bol elektrik ışığının aydınlattığı etrafındaki yeşilliğin garip bir hali vardı. Birdenbire ağzından, "Bu kız deli!" diye bir ses çıktı. Şaşkın gözlerle etrafına bakındı. Duyacak kimse yoktu ortalıkta. "Deli" diye mırıldandı. Tekrar tekrar onun deliliklerini düşündü. Bu düşüncelerden kaçmak için bahaneler aradı. Buldu: "Ta Sultanahmet'ten buraya kadar da yol yürünür mü?" diye söylendi. Bir meyhaneye mi gitmeli Beyoğlu'nda, yoksa tramvaya binip eve mi dönmeli diye düşünerek Taksim'e doğru yürüdü.

İki

O gün, sabahın erken saatlerinde başlayan, ince, mızmız bir nisan yağmuru akşama kadar devam etti. Beyazıt Camisi ve Kütüphanesi'nin arasındaki Sahaflar Çarşısı'na giden yolun üzerinde dolaşan güvercinlerin hepsi, saçaklara, caminin ve kütüphanenin duvarlarındaki deliklere, yuvalarına sinmiş, etraflarını seyrediyorlardı.

Saat beşte kütüphaneden çıkan Recep, okumaktan yorulan gözlerini ıslak meydanda gezdirdi: Beyazıt Meydanı, kimsesiz, hüzünlüydü. Yakasını kaldırdı. Üniversitenin kapısına doğru yürüdü. Meydana zaman zaman Çarşıkapı'dan gelen bir tramvay, büyük havuzun etrafını dolanıp gidiyor, bazısı, Aksaray'a veya Fatih'e geçiyordu. Bu sırada üniversitenin iç kapısından bir kalabalık koptu. Recep durakladı. Bir cigara yaktı. Kolunun altına sıkıştırdığı küçük bir defterle kitabı, yırtarcasına zorlayarak pardösüsünün iç cebine soktu. Bu işle uğraşırken karşısına Ali dikildi:

"Merhaba!"

"Merhaba!" Meydanın ortasına doğru yürüdüler. Ali orta boylu, yanık yüzlü, cam gibi gözlü bir delikanlıydı. Sırtında eskice, gri bir pardösü, başında yine eskice, gri bir şapka vardı.

Recep'in halindeki soğukkanlılığa karşılık, onda daha hareketli, daha ateşli bir hava vardı. Recep sordu:

"Dersteydin galiba..." Ali, öfkeli öfkeli cevap verdi:

"Seminerde. Herifin dersleri bir şeye benzemiyor, bir de seminerine gideceğim tuttu işte..."

"Sana kaç kere söyledim: Profesör dediğin, bilgin adamdır. Ama gelgelelim, bilginin de bilginim diye iddialısı, ukalası hiç çekilmez."

"Bırak Allahını seversen... Boş bulunup adamla tartışmaya tutuştum. Gerçi aklınca beni gayet nazikçe rezil etti, bir sınıftan dışarı atmadığı kaldı. Sonunda da, 'Efendim, sizinkisi genç-

lik heyecanıdır, mazur görürüm' falan filanla karışık işi tatlıya bağlamak zorunda kaldı. Bre hocam, falan kitaptı, filan adamdı diyecek oldum. Karşıdan arkadaşlar, kaş göz ettiler. Ne bilirdim adamın bu mertebe sıfır numara olduğunu... Seminer daha tenha tartışmalı olduğundan bu sefer öğrenmiş olduk... Bir daha gider miyim?"

"Neydi tutuştuğunuz sorun?.."

"Şimdi söylersem, sen de bana kızarsın... İyisi mi boş ver." Recep'in yüzünde ani bir tebessüm parladı. Yan gözle arkadaşına baktı:

"Peki... Öyle olsun... Anladım. Seminerdeki bugünkü konuyu hatırladım. Sen hiçbir zaman adamına göre, hesaplı konuşmayı öğrenemeyeceksin vesselam..."

Ali birdenbire duruverdi:

"Alayı bırak Recep!.. Bazı bazı, hani senin de soğukkanlılığına, temkinli, hesaplı hareketlerine öyle bir tutuluyorum ki... Boru mu bu yahu!.. Üniversitede okuyoruz... Bilim özgürlüğü, söz özgürlüğü... Düşünce özgürlüğü ne olacak?" Recep de durarak, dikkatle arkadaşını dinledikten sonra, kahkahayı basıverdi:

"Hiç de gülesim yoktu Ali... O, senin vazgeçemediğin özgürlükler, ancak ve ancak muhterem hocalarımıza mahsustur. Onlardan sonra büyük doçentlerimizin, daha sonra ne oldum delisi asistanların özgürlüğü gelir. Sana sıra geldi mi bal gibi sınıfta çakarsın. Herif seni mimlemese bari." Ali parlayan gözlerle arkadaşına baktı. Hızla yürüdü. Recep, "Halit seminerde miydi?.." diye sözü değiştirdi.

"Ortalıkta sabahtan beri yok."

"Öyleyse, ya hâlâ evde uyuyor, yahut da dünyayı unutmak için çalışıyordur. Dün gece çok geç geldi. Odasında bir süre de aşağı yukarı dolaştı durdu."

"Ben de Halit'in şu haline şaşarım. Bir insan, dünya batarsa, unutmak için nasıl oturur da sakin sakin çalışabilir?" Recep mırıldandı:

"İrade işi olacak."

"Tuhaf bir irade bu..."

"Ben de öyle düşünüyorum. İnsanın bu kadar kuvvetli bir iradesi olur da, nasıl kendine zulmedebilir?"

"Anlayamadım."

"Diyeceğim, iradesi var. Bu iradesini kendine göre birtakım büyük sorunlarını çözümlemek için kullanamıyor. Ya da kullanmak istemiyor."

"Halit'in bu tarafına dikkat etmemiştim. Büyük sorun dediğin hangi sorun?"

"Âşık olması gibi..."

"Canım herkes âşık olur. Aşktan vazgeçmek için neden kendini zorlasın?"

"Sana şu sırada Nesrin Hanım'ı hatırlatırım beyim."

"Ooohooo!" diye Ali şapkasını çekiştirdi:

"Midemi bulandırma diyeceğim ama Halit'e hakaret etmiş olurum. Hani güzel kız, cici kız; iki dirhem bir çekirdek giyinir. Fakülteye geldiği zaman, boyanmaz ama, sınıf mis gibi kokar... Anlıyorsun ya neden midemi bulandırır..."

"Süründüğü koku mu?"

"Hadi oradan... Dalga geçme... Demek istediğimi bal gibi anlıyorsun işte... Lavantanın daniskasını sürüneni hiç koklamadım ama, koklasam herhalde midem bulanmaz."

"Peki... Anlaşıldı. Koca adamı da yola getirmek bize düşmez. Ne hali varsa görsün..."

"Ne de olsa şair adamdır Halit bizim. Bu sevda uzun süremez. Görürsün..."

"Benim de dileğim bu. Severim keratayı."

"Al benden de o kadar."

Gedikpaşa'nın çarpık sokaklarından bir sağa, bir sola saparak ilerliyorlardı. Nihayet eve geldiler. Recep cebinden kocaman bir anahtar çıkarıp, kapının eski, kocaman kilidinde döndürdü; kendi odasına yürüyordu. Ali,

"Halit'e bakalım" dedi. Pardösülerini çıkarıp, kapının önünden içeri, karyolanın üstüne fırlattılar. Bir kat daha merdivenleri çıktılar. Merdivenin başında Necip'e rastladılar. Necip telaşla,

"Çabuk geçin... Çabuk..." diye onlara yol verdi. Recep, alaylı,

"Tuh Allah belanı vermesin! Yine mi pencerelerde kız avcılığı? Mahallede kandırmadığın kız kaldı mı?" Necip, heyecanlı,

"Yürü geç Recep, Allah aşkına! Şimdi kaçıracaksın... Sabahtan beri ancak işler yoluna girdi."

"Allah sabırlar versin oğlum." Ali,

"Görünmeden, perdenin arkasından bakayım mı?.. Bu seferkini merak ettim doğrusu." Necip kızdı:

"Gidin yahu başımdan!"

Recep'le Ali, Halit'i, yatağının içine oturmuş, dört bir tarafına kitaplarını yaymış buldular. Elindeki bir deftere dalmıştı. Gelenlere, başını defterinden kaldırmadan söylendi:

"Aklımı karıştırmadan konuşun. Karşıdaki dolabın içinde bir şişe şarap var. Bardakları yıkayıp doldurun, için istediğiniz kadar. İşim şimdi bitiyor." Recep dolaba yürüdü. Ali bağıra bağıra söylendi:

"Yahu bu çocuklar deli midir sulu mudur?.. Biri akşamlara kadar pencerelerde kız peşinde, öteki hukuk kitaplarını yatağın içinde etrafına sermiş, şiir yazıyor..." Recep, şişeyi açarken çıkıştı:

"Aldırma... Hepsi de faydalı işlerdir..."

Halit'in odası, Recep'inkine göre çok daha çıplaktı. Bunun ve karşısındaki, Necip'le Ali'nin oturdukları odanın eşyasını, Nişan'la karısı kendi oturdukları tavan arasına taşımışlardı. Halit'in odasında şimdi bir karyola, iki sandalye, bir masa bir de elbise dolabı vardı. Perdeler kâğıttandı. Yalnız, pencerelerden Marmara daha güzel, daha geniş, daha şahane görünüyordu. Necip, mahallenin içine çepeçevre, evlere bakan odayı seçmişti. Sokak yokuş aşağı indiği için, evler birbirinin içine rahatça bakıyordu. Necip, odasından memnundu. Her sabah "Bakalım bizim Darüi'nin keyfi nasıl?" veya "Zehra'da herhalde surat bir karıştır" diye uyanır, pencereye koşar. "Aman ya Rabbi, ne kepazelik, Mariya hâlâ saçını başını taramamış" diye Ali'yi uyandırırdı. Tabii Ali de uyku sersemi, bir araba küfür...

Recep, sandalyenin birini masanın yanına çekti. Ali, yıkadığı bardakları ortaya koydu. Doldurdular. Halit'e doğru bardağını kaldıran Ali bağırdı:

"Yeni şaheserinin şerefine büyük şair!.." Halit, yatağın içindeki kitaplarını toplamaya başladı:

"Hiç rahat vermezsin zaten, sizden ayrılabilsem, hemen bu evi değiştireceğim" diye söylenerek gitti, yıkandı geldi. Bir ta-

raftan giyinmeye, bir taraftan da arkadaşları ile konuşmaya başladı. Recep'le Ali birer cıgara yakmışlar, yudum yudum şaraplarını içiyorlardı.

"Biraz daha uğraşırsam, zararsız bir şiir olacak." Recep, alaylı,

"Sen" dedi, "şiir yazamazsın gayri..." Halit'in gözleri büyüdü. Recep arkadaşının hayretini görmemezlikten geldi.

"Neden yazamazmışım?"

"Hastalığın günden güne artıyor. Bir senedir iyi dayandın ama, bu sefer kurtuluş yok gibime geliyor." Halit anlayamamış gibi sordu:

"Hangi hastalıktan bahsediyorsun?"

"Fena âşıksın vesselam..." Ali söze karıştı:

"İyi ya... Âşık adam, daha güzel şiir yazar derler." Recep, Halit'i büsbütün kızdırmak için:

"Seninkisi de laf mı ya Ali, herkes âşık olunca şiir yazar. Kolay iştir bu... İşin kolayı..." Odada bir üçüncü iskemle olmadığından, Halit karyolasını tuttuğu gibi çekti, masaya yaklaştırdı. Kenarına ilişerek,

"Beni kızdıramazsın" dedi. "Bilirsin, sana kolay kolay kızmam. Haklısın. Tam üstüne bastın. Yazdığım şiir dün gecenin rüzgârı... Yarın okursam, belki ben de berbat bulacağım. Bakın ne oldu: Şuracıkta oturmuş, namusumla okuyordum. Bir ara sayfayı çevirirken, elim yüzüme yaklaştı. Burnumda bir koku hissettim. Oysa elimi sabahtan beri kaç kere yıkamıştım. Ne kokusuydu bu, biliyor musunuz?" Recep,

"Bilmeyecek ne var..." diye cevap verdi. "Hanımın lavantası..." Ali,

"Tuh Allah kahretsin!.." diye yaygarayı bastı. "Kokuyu ellerinde hissedince şiir yazmaya giriştin ha?" Halit'in yüzü birdenbire değişti. Durgun bir sesle,

"Alay etmekte yerden göğe kadar hakkınız var" dedi. "Ben bile kendimle alaydayım. Dün geceyi Nesrin'le çok kötü geçirdim. Hatta budalaca... Yolun üstünde onu bırakıp yürüyemedim. Sabaha kadar şu başıma gelenleri düşündüm. Saat sekize doğru kendimi zorladım, uyudum. On ikide uyandığım zaman, çok rahattım. Yemeğe gittim geldim. Nesrin'le ilgimi kesmeye

karar verdim. Aldım kitaplarımı, şuracıkta tamam üç saatten fazla çalıştım. Sonra bu koku beni altüst etti. Oturdum şiir yazmaya... Ne derseniz deyin, haklısınız. Ben, ya budala ya da zırdeliyim..." Ali, dikkatle arkadaşını dinliyordu:

"Ne yapalım" cevabını verdi. "Şimdilik âşıksın diyelim."

Recep kalkmış, pencerenin önünde durmuş, tekrar çiselemeye başlayan yağmuru seyrediyordu. Arkasına dönmeden söylendi:

"Âşıksın, şiir yazıyorsun. Anladık. Ama sakın bu son şiirlerini neşretmeye kalkışma. Dostunu, ahbabını kaybedersin demeyeceğim, lakin darıltırsın. Onlar senden böyle bir kepazelik beklemezler herhalde. Bu da geçer, sabırlı ol..." Halit cevap verecekti. Vazgeçti. Oturduğu yerden pencereye daldı. Sonra mırıldanır gibi konuştu:

"Bu çeşit havayı çok severim. İnsanı ıslatmayacakmış gibi yağan yağmuru... Bana her zaman ergenlik çağımda hayran olduğum bir romanı, daha doğrusu, romanın 'Conversation sous la pluie' başlığını taşıyan bir parçasını hatırlatır. Bir zamanlar bayağı ezberlemiştim o parçayı."

Recep, başını pencereden arkadaşına çevirdi:

"Ne edelim, ne yapalım bilmem. Bu sefer galiba seni kurtaramayacağız." Halit, sapsarı olan yüzünün üzerinden elini geçirdi. Dudakları büzüldü. Sonra kalktı. Öfkesini belli etmemeye çalışan bir sesle,

"Biraz şuraya gel Recep" diye arkadaşını kolundan tutup karyolanın üstüne oturttu. Karşısına iskemleye oturdu:

"Beni dinle Recep... İki insanı düşün; fikirleri, düşünceleri, dünya görüşleri bir disiplin altına girmiş iki insanı... O kadar anlaşmışlar ki, birbirlerinin haberi olmadan, kızdıkları, küfrettikleri kavramlar, olaylar aynı olduğu gibi, sevindikleri, istedikleri kavram ve olaylar da aynıdır." Recep bir cıgara yakarken,

"Peki, düşündüm" dedi. Halit, onun kendisine uzattığı cıgarayı yakarken devam etti:

"Şimdi bu iki insan arasında hiçbir fark olmayacak mı? Olacak elbette... Kabiliyet, görgü, daha daha yapı, hamur farkı olacak. Sonra en önemli sorun, bu farklardan ileri gelen bir meslek farkı doğmaz mı?" Ali sordu:

"Bu nutuk neden gerekti?" Recep,

"Bırak konuşsun. Sen devam et Halit" dedi. Halit, cıgarasından derin bir nefes çekti:

"İşte biz, böyle iki insanız Recep... Yolumuz bir. Fikirlerimiz bir. Dünya görüşümüz, kıymet verdiğimiz kavramlar hep bir. Yalnız, aramızda bir fark var: Eğer kabul ediyorsan, ben birazcık sanatçıyım. Aramızdaki fark, görüş farkı değil, duyarlılık farkı. Ben fikirlerin içinde yüzen bir adamım; sen, fikirlerle kucak kucağasın. Ben, fikirleri süslemeye çalışırım. Onların düşünü görürüm. Sen, fikirlerle kucak kucağa dolaşırsın. Ben, her tartışmada bile bile, istemeye istemeye yenilirim. Sen, haklı, doğru olduğunu ispat edersin. En inatçıları bile, konuştun mu, hiç olmazsa uzun uzun düşünmek zorunda bırakırsın. İtiraf etmeseler de, senden zayıflar, sana inanırlar. Cesursun, gözü pek bir adamsın. Ben, bir kalabalığın yüzüne karşı, yanlış düşünüyorsunuz bile diyemezken, sen, pervasızca, 'hepiniz budalasınız!' diye rahat rahat bağırabilirsin. Ben oturur, gazete, dergi sütunlarında, kibar kibar, nazik nazik tartışmalara, polemiklere girişirim. Hani bu çeşit nezaketimden de iğrenmiyor değilim. İşte bütün bunlar aramızdaki mücadele yetenek farklarını meydana çıkarmıyor mu?" Recep gülümsedi; ses çıkarmadı. Halit, tablada cıgarasını söndürdü:

"Dahası var: Sen, kadına, ekmeğe suya verdiğin önem kadar önem veriyorsun. Bense biraz daha fazla. Bunun için iradeni kullanıyorsun. Hislerine hükmedebiliyorsun." Recep burada arkadaşının sözünü kesti:

"Yok, bunda yanlışın var. Kadına, ekmeğe, suya verdiğim kadar önem veririm. Ama bunun için hiçbir zaman irademi kullanmadım; kendimi zorlamadım. Bana diyeceksin ki, ben, hislerime kendimi bırakıyorum. Ben de tıpkı senin gibi hislerime kendimi bırakırım. Bence, taşı toprağı, dağları, nehirleri, geçmişi, hali ve kültürü ile sevdiğim memleketimin içinde bir de sevgilim, sevdiğim bir kız bulunmazsa, kendimi eksik hissederim." Halit'in gözleri parladı:

"Sahi bak" dedi, "bütün meziyetlerine zekânı da eklemeyi unuttum. Benim söyleyeceklerimi ağzımdan aldın." Recep kalkıp, arkadaşının arkasını okşadı. Yumuşayan bir sesle,

"Sakın seni susturmak için manevra yaptığımı zannetme" diye, odada bir aşağı bir yukarı dolaştı. Sonra geldi, masanın önünde durdu:

"Mitolojideki Eros'la Psykhe'nin macerasını tabii bilirsin. Sana kızdan vazgeç falan gibi bir nasihat de etmek aklımdan geçmez. Fakat unutma ki, insanların yarattığı en büyük sanat eseri Eros'tur. Her insan tarih boyunca kendi yetenek ve ustalığı nispetinde kendine göre, bir sevgi yaratmıştır. Dünyanın en budala, en cahil insanları bile kendi hallerince yaratabildikleri sevgileriyle mutlu oldular. Veya perişan oldular. Adam kendi mutluluğunu, biraz da kendisine borçludur. Düşün, kalbine batıracağın Eros'un oku, sana yabancı, senin olmayan bir Psykhe için olmasın."

Ali, ağzında cıgara, iri iri gözlerle, konuşan arkadaşlarını dinliyordu. Tartışmanın ciddiyetini bozmak geliyordu içinden. Arkadaşlarının birbirlerini kırmasından çok korkuyordu. Söze karıştı:

"Doğru söyle Recep" dedi, "bir şair gibi tasvir ettiğin, memleketinle birlikte sevdiğin bir Psykhen var mı?" Recep,

"Kim bilir... Belki var..." dedi.

"Çok merak ettim doğrusu... Görmek isterdim." Recep bu sefer kahkahayı bastı:

"Göremezsin oğlum, Olympos'ta ilahlara karıştı. Hem şimdi laf karıştırma bakalım. Halit'e söyleyeceğim bitmedi." Halit susuyordu. Uzunca bir zaman sessizlik oldu odada. Ali yine dayanamadı:

"Sen de tuhafsın Recep" diye gerginliği kaldırmak istedi. "Sanki Halit, bir cinayet işlemiş gibi sert davranıyorsun. Neredeyse kavga edeceksin." Recep, masanın bir tarafındaki kitaplardan birini gelişigüzel karıştırıyordu. Başını kaldırmadan,

"Aliciğim" diye mırıldandı, "Halit'i severim. Onun arkadaşlığını kaybetmektense, onunla dövüşmeyi tercih ederim." Bu sefer çok uzun bir sessizlik oldu. Halit kalktı, düğmeyi çevirdi. Oda aydınlandı. Geldi, arkadaşlarının bardaklarını şarapla doldurdu; şişeyi kaldırarak,

"Başka bardak olmadığından, şerefinize ben de şişeyle içeceğim; haydin bakalım..." dedi. Ali,

"Yemekten evvel iyidir. Yemekle beraber daha iyidir ya" diye yudum yudum şarabını içti. Recep:

"En iyisi, şişeyi alıp lokantaya götürelim."

Halit şişeyi kaldırdı:

"İçinde bir şey kalmadı ki..." Ali,

"Amma da yaptınız ha!.. Koca İstanbul'da meyhane kıtlığına kıran mı girdi... Yürüyün!.." diye kapıya yürüdü. "Bu akşam iyice bir kafaları çekelim..."

Üç genç adam kapıdan çıktılar. Pardösülerinin yakalarını kaldırdılar. Boş, loş sokakların lambalarının pembe ışığında, ince yağmur taneleri parlıyordu.

Üç

Halit uyanır uyanmaz yataktan fırladı. İlk iş olarak camı açtı, evin önündeki atkestanesi, yeşeren koyu yeşil yaprakları ile penceresini yarı yarıya kapamıştı. Dalların arasından görünen Marmara'nın sisten beyaz, ince duvağını, yükselen güneş yavaş yavaş kaldırıyordu. Gedikpaşa'nın pazar sabahlarına mahsus sessizliğini, kilisenin, sokaklarda dolaşan çan sesleri bozuyordu. Halit, "Geç kaldın, ne de olsa geldin sevgili ilkbahar!" diye mırıldanarak, bir zaman pencerenin önünde durdu. Sonra döndü, karyolasının kenarına oturdu. İlkbaharlarını düşünmeye başladı: Çocukluğundan beri, daha doğrusu baharların farkına vardığından beri, hiçbir zaman bu mevsimin tadını çıkaramamıştı. Ne zaman ilkbahar gelse muhakkak sınavları da beraber gelirdi. Şöyle gönlünce bir bahara kavuşamamıştı. Baharla alışverişi, iki sınav arasında, çalışmaktan yorulduğu sıralarda, hep kaçamak olmuştu. Baharların içinde bahara hasretti. Ama bu bahar, sınavların canı cehenneme diye düşünüyordu. Zaten bu sınavların sonuna gelmişti işte. Üniversitede, yine de bu bahar sınavlarından sonra bir yılı vardı. Kendisini pek üzmeyecekti. Çalışmaya çalışırdı. Şu sınav heyecanını bir tarafa bırakmalıydı artık. Bu baharın keyfini, zevkini çıkarmalıydı. Fakat bütün keyfini kaçıran bir sorun vardı: Recep ile tartıştığı günden beri, içi rahat değildi.

Recep'le her zaman, her çeşit sorun için tartışırlardı. O tartışmaların bir zevki, bir heyecanı vardı. Bu seferki kibarca olmuştu ama, yine de ortaya bir soğukluk koymuştu. Bu soğukluk, günlerden beri olduğu gibi, ortada duruyordu. Recep, Halit'e karşı hiç değişmemiş gibiydi. Değişmiş gibi görünmek de istemiyordu. Halit'i kızdıran, daha doğrusu üzen şey, bunca yıldan sonra, Recep'in onun özel işlerine karışmaya cesaret etmesiydi. Recep gibi kendini bilir bir arkadaştan bunu beklemezdi doğrusu. Gerçekten Recep onun iyiliğini düşünmüyor

muydu?.. Belki haklıydı. Belkisi de ne... Toptan haklıydı. Bir kardeş gibi kendisini severdi Recep. Ama Halit kararını vermişti: Nesrin'i yola getirecek, onu kendi istediği kalıba sokacaktı. Aklı, Nesrin'den vazgeçse de, bir türlü gönlü geçemiyordu. Peki Nesrin, kendisinin istediği bir kız oluverirse, Recep'in söyleyecek bir sözü kalır mıydı? Nesrin'i de arkadaşlığına kabul etmez miydi? O gece, tartışmadan sonra gittikleri meyhanede, Halit'in yediği, içtiği fitil fitil burnundan gelmişti. Gerçi havadan sudan konuşmuşlar, yaptıkları tartışmayı unutur görünmüşlerdi. Fakat ne de olsa Ali'nin, hele Recep'in halinde bir durgunluk vardı. Kendisi de onlardan aşağı kalmıyordu ya... Sonra da "Biz bir yere kadar gideceğiz" diye, yol ortasında onu nasıl bırakıp yürümüşlerdi...

Çamurlu kaldırımlarda ilerlerken adımlarında bir sertlik, gölgelerinde dimdik, dümdüz bir ciddiyet vardı. Halit onların arkasından uzun uzun bakmıştı. Sonra içini tarifsiz bir sıkıntı kaplamış, ince yağmurun altında, çamurlu sokaklarda saatlerce dolaşmıştı. O gece kâbuslu bir geceydi...

Halit pencereden dolan ince bahar serinliğinden üşüdü. Saatine baktı: Sekize geliyordu. Yavaş yavaş giyinmeye, hazırlanmaya başladı. Günün programını aklından geçirdi. Bazen insanın içine, gönlüne ferahlık, beklemediği anlarda doğuverir. Tıpkı sebebi bilinmeyen üzüntüler gibi...

Dolaptan koyu renk elbisesini çıkardı. Sonra tekrar yerine astı. Bugün, Nesrin'in ısrarla çağırdığı toplantısına hiç de gitmek istemiyordu. Onu bu toplantıya çeken tek kuvvet Nesrin'di. Öldüm Allah onu görmek isteğini yenemiyordu. Düşündü, taşındı; dolaptan yine koyu renk elbisesini çıkarıp giyinmeye başladı. Öğleyin eve uğramayacaktı. Niyeti bu güzel havayı kaçırmamak, öğleden önce Boğaz'da bir gezinti yapmaktı. Öğleden sonra, düşünürdü elbette... İsterse giderdi Nesrin'e, istemezse gitmeyiverirdi. Giyinirken, "Şu Nesrin'in arkadaşları da sıfır numara ha... Kızı da, erkeği de..." diye düşünüyordu. Bunların arasında Halit şaşkına döner, kendisini daima yabancı hissederdi. Bu çay toplantılarına bir türlü alışamıyordu. Hele bu toplantıların havası, konuşmaları adeta Halit'i boğardı. Birkaç kere Nesrin'e, "Bu grubun neresi seni çekiyor" diye sormuştu.

Kız omuzlarını silkerek, "Beni eğlendiriyorlar..." cevabını vermişti. Halit de "Bu çeşit eğlence, eğer eğlenceyse bir diyeceğim yok" demişti.

Nihayet hazırlığını bitirip odasından çıktı, musluğun başında yüzünü yıkayan Necip, arkasından seslendi:

"Halit, kaç gündür unutuyorum. Cebimde, sana verilecek bir pusula var. Gir bizim odaya, geliyorum." Halit merdivenin başından döndü. Necip'in odasına girdi. Ali, hâlâ yatağında mışıl mışıl uyuyordu. Biraz sonra Necip geldi. Pantolonun cebinden bir kâğıt parçası çıkarıp verirken, arkadaşını tepeden tırnağa alaylı alaylı süzdü:

"Haydi Allah versin... Gözümüz yok... Kızcağızı iyice yoluna koydun. Fakültede seni göremedi mi, beti benzi atıyor..."

"Senin bu işler için laflarını, her zaman yüzde yetmiş beş tenzilatla dinlerim..."

"Senin işleri bilmem ama, benim işlerim, daha başlamadan olmuş bitmiştir. Pencereden bir işmar, tamam. Yallah ver elini Gedikpaşa Sineması..."

"Eyvallah ağabeyciğim, bu işlerde bitirim olduğunu bütün Gedikpaşa tasdikledi..." Gülüştüler. Necip sordu:

"Sen, şimdi böyle sabah sabah iki dirhem bir çekirdek nereye?"

"Havayı görmüyor musun? Boğaz'da bir gezinti yapacağım."

"Şair adamın hali başka olur. Yalnız başına mı gezeceksin?"

"Elbette."

"Boğaz'da yalnız başına dolaşacaksın ha?"

"Bunda ne var?"

"Anlamam. Aklım ermez."

"Allah Allah!"

"Git oğlum, sevgilini al. Öyle gez toz. Yoksa bu devirde senin gibisine deli derler."

"Ona belki öğleden sonra giderim."

"Bana da şu pusulayı verirken Nesrin, 'Gel' dedi. Bayılırım çaylara. Ne yapıp yapmalı, öğleden sonra Nesrin'e damlamalı."

"Mademki davetlisin, ne düşünüyorsun?"

"Bizim kızla adaya gidecektik de... Dönmek zor olur."

"Atlatıver. Hangisi bu?"

"Bu yenisi... Sen bilmezsin. Çıtı pıtı bir şey... On buçukta ada iskelesinde buluşacağız." Ali yorganı başından çekti:

"Kesin be yahu sabah sabah dırdırı. Aklınızı kız milletiyle mi bozdunuz? Bırakın da rahat bir pazar sabahı uykusu çekelim."

"Ben gidiyorum zaten" diye Halit kapıyı çekti. Necip yüksek sesle bir şarkı tutturdu. Ali, yastığı kaptığı gibi arkadaşına fırlattı. Halit, bir an merdiven başında duraklayıp Necip'in kahkahalarını, Ali'nin küfürlerini dinledi. Sonra ağır ağır merdivenleri indi.

Ortalıktan yavaş yavaş kalkan sis, yeşil otların üzerinden dökülen çiy taneleri, Bebek sırtlarını kokuların en güzeli, toprak kokusuna boyamıştı. Boğaz'ın açıklı koyulu mavilikleri, taşıyor, taşıyor, iki kıyının yeşilliğini kucaklamaya çalışıyordu. Yatağından yeni kalkan mahmur, terli birer genç kadını andıran papatyalar, Halit'e şaşkın şaşkın bakıyorlardı. Odalarına giriveren yabancı bir erkeğe bakar gibi...

Delikanlı, Rumalihisarı'na sırtını vermiş oturmuştu. Gözleri, ta karşı bayırlara takılmış, zaman zaman Boğaziçi'nden Marmara'ya atlamaya çalışıyor, ince bir sis içindeki Çamlıca tepelerine, sonra beyaz martıların peşine takılıyordu. İşte Boğaziçi, sevgilisinin, baharın, koynunda yatıyordu.

Halit, bir zaman kendisini karşısındaki renk ve ışık senfonisine bıraktı. Hiçbir şey düşünemiyor, sadece seyrediyordu. Sonra birdenbire aklına Bach'ı getirdi. Ne zaman muhteşem bir fikrin, muhteşem bir sanat eserinin, muhteşem bir manzaranın karşısında kalsa, daima aklına bu büyük adam gelirdi. Bach ona, büyüklükler karşısında insani bir tevazu ilham ederdi. Onun müziğindeki büyüklük, güzellik bütün ihtişamına rağmen şu karşısındaki Boğaz'ın güzelliği kadar iddiasız, fakat bir Venüs kadar ölçülüydü. İnsan, işte bundan daha muazzam eser sahibi olamazdı. Tanrılarla bundan daha başka türlü yarış edemezdi.

Bir vapur, bacasından kara kara dumanlar savurarak geçti. Bir zaman için manzara silindi. Halit, omuzlarındaki pardösüyü düzeltti. Düşünceleri Bach'a takılmıştı. Daha on yedi yaşında bir delikanlıyken, bu büyük bestecinin bir plağını edinmek için neler çektiğini hatırladı. Oradan da küçük bir bahçeye atladı: Akşam vaktiydi. Yaşlı bir kadın, elindeki küçük bir kova ile akşamsefalarını suluyordu. Başındaki beyaz örtüsünün uçları geriye atılmıştı. Bir eli daima, ıslanmasın diye eteklerindeydi. Bazen, "Aman bu çiçekler beni yordu" diye söylenirdi. O zaman Halit, küçük asmanın altındaki masanın üstüne elindeki kitabı atar, "Bırak anne" derdi. "Üst tarafını ben sularım." Bu sahne, yıllardan beri kafasının içinde öylece, olduğu gibi duruyordu. Bütün bu yazlar ne güzel geçmişti. Annesinin ince yüzü, her zaman Halit'in gözünün önündeydi. Hep bir buzlucam arkasındaymış gibi. Babasını hiç bilmiyordu.

Annesi, "Sen iki yaşındayken derdinden öldü" demişti. Halit, babasının neden bu kadar çabuk öldüğünü çok öğrenmek istemişti. Ama annesi hep, "O kadar yaşlı değildi. Gelgelelim kederinden öldü" cevabını verirdi. Halit annesinden babasının kederinin ne olduğunu öğrenmeye çok çalıştı. Kadıncağız, "Ne bileyim oğlum... Hep kederliydi işte..." cevabını verirdi. "Zaten öğrenmeye de pek vakit kalmadı" diye acı acı şikâyet ederdi. "İstanbul'dan kasabamıza memur geldi. Bir garip kişi, fukara diye konu komşu araya girip bizi evlendirdiler. Ben de senelerce dul kalmıştım. Bu başka dert. Çoluğum çocuğum yoktu. Kimsem de yok gibiydi. Onun da kimsesi yok bilirdim. Sonra bir kardeşi olduğunu evlenince öğrendim. Hani amcan... Babanın yüzünün güldüğünü, ilk defa senin yüzüne baktığı zaman gördüm. Amcanın yardımı ile kiradan çıkıp, bu evimizi aldık. Birkaç ağaç zeytin edindik. Amcan kalktı İstanbul'dan geldi. Bizi götürmek istedi. Baban, izinli gitmeyi bile reddetti. Kasabamızda onu çok sevmişlerdi. Hani Allah için ağırbaşlı, kendini saydıran bir adamdı. Nur içinde yatsın; sen iki yaşına basmadan, ölüverdi. Nasıl bizleri bıraktı gitti hâlâ anlayamam, ama hep kederliydi, hep kederliydi..."

Halit, babasının bu kadar uzun bir keder içinde yaşamasını bir türlü anlayamıyordu. Sonraları amcasından ilk karısının ba-

basını bırakıp başka birine kaçtığını öğrenmişti ama bu, bir adamın bütün ömrünü keder içinde geçirmesine bir sebep olamazdı.

İlkokulu bitirinceye kadar annesi de amcasının bütün ısrarlarına rağmen kasabadan çıkmamıştı. Vakta ki Halit ilkokulu bitirdi, amcası bir kere daha kalktı kasabaya geldi. Annesini kandırdı. Onu alıp İstanbul'a götürdü. Bir papaz okuluna yatılı yerleştirdi. Bundan sonra Halit, birkaç yaz, annesinin yanına gitti. Okulda geçirdiği dördüncü kışın ortalarında annesi İstanbul'a geldi. Bir hastanede yapılan bir ameliyattan sonra öldü. Annesinin ölümü, uzun zaman Halit'i perişan etti. Dünya yüzünde yapayalnız kalıvermişti işte... Gerçi amcası onu, hiçbir amcanın sevemeyeceği kadar seviyordu. Her cumartesi, kocaman, lüks otomobiliyle okulun kapısına dayanıyor, onu alıp eve götürüyordu. Yengesine sevdiği yemekleri hazırlatıyor, gözünün içine bakıyordu. Hâlâ da Halit'i öylesine severlerdi. Erkek evlatları yoktu. Bu sevginin sebebini Halit biraz da buna yoruyordu. Amcası zengin bir tüccardı. Hatırlıydı. İşleri yolundaydı. Bir tek kızı vardı. Halit'ten birkaç yaş küçük. Halit'i ondan ayırt etmezdi. Belki de günün birinde kızını Halit'le evlendirmeyi düşünüyordu. Fakat kendisine gösterilen büyük özene rağmen Halit, annesinin ölümünden sonra, bir türlü uzun zaman kendisini toparlayamamıştı. Günlerce gizli gizli gözyaşları döktü. Annesinin ardından bir şeyler söylemek, hiç olmazsa kendi kendine derdini dökmek istedi. Bir akşam, kuru sıraların üstünde, farkında olmadan, önündeki defterin bir kenarına annesine duyduğu özlemi, annesinin kaybolup gitmesinden duyduğu üzüntüyü yazıverdi. Bu onun ilk şiiriydi. Kürsüde oturan yaşlı bir Fransız papaz onu yakaladı. Yıllarca Türkiye'de oturduğu için çok güzel Türkçe bilirdi. Halit'in yazdıklarına bir göz gezdirdi: Gözlerinde bir şefkat ışığı parladı. Şiiri bir kere daha okudu. Halit'in arkasını okşadı:

"Pas mal mon enfant..." dedi. Halit, sonra uzun zaman şiir yazmayı unuttu. Bu işin üstüne düşmedi. Yaşlı papaz, ona birkaç kere verdiği kompozisyon ödevinde, isterse, hem de Fransızca olarak, Allaha övgüler yazabileceğini hatırlattı, teşvik etti. Fakat Halit, değil ihtiyar hocasının dinine, kendi dininin Al-

lahına bile pek ilgi duymuyordu. Okulun ağır havasının farkında değilmiş gibiydi. Hatta bir seferinde de hocayı darılttı. Darıltı ne demek, kızdırdı: "Fakat" dedi, "benim Allahıma yazacağım övgü, sizin Allahınızı da memnun eder mi?" Papaz, bir şey söylemeden döndü yürüdü.

Okulu bitireceğine yakın, Halit'i başka bir üzüntü almıştı: Amcasının kızı... Kız da babasının düşüncelerini biliyor gibiydi. Ne Halit, ne de kız, birbirlerine karşı arkadaşlıktan, hatta kardeşlikten başka türlü bir his beslemiyorlardı. Halit'in bu işe canı çok sıkılıyordu. Nezaketi, hele amcasına karşı duyduğu sevgi, minnet onun sözünü kırmasına engeldi. Amcasının sözünü kırması imkânsızdı. Halbuki, daha o senelerde Halit'in birçok planları, evlenmeye gelinceye kadar yapılacak işleri vardı.

Hafta sonlarında okuldan çıktıkları vakit, Belma ile sinemaya, tiyatroya giderlerdi. Amcası bir miktar Fransızca bildiği, Fransızlara, Fransız kültürüne hayran olduğu için, kızını da bir Fransız kız okuluna vermişti. Belma, hafta sonlarında çıktı mı, kafesten bırakılan bir kuşa benzerdi. Halit'in koluna girip sinemaya gitmesi, sırf arkadaşlarını çatlatmak içindi. Başı sıkışınca, "O benim kardeşim" der, işin içinden çıkar; sırası geldi mi, Halit'i, flörtü gibi satardı. Halit, onun bu haline için için gülerdi. Belma'nın okumaya karşı hiç de hevesi yoktu. Çocukluklarında pek fark edilmiyordu ama, Halit onun pek de zeki olmadığında karar kılmıştı. On yedi, on sekiz yaşının verdiği heyecanla, ne zaman ağzını açıp Verlaine, Baudelaire, Stendhal dese, Belma olmayacak bir şair, yazar adı ortaya atar, Halit'in canını sıkardı. Bir gün delikanlı, Haşim'den bir şiir okumuştu. Kız, iri iri gözlerini açarak, "Bu da ne demek kuzum Halit?" demişti. O günden sonra Halit, Belma'yı defterinden sildi. Ona büsbütün ağabey muamelesi etmeye başladı. Onunla fazla ilgilenmiyordu. Var mıydı, Belma iki dirhem bir çekirdek giyinsin kuşansın. Hele son yıllarında okulundan, eve çıkar çıkmaz boyanmaya da başlamıştı.

Halit sosyolojiye, iktisat sorunlarına merak sarmıştı. Üstüne büsbütün bir ağırlık geldi. Yaşının gereği, kendisini bir bilgin, büyük bir sanatçı saymaya başladı. Böyle büyük adamların ahvaline uygun bir gözle etrafına bakıyordu. Belma'nın onu zor-

la sürüklediği arkadaş toplantılarına, danslara, hatır için gidiyor, genç arkadaşlarının topuna birden çocuk gözüyle bakıyordu. Artık Belma'ya da haylaz, adam olmaz bir küçük kardeş muamelesi yapıyordu. Şimdi, bu beş, altı yıl önceki haline, düşünürken gülümsüyor, kendisiyle alay ediyordu. Velhasıl o geçmiş günlerini Halit, "Yahya Kemal'in şarkılarına hayranlık devrim" diye adlandırırdı. Nihayet, daha okulu bitirmeden Belma bir mühendis müteahhitle evlendi. Halit'i de büyük bir sorumluluktan kurtardı. Mühendisin zenginliği, amcasının da Halit ve kızı için beslediği umut ve isteklerini yatıştırdı. Elinden uçup giden kızının yerine Halit'in üstüne büsbütün düşmeye başladı.

Halit, üniversiteye başladığı zaman evden çıkıp Gedikpaşa'da arkadaşları ile oturmaya kalkışınca, amca küplere bindi. Yengesi günlerce ağladı. Fakat sonunda oğlu gibi sevdiği Halit'in isteğini kırmadı. Eve sık sık gelmek şartıyla, cebine bol bol paralar koyarak yeğenini serbest bıraktı. Karısına da, "Gençliktir, delikanlılıktır hanım... Eninde sonunda kürkçü dükkânına döner. Onun yakasını bırakır mıyım? Hele üniversiteyi de bitirsin, yanıma alacağım. Benim işim, onun işi demektir. Bırak, şimdilik havalansın..." dedi. Bu sözleri, Halit'in yanında mahsus söyledi. Delikanlı, amcasına teşekkürler etti. Valizlerini kaptığı gibi, soluğu arkadaşlarının yanında aldı.

Halit'in oturduğu hisarın altından, deniz kenarından, kadınlı erkekli bir kalabalık geçti. Sesleri, Sultan Mehmet'in duvarlarına çarptı. Şimdi denizin suları daha parlamış, ortalık daha ısınmıştı. Bir taşın üzerine koyup oturduğu kitabı düzeltti. Ayaklarını ileriye doğru uzattı. Kalkıp deniz kenarı boyunca yürümek istedi. Gerçekten anıları onu bırakmıyordu. İnsanın kendisini bir an endişelerden, üzüntülerden uzak hissetmesi kadar güzel bir his olamazdı. Ne yazık ki, Halit'in böyle anları uzun sürmezdi. Muhakkak durduğu yerde kendisine bir üzüntü icat ederdi. Şimdi de arkadaşları aklına gelince, hemen Recep karşısına dikiliveriyordu. Yüz kere kendi kendisine karar vermişti: Artık Recep'in işlerine karışmasına metelik vermeyecekti. Kendisine karşı takındığı ağabey tavrına içerliyordu. Fakat hakikatte Recep, hepsinin ağabeysi olabilecek yaştaydı. Bütün öteki arkadaşlarının da... Şu Nesrin işinde bari Halit'e ka-

rışmasaydı. Halit kızmaya kızıyordu, fakat bir türlü Recep'in arkadaşlığından, dostluğundan, hatta ağabeyliğinden geçemiyordu. Recep'in kendisini saydırmasını, sevdirmesini bildiğini kabul ediyordu. Belki de etrafından bir ilgi toplamak için Recep, hiçbir gayret göstermiyordu. Fakat onun yaradılışında bir cazibe, halinde bir sempati vardı. İnsan çocuktu doğrusu. Kendinden hiç bahsetmezdi.

Halit onu biraz da misyonerlere benzetirdi. 'Etrafına maksatlı bir ilgi gösteriyor' diyecek oldu kendi kendisine ama, Recep hakkında böyle bir hüküm vermekten utanıyordu. Recep, her şeyten önce iyi kalpliydi. Bildiğini iyi bilirdi. Yalnız ve yalnız, fikir tartışmalarında, insaf nedir bilmez bir insan oluverirdi. İlk arkadaşlık yıllarında, gençlikten gelen bir affetmez hali vardı. Sonra sonra yerine göre hoşgörülü davranmaya başladı. Hoşgörüsünün sınırını Halit yeni yeni öğreniyordu. Biliyordu ki, eğer Nesrin için ısrar ederse, Recep kendisinin arkadaşlığından vazgeçebilirdi. İşte bu işe Halit çok ama çok üzülüyordu. Recep'i anlamıyor değildi. Aklı mantığı onunla beraberdi.

Recep, ona, "İyi ama şu Nesrin'in neresi seni çekiyor?" diye sormuştu. Cevap verememişti. Ah... Bunu, bu sorunun cevabını bir verebilseydi. Hiç olmazsa kendi kendisine verebilseydi... Kurtulacaktı işte... Halit, bir zamanlar, nezle olur gibi âşık olmuştu. Ta filmlerde gördüğü kızlara bile... Fakat hiçbiri şu Nesrin'in aşkına benzemiyordu. Onu şimdi sadece, bir boş tarafını bulup yenmek, sevgisini yenmek için düşünüyordu. O zaman hürriyete kavuşacaktı; arkadaşlarına kavuşacaktı. Recep âşık olursa, acaba ne biçim bir kıza âşık olurdu? Doğrusu, Halit bunu çok merak ediyordu. O da o kadar kapalı bir insandı ki... Hatta günün birinde kalksa evlense, etrafının ancak yıllardan sonra haberi olabilirdi...

Halit'in her şeyi meydandaydı. Hatta cebinde kaç parası olduğunu bile herkes bilirdi. Gelgelelim Recep... Onun nereli olduğunu, ailesinin nerede oturduğunu, kimler olduğunu bile kimseler bilmiyordu. Halit, onunla ilk defa nerede, nasıl tanıştığını gayet iyi hatırlıyordu: Okullar arası bir basketbol maçı oynuyorlardı. O zamanlar Halit, daha papaz okulunun dokuzuncu sınıfında idi. Okul takımında oynuyordu. Recep de rakip li-

senin takımındaydı. Bir ara Recep'le fena halde çarpıştılar. Recep'in omuz başı, Halit'in yüzüne çarptı. Halit sersemledi. Yere düştü. Burnundan bir kandır boşandı. Recep onu kucakladığı gibi kenara çıkardı. Pansumanlar, doktorlar... Recep, tekrar tekrar af diledi. Tekrar oyuna girdikleri vakit, Halit devam edemeyeceğini anladı. Başı dönüyordu. Yerini bir arkadaşına bıraktı. Oyunun sonuna kadar güçlükle oturdu. Halini beğenmeyen okul doktoru, ona üç günlük istirahat verdi. Halit eve gidiyordu. Tramvay durağında Recep nefes nefese, koşa koşa geldi onu buldu. Halit'i eve kadar götürmek istedi. Maçlarda bu çeşit işler olağan kazalardır. Fakat, Recep'in bu duyarlılığı nedense Halit'e pek aşırı gelmedi. Halinde bir arkadaşlık, bir tabiilik vardı. Yol boyunca konuştu Recep... Lisenin son sınıfında olduğunu, derslerin iyi gittiğini söyledi. Derslerin dışında iyice bir yabancı dil öğrenmek için çok çalıştığından bahsetti. Halit'e, bütün derslerini Fransızca okuduğu için şanslı olduğundan söz etti. Kendi okulunda dil derslerine gereken önemin verilmediğinden şikâyet etti. Fakat Türkçe derslerden de muhakkak geri kaldıklarını işaret etti. Eğer isterse, ona Türkçe dersler, kitaplar için yardım edeceğini söyledi. Biraz çekingen, onun da kendisine Fransızcada yardım edip edemeyeceğini sordu. Hiç çekinmeden, bir öğretmenden Fransızca ders alabilmek için, yeterli parası olmadığını ekledi. Sanki Recep, kırk yıllık arkadaşıymış gibi konuşuyordu. Halit'in üstündeki sersemlik, pamuklarla tıkalı burnu, o sırada uzun boylu düşünmesine engel oluyordu. Sadece ayrılırken, yeni arkadaşının elini sıkmış, "Evimiz burası, yarın dersten çıkınca bize gel" demişti. O günden sonra canciğer arkadaş oldular. Halit, Recep'in bilgisinden çok şeyler kazandı. Ona da Fransızcası için çok yardım etti. Fakat öteki bilgilerin yanında, Recep'ten sadece dil bilgisinin üstün olduğunu üzülerek öğrendi. Recep, ders kitaplarının dışında ne kadar çok kitap okumuş, ne kadar çok bilgi edinmişti! Fakat Recep, liseyi bitirince çekti Anadolu'ya gitti. Önce askerliğini yaptı. Üniversiteye ancak Halit'in başladığı yıl geldi başladı. Bu sırada İstanbul'dan uzakken, Halit'e kısa kısa mektuplar yazıyor, bana şu kitabı yolla, bu kitabı yolla, gibi ricalarda bulunuyordu. Halit dikkat etmişti. Alıp gönderdiği kitapların parasını Recep, ay

başlarında bir posta havalesiyle ödüyordu. Halit'in, arkadaşına gönderdiği kitaplar da ilgisini çekiyordu. Ona aldığı her kitaptan bir tane de kendisi ediniyordu. Zaman zaman okudukları hakkında Recep'e uzun uzun düşüncelerini yazıyordu. Fakat Recep, ya oralı olmuyor, ya da kısaca, düşündüklerin doğru veya yanlış diye kestirip atıyordu. Öyle bir zaman geldi ki bir konu hakkında konuşmadan, birbirlerine yazmadan, aynı şeyleri düşünmeye başladılar. Gedikpaşa'daki odalara yerleştiklerinde, tam anlamıyla bir fikir arkadaşı olarak üniversiteye başladıklarından, hiçbir vakit arkadaşlıkları bozulmamıştı. Şu Nesrin Hanım meselesi ciddileşinceye kadar...

Recep günden güne sertleşiyor, karakteri kendine göre bir ciddiyet havasına giriyordu. Bir gün, Küllük'te oturuyorlardı. Kalabalıktılar.

Arkadaşlarından biri, bir tartışmaya sebep oldu. Aklınca Recep'i kızdırmak istiyordu. Recep hakikaten kızdı. Onun kızdığını Halit, o zaman ilk ve son defa görmüştü.

Recep, oturduğu yerden doğrulmuştu. Arkadaşına,

"Bana bak" demişti, "konuşacaksan namusunla konuş. Yoksa seni eşek sudan gelinceye kadar döverim..." Hemen, eş dost araya girmişti. Sonra yalnız kaldıklarında Halit, "Niye birden bu kadar sinirlendin yahu?" diye sordu. Recep gülerek, "Aldırma" cevabını verdi, "blöf yaptım. Yuttu. Yoksa bu eşek herife dayak atmaya bile değmez... Atsan ne olur, atmasan ne olur... Laf cambazlığını hiç sevmem..." Şu Recep de tartışmalarda, fikir alışverişlerinde amma da taktik kullanırdı. Onu iyi tanımayan, gerçekten ne düşündüğünü bir türlü kestiremezdi. Kestiremezdi ama, dediklerini kabul etmek zorunda kalırdı.

Halit, bu düşünceleri arasında gülümsedi: "İster misin Recep, bana da bir temiz dayak çeksin..." diye mırıldandı. Yok, yok, Recep belki de kendisine blöf yapıyordu. Fakat ne olursa olsun, hayatta mücadelenin, buna benzer birtakım olaylarla ne demek olduğunu, nasıl yapılması gerektiğini Halit, Recep'ten öğrendiğini kendi kendisine itiraf ediyordu. Şu son zamanlara kadar ne kadar kafası dinç ve sakindi. Bütün işlerini karıştıran Nesrin'di işte... Nesrin tekrar aklına gelince, saatine baktı. Bire

yaklaşıyordu. Oturduğu yerden kalktı. Bebek'e indi. Küçük bir lokantada yemek yedi. Sonra bir tramvaya binerek kitabını açtı.

Beşiktaş'tan Maçka'ya, Akaretler yokuşunu yürüyerek çıktı. Nesrin'in apartmanının önüne geldiği zaman nefes nefeseydi. Yorulmuştu, fakat biraz da heyecanlıydı. Asansörün kapısına bir kâğıt yapıştırmışlar, bozuk olduğunu yazmışlardı. Üç kat merdiveni ağır ağır çıktı. Zile basmadan saatine bir kere daha baktı. Üçe yaklaşıyordu. Nesrin de yazdığı pusulada erken gelmesini rica ediyordu. Toplantı beşteydi. Kapıyı hizmetçi kız açtı.

"Küçükhanıma haber vereyim..." diye fırladı.

Nesrin bugün Halit'in sinirine dokunacak kadar frapan giyinmişti. Göğsü hemen hemen memelerinin ucuna kadar açık gibiydi. Takmış takıştırmış, sürmüş sürüştürmüştü. Suratı, Halit'in gözüne boyalı bir palyaço gibi görünüyordu. Birden Halit'in aklından dönüp gerisingeriye kaçmak geçti. Kapının arkasında hareketsiz dikildi kaldı. Nesrin hemen onun koluna yapıştı. Salona doğru sürükledi. Salonda da büyük bir değişiklik vardı. Ama Halit bu değişikliği iyice göremiyor, gözleri hep Nesrin'in göğsüne gidiyordu. Onun mırıl mırıl bir şeyler anlatmasına aldırdığı yoktu. Bunun altında bir şeytanlık, bir kasıt olacaktı. Daha evvel de Nesrin'in böyle giyindiğini görmemişti. İnadına mı yapıyordu bu kız... Neydi bu Halit'le pençeleşmek sevdası... Nihayet dayanamadı:

"Nesrin" dedi, "dur şu iğneni düzelteyim. Neredeyse düşecek." Kızın göğsünde, memelerinin arasına iliştirilmiş iğneyi, gayet soğukkanlı, hatta parmaklarını iğneden başka hiçbir yere değdirmeden çıkardı. Daha biraz yukarı, göğsünü kapatacak şekilde tekrar iğneledi. Bunu biraz da inadına yapmıştı. Nesrin, alaylı, anlamlı, delikanlının gözlerinin içine bakarak,

"Şimdi de büsbütün göğsümü kapadın Halitçiğim" dedi. Halit gözünü bile kırpmadan,

"İğnenin yeri şimdi daha iyi" cevabını verdi. Sonra alaylı, "Ben kıskanç bir adamımdır ha..." diye ekledi. Nesrin, sinirlenmemeye çalışarak, uysal uysal boynunu büktü. Kollarını Halit'in boynuna dolayarak sordu:

"Ben de bugün özene bezene senin için giyinmiştim. Daha beğenmediğin nerem var?" Halit'in bugün cesareti, kazaklığı üstündeydi. Birdenbire, yüzünü kızın yüzünden uzaklaştırarak,

"Yüzün gereğinden fazla boyalı. Bana her zaman olduğun gibi görünmeni isterim" cevabını verdi. Nesrin, ortalığı çınlatan bir kahkaha atarak, Halit'in önünde eteklerini uçurarak döndü:

"Daha başka küçükbey?.. Daha başka nerem hoşunuza gitmiyor?" Halit, hiç oralı değilmiş gibi bir cıgara yakarak, ayaklarını uzatıp bir koltuğa oturdu:

"Küpelerin, bak sana yaraşmış..." Nesrin bir an durakladı. Bakıştılar, bakıştılar. Sonra bir şey söylemeden salondan çıktı. Çıkmasıyla dönüp başını içeri uzatması bir oldu:

"Kıskanç adamlar çok sinirime dokunur. Ama nedense bugün senin bu halini seviyorum, hoşuma gidiyor. Şimdi gelirim" dedi.

Halit, cıgarasının külünü tablaya silkti. Kalktı, aşağı yukarı dolaşmaya başladı. Piyanonun üzerindeki bir yığın notayı karıştırdı. Pencereden Sarayburnu görünüyordu. Bu sırada hizmetçi kız kahve getirdi. Gözlerini açа açа Halit'i seyrediyordu. Küçükhanımın nişanlısı sanıyordu Halit'i. Onun için, Halit'i ne zaman görse heyecanlanırdı bu kızcağız. Onun bu haline Halit, hep için için gülerdi. Kızla laf etmiş olmak için sordu:

"Bu pastaları, sandviçleri kim hazırladı böyle?" Salonun bir köşesinde uzun bir masada, çay takımları, pastalar duruyordu.

"Ahçı hazırladı. Ben de yardım ettim efendim. Büyük hanımla bey, sabahleyin Büyükada'ya köşklerine bir bakmaya gittiler. Taşınacağız da... Yazlığa hazırlanıyoruz. Onlar gittikten sonra küçükhanım Haylayf'a gidip bu pastaların bir kısmını kendi eliyle seçip aldı geldi." Bıraksa, kız daha konuşacaktı.

"Pek güzel, pekâlâ..." diye mırıldandı. Hizmetçi çıkarken,

"Küçükhanım şimdi geliyorlar efendim..." diye mırıldandı. Halit gülümsedi. Bir koltuğa oturup yandaki etajerden bir kitap çekiyordu ki, Nesrin kapıda göründü. Yüzünü silmiş, tekrar hafif boyamıştı. Böylece koyu renk gözleri daha belirmişti. Saçlarını her zamanki gibi toparlamış, kadife siyah bir kurdele ile arkasına bağlamıştı. Daha kapalı siyah bir elbise giymişti. Salonu çınlatan bir sesle,

"Nasıl hoşunuza gitti mi bayım? Beni beğeniyor musunuz?" dedi.

Halit, bir zaman onu süzdü. Eliyle yanını gösterdi. Nesrin uysal uysal yanına oturdu. Ellerini uzattı. Biraz daha sokularak yanağını da uzattı:

"Öpmeyecek misin?..."

"Oradan değil." Delikanlı, kızı birden belinden kavradı. Kucağına aldı. O da kollarını Halit'in boynuna doladı. Uzun uzun öpüştüler. Nesrin ilk defa, bütün kadınlığı ile Halit'i öpüyordu.

Nejat ısrar ediyordu:

"Allahını seversen Halit, doğru söyle; bir saatten beri senin yanındayım, seninle konuşuyorum, kravatıma dikkat etmedin mi?"

Halit, köşeye sıkışmış büyük bir koltuğun içinde büsbütün kayboldu:

"Hiç dikkat etmedim."

"Doğru söyle?.."

"Dikkat etmedim." Nejat sandalyesini biraz daha Halit'in oturduğu koltuğa yaklaştırdı:

"Niçin inat ediyorsun Halitçiğim?"

"Canım, bakmadım, görmedim, dikkat etmedim diyorum sana... İşim gücüm yok da senin kravatınla mı uğraşacağım?" Nejat, kıvır kıvır, tepesinde kabaran, briyantinle parlatılmış saçlarını, sivriltilmiş tırnaklarını teşhir eden bir hareketle karıştırır gibi yaptı:

"Sen beni çıldırtacaksın! Halbuki bugün bütün umudum kravatımdaydı..." Halit alaylı:

"Peki, neden benim kravatına dikkat etmiş olmamı istiyorsun? Bak ortalıkta bu kadar bayan var."

Bu tartışma yüksek sesle yapılıyordu. Nesrin'den başka hemen herkes, Halit'le Nejat'ın etrafını almıştı. Nejat kaşlarını oynattı:

"Çocuklar!" diye feryat etti. "Bu Halit beni öldürecek. İnsan bir arkadaşının kravatı, gömleği, elbisesiyle hiç ilgilenmez mi?..

Kravatımda ne var sanki?" Biraz uzunca burunlu bir bayan, iliştiği bir koltuğun ucundan seslendi:

"Doğrusu kapıdan girince, birdenbire benim gözümü aldı..."

Halit:

"Demek ki, frapan!"

Nejat, kollarını havaya kaldırarak,

"Değil!.." diye bağırdı. Kadınlı erkekli kalabalık, Nejat'tan yana çıkıyordu. Nesrin, uzakta, piyanonun kenarına dayanmış, eliyle hafif hafif tuşlara dokunuyordu. Halit'in arkadaşları ile alay ettiğinin farkındaydı. Kendini Halit'ten yana hissedemiyor, biraz da ona içerliyordu. Fakat hani Halit'in bu hali, daha iki saat önce, kendisini onun kucağına bütün isteğiyle bırakıverdiği için, onu artık erkeği kabul etmeyi içine sindirdiği için, gururunu da okşamıyor değildi. Kabul ediyordu, Halit, şu salondaki iyi tanıdığı kalabalıktan üstün yaratılışta, bilgili, görgülü bir gençti. Ortalıkta onun da arkadaşlık ettiği bazı delikanlılar vardı ki, Nesrin daha onlar hakkında bir fikir edinememişti. Örneğin şu çok yakışıklı delikanlı aktör... Nesrin böyle piyanonun kenarında etrafını seyrederek düşünceye daldığı sırada Nejat'ın öfkeyle Halit'in yüzüne karşı bağırdığını duydu:

"Ben de seni şair bilirdim. Hiç de ince ruhlu değilsin!"

Halit kahkahayı bastı:

"İnce ruhlu şairler devri geçti oğlum..."

"Allah aşkına Halit, fazla üzerime varma, şimdi bayılacağım."

Halit'in sesi ciddileşti:

"Nejat, senin saç, kravat, elbiseden başka hayatta bir düşüncen, bir amacın, yapacağın bir iş yok mudur?"

"Sana yüz bin kere söyledim ki vardır."

Etraftan, "Neymiş?.. Neymiş acaba?" diyenler oldu. Nejat'ın bayıldığı, istediği olmuştu: Salonun bütün ilgisini üzerine çekmişti:

"Hukuk okuyorum. Şurada bitirmeye bir yılım kaldı. Bazı budalalar gibi süfli işlerle uğraşacak değilim. Avukat filan olacağım yok. Derhal hariciyeci olacağım."

Halit sözünü kesti:

"Nasıl derhal hariciyeci olursun?"

"Basbayağı... Babamın bir sözü yeter."

"Peki derhal hariciyeci oldun?"

"Ondan sonra ver elini Avrupa, Amerika şehirleri. Ömrümü oralarda geçireceğim. En güzel kitapları okuyacağım. En güzel konserleri dinleyeceğim. En büyük tiyatroları seyredeceğim. En güzel toplantılara, çaylara, balolara gideceğim. Daha en güzel *chocolat*'ları yiyeceğim. Burası bir sürü budalanın oturduğu memleket... Dünya zeki insanlarındır. Halk hayvana benzer. Ben bu pis Türkiye'de oturacak değilim."

Ortalıkta bir şaşkınlık rüzgârı esti. Halit, gayet soğukkanlı, oturduğu yerden kalktı. Fakat birdenbire bir kaplan gibi atılarak Nejat'ın o iki saattir lafını ettiği kravatının düğümünden yakaladı. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Öfkeden tir tir titriyordu.

"Ulan!" diye bağırdı. "Sen şu sözünü geri alıyor musun? Yoksa seni eşek sudan gelinceye kadar döverim..." Nejat, korkudan bembeyaz kesilmişti. Her şeyden önce, salondaki süksesinin iki paralık olduğu aklına geliyordu. Kekeledi:

"Ben... Ben fena bir laf etmedim ki Halit. Niye sinirleniyorsun?"

"Şu Türkiye, memleketim hakkında söylediklerini ya tekrarla, ya da geri al! Ona göre hareket edeceğim..." Bir eliyle Nejat'ın boğazını sıkıyor, öteki elinin yumruğunu sıkmış, havaya kaldırmış, bekliyordu. Bu sırada yakışıklı aktör araya girdi:

"Bırak Halit" dedi, "dövmeye bile değmez." Halit'i aldı, yerine oturttu. Sonra, tıpkı sahnede bir role çıkmış gibi, şaşkın, ayakta sallanan Nejat'ın önünde durdu. Onun yanağını okşayarak,

"Sen, anana sövmek istemedin değil mi, Nejat!" dedi. "Ağzından çıkan sözler, laf olsun diye çıkan sözlerdi. Haydi kendi onurunu düşünmedin. Bu kadar milletin, hiç olmazsa şu salondakilerin yüzüne haksız yere tükürmek istemezdin değil mi?.. Seni bu seferlik affediyoruz. Belki Halit de affeder." Halit'e döndü. O, biraz önceki öfkesini yenmişti bile. Gülümseyerek, ama zehir gibi gülümseyerek,

"Çoktan affettim Nejat'ı" dedi. "Bir kuklaya, bir zavallıya kızmak, darılmak aklımın köşesinden geçmez... Baksanıza ha-

yatta başarılı olabilmek için kendisinden çok, sadece babasına güveniyor..."

Bütün salondakiler taş kesilmişti. Kimsecikler ağzını açıp bir kelime söyleyemiyordu. Nejat, hâlâ şaşkın şaşkın orta yerde sallanıyordu. Nihayet, sendeleye sendeleye kapıya doğru yürümek istedi. Fakat bir kızcağız, onu kolundan çekip yanına oturttu:

"Canım kapayın şu tartışmayı..." diye söylendi. "Değiştirin sözü..." O zaman Halit, çınlayan bir sesle,

"Ha... Ne konuşuyorduk... Sahi, mesele Nejat'ın kravatıydı. Latife ettim Nejat, beğenmediğimi söyledim ama, kravatın gerçekten çok güzel.. Doğrusu ben böylesini seçemezdim. Hani bu kadar paraya da kıyamazdım ya, çok pahalıdır" diye konuşmaya başladı. Nesrin pikaba, ortalığı zıplatan bir plak koydu:

"Çocuklar dansa!.." diye bağırdı. Herkes canlanmıştı. Önce, bir köşede oturan, koyu renk elbiseli bir delikanlının gözleri parladı. Dişlerinin arasında sıktığı, parmakları ile zarif bir şekilde tuttuğu piposunu, tablanın kenarına bıraktı. Eli yüzü sadece boya olan yanındaki bayana eğildi:

"Nesrin'in toplantıları hiçbir zaman bu kadar sıkıcı olmazdı. Bu Halit onun aklını fena çelmeye başladı... Her ne hal ise, buyurun dans edelim..." dedi. Kalktılar. Onları hemen hemen bütün salon izledi. Nesrin, oturduğu yerden kıpırdamayan Halit'e yaklaştı:

"Benimle dans etmeyecek misin sevgilim?" diye kulağına fısıldadı. Halit gülümseyerek onun elini tuttu, doğruldu.

"Bilmem" diye söylendi, "şu dans plaklarının temposuna mı, yoksa senin tempona mı bir türlü uyamıyorum, zorluk çekiyorum."

Nesrin, anlamlı anlamlı onun yüzüne baktı:

"Uymaya çalış..."

"Bir şartla" cevabını verdi Halit. "Sen de benim tempoma uymalısın. Zor bir iş değil ki." Nesrin, delikanlının gözlerinin içine baktı:

"Elimden geldiği kadar çalışacağım. Sana uyacağım Halit..." Müziğe ayak uydurdukları zaman, adeta kimseden çekinmeden yanağını Halit'in yanağına koydu: "Bugün seni o kadar çok seviyorum ki... Sana uymamak elimden gelmez."

"Söz mü?"

"Söz."

Salonu bir cıgara dumanı almıştı. Herkes kendi havasına dönmüştü. Biraz önceki olay unutulmuş gibiydi. Nejat'ın çıkıp gitmesine engel olan kız, onu zorla dansa kaldırıyordu. Nesrin'in onlara gözü ilişti.

"Hain" dedi Halit'e. "Saatlerden beri arkadaşlarımla, misafirlerimle alay ediyorsun... Hele Nejat'ın tutulacak tarafını bırakmadın. Başka zaman olsaydı, seninle muhakkak kavga ederdim. Ama bugün yapamıyorum. Bundan sonra da yapabileceğimi hiç zannetmiyorum. Seni öylesine seviyorum ki Halit... Al sana işte, kaç yıldır bir türlü söyleyemediklerimi söylemek bugün içimden geliyor. Keşke bugün şu çay işini çıkarmasaydım. Baş başa kalırdık."

"Çay işini beni çağırmak için çıkardın."

"Yine hainliğe başlama... Bana bari yapma. Evet, senin için yaptım. Bana dargın gibiydin. 'Gel, gel Halit, bugün annemi, babamı da adaya savdım; evde yalnızım. Beni öpmek için gel... Seni öpmek için çıldırıyorum...' diyemezdim ya."

"Şimdi bak, pekâlâ söyleyebiliyorsun..." Nesrin, delikanlının kollarının arasına biraz daha sokuldu. O da bunu biraz daha sıktı:

"Artık seni kocam gibi hissediyorum Halit. Ne olur beni bu gece bırakma... Misafirler gittikten sonra bir yerlere gider yemek yeriz. Eğleniriz, gezeriz. Hep seninle beraber olmak istiyorum."

"Yalnız bu gece için mi?"

"Ömrümce beraber olmamız için yakında karar verebileceğimizi zannediyorum..." Halit,

"Hoppala!.." diye güldü. "Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu..."

"Öyle deme sevgilim, insanın geleceği için karar vermesi kolay mı?" Halit gülerek mırıldandı:

"Il ya de l'esperance pour ton avenir."

"Elbette umut var."

"Ama acaba senin için mi, benim için mi?"

"İkimiz için de..."

"İncil'deki bu laf, bütün insanlara, her ikimiz için de söylenmiş diyelim. Fakat bir teselli olduğunu unutma..."

"Şimdilik dilek diyelim. O kadar istiyorum ki... Ama acele etmeyelim Halit, vereceğimiz karar çok önemli."

"Oooo! Çok önemli. Aman acele etme..."

"Yine benimle alaya başladın."

"Sen mi, ben mi işin alayındayız, bir türlü anlayamıyorum!"

"Allah aşkına kavga etmeyelim Halit. Seni bugün çok seviyorum. Ne olur beni kırma..."

"Peki canım... Biliyorsun ki, ben de seni seviyorum."

Plak bitti. Bir koltuğa oturdular. Fakat pikapta yeni plak dönmeye başlamıştı. Dansa devam edenler vardı. Oturanlar da birbirleriyle meşgul görünüyordu. Nesrin birdenbire sordu:

"Benim arkadaşlarımı hiç beğenmiyorsun değil mi?"

"Bu çocukların seni çeken ne tarafları var anlayamıyorum. Ne bir fikirleri, ne kültürleri... Çoğu da snop, şu Nejat gibi. Hatta budala."

"Haklısın ama sana yüz defa söyledim ki, beni eğlendiriyorlar."

"Ben olsam senin yerinde, kendime daha başka, daha ciddi eğlence bulurdum."

"Fakülteye gidip geliyoruz işte ya... Piyano derslerini de ihmal etmiyorum."

"Bu eğlenceleri de ciddiye almıyorsun."

Nesrin, üzüntülü, mırıldandı:

"Haklısın Halitçiğim. Hiçbir şeyi ciddiye alamıyorum. Kendimi okyanuslarda, uçsuz bucaksız okyanuslarda dolaşan küçücük bir balık kadar zavallı hissettiğim zamanlar oluyor. O zaman bağıra bağıra yalnızlığıma ağlayasım geliyor. Çırpınıyor, çırpınıyorum. Dünya yüzünde isteyip de şimdiye kadar yapamadığım hiçbir şey yok. Annemin, babamın biricik kızıyım. Bazen, sen olmasan, seni düşünmesem, hayatta tutunacak bir dalım yokmuş gibi geliyor bana... Senin hep söylediğin, fikirmiş, idealmiş falan filan gibi şeylerle de bir türlü ilgilenemiyorum. Yuvarlanıp gitmekten, uçurumlara düşmekten korkuyorum. Bu kadarcığını anlayabiliyorum." Nesrin, ilk defa Halit'e bu kadar ciddi açılıyordu. Halit'in gözü dans edenlerde idi. Bir-

den Nesrin'e döndü. Gözlerinin içine bakarak tok bir sesle, fısıldadı:

"Bana iyi tutun. Kendini kurtarırsın. Kurtulursun." Genç kız, delikanlının ellerini aradı. İnce parmaklarını onun avuçlarına bıraktı:

"Beni gerçekten kurtarabilir misin Halit?" diye sordu. Halit,

"Bu biraz da senin gayretine bakar. Yeteneğinin sınırını henüz bilmiyorum" dedi.

"Riski göze alıyorsun demek?"

"İnsandan hiçbir zaman ümidimi kesmemişimdir."

"Benden de mi?"

"Sen de insan değil misin?"

"Denemeye değer miyim? Başaramazsak?"

"Seni kazanamazsam, bütün hayatımın zehir olacağını biliyorum. Fakat seni o kadar çok seviyorum ki, duygularım, birtakım hesaplar yapmaktan menediyor." Nesrin, Halit'e biraz daha sokuldu.

"Sana kalırsa, önce şu kalabalıktan kurtulmam gerek, değil mi?" Halit, gözlerini dans eden, salonun sağına soluna dağılmış kalabalığa kaldırdı:

"Doğrusun. Şu şımarık çocukları değil, insanları sev, mesele kalmaz. İnsanı anlamaya çalış." Genç kız gülümsedi:

"Arkasından da bana Gorki'yi oku demezsin inşallah..."

"Bunu da nereden çıkardın?"

"Hiç... Bir zamanlar, Gorki'nin insan sevgisinden söz etmiştin de... Aklımda kalmış."

"Öyledir."

"Ama bak, benim arkadaşlarımın içinde seninkiler de var. Onları senin için çağırdım. Doğrusu çok ağırbaşlı çocuklar. Hele şu aktör... Yakışıklı adam doğrusu. Bizim hanımlar, etrafında dört dönüyorlar bir baksana..." Nesrin lafını bitiremedi. Dans bitmiş, şimdi arkadaşları ondan piyano çalmasını istiyorlardı. Sarışın, kırılacakmış gibi yürüyen bir kız geldi. Onun elinden tutup piyanoya doğru çekti. Halit'e de alaylı,

"Müsaade edersiniz değil mi efendim?" diye eğildi. Nesrin piyanoya otururken, kalabalık etrafını aldı. Yerleştiler. Nejat, biraz önce geçen olayı unutmuş gibiydi. Yanındaki bayana,

amatörlerin tuşlara bile dokunmalarının, kendisinin sinirlerini nasıl bozduğunu anlatmaya başladı. Nesrin, bir yığın notayı karıştırırken, Halit uzaktan Nejat'ı seyrediyordu. Nedense şu anda, sevdiği bir kızın böyle bir delikanlıyla arkadaşlık etmesi sinirine dokunmaya başlamıştı. Halbuki bir zamanlar, o da Nejat'la arkadaştı. Fakat onu, sadece bir eğlence, alay konusu olarak kabulleniyordu. Bu noktada Nesrin haklıydı galiba... Herhalde Nejat'ı o da ciddiye almıyordu. Böyle düşününce ferahlar gibi oldu. Onun şu anda yanındaki kıza neler söylediğini kestiriyordu. Gerçekten bu çocukla herhangi bir mesele için kavga etmeye değmezdi. Vereceği kadar ders vermişti zaten. Affetmiş görünmek için ona takılarak seslendi:

"Yermeye başlama Nejat... Nesrin iyi piyano çalar." Nejat, bu söz üzerine hop oturdu hop kalktı. Halit, üstüne basmıştı lafın. Salonda bir kahkaha koptu. Nesrin, ateşlenen gözlerle Halit'e bakıyordu. Gürültüyü bastıran bir sesle,

"Size Bach'tan bir parça çalsam?" dedi. Hemen etraftan itirazlar yükseldi:

"Vals isteriz."

"Sana şu sırada Chopin daha yakışmıyor mu?" Nesrin, bu sözü söyleyen sarışın kıza döndü:

"Peki, Chopin!" dedi. Tekrar notaları karıştırdı. Ve bir *prélude*'ü çalmaya başladı. Herkes dikkatle dinliyordu. Bazı kimseler, dinler görünüyordu. Halit, gözlerini Nejat'tan ayıramıyordu. O, büyük üstatları ancak büyük üstatlardan dinlemeye tahammül ederdi. Bunu Halit'e yüz bin kere tekrarlamıştı. Nesrin'in piyanosuna ikiyüzlü bir ilgi gösteriyordu. Parça bittiği zaman bir alkış koptu. "Bir şeyler daha... Bir şeyler daha..." diyorlardı. İnce, sarışın kız, gözlerini Halit'e dikerek, yanı başında ayakta durduğu Nesrin'in arkasını okşadı:

"Bak bu parça sana ne kadar uyuyor şekerim... Ne kadar da içli çaldın..." dedi. Nejat, bir cıgara yakarken, elinde olmayarak burun kıvırdı. Bunların hiçbiri Halit'in gözünden kaçmıyordu. Nesrin, arkadaşına döndü baktı. Notaları bir kere daha karıştırdı:

"Hayır" cevabını verdi. "Bu benim şimdiki halimi daha iyi ifade eder..." Büyük bir dikkatle başladı, sonra coşarak devam

etti; *Polonaise*'i çalıyordu. Herkes irkilmişti. Dikkatle dinliyorlardı. Nejat bile eğildi, yanındaki hanım kıza,

"Basbayağı çalıyor gibi..." diye mırıldandı. Kız:

"Duyarak çalıyor hem de."

"Oldukça kabiliyetlidir şu Nesrin... Onun için kendisini severim. Halit'te de şiire kabiliyet var. Birbirlerine yakışacaklar... Sanatçı bir çift olabilirler."

"Düşün ki, biraz önce Halit'le kavga ettin."

"Hayır, fikir tartışması..." diye Nejat düzeltti. Genç kız, yan yan Nejat'a bakarak gülümsedi. Beriki oralı olmadı. Onun cahilliğine verdi. Bu sırada bir alkış daha koptu. Nesrin'in etrafını aldılar. Halit yerinden bile kıpırdamadı. Kalabalıktan kurtulup Nesrin, onun yanına geldi:

"Ne dersin canımın içi, becerebildim mi?" Halit gülümseyerek, onu elinden tutup tekrar yanına oturttu:

"Bundan iyisini ancak Cortot çalar canım... Gel otur şuraya..." cevabını verdi.

Nejat şimdi etrafına gençleri toplamış, müzik hakkında bir konferans veriyordu. Onun en büyük marifeti, Fransızca, İngilizce dergilerden, sinema, müzik, edebiyat dedikoduları toplayıp satmak, herkese parmak ısırtmaktı. Halit, onun sözlerine kulak verdiği sırada, Nejat, Gide'den bahsediyordu. Halit'in canı sıkılmaya başlamıştı. Aktör Selim onlara yaklaştı:

"Nesrin Hanım, müsaadenizi rica ederim. Gitmek zorundayım" dedi. Nejat öteden atıldı:

"Gide'den söz açıldı diye mi kaçıyorsun?" Aktör, sahnedeymiş gibi salonun ortasına doğru yürüdü. Abartılmış bir jestle,

"Bay Gide, aramızda bile bulunsa beni kaçıramaz Nejat, bilirsin. Ne yapayım ki, bir buçuk saat sonra sahneye çıkacağım. Tiyatroda, işimin başında bulunmam gerek" dedi. Herkesi selamlayarak kapıya doğru yürüdü. Halit'e dönüp seslendi:

"Unutuyordum Halit, yarın seni görmek isterdim."

"Öğle vakti Küllük'e gel."

"Peki. Bekle beni, unutma."

"Unutmam."

Nejat patladı:

"Hem Gide'i anlamazsın, hem de aleyhinde bulunursun!" Aktör sahneden çıkıyormuşçasına bir jest daha yaptı:

"Benim budalalığıma veriniz Nejat Beyciğim..." Kapıdan çıktı. Bütün gözler kapıda kaldı. Uzun bir ağızlıkla cıgara içen sivrice burunlu bir bayan,

"Ne adam, ne adam... Bu gece muhakkak tiyatroya gitmeliyim!" diye söylendi. Birisi,

"Yılın son temsili. Tiyatro kapanıyor. Kaçırma" cevabını verdi. Nejat, alaylı seslendi:

"Nurten Hanım, faydası yok. Selim'i tanıyamazsınız. Sersem bir uşak rolünde."

"Ne sersem uşaklar vardır ki, gönüllerinde birer aslan yatar." Tekrar gülüşmeler oldu.

Nesrin, Selim'i uğurlamak için dışarı çıkmıştı. Döndüğünde salona bir cansızlık çöktüğünü sezdi. Hemen pikapa bir plak koydu. Ortalığı çınlatan bir sesle:

"Çocuklar!.. Dansa..." diye bağırdı. Halit'in ellerinden tutup kaldırdı.

Dört

Sandalın içinde yan yana oturmuşlardı. Selim, şapkasını kucağına almış, gözlerini Haliç'in bulanık sularına dikmişti. Halit etrafına bakınıyordu: Galata'dan sahile doğru inen kara yüzlü binaların hazin bir hali vardı. Köprünün üst başından ta Atatürk Köprüsü'ne doğru sıra sıra yatan mavnalar hareketsizdi. Onların ön tarafında sandallar, römorklar, Haliç vapurları kaynaşıyordu. Halit,

"Bazen şu iki köprü arasına, tam denizin ortasına bir trafik memuru koyasım gelir" dedi. Selim gülümsedi. Çember sakallı, zeki bakışlı sandalcı,

"Vallahi iyi dedin bey" cevabını verdi. Selim düşünceli, dalgındı. Halit, onun düşüncelerini bir dereceye kadar kırmamak, herhangi bir yanlış laf etmemek için de fazla soru sormak istemiyordu. Aktör arkadaşını anlamak istiyordu. Bu da ancak zamanla, belki de biraz sonra anlaşılacaktı.

Hal'e yakın bir yerde sandaldan çıktılar. Dar, çapraşık bir sokağa daldılar. Bir sokağı daha geçtiler. Bir kaldırımdan ötekine geçerken, Selim yolun ortasında durdu:

"Amcanın verdiği adresi kaybetmedin ya?" diye sordu. Halit önce ceketinin, sonra yeleğinin ceplerini aradı. Bir kâğıt parçası buldu çıkardı.

"Merak etme, burada" cevabını verdi.

"Şunu bir kere daha oku bakalım. Yoksa buralarda dolap beygiri gibi döner dururuz." Halit adrese bir göz attı:

"Yürü, bulacağız" dedi. "İş sokakta değil, aradığımız adamı bulabilmekte..." Bir hayli daha dolaştılar. Birkaç kişiden sordular. Nihayet, sıvaları dökülmüş büyükçe bir binanın önünde durdular. Burası bir depoydu. Kapısından girince yığın yığın çuvallar, sandıklar, balyalarla karşılaştılar. Çuvalların üstüne oturmuş, sakal bıyık birbirine karışmış iki hamal, suratlarını kartmış cıgara içiyorlardı. Sağda dipte dar, yamuk tahta bir merdiven vardı. Halit,

"Şuradan çıkacağız anlaşılan" dedi. Selim ona yol vererek,

"Hele sen önden bir yürü bakalım" diye mırıldandı. Merdiveni çıkınca tam karşıya gelen iki odanın kapısı açıktı. Birinde ince kupkuru bir adam, bir masanın başına oturmuş, kocaman bir deftere bir şeyler yazıyordu. Halit, bir isim söyledi. Adam anlamamış gibi bir an, gelenleri süzdü. Sonra birdenbire telaşlanarak,

"Buyurun... Buyurun... Şimdi gelir efendim" diyerek, öteki odayı işaret etti. Bu oda, daha tertipli görünüyordu. Büyücek bir yazı masasının önüne birkaç sandalye dizilmişti. Duvarda büyük bir Türkiye haritası, onun üzerine Atatürk'ün mareşal üniformasıyla bir resmi asılmıştı. Sandalyelere iliştiler. Zayıf adam kapının eşiğinde durarak:

"Çay, kahve... Ne emredersiniz efendim?" İki genç adam, birbirlerinin yüzüne baktı. Kâtip, burnunun ucu ile merdivenleri işaret ederek, ısrar etti:

"Şimdi gelir. Siz, buyurun birer çay, kahve içedurun."

Aktör, ayak ayak üstüne attı:

"Söyle bakalım, birer çay olsun..." dedi. Halit'e dönerek,

"Tüccar işi bu. Pişkin olmalı" diye, alaylı söylendi.

Çayları içtiler. Birer cıgara yaktılar. Sonra birer cıgara daha yakıyorlardı ki, bekledikleri adam geldi. Bu, fıldır fıldır dönen gözlü, güler yüzlü, orta boylu bir adamdı. Elinde bir çanta vardı.

"Sefa geldiniz beyler!" diye odayı çınlattı. Geçti masasının başına oturdu. Çantasını açıp birtakım kâğıtları çıkarırken sordu:

"Emriniz beyler?" Halit, cebinden amcasının yazdığı mektubu çıkarıp verdi. Adam çantasını ve kâğıtlarını masanın bir tarafına sürdü. Zarfı açıp mektubu okudu. Okur okumaz da telaşlandı:

"Kâmil!" diye bağırdı. Kâtip başını kapıdan uzattı: "Bak oğlum, beyler ne emrediyorlar!.. Çay, kahve, gazoz..." Halit,

"Şimdi içtik efendim. Zahmet etmeyin" diyecek oldu. Fakat masasının ardında sadece güler yüz iltifat kesilen tüccar,

"Ne çıkar beyim. Birer daha içeriz. Oğlum Kâmil, sen bize üç tane güzel, demli çay yaptır bakayım. Söyle bizim çarpık bıyığa, özeldir..." dedikten sonra Halit'e döndü: "Amcanız beye-

fendi ile çok sevişiriz efendim. Vaktiyle kendileriyle çok güzel işler yaptık. Çok güzel paralar kazandık. Amcanız beyefendi velinimetimdir. Ağabeyimdir. Ticarette hocamdır. Kendilerine derin sevgim, saygım vardır. Bugünkü ticari itibarımı kendilerine borçluyum. Ara sıra lütfederler, tevazu gösterirler, bir acı kahvemi içmek için ta buralara kadar gelirler. Ben de her fırsatta kendilerini rahatsız eder, işlerim hakkında aydınlatıcı öğütlerini sorar ve dinlerim. Bundan on yıl kadar önce, beraber büyük bir fasulye işi çevirmiştik... Aman efendim o ne işti öyle... Hem de buhran senelerinde efendim. Herkes iflas ederken. Her ne hal ise... Bunlar şimdi masal oldu... Başınızı ağrıtmayayım." Selim'e döndü: "Mektupta bahsedilen bey, siz olacaksınız. Emin olunuz, size elimden gelen bütün yardımı yapacağım. Durun bakayım..." Cebinden küçük bir defter çıkardı. Sayfaları karıştırdı: "Bu Amerika'ya gidecek vapur, limanımızdan ancak bir ay sonra hareket edebilecek. Şimdiye kadar Türk vapurları Amerika'ya sefer yapamazlardı. Şimdi bir maden ticaretidir aldı yürüdü. Almanlarla rekabet başladı. Bizden ortalığı kızıştırmak, efendim. Madenlerimizi kim daha iyi şartlarla alırsa ona satarız, değil mi ya? Varsın Almanlarla Amerikalılar rekabete girişsinler... Ekmeğimize yağ sürülür efendim... Maksat, memleketimizin yüksek çıkarlarıdır... Bir krom dalaveresidir gidiyor.

Ah efendim ben, hükümetimizin yerinde olmalıyım. Keferelere kazık üstüne kazık... Herifler ocağımıza düşmüşler değil mi ya?.. Bu maden, dünya yüzünde sadece bizde var gibi... Kazık efendim, kazık! Her ne hal ise, sadede gelelim, bu vapura tayfa, kâtip vesaire yazıyorlar. Siz hiç merak etmeyin. Bu işi ben, bilhassa kendim takip edeceğim." Halit'e döndü: "Efendim, bendeniz gençliğin ne demek olduğunu bilirim. Hey gidi günler hey... Öyledir bu işler, hem ziyaret hem ticaret... Bey, pek âlâ düşünmüşler..." Tekrar Selim'e döndü:

"Lütfen bana adresinizi söyler misiniz?" Selim tok bir sesle, ağır ağır adresini söyledi. Adam, dikkatle yazdıktan sonra:

"Siz hiç merak etmeyin. Bu işlerle ilgili çok, birçok tanıdığım var. Size de bir kâtiplik yakışır gemilerde doğrusu..."

İkinci defa çayları içmişlerdi. İki genç adam, tüccara teşekkürler ederek ayrıldılar. Merdiven başında bu adam dakikalar-

ca Halit'e amcasına selam ve hürmetlerini söylemesini rica etti. Sokağa çıktıkları zaman aktör,

"Öf birader herifteki çeneye. Kurt adam vesselam... Benim işe olmuş bitmiş gözü ile bakabiliriz" diye söylendi. Halit gülüyordu:

"Asıl ben, amcamın bu kadar kurt olduğunu bilmiyordum. Dehşet öğrencileri varmış meğer." Selim birdenbire ciddileşti:

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Benim bu iş olmayacak..."

"Neden?"

"Adam gürültüye getirip bizi başından savdı."

"Zannetmem. Değil mi ki, amcamıza bu kadar derin bir hürmeti var..." Sustular. Eminönü'ne kadar konuşmadılar. Vakit öğleye yaklaşıyordu. Halit sordu:

"Sen, nereye şimdi?"

"Hiçbir işim yok."

"Beyazıt'a gel. Yemek yeriz. Sonra ben çalışmaya gideceğim; sınavlar iyice bastırdı." Bir tramvaya bindiler. Sahanlıkta dikildiler. Selim:

"Böyle sınav sırası senin bir hayli vaktini aldım."

"Yok canım. Aldırma... Ben, ezelden sınavlara hazırım." Gülüştüler. Fakat Selim hep düşünceliydi. Ancak yemekte bir karara varıp, arkadaşına dikkatli dikkatli bakarak konuştu:

"Beni yanlış anlamanı istemem Halit."

Halit, bu sözün açılmasını bekliyor gibiydi. Çatalını elinde döndürerek sordu:

"Ne gibi?"

"Şu yolculuk işinde."

"Bana fazla bir şey söylemedin ki yoruma kalkışayım."

"Emin ol, bazı sivri akıllılar gibi Hollywood sevdasında değilim. Sinema beni katiyen ilgilendirmiyor. Fransızların oyun tarzını sevemiyorum. Çok abartmalı. Biz de bir Akdeniz memleketiyiz ama, Fransızlar gibi yaygarayı sevmeyiz. İnadına da onların etkisi altındayız. Bakıyorum da halk, sahneye çıktığımızda bize zor dayanıyor. Bizi beğenen, alkışlayanlar hep Fransız kültürünün etkisi altında kalanlar. Bir avuç kişi... İngilizler çok tutucu. Çok durgun. Amerika'daki tiyatrolar, melez aktör ve rejisörlerin elinde. Orada her milletten aktör var. Fakat

başka çeşit oynadıklarını tahmin ediyorum. Filmler de bunu gösteriyor. Oraya gideceğim. Bu işin aslını astarını öğreneceğim. Bana burada doğru dürüst bir rol vermiyorlar. Sebebi, rejisörümüz; Almanların bin dokuz yüz modeli melodram mektebinden şahadetnameli! Bu ahvalde Fransız mizansenini karıştırıyor, maskara olup çıkıyoruz. Gideceğim. Gerekirse dünyayı gezeceğim. Memleketime asıl tiyatroyu getireceğim." Halit'in gözlerinin içi güldü:

"İyi, asıl tiyatronun piyes olduğunu unutuyorsun."

"Ben aktörüm. Piyes işini de siz, sen düşün. Şairsin. Hiç piyes yazmayı düşünmedin mi?"

"Hiç düşünmedim."

"Düşün öyleyse."

"Düşünmekle iş bitse..."

"Düşün. Günün birinde yazarsın."

"Fena fikir değil doğrusu. Yalnız şu senin Amerika'ya kaçak gitmek istemene akıl erdiremiyorum."

Selim sesini alçalttı:

"Başka çarem yok. Para meselesi."

"Orası doğru."

"Daha daha düşün Halit, bir gün gelecek, kendi yerli piyeslerimizi, kendi zevk ve ruhi hallerimize uygun oynayacağız. O zaman işte gerçek Türk tiyatrosu var diyebiliriz. Şimdiki piyeslerimiz de, oyun tarzımız da bizim değil. Bizim olsun eğilimi var, o kadar."

Halit gülümsedi:

"Seni ne yapıp yapmalı, dünyayı görmeye yollamalı."

"Sen de memleketi iyi görmeye bak."

"Piyes yazacağız ha?.."

"Elbette."

İki delikanlı bir an bakıştılar. Gözlerinin içinde sevgi, dostluk, güven fışkırıyordu. Sonra yemeklerini bitirinceye kadar ikisini de bir düşüncedir aldı.

Beş

Necip, Recep'in odasına bomba gibi girdi:

"Allah aşkına Recep, bana şu meseleyi anlat, yoksa sinirden deli olacağım..."

Başını şaşkın şaşkın önündeki kitaptan kaldıran Recep, Necip'in önüne sürdüğü kitabın açık sayfasına bir göz attı. Yüzüne bir gülümseme yayıldı:

"Sana bu işi anlatmıştım galiba..."

Necip, sert bir şekilde iskemleyi çekip, onun karşısına oturdu:

"Bir daha anlat. Kafam almıyor işte... Zorla sokacaksın."

Recep, elinin tersiyle önündeki kitapları masanın kenarına doğru itti. Arkadaşına bir cıgara uzattı. Kendi de bir tane yaktıktan sonra,

"Seninle biraz konuşalım Necip" dedi. "Ama sözlerime darılmayacaksın. Sana öğüt vermeye kalkışacak değilim. Sadece kendi merakımı gidermek istiyorum."

"Söyle, niye darılacakmışım..."

"Üniversitede okumakta neden inat ediyorsun?"

Bu soru Necip'in dudaklarına önce bir tebessüm getirdi. Sonra kahkaha ile gülmeye başladı:

"Çoktan vazgeçtim gitti. İnsanın kafasından geçeni kitap gibi okursun... Ama bırakmak elimde değil..."

"Zannetme, bu işten vazgeçmeni akılsız veya beceriksiz olduğun için söylüyorum. Sen, sadece kitaplara ve bilgiye karşı ilgi duymuyorsun."

"Nezaketi bir yana bırak şimdi. Okuyor, okuyor akıl erdiremiyorum. Zorla güzellik olmaz ya."

"Okurken aklın başka yerlerde de ondan. Bu işten vazgeçiver, olsun bitsin. Dünyaya her gelen üniversite bitirmez."

"Sana elimde değil, diyorum."

"Nedenmiş o?"

"Babam bırakmıyor, babam... Muhakkak üniversiteyi bitireceksin, diye ısrar ediyor. Vallahi sınavlarda döne döne başım döndü. Hani başka yapacağım herhangi bir iş için bile kendime olan güvenimi yitirdim."

"Güzel söylüyorsun işte. Babandan sana ne? Başka bir iş tut. Git, babanın işlerine yardım et. Sınıf döne döne fakülteyi bitirsen bile, aldığın diplomanın kime hayrı dokunur ki?.. Avukat mı olacaksın?.. Yoksa hâkim mi?.."

"Geç şimdi canım... Alayı bırak."

"Alay değil, merak ediyorum." Necip arkasına yaslandı:

"Bak sana bu meseleyi anlatayım" diye mırıldandı. "Bizim kasaba küçük yerdir. Ben şimdi kalkıp fakülteyi bitirmeden dönersem, babam, haysiyetinin iki paralık olacağını zannediyor. Halbuki tahmin ettiğin gibi gidip pederin yazıhanesine otursam, müthiş işler çeviririm. Ticarete çok aklım erer ha..."

"Babana işi böylece yaz."

"Yazmak da laf mı ya... Her mektupta bir nota veriyorum. Kavga gürültü gırla gidiyor."

"Ne cevap veriyor."

"Tahsilimi yarım bırakırsam, beni evlatlıktan reddedecekmiş. Üstelik de maldan mülkten mahrumiyet..."

"Blöf... Yapamaz, yapsa bile sana ne? Kendi başına bir iş tutarsın olur biter."

"Yapamam, sudan çıkmış balığa dönerim."

"Ama tahsile devam etmek zorunda kalırsan, büsbütün kendini kaybedeceksin. Kişiliğinden olursun." Necip susmuş, kara kara düşünüyordu. Recep, bir kere heyecanlanmıştı. Devam etti: "Sadece senin durumun değil bu. Aramızda sana benzer yüzlerce arkadaşımız var. Bak şu bizim Süleyman'ın haline... Akşamlara kadar kahveden çıkamıyor. Tam bozguna uğradı. Onun hali seninkinden acıklı. Birinci sene sınıfı birincilikle geçti. İkinci sene bir kumar hastalığına tutuldu. Güçbela sınavları verebildi. Şimdi pişman oldu. Oldu ama ne ders çalışabiliyor, ne de rahatça kumar oynayabiliyor. Bir şaşkınlık, bir perişanlık içinde harap oluyor. Sen, başka havadansın. Darılma, karı kız peşinde... İnsan dünya yüzüne yalnız kumar, sadece kadın, hatta oldum olasıya, ders, kitap için gelmez

ya... Hepsinin yeri, sırası olmalı. İradeni kullan. Geleceğin için karar ver. Veremiyorsan kendi kendine ömrünü zehir edersin karışmam." Necip hep susuyordu. Recep kitabı önüne çekti:

"Hangi bahisti o anlayamadığın?" Necip, sıkıntılı, sesine alaylı bir ahenk vermeye çalışarak,

"Bırak" cevabını verdi. "Pederin inadına bu yıl da bir döneceğim. Çak Allah çak. Bakalım bu sefer ne olacak... Şimdi efkârlandım, gezmeye gidiyorum. Beyoğlu'na bir çıkalım bakalım. Şu İstanbul'dan ayrılmak da zoruma gidecek ya... Ama yine de sık sık gelirim İstanbul'a. Mal almak, mal satmak meselesi..." Recep güldü:

"Hani sen de fırsat bekliyormuşsun."

"Ne olursa olsun doğru laf ettin. Yıllardan beri veremediğim bir kararı vermem için bana yardım ettin. Teşekkür ederim."

"Sen, kararını zaten vermişsin. Tebrik ederim."

"Öyle pek tebriğe değer karar değil bu... Oh be yahu, içim bayağı ferahladı."

"Ha şöyle... Şimdi ver elini Beyoğlu!"

"İstersen seninle bir parti tavla da oynayabilirim. Herhalde okumaktan seninde kafan şişmiştir."

"Peki oynayalım bakalım."

Necip'in haline bir hafiflik gelmişti birdenbire. Merdiven başına koştu. Nişan, üst basamakları siliyordu.

"Nişan Efendi, senin şu külüstür tavlayı getir bakalım."

Nişan, biraz sonra koltuğunun altında tavla, takkesini ensesine yıkmış, söylene söylene geldi:

"Ha be evladım... Hep ders, hep ders... Fazla okumak adamı hasta eder be yahu. Kim ki benim eve gelmiş oturmuştur, mektebini su gibi okur bitirir." Nişan, diyeceğini bir türlü diyemezdi. Necip'i çok sever, fakat "hepten haylaz bu delikanlı..." diye şikâyet eder dururdu. Onun evinin haysiyeti vardı. Evinde oturan her delikanlı sınıfını muhakkak geçmeliydi. Yoksa konu komşu, kira ile oda tutacaklar arasında, evinin fena bir şöhreti çıkmasından ödü kopardı.

Daha iki oyun yapmamışlardı ki, kapı vuruldu. Nejat, briyantinli pırıl pırıl pırıldayan başını içeri uzattı:

"Girebilir miyim?" Recep, yere düşürdüğü zarı aranırken cevap verdi:

"Sorduğun kabahat." Necip'in Nejat'ı görünce canı sıkıldı:

"Bak" dedi, "biz partiyi bitirinceye kadar laf etmek yok. Otur sen de seyret." Nejat kızdı:

"Çok önemli işti ya!"

"Herhalde dedikodudan fazla." Recep söze karıştı:

"Siz de bir araya geldiniz mi kavga edersiniz."

"Ben hiç de kavgayı sevmem."

"Halit'le ettiğin kavgayı duydum."

"Ben etmedim. O çıkardı kavgayı. Aklınca beni rezil etti."

"Anlayana bal gibi rezil oldun sayılır." Nejat, pantolonunun ütüsü bozulmasın diye dikkatle bir iskemleye oturdu. Bir cıgara yaktı. Şımarık bir sesle sordu:

"Siz, hepiniz benimle niye uğraşırsınız bir türlü anlayamam. Hepiniz benim zekâmı kıskanıyorsunuz." Necip bir kahkaha attı. Recep'e:

"Yahu oynayacak mısın, oynamayacak mısın?"

"Ne atmıştım?"

"Penci dü..."

"Bugün hiç de şansım yok."

"Sen yenildiğin zaman şansın olmaz. Başka türlü adam da nasıl yenilir bilmem ki..." Nejat, uzun tırnaklarını teşhir ederek cıgarası elinde cevap bekliyordu. Onun aklından geçeni Recep biliyordu. Fakat çatlatmak için susuyordu. Bir ara yan gözle baktı:

"Zeki olabilirsin Nejat Bey" dedi, "fakat unutma ki, usta bir hırsız, senden de zeki olabilir."

"Ne demek istiyorsun?"

"Hiç! Hiç!" Nejat sözü değiştiriverdi:

"Ben de size haberler getirmiştim. Unutturdunuz." Necip:

"Tuh, ajansı kaçırıyorduk." Recep:

"Bari haberler önemli miydi?" Nejat sesini alçaltarak,

"Sabahleyin Nesrin'deydim" dedi. Necip çıkıştı: "Sabah sabah kızın evinde ne işin vardı?"

"Ben, istediğim zaman ve saatte Nesrin'in evine girebilirim. Arkadaşım değil mi?"

Recep sordu:

"Peki sonra..."

"Halit yukarda mı?"

"Evet."

"Aman sesimi duymasın... Nesrin, sınavları, dersleri sermiş, ölesiye piyano çalışıyor." Necip yüzünü buruşturdu:

"Olabilir. Bu işin gizlilik neresinde. Ben de serdim."

"Ay ay... Bu da önemli. Hangisini önce konuşalım?" Necip ters ters Nejat'a baktı:

"Benimkisi o kadar önemli değil. Biraz daha İstanbul'da gezip, memlekete döneceğim."

"Ne kadar rahat karar verebiliyorsun?"

"Çocuk değiliz ya..."

"Ben yapamam... Babam çok kızar."

"Benimkisi de kızar ama aldırma..."

"Yok yok... Ben hariciyeci olacağım. Yarından sonra gireceğim sınava kendimi üç ay önceden hazırladım. Şimdi bir göz gezdiriyorum."

"Desene ödevlerini ihmal etmiyorsun?"

"Elbette." Recep söze karıştı:

"E... Anlat bakalım Nesrin'e ne olmuş?" Nejat, gözlerini bir tuhaf tuhaf açarak cevap verdi:

"Halit'in işi."

"Hangi iş?"

"Canım, Nesrin'in piyanoya sarılması. Aklınca, kızı hayatta bir amaca bağlayacak, bir ereğe doğru yürümesini sağlayacak." Recep,

"Peki" dedi. "Bunu nereden anladın?"

"Ben zeki adamım. Anlarım. İkisi de budala. Kolay mı piyano sanki... Bulamamışlar uğraşacak şey..." Recep, alaylı:

"Her şeyi anladığını zannedersin. Niyeti herhalde virtüoz olmak değil."

"Peki ya ne olabilir?"

"Bilmem orasını sen düşün." Necip kızdı:

"Yahu ne oluyorsunuz?" Recep ona göz etti. Sonra Nejat'a,

"Daha daha ne var ne yok?" diye sordu. Nejat içini çekti:

"Başkaca bir şey yok. Gömleğimin rengini nasıl buldun? Ceketimle biraz uyumsuz ama, Londra'dan son gelen modeller

böyle. Nesrin çok beğendi. Ha, bak unutuyordum. Galiba Nesrin, Halit'le nişanlanmaya karar vermiş gibi." Bu söz üzerine Recep'in yüzü fena halde asıldı. Necip yerinden sıçradı:

"Kırk yılda bir önemli haber vereceğin tuttu. Sabahtan beri çene çalıyoruz, niye söylemiyorsun?"

"Ben bu işi ciddiye almıyorum ki... Onlar üç yıl hep nişanlanır gibi olurlar, sonra vazgeçerler... Doğrusunu isterseniz iş ciddileşirse çok sevinirim ama, Nesrin'i kaybedeceğimden dolayı da üzülürüm."

"Ben de Halit'i kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıyayım demek."

Necip:

"Durun yahu ne oluyorsunuz öyle... Çocuklar ölüyor değiller ya, alt tarafı nişanlanacaklar..." Recep, düşünceli,

"Bu iş doğru olmasa gerek..." diye mırıldandı. Nejat, isteksiz bir sesle,

"Halit yukardaymış. Gidip sorarız" dedi.

Necip,

"Durduğumuz kabahat..." diye fırladı. Odadan çıkıp merdivenlere yürüdüler.

Halit pijamaları ile yatağın ortasına oturmuş, etrafına kitaplarını sıralamış, okumaya dalmıştı. Makine ile yazılmış birtakım notlar etrafa yayılmıştı. Nejat, Recep'le Necip'ten önce odaya dalmıştı: Halit'e karşı hep pervasız, mütecaviz davranırdı. Hakaretlere bile aldırmazdı.

"Doğrusu, her dakika nişanlanması beklenen bir insanın bu kadar sakin oluşuna hayret ediyorum." Halit cevap vermeye vakit bulamadan Recep tok bir sesle sordu:

"Doğru mu Halit?" Halit, bir an cevap vermedi. Yatağının içindeki kitapları, notları toplamaya koyuldu. Necip sabırsızlandı:

"Yahu... Söylesene doğru mu?" Halit, Nejat'a döndü:

"Nesrin sana ne dedi?"

"Laf arasında, 'ne zannettin, ben Halit'le nişanlı sayılırım' dedi. Ben önem vermedim. Bu masalları ne vakittir dinliyoruz." Halit'in yüzü pespembe oldu. Sonra birdenbire yatağın içinde ayağa kalktı:

"Öyleyse şu andan itibaren Nesrin'le resmen nişanlıyım. Beni evinde bekliyor. Kesin kararını vermiş..." Necip hemen tebriklerini bildirdi. Nejat çok sevinçli görünerek, Halit'in yanaklarından öptü. Recep kapıya doğru yürüdü. Çıkarken döndü:

"Allah encamını hayra tebdil eylesin oğlum" diyerek çıktı gitti. Halit'in bir zaman içine bir hüzün çöktü. Kendi kendine birtakım düşüncelerden sonra yatıştı.

Öğle yemeğinden sonra Beyoğlu'na çıktılar. İstiklal Caddesi'nde öğle zamanının boşluğu, tenhalığı vardı. Vitrinlere güneş dokunmaması için tenteler çekilmişti. Sinemaların kapılarındaki resimler, anlamsız anlamsız insanın yüzüne bakıyorlardı.

Halit düşünceli, biraz da heyecanlıydı. Bir tarafında Nejat, bir tarafında da Necip, yürüyor, tartışıyorlardı.

"Ben" diyordu Necip, "ömrümde orkide diye bir çiçek adı duymadım. Halit'in muhakkak gül götürmesi gerek." Nejat her zamanki gibi yaygaralar koparıyor, ortalığı karıştırıyordu:

"Gerçi orkide, ancak bir baloya ya da buna benzer bir eğlenceye giderken bayanlara verilir. O da göğsüne takar. Ne ki Nesrin'in orkideye bayıldığını gayet iyi biliyorum."

Bu tartışma daha uzayacaktı. Fakat Halit, tuhaf bir ruh haliyle, cebinden bir beş kuruş çıkardı:

"Bence götüreceğim çiçeğin cinsi önemli değil. Fakat tartışmanız beni kararsızlık içinde bıraktı. Yazı mı, tura mı?"

Nejat kazandı. Orkide alınmasına karar verildi. Necip,

"Bu toptan züppelik!" diye isyan etti. Üç çiçekçiden sonra dördüncüsünde orkide bulundu. Seçildi. Herif, gözünü bile kırpmadan on lira istedi. Devir, üniversite lokantasında yirmi yedi buçuk kuruşa döner, az pilav ve bir kabak tatlısı yendiği devir olduğu için, bir çiçek için istenen on liraya, Necip az kalsın şırakkadak düşüp bayılacaktı. Öne atılarak çiçekçiyle pazarlığa girişti. Adama,

"Bana bak" dedi, "biz öğrenciyiz... Kırk yılda bir başımıza bir iştir geldi işte... Öyle gözlerini devirerek bizi yukarıdan süzme... Senin bildiğin mirasyedilerden değiliz. Şu çiçek müsveddesinin olacağını söyle de alalım." Halit gülmekten kırılıyordu.

Nejat, bir çiçek için yapılan pazarlıktan utanmıştı. Arkasını dönüyordu. Necip hiç oralı değildi. Çiçekçi ile çekişe çekişe sekiz buçuğa sulh oldular. Necip, Halit'e sordu:

"Üstünde bu kadar paran var mı?"

Halit,

"Var" cevabını verdi.

"Hani yoksa ekleyelim."

"Var... Var... Amcamız sağ olsun." Orkide hazırlandı. Para sayıldı. Ve dükkândan çıktılar. Nejat bu sefer Necip'le yine kavgaya tutuşmuştu:

"Çiçekçi ile pazarlığın rezaletti..."

"Sen karışma..." Halit araya girdi:

"Yahu bu ne telaş... Kim nişanlanıyor. Siz mi, ben mi? Hem durun bakalım... Bu Nesrin'le benim aramda bir iş. Daha aileler de işe girişecek..." Nejat sordu:

"Sahi, büyük bir nişan töreni gerek. Ne zaman?"

"Herhalde fakülte bitmeden olmaz bu iş."

"Nasıl beklersin?"

"Basbayağı beklerim. Hayatımı düzenlemeden, askerliğimi yapmadan evlenecek değiliz ya... Şimdilik Nesrin'in sözle benim olması bana yeter."

"Öyleyse, bol bol şiir yazarsın." Halit durakladı:

"Elbette yazarım..." diye mırıldandı.

Parmakkapı'dan bir tramvaya bindiler. Halit'in üstüne bir dalgınlık gelmişti. Nejat'ın da çenesi durmuyordu. Bu sefer de Halit'e, iyi giyinmediği, hatta bir daha tıraş olmadığı için çıkışıyordu. Canı sıkıldı. Nejat'a,

"Görüyorsun ki, aceleye geldi. Sonra Nesrin de beni bilmeyen, tanımayan bir kız değil ki..." diye çıkıştı. Tramvay halkı dönüp dönüp onlara bakıyordu.

Maçka'ya, Nesrin'in apartmanının kapısına geldikleri vakit, Necip elinde taşıdığı çiçeği, Halit'e verdi. Nejat onun kravatını düzeltti. Halit'i bir kere gözden geçirdi.

"Haydi bakalım biz dönüyoruz" dediler. Nejat dayanamadı, sordu:

"Meraktan çatlarım Halit, sonra seni nerede göreceğim." Ona Halit'ten önce Necip cevap verdi:

"Buradan ötesine ne karışmaya, ne de merak etmeye hakkımız var. Yürü bakalım!"

Halit, merdivenleri çıkarken, hiçbir şey düşünemiyordu. Kapıyı açan hizmetçi kız, ciyak ciyak bağırarak Nesrin'i çağırmaya koştu. Kapının arkasında sallanmış kalmıştı. Oda kapılarından biri açıldı. Nesrin'in annesi göründü. Sokağa çıkacak gibi giyinmişti. Tombul, pırıl pırıl yanan gözlü bir hanımdı. Halit'e doğru yürüdü:

"Hoş geldiniz Halit Bey... Ben de sinemaya gidiyordum. Nesrin'i bir türlü kandıramadım. Meğerse sizi bekliyormuş. Ne yapalım, ya yalnız giderim, ya da bizim Belma'yı alırım. Bizim Bey de haftada birden fazla sinemaya gitmez. Bana gelince hiçbir filmi kaçırmam. Velhasıl bir karışık iştir bizim işler... Buyurun salona geçin..." Halit'i elinden tutarak, elini bırakmadan salona kadar götürdü. Kapının önünde durdu. Uzun uzun delikanlıyı süzdü. Halit'in elindeki orkideye baktı, sonra işaretparmağını sallayarak:

"Sizi gidi haylazlar sizi... Nesrin de bana bir şey söylemek istemiyor. Ama ben, farkındayım. Sinemadan sonra yengene muhakkak uğramalıyım. Belki de amcan evde olur..." Gözünü kırparak, "Nesrin şimdi gelir..." dedi, kapıyı çekti gitti. Halit bir kelime söyleyememişti. Sersem sersem etrafına bakınıyordu. Aşk hikâyesinin ciddileştiğinin şimdi farkına varıyor gibiydi. İçi titriyor, dudakları seyiriyor, gözleri pır pır ediyordu. Yüreğinin güm güm sesi kulaklarını zonklatıyordu. Salonun ortasında böyle ne yapacağını şaşırmış beklerken kapı açıldı. Nesrin göründü. Yüzü boyasız, hatta bembeyazdı. Üzerinde bir basma vardı. Saçları taranmış fakat toplanmamış, perişan, omuzlarının üzerinde uçuşuyordu. Birkaç adım Halit'e yaklaştı. Yüzü pembeleşti. Tekrar yürüyerek, kendini, Halit'in açık kollarının arasına bıraktı. Orkide yere düştü. Halit fısıldadı:

"Nerenden, yanağından mı?"

"Hayır" cevabını verdi Nesrin nefesi daralarak. "Dudaklarımdan öp... Artık seninim..." Uzun uzun öpüştüler. Nesrin eğilip çiçeği yerden aldı. Kutusunu açtı. Bir vazoya koydu. Sonra Halit'i elinden çekerek bir koltuğa oturttu. Kendi de çıplak ayaklarını altına alarak delikanlının dizi dibine oturdu. Kolları-

nı boynuna dolayarak gözlerinin içine baktı. Uzun zaman sessizce bakıştılar.

"Söyle... Bir şeyler söyle Halit..." Halit söyleyecek hiçbir söz bulamıyordu. Gülümseyerek fısıldadı en sonunda:

"Çok çok mutlu olacağız Nesrin... diyeceğim ama, bu laflar pek basmakalıp olacak. Şu anda o kadar heyecanlı, o kadar sevinçliyim ki, hiçbir şey düşünemiyorum."

"Ya beni, beni de düşünemiyor musun?"

"Hayır. Sen içimde, yüreğimdesin. Damarlarımda kanımla beraber dolaşıyorsun..." Nesrin, yanağını Halit'in yanağına koydu. Sarıldılar. Kulağına fısıldadı:

"Çok çok mutlu olacağız canım benim... Sevgili Halitim."

Uzun dakikalar boyunca birbirlerine sarılıp, hiç konuşmadan öylece kaldılar. Nesrin'in dik, yumuşak memeleri, Halit'in göğsünün üstünde uzun zaman kaldı. Kalplerinin sesi birbirine karışıyordu.

Sonra Nesrin uzandı; Halit'in kucağına yattı. Hafiften terlemiş, yüzü pembeleşmiş, gözleri, istekle iri iri açılmış genç adamın gözlerinin içine dikilmişti. İki elinin arasında sevgilisinin bir elini tutuyordu. Halit'in bir eli onun saçlarının arasındaydı:

"Söyle Halitim benim" dedi. "Benim için daha güzel, daha büyük şiirler yazacaksın değil mi? Öyle şiirler yaz ki, bütün sevdalıların dilinde, dudaklarında dolaşsın. Bütün birbirini sevenler, bizim sevgimizin diliyle konuşsunlar!" Delikanlı gülümsedi.

"Yazacağım. Söyleyeceğim" diye mırıldandı. "Fakat bu heyecanım yatışsın. Sevgimizin fırtınası içime sinsin. Şimdi şaşkın, perişanım. Hep senin yüzünden... Sırası gelecek göreceksin, Dante'nin Beatrice'e yazdıklarından büyük şiirler yazacağım senin için... Yalnız unutma, bazen şairler, sanatçılar, eserlerinden çok aşağıda, sönük kalırlar. Sanat eseri, ruhun bir uzun anda parlamasıdır. Benden uzaklaştığını hissettiğin gün, eserimin sahibinin ben olduğumu aklından çıkarma... İnsanoğlunun en büyük sanat eserlerinden biri de, kendine göre yarattığı sevgisinin destanıdır. Her insan, yaratabildiği, hayal edebileceği kadar bir sanat eseri ortaya koyar. Bu da aşkıdır. Sevgi-

sinin eserini yaratmakta başarılı olamayan insan, hayatını boş yere harcamış bir zavallı olarak kalır."

Nesrin, Halit'i dikkatle dinledi, dinledi. Sonra birdenbire hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Halit şaşırmıştı. Onu kollarının arasında sıkıyor, okşuyor, teselli etmeye çalışıyordu:

"Ne oldu... Neyin var Nesrin?" Nesrin, korkuyormuş, bir şeyden kaçıyormuş gibi daha çok delikanlıya sokuldu:

"Ben... Ben sana layık değilim Halit... Korkuyorum, seni de üzmekten korkuyorum. İçime bir umutsuzluk, bir boşluk giriveriyor bazen... Dünya bana dar geliyor. Kendimi bir uçuruma yuvarlanır görüyorum. Bu uçuruma seni de beraber sürüklemekten korkuyorum."

"Aldırma! Bunlar hep heyecan... Geleceğimiz için duyduğun endişeler. İlk zaman herkeste olur gibime geliyor bunlar. Ben de çok tereddüt ediyordum. Boş korkular, endişelerden kurtulacaksın... Şimdi senin elinden özgürlüğün alınıyormuş gibi bir his var içinde. Bak, birbirimize olan sevgimizin içimize sinmesi için ne kadar zaman geçti. Şimdi bir arada olmaya, beraber yaşayacağımıza kendimizi alıştıracağız. Sonra, yarın evleniyor değiliz. Sen, istediğin zaman evleneceğiz. Ta ki, artık birbirimizden ayrılmayacağımıza iyice inanalım. Bu sözümü senin için söylüyorum..." Nesrin, elinin tersiyle gözyaşlarını sildi. Birden ciddileşti; doğrularak,

"Ne güzel konuşuyorsun sevgilim" dedi. "Beni ne kadar iyi anlıyorsun. Beni böyle anladığın için seni şu anda deli gibi seviyorum. İnan sevgilim şimdi seninle hiç düşünmeden yatarım. İçinde bulunduğumuz ruh halini belki de bir daha yakalayamayacağımdan korkuyorum. Evlenmek başka şey, bu bambaşka. Ne güzel söyledin... Gel şimdi. Hemen gel... Seni, odama götüreceğim. Sana bütün genç kızlık rüyalarımın içinde saklı olduğu odamın anahtarını vereceğim... Seninle yatacağım Halit, sevgilim, biricik erkeğim benim." Nesrin, oturdukları koltuktan kaymış, Halit'in dizleri önüne oturmuş, onun ellerinden tutmuş çekiyordu. Bütün vücudu, bir ürperme, bir titreme içindeydi. Sonra ayağa kalktı. Genç adamı, hâlâ ellerinden çekiyordu. Halit onu birden kucakladı, dizlerine oturttu:

"Dinle sevgilim, dinle Nesrinim..." diye mırıldandı. "Şu anda senin beni istediğin kadar ben de seni istiyorum. Fakat sadece şu an için istemiyorum. Senin şu sıradaki zayıflığından yararlanmak istemem. Hatta kendi isteğimden bile... Ben, mutluluğumuzun tamamını kurtarmaya çalışacağım. Bunu, bu isteğimizi en sonra düşünelim. Bütün bir hayatı yaşamaya başlayacağımız yakındır. O günü kurtaralım. Sonra ölünceye kadar birbirimizin olacağız. Şimdi, şu anda yola çıkmış sayılırız."

Nesrin tekrar kollarını Halit'in boynuna dolayarak ağlamaya başladı. Yanaklarına dökülen yaşları, Halit'in yüzüne gözüne sürerek onu öpüyordu:

"Beni utandırdın sevgilim... Sana bütün ömrümü, bütün bir hayatı vereceğime yemin ediyorum... Bugün olduğu gibi bütün ömrümce senin olacağım."

İkinci Bölüm

Bir

Ali tam sokak kapısından çıkıyordu; Recep'in geldiğini gördü. Kapıyı kapamadı, bekledi. Recep,

"Geciktim Ali" dedi. "Daha önce kurtulamadım." Ali,

"Ziyanı yok. Akşama nasıl olsa eve gelmeyecek miydin? İşinin uzadığını anladım" karşılığını verdi.

"Senin de bir işin vardı herhalde."

"Yok hiçbir işim yok. Seni beklerken elime bir kitap geçti. Dalmışım. Şimdi de canım sıkıldı, bir dolaşayım dedim."

Recep açık kapıyı çekti, kapadı:

"Yürü öyle ise dolaşalım. Benim de gezmeye ihtiyacım var."

Yokuşu tırmanmaya başladılar. Susuyorlardı. Çarşıkapı'ya çıkınca iki yakalarına bakındılar. Recep,

"Gülhane parkına kadar uzanalım mı, ne dersin?" diye sordu. Ali başını salladı. Halinden memnun görünüyordu. Fakat yüzüne önemli bir iş başaranların ciddiyeti asılmış kalmıştı. Recep, onun bu halini şıp diye, her zaman anlayıverirdi. Ali'nin, bu yüreği açık arkadaşının aklından geçeni sezmek kolaydı Recep için. Onu çok iyi tanırdı. Divanyolu'ndan Sultanahmet'e doğru yürümeye başladılar. Recep dayanamadı:

"Bakıyorum, en sonunda işleri yoluna koymuş gibisin."

"Nasıl da anladın? Koydum elbette."

Bakıştılar, gülüştüler. Recep takıldı:

"Yaman adamsın vesselam."

"Oooo... Öyleyimdir. Ne zannettin?"

"Anlat bakalım öyleyse."

"Anlatacak bir şey yok ki... İşi kararlaştırdığımız gibi yürüttüm. Başını da bağladım."

"Demek Süleyman pek zorluk çıkarmadı."

"Zorluk çıkarmak mı, yok canım, seni çok seviyor. Hani kızmazsan, sana derin hürmeti var gibi diyeceğim." Recep'in gözlerinde bir kıvılcım yandı söndü:

"Sonra?" diye mırıldandı. Ali, gözünün ucu ile bir baktı arkadaşına:

"Sonra bu işte" karşılığını verdi. " 'Recep, ne düşünürse doğru, iyi düşünür' dedi." Recep biraz şaşırmış, durakladı:

"Ne düşündüğümüzü de açıkladın mı?" Ali güldü:

"Açıklamadım ama, bilirsin Süleyman zeki çocuktur. Bir şeyler sezdi. Daha doğrusu ben sezmesine yardım ettim."

"Zehir gibi bir politikacı oldun be Ali." Ali kasıldı. Memnun memnun iki yakasına bakındı:

"Sayende ağabey!.." diye gülümsedi. "Hani oyuncu güruhuna karıştım gayri. Şimdi kafama vura vura bezik öğretiyorlar. Süleyman ha bire ders çalışıyor ama, günde de birkaç saat oyun oynamazsa rahat edemiyor. Nargile tiryakiliği gibi bir şey onunkisi. Gelgelelim, etrafı ile hiç ilgilenmiyor. Süleyman'ın bu rahat haline şaşıyorum."

"İlgilenir yavaş yavaş."

"Sahi Recep, ne ettin de Süleyman koptuğu derslere tekrar bağlandı?"

"İlk yıllar nasıl çalıştığını bilmez misin? Bir buhran geçirdi diyelim. Demek kâğıt, tavla derken, ötekilere sezdirmeden Süleyman'ın kafasına girdin."

"Girdim ya... Sait'te hiç iş yok."

"Belli olmaz. Süleyman'ın oyun arkadaşı. Süleyman, onunla konuşur günün birinde."

"Doğrusun. Sait'i, ötekiler iyice ele almışlar. Bir sürü dangalak dangalak laf ediyor. Hiç kulak asmıyormuş gibi göründüm. Beni her yerde, fakültede filan seninle beraber görmüyorlar mı, onun için bana taş atan atana. Bunları da anlamıyormuşum gibi yapıyorum. Senden bir çekinme var."

"Kuşku yok ya?"

"Yok."

"Zaten ortada şimdilik kuşkulanacakları bir şey de yok."

"Sen de ara sıra kahveye gelsen iyi olur gibime geliyor."

Recep bir kere daha durakladı. Dikkatle arkadaşının yüzüne baktı.

"Bak bunda çok haklısın. Sade ara sıra Küllük'te oturmak yetmez. Kahvelere de gitmeli. Hiç sevmediğim bir iş bu."

"Ne yapacaksın... Katlanmalı."

"Haklısın... Ben de gereğinden fazla tedbirli davranıyorum. Bu arkadaşlarla iyice düşüp kalkmalı..."

Bir zaman konuşmadan yürüdüler. Sultanahmet Meydanı'nı geçmiş, Gülhane'ye doğru iniyorlardı. Ayasofya'nın köşesinde Recep sordu:

"Ne oldu sonra? Süleyman'la ne yaptın?"

"Onu diyecektim: Recep'le konuşalım dedim. İşin burasında az daha falso yapıyordum. Süleyman, canım bu ne resmiyet yahu, diye sordu. Haklıydı. Kalk Recep'e gidelim demek vardı. Diyemedim işte. En sonunda lafı tatlıya bağladım: Sen her gün bu saatlerde burada, kahvedesin ya, bir geçerken Recep'i çeviririz. Olmazsa ben alır gelirim dedim."

"Bu lafı büyütmese."

"Kulağını büktüm. Zaten havadan sudan konuşur gibi laf ettik. Üstünde durmadı. Unutmuştur da belki. Yalnız, konuşacağımızı iyi biliyor."

"Bu işlerde iyi ilerledik Ali" dedi Recep. Cıgara paketini çıkardı, yaktılar. Park serin, oldukça da kalabalıktı. Yollar, çiçekler sulanmıştı. Ortalığı bir toprak kokusu sarmıştı. Boğaz'ı gören bir ağacın altındaki sıraya kadar yürüyüp oturdular. Uzun uzun etraflarını seyrettiler. Önlerinden geçen bir adam, "Tuzlu leblebi!.. Nohut" diye seslendi. Ali adamı çevirip on beş kuruşluk nohut aldı. Sıranın üstüne, Recep'le kendi arasına kâğıdı açtı, koydu.

"Kavrulmuş nohuda bayılırım, yer misin Recep?"

"Yeriz elbette." Ağır ağır nohut tanelerini ağızlarına atarak, iki yakalarını seyretmeye devam ettiler. Sonra ta yaz başından beri giriştikleri önemli işin tartışmasına daldılar. Bu işte yalnız değillerdi. Bir hayli arkadaşları, taraftarları vardı. Durumlarını gözden geçirdiler. Sonunda Ali,

"Bakıyorum Recep, toptan siyasi olduk..." diye gülümsedi. Recep,

"Yok Ali" karşılığını verdi. "Şimdilik siyasete daha yaklaşmış bile değiliz. Yaptığımız iş, başladığımız kavga, sadece, ileri geri savaşıdır. Geri kafalıların karşısındayız o kadar."

İki

"Recep'le Ali, Kapalıçarşı'dan çıkarlarken, Necip'e rastladılar. Necip'in elinde kocaman bir paket vardı. Kendisi, bembeyaz elbiseler giymişti. Gazete kâğıdından paket üstünü başını boyamasın diye dikkatle tutuyordu. Ali,

"Ne bu hal?.. Nereye?" diye sordu. Necip çok heyecanlı bir sesle anlattı:

"Vapura, köprüye yetişmem gerek. Allah çocuklar, bu seferkini görseniz, parmağınız ağzınızda kalır. Bir içim su. Dün gece Beyoğlu'nda tanıştık. Bir Mariya ki, Mariya gör. Adaya gidiyoruz. Vallah billah kapkara gözlerinin içine baktıkça, içim dışım perişan oluyor. Haydi beni lafa tutmayın, alt tarafını, ya bu gece ya da yarın sabah anlatırım."

"O da ne demek?"

"Belki de bu gece adada kalırız."

"Allah versin, gözümüz yok. Hayırlısı." Recep söze karıştı:

"Anladık ama, şu paket ne?"

"Bütün sınavlara girmedim diye peder parayı kesti. Biliyorsun. 'Kasabaya dön gel' diyor. Gitmeye gideceğiz. Ama şu güzelim yaz, İstanbul'un yazı bırakılır da gidilir mi ya! Mariya ile en az beş kere Florya sefası yapmadan, bir yere kıpırdamam. Bu eski lacivert elbiseleri şuracıkta okutacağım. Yanımda para var ama, ne olur ne olmaz. Zaten pedere de telledim. Yol parası dedim. Bugün yarın ister istemez yollayacak."

"Yazık elbiselere, satma. İstersen ödünç vereyim. Kazanıyoruz şimdi."

"Aldırma. Bunlar işe yaramaz. Bir yirmi, yirmi beş kâğıdı var."

"Sen bilirsin."

"Eyvallah... Geç kalmayayım."

"Güle güle." Ali takıldı:

"Senin Mariya gelmezse görürsün." Necip kahkahayı bastı:

"Sen, bende öyle çürük tahtaya basacak göz var mı baksana?" Cebinden bir altın zincir çıkardı. Zincirin ortasında yine küçük bir altın haç sallanıyordu: "Bizim işler hep sigortalıdır oğlum..."

"Ulan çok namussuz adamsın! Bu çeşit marifetlerini bilmiyordum."

"Dün gece geldiğimde uyumuştun, anlatamadım. Bu sabah uyandığım zaman yatağında, odada yoktun. Haydi yine beni lafa tutma..."

Necip hızla yürüdü. Kapalıçarşı'nın eski elbise alışverişi yapılan kapısına yöneldi. Recep'le Ali, Sahaflar'ın dar geçidine girdiler. Sağlarına sollarına bakına bakına yürüdüler. Dükkânların önüne yığılı kitaplardan birkaçını Recep karıştırdı. Sonra Beyazıt Camisi'nin yanına çıktılar. Büyük çınarın altına geldikleri vakit Ali,

"Elbise satmaya satılır ama, Mariya'lar için kafamı kesseler satmam" diye söylendi. Recep gülümsedi. Başka şey sordu:

"Süleyman'ı bulabilecek miyiz?"

"Merak etme. Kahveden bir yere kıpırdayamaz. Hazret, sabahları ders çalışıyor. Eylül imtihanlarına. Geçmeye karar vermiş. Bir kısmını geçti. Öğleden sonraları da gelsin kâğıt oyunu."

"İyi çalışıyorsa muhakkak geçer. Aklını başına toplamış demek. Benim kendisini görmek istediğimi söyledin mi? Dün üç kere kahvede aradım. Bir kere de evine gittim. Bulamadım."

"Hepsini söyledim. O, bir ağabey gibi seni seviyor. 'Bana bu kadar dil dökmeseydi, bir tek sınav geçemezdim. Kendimi tam değilse de bir hayli toparladım' diyor. Sahi, Süleyman'a neler söyledin? Tevekkeli bir zamanlar hep onunla ders filan çalıştınız. Bayağı, onu kahveden eve getirip, derse beraber oturuyordun."

"Sen de tembelliği ele alırsan, usulümü öğrenirsin."

"Yok... Yok..." diye Ali güldü. "Zaten şurada bir yılımız, iki sömestr kaldı. Aklım başımda çok şükür." Birden ciddileşti:

"Böyle yol ortasında soruvermek hiç de yakışık almayacak ya Recep, bir sınıftayız, fakülteye beraber başladık ama, sen bizden büyüksün. Dünya ve hayat hakkında bizden tecrübeli-

sin. Öğrenimde böyle birkaç yıl geri kalmanı anlayamıyorum. Sınıfta çakacak adam değilsin. Liseyi muhakkak ki vaktinde bitirdin. Bu arada ne yaptın?" Ali'nin bu sorusunu Recep hiç yadırgamadan, dümdüz cevaplandırdı.

"Ekmek kavgası be Ali." Ali kızardı:

"Affedersin."

"Yok canım. Sen de bu kadar resmi konuşma. Liseyi parasız yatılı okudum. Hem de İstanbul'da. Şans işte. Yedek subay oldum. Babadan kalma evimiz büyücektir; kasabanın gelen giden kaymakamları kiralar. Ben çalışırdım. Şimdi de çalışıyorum, biliyorsun. Hele şu sınavlardan sonra bulduğum iş, pek hoşuma gitti. Rahmetli babamın eski okul arkadaşlarındanmış bizim patron. Kendimi tanıtınca musahhihlik verdi. Aman ya Rabbi, gece yarılarından sonraya kadar neler okuyorum neler... Üstelik beş lira vermeseler, bu yazıları ömrümce bir daha okuyamayacaktım." Ali konuşmayı, başka tarafa sürüklemek istedi:

"Bizim de lisede bir müdür yardımcısı vardı. Dehşet adamdı doğrusu. Bir halt ettik mi, ceza neydi biliyor musun? Odasının kapısının arkasına çivilediği bir yangın talimatını, yüksek sesle okutmak. Hiç yorulmadan adamın tepesine dikilir dinlerdi. İnce ince yazılarla bir kartona basılan bu yazı, iflahımızı keserdi. İçimizde ezberleyenler vardı. Ama öyle uzun bir talimattı ki, okurken ölürdük... Patlardık."

Gülüştüler. Caminin büyük duvarlarını dolanıp Beyazıt Meydanı'na çıktılar.

"Ters taraftan geldik" dedi Recep. Divanyolu'na doğru yürüdüler. Postanenin sırasındaki kahvelerden birine girdiler. Kahve, cam çerçeve açık olmasına rağmen yazın güneşi pis bir koku ile karışmış, kaynıyordu. Masalar pek kalabalık değildi. Arkalarda bir köşede beş altı delikanlı oturmuşlar, kâğıt oynuyorlardı. Oynamayanlar gazete karıştırıyordu. Ali selamdan önce,

"Sizde hiç akıl yok mu be yahu... Bu sıcak havada fare deliğine tıkılır gibi buraya sokulmuşsunuz..." dedi. Sarışın, uzun yüzlü bir delikanlı cevap verdi:

"Peki ne halt edelim?"

"Yenikapı'ya gidin bari. Fırıl fırıl rüzgârlı gazinolarda oturun."

"Boş ver! Çökün bakalım" diye tembel tembel esnedi tıp rozetlisi. "Bizim ömrümüz, yurtla bu kahvenin arasında mekik dokumakla geçiyor. Dört yıldır bu iş böyle. Fakülte altıncı yılında bitecek. Doktor olacağız. Ama doktorluktan önce briçte uzman oldum ha... Var mısınız oynayalım. Bu oynayanların hepsi acemi. Bir türlü aralarına oturamıyorum. Süleyman zararsız oynar ama, o da şimdi baştan savma oynamaya başladı. Oturun sanıza!" Recep'le Ali birer iskemle çektiler. Süleyman, kâğıt dağıtıyordu. Recep'le Ali'ye bir dakika beklemelerini rica etti:

"Şimdi bitiyor. Gideriz" dedi. Tıplı sordu:

"Nereye gidiyorsunuz?" Ali cevap verdi:

"Sinemaya."

"Geç... Yaz günü gidilir mi sinemaya... Üstelik iki film birden oynatıyorlar."

"Ama sinemaların içi serin."

"Kafamı kesseniz gitmem. Süleyman'ı nasıl kandırdınız?"

"Film çok güzelmiş de." Sarışın, uzun yüzlü delikanlı, elindeki gazeteyi evirdi çevirdi:

"Hani şu Hitler yok mu, Hitler! Parmağını bir oynatsa, dünyayı alıp yürütecek." Tıplı:

"Gazetelerin balonu... Sen de hemen inanırsın." Ali güldü:

"Yapar mı yapar... Tabii, bırakırlarsa." Lafı ortaya atan Recep'e bakarak,

"Senin bu işlere aklın erer Recep, ne dersin?" diye sordu. Recep, garsonun getirdiği limonatanın parasını masanın üzerine koyarken kaçamaklı bir cevap verdi:

"Önceden bir harbin sonu kestirilir mi?"

"Hitler, karşısına çıkanı yeneceğe benziyor."

"Sen de şu oyun masasına oturdun mu, daha oyuna başlamadan herkesi yenerim diye hesap kitap edersin." Tıplı kahkahayı bastı:

"Hiçbir oyunda doğru dürüst kazandığını görmedim."

"Hitler başka."

"Aldırma oğlum, sen de başkasın." Hep gülüştüler. Yalnız, sarışın genç suratını astı. Aldıran olmadı. Süleyman oyunu bitirdi. Kahveden çıktılar. Eve gelinceye kadar Süleyman birkaç kere sorduysa da, Recep,

"Evde rahat rahat konuşuruz" cevabını verdi. Ali hiç ses çıkarmıyordu. Nihayet Recep'in odasına geldiler. Recep, güneşe göre perdeleri düzeltti. Kapıyı kapadı. Bir camı yarı açtı. Sonra arkadaşlarına birer cıgara ikram etti. Karyolasının ayakucuna ilişerek, iskemlede oturan Süleyman'a dikkatli dikkatli baktı. Süleyman gözleri büyüyerek sordu:

"Ne oluyorsunuz Allah aşkına be yahu. Sanki gizli toplantı yapacakmışız gibi bir hal var üzerinizde." Ali gülerek cevap verdi:

"Hani biraz da öyle gibi. Sana itimadımız var. Namuslu çocuksundur. Burada konuşacaklarımız, dışarıya hiçbir zaman sızmaz." Süleyman şaşkın etrafına bakındı. Recep güldü:

"Sen de Ali, antikasın ha... Her işe bir gizlilik süsü vermekten hoşlanırsın. Konuşacaklarımız elbette Süleyman'dan çıkmaz. Ona itimat etmesek, onu sevmesek, derdimizi açar mıyız? Zaten bizimkisi de oldum olasıya merak."

"Of be yahu! Ben de şimdi meraktan çatlayacağım. Söyleyin ne söyleyecekseniz..." diye Süleyman parladı.

Recep ağır ağır, havadan sudan konuşuyormuş gibi sesine bir ton verdi:

"Sait, senin canciğer arkadaşın değil mi?" Süleyman:

"Arkadaşım olduğunu sen de biliyorsun. Ama oyun arkadaşı. Kafalarımız pek uymaz."

"Tahmin ederim. Sana hiç gizli kapaklı laf ettiği oldu mu?"

Süleyman güldü:

"Hani şu sırada sizin ettiğiniz gibi."

"Tastamam." Süleyman bir an düşündü:

"Etti. Ama hiç de sizinle arkadaş olup olmadığımı sormadı."

"Ne dedi?"

"Seni bizim derneğe alalım, diye bir söz etti. Çok oluyor."

"Sonra?"

"Sonrası, sizin dernek ne derneği diye sordum. Gir de, öğrenirsin cevabını verdi."

"Girmedin mi?"

"Girer miyim?.. Benim derneklerle filan işim yok. Bak, satranç kulübüne can kurban dedim." Ali söze karıştı:

"Ee?.."

"E'si sağlık. Sait kızdı. Has... oradan dedi. Bir daha da söz açmadı. Benim de o tarakta bezim yok zaten." Recep, ciddi, tok bir sesle, birdenbire konuşuverdi:

"Süleyman sen bu derneğe gir."

"Allah Allah... Neden girecekmişim?"

"Gir işte."

"Boş ver yahu sen de... Dalga mı geçiyorsun?"

"Gir de bize bu derneğin içinde olup bitenleri anlatırsın, eğleniriz."

"Başka eğlence bulamadın mı? Yoksa bana casusluk mu yaptırmak istiyorsun. Ben öyle dalavereli işlere gelemem."

"Amma da yaptın ha... Casusluk ne demek? Sen de zaten bu işlerin alayındasın. Maksat, vakit geçsin. Dalavereye gelince, dalavere... Hatırım için bunu yapacaksın."

"Hatırını bak kırmam. Seni severim Recep. Sınavlarda bana az mı yardım ettin."

"Bırak şimdi! Sen, pekâlâ kimsenin yardımı olmadan geçen yıllarda en iyi notları alırdın."

"Yok, yok... Maneviyatımı düzeltmeseydin..."

"Bırak dedik ya... Dernek işine gelelim."

"Bu düpedüz casusluk önerisi birader."

"Tut ki, casusluk. Kime karşı?.. Sonunda sen de şaşacaksın, bu işe bizimle girdiğine memnun olacaksın."

"Yoksa sizin de ayrı derneğiniz mi var?"

"Bizde öyle şey arama... Dedik ya, bizimkisi sadece merak."

"Peki bu çocukların derneğinde merak edilecek ne var?"

"İçlerine girince, öğreneceksin. Çoğu, kuzu gibi çocuklar. Sadece kafaları az işleyen çocuklar. Bazıları da etrafları ile ilgisiz. Senin gibi... Herhalde seni de bu yüzden gözlerine kestirdiler."

"Ben, o kadar enayi miyim sanki?" diye Süleyman öfkelendi. "Vay namussuzlar vay..." Recep onu yatıştırdı:

"Yok yahu... dur. Sana ilgisizsin dedik. Ama onlar ne düşünür bilmem."

"Ne düşünürlerse düşünsünler. Ama Sait'te bu çeşit ince kafa nerede?"

"Onun ipi başkalarının elindedir."

"Basbayağı meraklandım yahu... Bir gireyim de aralarına canlarına okurum."

"Yooo! İki günde seni kapı dışarı ederler. Bu işlerde soğukkanlılık gerek."

Süleyman dikkatli dikkatli Recep'in yüzüne bakıyordu. Birden doğruldu:

"Peki sen bu derneğe neden girmiyorsun? Benden daha iyi tahkikat, tetkikat yapabilirsin!"

Bu sefer, Ali ile Recep birbirlerine baktılar. Recep gülümsedi:

"Beni almazlar."

"Neden almazlarmış?"

"Ne adam olduğumu bilirler de ondan."

"Nereden bilsinler?"

"Bilirler. Bu işin hikâyesi uzun. Günün birinde gerekirse sana anlatırım."

Süleyman hayretler içinde kalmıştı:

"Allah, Allah... Ne dolaplar dönüyor ortalıkta anlayamıyorum."

Ali karıştı:

"Günün birinde öğrenirsin dedik ya... İş şimdi sen hangi taraftansın onu öğrenelim?"

Süleyman öfkelendi. Sinirli sinirli söylendi:

"Ben hiçbir tarafta değilim. Üstüme varmayın."

Recep bir cıgara daha yaktı. Paketi arkadaşlarının önüne doğru, oturduğu yerden attı. Onlar da yaktılar.

"Ama Süleyman, biraz önce benim dediğimi yapacağını söylemiştin."

"Bu işe, peki dedik canım. Anlaşılan, bir oyundur oynayacağız... Yalnız, anlayamadığım bir mesele var. Haydi derneğin içinde dönen dolapları öğrendik. Bundan size ne? Bana ne?"

Süleyman'ın bu sorusuna Recep, birdenbire doğruluverdi. Fakat kendini toparlayarak yine sakinleşti. Eskisi gibi sakince mırıldandı:

"Bu mesele Süleyman, biraz da memleket meselesi!.."

"Allah Allah!.. Ne diyorsun yahu... Anlar gibi oluyorum. Senin gibi Ali de bu derneğe herhalde sokulamaz."

"Tastamam öyle."

"Bu adamlarla demek alışverişiniz sadece memleket meselesi."

"İnan ki Süleyman, memleket meselesi..."

"Peki öyleyse, fazla kurcalamaya hakkım yok. Bu işi bir oyun olarak kabul ediyorum. Sana, Ali'ye inanırım. Dediğinizi yapacağım."

"Bak Süleyman, bu işi kabul ettiğin için teşekkür edecek değilim. Günün birinde ya bana hak vereceksin, ya da bana söveceksin. Fakat hiçbir zaman, Ali ile benim namusumuzdan, insanlığımızdan, hele yurtseverliğimizden şüphe etme. Herhangi bir şekilde aklını kurcalayan bir iş olursa, önce bana sor. Ağzını açıp kimseye bir şey söyleme... Bugün gelip seni kahveden almamız doğru değildi. Ama herkese karşı aramızda normal bir arkadaşlık olduğunu göstermek istedim. Sorarlarsa, bugün, Alemdar Sineması'na gittik."

Süleyman gülmeye başladı:

"Tamam! Anladım reis!.."

Recep de, Ali de güldü. Hep beraber gülüştüler.

"Reis lafını da nereden çıkardın?"

"Eyvallah ağabeyciğim. Reis olduğun belli."

Recep ciddileşti:

"Süleyman" dedi, "asıl işe gelelim. Şimdi aradan en az, birkaç gün geçsin. En iyisi bir hafta geçsin. Senin Sait, Almanlardan bahsetmeye başladığı bir sırada, gayet ciddi ciddi tartışmaya giriş. Ama hep Almanları överek. O, sana dernek işini tekrar açacak. Önce istekli görünme. Sonra razı ol. Üst tarafı senin zekâna, dirayetine kalmış bir iş..."

"Peki, söylediğin gibi hareket ederim... Yalnız, Sait salak, ahmak bir çocuktur. Ama ben ne olursa olsun ahmak bir arkadaşımı bile aldatmak istemem."

"Onu hiçbir zaman aldatacak değilsin. O, sadece senin derneğe girmene yardım edecek. Bize de bir arkadaş olarak, ne haltlar ettiklerini anlatacaksın... O kadar."

"İyi... Mademki memleket meselesi... Bu oyuna girdim."

"Unutma, onlar da yaptıkları işlerin bir memleket meselesi olduğunu iddia ederler. Olabilir. Herkesin memleket işleri hak-

kında bir fikri vardır. Hatta onlar senden koyu Türk olduklarını, milliyetçiliklerinin bütün vatandaşlardan ileri olduğunu söyleyecekler. Hem de bu fikirlere öldüm Allah inanmışlardır. Lakin Süleyman, inanmak başka, doğru yolu tutmak, bulmak bambaşka şeydir. İnsan hiçbir vakit geriye gidemez. Daima ileri fikirleri benimsemeli. Bak, sana bu arkadaşların nasıl geri, iflas etmiş kuramlara, fikirlere saplandığını göstereceğim: Etnoloji diye bir ilim var. Bilirsin elbette."

"Bilirim. Şimdi de akademik bahislere dalacaksak, hiç de niyetim yok. Bu sıcakta dayanamam."

"İki kelime: Bizim memleketin, Anadolu'nun etnolojik durumunu, en az üç bin senedir geçirdiği uygarlık katlarını ve üst üste gelen insanlar yığınını da bilirsin elbette."

"Pek açık olarak ayrıntıları hatırlayamam belki. Lisedeyken tarih dersinde üst üste gelen uygarlık ve insan topluluklarının panoramasını üstünkörü görmüştük. Biraz düşünürsem, Sümerlerden bu yana Anadolu'da yerleşmiş, gelmiş geçmiş uygarlıkları sıralayabilirim belki." Recep tatlı bir sesle sordu:

"Süleyman, o zamandan bu zamana Anadolu'da uygarlık kurmuş milletlerin bu topraklarda, biri kalkmış biri oturmuş gibi bir fikri kabul eder misin? Yoksa, uygarlıklarının ve insanlarının birbirine karıştığını, kaynaştığını mı düşünürsün?"

"Elbette ki karışmışlar, uygarlık meşalesini elden ele vermişlerdir. Hatta aklımda kaldığına göre, Avrupa Rönesansı'nın beşiği İyonya'ymış. Birçok büyük sanatçı ve felsefeciler, Anadolulu. Yine bu adamların eserlerinin Avrupalılara geçmesine sebep olan, Arap, İran ve Türk unsurlarının kurduğu İslam medeniyeti de Anadolu'nun malı sayılır az çok. En önemlisi, bu uygarlığın Avrupa'ya geçmesinin sebebi, bizim Fatih'in İstanbul'u zapt etmesi olmuş. Aklımda kalanlar, bunlardan ibaret. Okuduklarımı da kolay kolay unutmam." Recep, çok memnun, oturduğu yerden kalktı. Bir aşağı bir yukarı dolaştı. Süleyman'ın arkasını okşadı:

"Yamansın be Süleyman. Sen, birinci sınıf bir öğrencisin. Üniversiteyi, en iyi derece ile bitireceğinden eminim." Süleyman gülerek:

"Haydi, haydi... Dalga geçme. Alayın da sırası değil. Şimdi oturdunuz da beni sınava mı çekiyorsunuz?" Recep tekrar ciddileşti:

"Yok yok Süleyman kardeşim. Söylediklerinin hepsi doğru. İyi biliyorsun. Bildiklerinin üzerinde bundan sonra bir de düşünmeyi öğren desem, bana darılmazsın değil mi? Ne de olsa hepinizin ağabeyi sayılırım... Bağışlarsın değil mi?"

"Haklısın. Bu yaşıma kadar öğrendiklerimin üzerinde düşünecek vakit bulamadım. Bunu itiraf ederim. Şimdi sen aklıma getiriyorsun. Fakültede bile, hocalar ne söylerse aynen öğreniyordum, hatta ezberliyorum o kadar..." Ali takıldı:

"Hazret, senin düşünme zamanını oyun alıyor..." Ali'ye Süleyman ters ters baktı:

"Recep ağabeyimize söz verdik. Oyunu yavaş yavaş bırakmaya çalışıyoruz. Sınavların da bir kısmını geçtik. Bu yaz, memlekete neden gitmedim... Çalışmak için, peder de razı oldu. Aylığımızı yolluyor. Eylülde geri kalan sınavların hepsini geçeceğim. Var mı bir diyeceğin?"

Recep söze karıştı:

"Aldırma... Ali sana takılıyor. O da gayet iyi biliyor ki, önümüzdeki sömestrde yine bomba gibi bir öğrenci olacaksın." Ali,

"Sen de hiç şakadan anlamaz mısın be yahu?" diye özür diler tarzda konuştu. Recep devam etti:

"Konuşmamızın ucunu kaçırmayalım... Hiç böyle iç içe girmiş, birbirine etki yapmış uygarlıkların temsilcisi insanlar, rafa konmuş şişeler gibi karışmadan durabilirler mi?"

Süleyman bir an düşündü:

"Olmayasıya bir iş" cevabını verdi. Ali atıldı:

"Yahu, şu bizim Necip'in haline bile bir baksak mesele açıkça meydana çıkar! Size en son sevgililerinin adını bir sayayım da görün: Raşel, Agavni, şimdi de Mariya..." Süleyman sabırsızlandı:

"Ne demek istediğini gayet iyi anladım Recep, şimdi işin aslına gel de sınavdan kurtulayım. Daha önce anladığıma göre sen benden şimdi de milletin tarifini isteyeceksin."

"Çok zekisin... Ha yaşa!" diye berrak bir sesle Recep odayı çınlattı. Süleyman, düşüncelerini toparlamak için bir an durakladı:

"Aklımda kaldığına göre, en son, bizim Anayasacı, iktisadi birlik, kültürel birlik... gibi laf etmişti galiba... Eh, kültürümüzün mayası da, çeşitli uygarlıkların etkisini asimile etmiş Türk kültürüymüş. E... iktisadi bağlarla da birbirimize bağlıyız. Çok şükür, güzel bir dilimiz, Türkçemiz var. Tamam mı?" Recep ayakta dimdik durdu. Başını, tavana değdirecekmiş gibi kaldırdı, gözleri ateş saçarak tok bir sesle,

"Tamam!" dedi. "Ben, bu çeşit Türklüğümle iftihar ediyorum. Gurur duyuyorum! Çok şükür Türk yaratıldım diyorum. Fakat bu hislerime kapılarak dünya yüzünde yaşayan hiçbir milleti aşağılık görmüyorum. Alt tarafı, önce insan, sonra Türk'üz. Bir Fransız da önce insan, sonra Fransız'dır. Bir Çingene de... Bir Afrikalı zenci de... Dünya yüzünde milletler, iktisadi işlerini bir ayarlayabilseler, o zaman bir mahallede oturan komşular gibi, ebediyen birbirlerini öldürmeden yaşarlar. Mahallede de kavga, dedikodu olmaz mı, olur. Ama aldırma, zamanla dedikodu edecek konu da bulamazlar. Dünya tarihi, insanların daima birbirlerine yaklaştıklarını gösteriyor. Eskiden gemiler, Amerika'ya üç ayda giderlerdi. Şimdi dört, beş günde gidiyorlar. Hani asıl konuya gelelim: Senin içine gireceğin dernek Süleyman, insanların gökten zembille indiğini ve indiği gibi, saf, temiz, aynı kanı koruyarak, bugüne geldiklerini iddia ediyor. Bu da yetmiyormuş gibi bazı milletlerin ırkının, kanının ötekilerden üstün olduğunu ortaya koymaya çalışıyor."

Süleyman, Recep'in sözünü kesti:

"Bu ırk, kan meselesi saçma. Her millet kendi tarihi, kültürü ile iftihar eder. Bundan tabii bir şey olamaz. Anlayamadığım, neden milletler sidik yarışına çıkmalı; sen asilsin, ben asilim... Geç efendim böyle şey olmaz. Zaten bu işin üstünde ısrar etmek, biraz da aşağılık duygusu demektir."

"Bak meseleler üzerinde düşünmeye başladın kardeşim. Doğru söylüyorsun."

"Canım... Bu konuştuklarımızı Hitler ortaya attı. Gazetelere harıl harıl yazıyor. Sait de her Allahın günü okur. Kulak astığım yok. Benim aklım var, fikrim var." Recep bir cıgara yaktı; birdenbire,

"Hitler haklı" dedi. Ali bile yerinden fırlıyordu. Recep devam etti: "Şu bakımdan haklı ki, milletini avlayıp bir maceraya sürüklemek istiyor. Numara yapıyor. Her ırkın üstünde Alman ırkı!"

"Halt etmiş!" diye Süleyman güldü. "Ben, her ırktan üstün Türk ırkıdır der, çıkarım. Tartışmanın da dibini bulamayız." Recep,

"Yooo..." diye söylendi. "Şimdilik, biz Türklerin kanımızın temiz olduğunda karar kılmışlar. Siyaset dalaveresi... Bizimkiler de... Hani senin Sait gibiler de bunu yutuyorlar. Bu şu demektir ki, şimdilik Hitler'in istila planlarında biz yokuz. Herif harbe hazırlanıyor."

"Ohoooo! Orası besbelli. Ama sana bir şey sorayım Recep, sen, beni içine sokmak istediğin derneğin ruhunu biliyorsun. Daha başka ne öğrenebiliriz ki? Bu konuştuklarımızdan sonra tamamen kendimi senin tarafında görüyorum. Ne işe yarayacağım sanki?"

"Yeni birçok şeyler öğreneceğiz. Onların arasına girerken hazırlıklı olman için, kafan karışmasın diye bu meseleleri konuştuk. Dediğim gibi, ihtiyatlı ol! Buluşurken bundan sonra çok dikkatli olalım. Bizi bir arada görmezlerse iyi olur."

"Anlıyorum. Basbayağı içime bir heyecan girdi. Büyük işler yapacak bir diplomat hindi gibi kabaracağım geliyor." Süleyman'ın bu sözüne hep beraber güldüler.

Recep bir an durdu, düşündü. Sonra kapının arkasında duran, üst üste yığılmış kitaplarına doğru yürüdü. Kitapları karıştırırken sordu:

"Fransızca okuyordun değil mi Süleyman?"

"Hayır. Bir kelime anlamam. İngilizce derslere devam ediyorum, ama yine de rahat okuyamıyorum. Sözlüğe bakmaktan başım dönüyor. Herhalde günün birinde bu dile iyice çalışmak olanağını bulacağım." Recep ensesini kaşıdı. Biraz daha düşündü. Sonra geldi, karyolasının altına uzandı. Orada da bir yığın kitap, bir sürü kâğıt yığınları vardı. Aradığını buldu. Bu bir iple bağlanmış, gazeteden kesilme tefrikalardı:

"Türkçesi daha kitap halinde çıkmadı. Ama yakındır, basarlar. Bunları bir gazeteden kestim. Hitler'in *Kavgam* kitabı. Oku

da gör. Parmağın ağzında kalsın. Biz, Ali ile okuduk." Kâğıt tomarını masanın üzerinde Süleyman'a doğru yuvarladı. Süleyman'ın canı sıkılmıştı.

"Amma da yaptın yahu... Ben, bu sıcaklarda sınav diye patlıyorum. Sen de başıma iş çıkarıyorsun. Vaktim yok bunu okumaya."

Ali söze karıştı:

"Haydi oradan ben seni bilirim. İstediğin zaman dokuz kitabı birden okursun. Lisedeyken içimizde en çok kitap okuyan sendin. Derslerden de hepimizden iyi not alırdın. Hem de polis romanlarına varıncaya kadar okurdun. Seni bu kahveler, kumar berbat etti oğlum..." Süleyman gülüyordu. Ali, onun eski arkadaşı olduğu için bu kadar takılabiliyor, çıkışıyordu. Biraz da Ali'nin sözlerinde övme yok değildi.

"Peki peki okurum. Hem de derslerden yorulduğum zamanlar kahvede, Sait'e de nümayiş olur. Hatta bak bunları Ali verdi desem nasıl olur? O zaman çevirdiğimiz dolaptan şüphelenmez." Recep bir an durakladı:

"İyi olur... diyeceğim ama, tehlikeli bir iş. Bir arkadaştan aldım deyiver. İşe bir an önce girişebilmene faydası dokunur. Kahvede oku. Bu fikir güzel." Bir zaman konuşmadılar. Recep dışarıya çıktı. Biraz sonra elinde büyükçe bir tabak üzümle döndü. Üzümler yeni yıkanmıştı. Tabağı, masanın ortasına koydu:

"Bazı yiyeceklerimizi Nişan'ın tel dolabında saklıyoruz. Buyurun."

Ali, yatağının içinde saat on ikiye kadar kitap okumuştu. Tam uyuyacağı sırada, aşağıda bir gürültü oldu. Sokak kapısı açıldı. Ali hemen yataktan fırlayıp, lambayı söndürdü. Tekrar yatağa girip uyur gibi yaptı. Necip geliyordu. Onun böyle kızlarla gezip tozup geç geldiği geceler, Ali biliyordu ki, birkaç saat oturup, Ali'yi de karşısına alıp, maceralarını anlatır. Uyur görünmek bazen Ali'yi kurtarırdı.

Necip gürültü ile oda kapısını açtı girdi; gürültüyle kapadı. Odanın içinde dolaştı. Pijamalarını giydi. Gitti dişlerini fırçala-

dı. Onun yaptığı işleri, Ali gözü kapalı biliyordu. "Şimdi elektrikleri söndürüp yatacak..." diye beklerken, Necip onu dürttü:

"Kalk Ali... Önemli haberler var." Ali hiç oralı olmadı. Hafiften horladı. Necip bir daha sarstı:

"Kalksana be yahu... Tavuklar gibi akşamdan yatılır mı?" Ali öfkeyle kalktı, yatağın içine oturdu:

"Hangi akşam be... Saat on iki."

"Akşam sayılır. Yaz şimdi, günler uzun..."

"Şöyle uzak dur benden... Şarap içmişsin bu sıcakta, ağzın kokuyor..." Necip kahkahayı bastı:

"Mariya ile içtik."

"İyi halt ettiniz."

"Dur be kardeşim, anlatayım."

"Neyi anlatacaksın. Her zamanki masal..." Necip parladı:

"Sen de arkadaş mısın be... Hiç insanın derdini dinlemezsin!"

"Allah için dert de dert ha seninkisi... Ben, anlatıvereyim: Yedin, içtin, Mariya'yı öptün, sıktın, sıkıştırdın falan filan... Geç bu lafları, ben uyuyacağım. Olsa olsa derdin, bugün sattığın elbiselerin parası bitti." Necip kahkahalarla gülüyordu:

"Ne var sanki, bir saat sonra uyuyuver. Biraz laf edelim işte. Bak elbisenin parasına gelince sahiden bitti. Ama adadan dönerken Halit'e rastladım. Çocuğun kızı adada yazlıkta. Kendisi amcasının yanında Tarabya'da oturuyor ama, bu gece Tarabya'ya gitmeyecekmiş. Şişli'de kalacakmış. 'Bıktım birader Tarabya ile ada arasında seferden' diyor. Ama inanma... Nesrin cehennemin dibinde olsa her gün gider. Ha, bir ara konuştuk. Mariya'yı pek beğendi. Yarın buraya gelecek. Zaten can atıyormuş. Sana para getiririm dedi kulağıma. Ben de onun kulağına ahvalimi fısıldadım. Bu sırada Mariya denize bakıyordu. Halit, çokça para getirecek. Babamın yol parası diye yolladığı yetmezse, ona borcumu memleketten de yollarım. Vapurdan indikten sonra Beyoğlu'na çıktık. Halit çekti gitti. Ne de olsa halden anlar çocuk. Biz, Mariya evden korkmasa sabaha kadar..." Ali, arkadaşının sözünü kesti:

"Tamam anladık... İki kadeh içtin mi, çenenin cıvataları gevşer. Eğer, doğru dürüst konuşacaksan, sabaha kadar oturalım. Ama karı kız lafı dinleyemem."

"Sen, erkek değil misin be Ali? Ne zaman karı kız lafı açsam, hemen kapatırsın. Alaya alırsın. Bunca yıldır arkadaşlık ederiz, seni bir kızla gezerken görmedim. Fakültede bile kızlarla arkadaşça konuşursun. İçlerinden biriyle şöyle içlidışlı olduğunu görmedim."

Ali doğruldu iyice. Yastığı arkasına çekti, dayandı:

"Bak" dedi, "iş erkeklik meselesine dayandı mı, değişir. Çok şükür Allaha, bugüne bugün erkeğiz. Yalnız huy, tabiat meselesi bu: Kendimi teşhir etmekten hoşlanmam. Ama zannetme ki, seni ayıplıyorum. Ben düştüğüm kalktığım kızlarla ortalıkta görünmeyi, onların sözünü etmeyi sevmiyorum."

"Allahını seversen Ali, doğru söyle, şimdiye kadar hiç kızlarla düştün kalktın mı? Kaç tane kafesledin?"

"Bırak şimdi böyle saçmaları..."

"Ne olur anlat. Meraktan çatlayacağım."

"Çatla!"

"Yapme be Ali... Benden sır çıkmaz bilirsin."

"Allah için çıkmaz. Bilirim."

"Şimdiye kadar kendiminkinden başka kimsenin lafını ettiğimi gördün mü?" Ali birdenbire ciddileşiverdi:

"Bak Necip, mademki sordun, söyleyeceğim. Sen, havalı görünürsün ama ciddiyetini gereken yerde muhafaza edebilirsin. Zaten başka türlü olsaydı, seninle arkadaşlık edemezdik. Yaratılış dedim ya... Ben, senin gibi haftada bir, bir kız kandırıp gezip tozamam. İçimden böyle bir iş gelmez. İstersen bunu beceriksizliğime ver. Pek ihtiyaç duyarsam kadına, kerhaneye giderim. Sonra da adeta midem bulanır ama, ne yaparsın. İnsan, yeme içme gibi buna da bazen ihtiyaç duyuyor. Bedeni, kafası rahatlıyor, rahat çalışabiliyor. Başka türlü bir kıza yakınlık duysam, hani sever gibi olsam, muhakkak onunla evlenmeyi kurarım. Sabrederim, bu hevesim geçinceye kadar bu kıza yaklaşmam. Ama bir tanesinden hevesim, aşkım bir türlü geçmedi. Onunla kısmet olursa, evleneceğim. Bunun için de önce fakülteyi bitirmem gerek. Hayatımı düzenlemeliyim. Bir baltaya sap olmalıyım. Fakültenin bitmesine de bir yılımız kaldı. Sonra düşünürüz."

Necip de girmiş yatağının içine oturmuştu. Arkadaşını dikkatli dikkatli dinliyordu:

"Seni anlıyorum Ali..." dedi. "Yalnız çok merak ettim. Evlenmeyi kurduğun kızı ben tanıyor muyum? Billahi benden sır çıkmaz bilirsin..." Ali gülümsedi. Uzandı, yan tarafındaki küçük bir masanın üstünden cıgara paketini aldı. Tablayı dizlerine çektiği pikenin üstüne koydu; cıgarasını yaktı:

"Bilirsin, tanırsın" cevabını verdi. "Semiha... Bizim sınıftan..." Necip yatağın içinde zıp zıp zıpladı:

"Vay! Vay! Vay! Bu zamana kadar nasıl da çakmadım. Sizi her zaman bir arada görürdüm de aklıma bir şey gelmezdi."

"Gazeteye ilan mı verecektik."

"Şimdi siz, nişanlı mı sayılıyorsunuz?"

"Ne zannettin ya..."

"E... Aşkolsun doğrusu, insan bir odada kaldığı, beraber yiyip içtiği arkadaşlarından da saklar mı?.."

"Tuhafsın Necip. Bunun etrafa duyurulacak nesi var? Semiha çalışkan kız, kafalarımız denk, beni sevdiğini söylüyor, ben de onu seviyorum. Gelgelelim, ortalıkta bir zorluk var: Ne ben hali vakti yerinde adamım, ne de onun ailesinin durumu iyi... Keyfimden mi memlekete gitmiyorum. Biliyorsun burada yazları çalışmak için kalıyorum. Ailem bana pek az para yollayabiliyor. Bir yıl daha dişimi sıkmalıyım. Semiha da çalışacak fakülteyi bitirince. O zaman evleneceğimizi ilan ederiz."

"İyi, haklısın... Ama şimdi kimsenin haberi yok mu bu işinizden?"

"İşte bir senin haberin oldu. Ha... Bir de Recep'in var."

"Recep'in ağzı, kuşatılmış kale kapısı mübarek. Açılmaz ki, duyalım..."

"İyi, ben sana söyledim şimdi."

"Baksana Halit'in işini nasıl debdebeli yaptık. Onun sevgilisi, nişanlısı da milyoner; kendisinin amcası da milyoner. Fakülteyi bitirmeden de evlenebilir. Hiç şaşmam."

"Orası öyle..." Birden aklına geldi Necip'in: "Aman Halit yarın geç kalmasa da sabahtan gelse... Öğleden sonra Mariya ile Florya'ya gideceğiz. Meteliğim yok..."

"Gelirim dediyse herhalde gelir. Sana da para getirir. Hiç üzülme. Amcası ona verdiği paranın hesabını bile sormuyor."

"Böyle amca dostlar başına."

"Biliyor musun... Günün birinde bu zengin amca, Halit'in ahlakını bozacak."

"Anlayamadım?"

"Amcasının parası, Halit'in ahlakını bozacak dedim. Onu şimdiden ticaret işlerine ortak yapmak istiyormuş. Haber Nejat'ta. Fakülteyi bitirince Halit'e hemen askerliğini yaptıracak, biraz işlere alıştırdıktan sonra, kendisi çekilecekmiş. İşin yarısını, kazancın yarısını ona bırakacakmış..."

"Halit'in geleceği şimdiden sağlam desene."

"Senin de sağlam sayılmaz mı Necip?.. Bak, yakında babanın yanına döneceksin. Onun ticaret işlerine gireceksin." Necip başını kaşıdı, esnedi:

"Orası öyle, öyle olmasına, öyle ya... Şu İstanbul'dan ayrılmak canımı sıkıyor."

"Alışırsın. Hem sen değil misin ikide bir kapağı İstanbul'a atarım diyen... Paran olduktan sonra."

"Halit'in amcasının serveti karşısında bizim pederinki devede kulak kalır. Hem sana bir şey söyleyeyim mi Ali, iş parada değil, adamın içi rahat olmalı."

"Bilirim, sen paraya yalnız, seni kızlarla gezdirmeye, yiyip içmeye yaradığı için kıymet verirsin. Ama yine de çok para sahibi olmak istersin. Bu mesele adamına göre değişir. Herkesin parayı, kendi ölçüsüne göre bir kıymetlendirişi var. Bir de parası olan, paranın üzerinde pek düşünmez. Halit gibi... Ama o, günün birinde zengin olursa, sadece Nesrin'in hatırı için zengin olacak."

"Recep de senin fikrinde değil mi?"

"Evet."

"Şimdi gayet iyi anlıyorum, neden Halit'in Nesrin'le nişanlanmasının bu kadar karşısında olduğunu. Bayağı, Halit'e acır gibi baktığınızın farkındayım. Canım, çocuk nişanlandıysa Nesrin'le ne çıkar."

"Hiçbir şey çıkmaz bir adamın nişanlanmasından. Biraz önce benim de nişanlı olduğumu sana söyledim. Ancak dengi dengine. Biz, Halit'in aklına fikrine, arkadaşlığına kıymet veriyoruz. Nesrin ona layık bir kız değil. Çocuğun başını ateşe yakacak."

"Evlensin bakalım. Belki de evlenmeden kokusu çıkarsa, hani anlaşamazlarsa, Halit, defeder başından vesselam."

"Bizim de şimdilik bütün umudumuz bu..."

"Hayret ediyorum şu Nejat'ın edepsizliğine Ali..." diye Necip uzandığı karyolasında doğruldu. "Halit'le Nesrin'in ilgisi meydanda iken, boyuna kıza asılıyor gibime geliyor. Her aklına geldikçe evine gidiyor. Güya arkadaşlıkmış bu... Nesrin de tabii karşılarmış. Halit, hiç içerlemezmiş gibi davranıyor."

"Aldırma. Halit, onu adamdan saymaz da ondan. Haremağası kılıklı herifin biridir Nejat. Kızlarla otursun, çene yarıştırsın. Sadece kızlarla mı ya... Önüne gelenle... Onun ne büyük fikirleri vardır, kendi hakkında bilir misin?"

"Bilirim."

"Bilemezsin. Açık söyleyeyim, aklınca seni adam yerine koymaz da konuşmaz seninle... Biz, Recep'le onun bamteline basmasını biliyoruz! Nejat, Yunan çağından, hani iki bin küsur yıl önceden kalma zarif bir vazodur."

"Allah Allah... Anlayamadım?"

"Anlayamazsın ya... Dahası var: Lord Byron'la beraber Çanakkale Boğazı'nı yüzüp geçmiştir. Dünyanın en zeki adamıdır. Wilde gibi dehasını hayatına vermiştir. Ömrü oldukça eser vermeyecektir. Sadece günün birinde insanlarla alay etmek için yazılar yazmayı düşünmektedir. Yirminci yüzyılın en büyük yazarı ve zeki adamı onca Gide'dir. Ve dünya yüzünde yaşama hakkı ancak ve ancak zeki insanların hakkıdır. Ötekilerin hepsi köpektir. En önemlisi, halk, koyun sürüsünden ibarettir... Daha söyleyeyim mi, Nejat Bey'in büyük fikirlerini?.."

"Geç, bu zavallı toptan deli desene."

"Hem deli hem akıllı... Daha doğrusu, hepimizden zeki, akıllı satmak istiyor kendisini. Geçenlerde görseydin, Recep, Halit, ben bir makasa aldık deli ediyorduk. Halit'in Fransızcasını bilirsin. Edebiyatı da ezbere bilir. Bir solukta on beş yirmi kadar Fransızca ezbere şiir okudu. Geçti bizim edebiyata, bir o kadar da bizim şiirlerden okudu. Sonra da bir konferansa geçti. Nejat alıklaştı. Aldık mı alaya... Baktı ki, işin içinden çıkamayacak, Halit'in okuduğu bütün Fransız şairlerini sevmediğini söyledi. Bizim edebiyatı da hiç okumazmış..."

" 'Çüüüüüşşşşş!..' demediniz mi?"

"Daha beter yaptı Recep: 'Sen, Nejat' dedi, 'Marlen'in ne cins tırnak cilası kullandığını bilir misin?' Nejat boş bulundu; 'bilirim ya' diye bağırdı. Sonra da alayın farkına vardı. Bizim hepimizin yüzüne, 'siz aptallarsınız!' diye bağırdı. Bıraktı gitti."

"Eh... Bu sefer hepinize sağlam darılmıştır. Kurtuldunuz sayılır."

"Yok canım... Küser mi hiç. Darılsaydı, ta geçen sömestr başında Nesrin'in çayında, Halit'e darılırdı. Biliyorsun az daha o gün Halit'ten dayak yiyecekti. Ama ertesi gün, buraya ziyaretimize geldi."

"Surat dediğin de böyle olur."

"Geç şimdi. Gece vakti oturup Nejat'la uğraşacak vaktim yok. Uyuyalım artık." Necip hemen yatağa girip, başından pikesini çekti:

"Söndürüver öyleyse şu lambayı." Ali kıs kıs güldü:

"Sen geldiğinde ben uyuyordum. Lambayı sen yaktın... Söndür şimdi..."

"Yapma be Ali, her zaman bana söndürtürsün. Hem düğme sana daha yakın."

"Yok bana yakınmış... Sana daha yakın. İstersen ölç."

"Sen ölç." Ali kalktı, Necip'in ve kendi yatağından elektrik düğmesine olan mesafeyi adımladı. Sonra yatağına girdi:

"Benim yattığım yer, düğmeye bir buçuk adım daha uzak. Kalk, söndür lambayı..." dedi. Necip,

"Amma da antika adamsın ha" diye söylene söylene kalktı, düğmeyi çevirdi.

Üç

Necip, Halit'ten parayı alır almaz, kapıya doğru hızla yürüdü. Halit arkasından seslendi:

"Tam elli lira ha..." Necip'in bekleme heyecanı, telaşı yatışmıştı fakat şimdi de geç kalma korkusu vardı.

"Sağ ol canım, bir hafta bize yeter. Mariya müsrif kızlardan değil..." diye bağırarak kendi odasına koştu. Mayosu ile bir havluyu kaparak merdivenlere koştu.

Recep, uyku sersemi, yatağın içinde oturuyordu. Halit pencerenin önünde durmuş, elinde cıgara, Necip'in sokakta yokuş yukarı hızlı hızlı çıkışını seyrediyordu. Recep,

"Bayılırım böyle rahat insanlara. Dünya var imiş ya ki yoğ olmuş..." diye mırıldandı.

Halit gülümseyerek ona döndü:

"Dünyanın farkında olmadıktan sonra, rahat olmak kolay..."

"Deryanın içindeki mahiler meselesi..."

"Seni de uyandırdık Recep."

"Saat kaç. Benimki durmuş, kurmamışım."

"On bir buçuk."

"Ohoooo... Çok bile uyumuşum. Geceyi gündüzü şaşırdık. Her gece dörtten önce uyuyamıyorum."

"Musahhihlik zor iş galiba."

"Ama ne zor" diye Recep güldü. "Uykusuzluğu filan zor değil. Alıştım da. Gelgelelim, her gece o bir sürü ipe sapa gelmez yazıyı okumak yok mu, adamı şaşkına çeviriyor. Hele bizim gazetenin fıkra yazarı beni mahvedecek. Aldırdığım yok. Yok ama adama zorla da bir yazı, hem de üstüne para vererek böyle okuturlar işte."

"Geçen hafta gazetenin ikinci sayfasında çıkan Selami Candemir imzalı yazı senindi değil mi?"

"Nereden anladın?"

"Ben seni tanırım."

"Nasılsa patronu çürük tahtaya bastırdık. Meselenin önemini biliyorsun. Yazmasaydım çatlardım. Adamı zorla büyük yazar yapacaklar!"

"Kendinle sen istediğin kadar alay et. Bir haftadır kimi gördüysem, o yazıdan konuştu. Herkes merakta, kimin bu imza diye."

"Ağzından kaçırmasaydın."

"Ne var kendini saklayacak?"

"Sırası gelince elbette meydana çıkacağız. Ama böyle ufacık bir makalenin lafı edilmeye değmez."

"Bu ne tevazu. Haydi kalk giyin. Seni bizim ressam Nebil'in atölyesine götüreceğim. Muhakkak seninle tanışmak istiyor."

"Ne yapacak benimle tanışıp da?"

"Makaleni çok beğenmiş."

"Desene öğüt verecek."

"Geç canım... Sen, resim işi bir yana, her konuda okutursun. Hem zeki adamdır. Karşısındakini tartmadan ağzını açmaz."

"En azından nazik birisi."

"Desenlerini beğeniyorum. Hakkında birtakım ileri geri laf dinledim. Fakat beni ilgilendirmez. Bazı ciddi dostlar, büyüklük taslamasını beğenmiyorlar."

"Ressamlığına sözümüz yok. Zaten resimden de pek anlamam. Gördüğüm hoşuma giderse güzel der geçerim. Neyse bu meselenin, ressam arkadaşının pek üzerinde durmak istemiyorum. Hem bir kere görüşelim, tanışalım, sonra konuşuruz."

"Geleceksin demek?"

"Niye gelmeyeyim. Öğleden sonra hiçbir işim yok. Gezeriz de... Beyoğlu'na çoktan çıkmadım."

"Üç buçukta bir yere daha gideceğiz."

"Nereye?"

"Benim şiirleri arada bir dergisinde basan dergiciye."

"Sen de böyle her yere niye şiir verirsin anlayamam."

"Siyaset icabı. Her tarafı memnun etmek gerek."

"Bu da bir fikir..."

Recep gitti yüzünü yıkadı, geldi. Yavaş yavaş giyinmeye başladı. Halit getirdiği gazeteyi karıştırıyordu.

"Şu senin dergiciye gitmek muhakkak lazım mı?" diye Recep birdenbire sordu. Halit hayretle arkadaşına baktı:

"İstersen gitmeyiz. Palyaço gibi bir heriftir."

"Adamın kirli çamaşırlarını bilirsin herhalde."

"Bilmez miyim. Bir kere de seninle uzun uzun konuşmuştuk zannedersem. İkiyüzlü olduğu besbelli. Fakat birden ilgimi kesersem, bana karşı dönebilir. Beni, hani bizleri öyle yüzüme karşı bir methedişi var ki, görmelisin."

"Kendisini temize çıkarmak istiyordur. Bu, birinci ihtimal. İkincisi, en akla yakın gelen ihtimal de bizim kanımıza girmek olsa gerek. Kim bilir kimlerin adamı. Ama ne olursa olsun, bu zavallıyı yakından görmek isterim. Değil mi ki, her eli kalem tutacakla ilgileniyor. Bizim de onunla ilgilenmemiz gerek. Gidelim bakalım."

"Ben de seni hemen hemen bu düşüncelere yakın bir düşünceyle bu adama götürmek istiyorum. Sen insanlar hakkında daha salim bir kafa ile, daha tarafsız hüküm verebiliyorsun. Ben bu adamın haline acıyorum. Sen bu çeşit insana acıyamazsın. Ben önem vermem, sen, sinek küçüktür ama mide bulandırır dersin."

"Bırak görelim. Seninle bunları sonra konuşuruz. Görelim bir kere şu fikir adamımızı. Ben hazırım. Çıkalım mı?"

"Çıkalım."

"Önce bir yemek yeriz."

"Küllük'te bir de kahve içeriz."

"Tamam."

"Sonra da Nejat'ın deyişiyle, vizitelerimize başlarız."

Kapıya yürüdüler. Halit bir adım geri çekildi. Sesini, hareketlerini tıpkı Nejat gibi ayarladı:

"Rica ederim Recep, buyurun" diye Recep'e kapıyı gösterdi.

Recep gülüyordu:

"Nejat, bana böyle itibar edince ben ne yaparım bilir misin?"

"Ne yaparsın?"

"Peki teşekkür ederim oğlum, der, kapıdan böylece çıkarım."

Recep, geniş, yumuşak bir maroken koltuğa oturmuş, parmaklarının arasında kendisine ikram edilen ucu yaldızlı kocaman bir Sipahiocağı'nı tutuyordu. Aklından, "Amma da kalın, kocaman cıgaraymış ha... İç iç bitmiyor..." diye geçiriyor, bir taraftan da odayı seyrediyordu. Buraya oda demekten vazgeçti. Kocaman salondu işte: Duvarlarda, memleketin en seçkin ressamlarının tabloları, desenleri; yerde en güzel Isparta halıları vardı. Ceviz, yan duvarı baştan başa kaplayan bir kütüphanenin zarif ciltleri, Recep'e yabancı yabancı bakıyorlardı. Karşısındaki tarifi zor bir durumdaydı.

Yazı masasının arkasında kimse yokmuş gibiydi. Fakat gerçekte, ufak tefek, kabak kafalı dergi sahibi o masanın ardında oturuyor, karşısındaki gençlere gözlerindeki ne idüğü belirsiz bir anlamla bakıyordu. Halit, Recep'in sağındaki, onun oturduğu koltuğun eşinde ayak ayak üstüne atmıştı. Yazı masasının ardında, Atatürk'ün resminin altında bir sehpada, beyaz bir vantilatör dönüyordu. Onun rüzgârı sıra ile iki delikanlının yüzünü okşayıp geçiyordu.

Bu ana kadar hep havadan sudan konuşulmuştu. Yazın sıcağından konuşulurken, dergi sahibinin aklına geldi:

"Birer dondurma yeriz değil mi efendim?" diye sordu. Cevap beklemeden zile bastı. Gelen hademeye dondurma ısmarladı; bir Halit'e, bir Recep'e döne döne, irile ufala, bir kürsünün arkasındaki profesör gibi konuşmaya devam etti. Fakat konu değişmişti.

"Ah efendim, ah gençlik efendim... Sizleri böyle genç, dinç, pürzekâ, bilimin kucağında gördükçe, sevincimden delilere dönüyorum. Çok şükür, memleketimizin büyük devrimlerinin tatlı meyveleri sizin gibi kıymetli bir nesle sahip oldu. Bizler, bugünlerin rüyasını görsek inanmazdık. Az sıkıntılar, üzüntüler mi çektik. Çalıştık, yılmadık, sizlere bugünlerin nimetlerini hazırladık. Şimdi gözlerimizi rahatça hayata yumabiliriz. Atatürk'ün emanetini sizlerin kıskançlıkla koruyacağınızdan eminiz. Damarlarınızdaki asil kanın mevcudiyeti, gelecek için, bize endişe vermiyor. Artık ordular halinde, bilim, irfan orduları halinde köylerimize akıyoruz. Memleketimize nur, ışık, irfan, bilim saçıyoruz. Bakınız benim böyle güzel, büyük bir dergiyi çıkarabi-

lecek olanağım yok. Fakat mensup olduğum ticaret işleri ile uğraşan şirketim, memleket meselelerini kavramış, memlekete yalnız iktisadi yoldan değil, bilim ve irfan yolunda da hizmeti benimsemiştir. Bu işlerdeki deneyimi göz önünde tutarak bana böyle bir dergi çıkarma olanağını verdiler. Görüyorsunuz ki, siz aydın gençlere, bütün sayfaları ayırmak benim için büyük şereftir. Sonra efendim, gençlerle düşüp kalkmak, onlarla fikir alışverişinde bulunmak bana gençlik, dinçlik, enerji veriyor."

Birdenbire Recep'e döndü: "O güzel makalenin sizin olduğunu öğrenince, sizi görmek, sizinle tanışmak isteğimi yenemedim Recep Bey... Emin olunuz, yıllar var, bu kadar olgun, böylesine doyurucu bir yazı okumamıştım. Karşılık verdiğiniz yazı sahibi hakikaten perişan olmuştur. Gık diyecek hali kalmadı. Tabii bir tek yazınızla hakkınızda hüküm vermek istemem. Bundan böyle fikirlerinizi daha açık öğrenmek olanağına sahip olacağız. Yeni yazılarınızı merakla bekleyeceğim."

Recep biraz doğrulmuş, kocaman kocaman gözlerini açmış, masanın arkasındaki zata bakıyor, dinliyordu. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme vardı; tok bir sesle konuşuverdi:

"Fakat efendim, bir daha sefere yazı yazıp yazmayacağımı bilmiyorum. Hem yazı yazmaya karar vermiş değilim. Karar verseydim, imzamı da atardım. O yazım, bir akılsıza verilmesi gereken cevaptı. Ben, ya Halit, ya da herhangi bir arkadaşın cevap vermesi gerekiyordu. Verildi! Ama sorunu konuşabiliriz, tartışabiliriz. Emrinize amadeyim!" Masanın arkasındaki kabak kafalı adam küçülüverdi. Korkudan gözleri büyüdü:

"Yok, yok..." diye kekeledi. "Bu konuda tamamen hemfikiriz. Toprak davası, memleketimizin, köylümüzün ana davalarından biridir. Siz, pek güzel de parmak basıyorsunuz. Sadece siz mi, bütün genç şairlerimiz, yazarlarımız, bu mesele üzerinde hassasiyetle duruyorlar. Bu işin su götürür, itiraz edilir tarafı yok. Yalnız benim naçiz kanaatimce, yürütürken, ortaya koyarken, bu davaya mümkün mertebe, renk koku bulaştırmamak, meseleleri hakikatin aydınlatıcı ışığı altında, asil milletimizin tarihi temayülleri içinde mütalaa etmek lazımdır..."

Bu sırada kapı vuruldu. Hademe bir tepsi içindeki sırça bardaklara konmuş renkli dondurmaları getirdi. Dergici zat sordu:

"Nerede kaldın Mehmet?"

Hademe, kan ter içinde:

"Löbon'a kadar gittim efendim."

"İyi etmişsin. Getirirken üstlerini örttürseydin."

"Her zamanki gibi örttük. Kâğıdı kapının önüne koydum."

"Peki peki, aferin sana." Recep'e döndü:

"Ne diyordum... Evet, renk ve koku meselesi Recep Beyciğim... Fakat katiyen alınmayınız. Bir yazınızla sizin hakkınızda hemen hüküm verecek değilim. İnsanlar hakkında birdenbire hüküm vermeyi sevmem." Recep alaycı bir sesle,

"Yok katiyen sözlerinizden alınmam. Sonra beyefendiciğim, hakkımda vereceğiniz kararın da bence bir değeri yoktur" dedi. Masanın ardındaki kişi tekrar ufalır gibi oldu:

"Elbette ki böyle meselelerde hassas olacaksınız. Sizi gayet iyi anlıyorum. Size hiçbir sözüm yok. Fakat Halit Bey'le uzun zamandır tanışıyoruz. Şiirlerinin hayranıyım. Onun günün birinde Yahya Kemal üstadımızın ayarında bir şair olacağından eminim. Hatta diyebilirim ki, kendi hususiyetleriyle bugünkü gençlerimiz arasında en iyi şairimizdir. Artık gençlerin yeni deyiş tarzlarına da alışıyoruz. Muazzam bir şiir geleneğimiz var. Eski edebiyatımız, baştan başa şiirdir. Temelimiz böyle olunca, elbette ki şiirimiz büyük hamleler yapacaktır. Ve yapmaktadır. Hele hele gençlik heyecanları durulunca, hisler, fikirler tebellür edince, bu nesil, edebiyatımıza büyük yenilikler getirecektir. Ve getirmektedir... Ah efendim, Halit Beyciğim, bizler de gençtik. Sizlerin heyecanlarını gayet iyi anlıyorum. Durulur, geçer efendim... Şiirde his, hayal, rüya olmalıdır. Şiir dediğimiz şey, insan ruhuna inşirah vermelidir. Göreceksiniz, günün birinde siz de bu sevdadan vazgeçeceksiniz. Asıl, pür şiire döneceksiniz. Dünya yüzünde en güzel şey, insan ruhunun derinliklerine inmektir. Bunu ustalıkla yapan sanatçılar gözlerimizin önünde değil mi?" Halit, ağzına götürdüğü dondurma kaşığını tırak diye elinden bıraktı:

"Bu söylediklerıniz, öğüt mü, düşünceleriniz mi?" diye sordu. Karşısındaki bozulur gibi oldu:

"Katiyen, katiyen!.." diye, kalktı oturdu. "Size öğüt vermek aklımın köşesine gelmez... Fikirlerimi arz ediyorum." Recep gözlerini büzmüş, dudakları gerilmiş, onları dikkatle dinliyor-

du. Fakat lafın sonunu çok merak etmekle beraber, oralı değilmiş gibiydi. Halit, dergi sahibinin sözlerini yutmamış görünüyordu, sustu.

Adam yutkundu. Sonra birden karar verdi:

"Naçiz fikrimce, bir şairin şiirine siyaset karıştırması demek, kendisinin siyasete karışması demektir; takdir edersiniz ki, bir şair için bu büyük bir hata olur. Şair, şairdir. Politikacı, politikacıdır. Birinden birinde karar kılmak lazım."

"Bu konunun tartışması, uzun kaçar. Yanaşmayacağım."

"Yok, yok... Konuşalım efendim. Biz de gençliğimizde politikaya girdik. Baktık ki, dünyayı düzeltecek bir biz kalmadık. Bir sürü haşarat ile uğraşmaktansa, çekildik. Gençlik heyecanı ile neler yapmadık neler... Bir ağabey –müsaadenizle– sıfatıyla bunları sizlere söylemek vazifemdir. Bunları bilmelisiniz..."

Halit kıpkırmızı olmuştu. Oturduğu yerden kalktı. Masanın önüne dikildi. Ellerini pantolonunun cebine soktu. Gayet rahat bir sesle,

"Anlatmaya ne hacet beyefendi. Bilmez miyiz?.. Hatta zatıâlinizin bir zamanlar arkadaşlarınızı nasıl sattığınızı biliyoruz. Bende kabahat ki, derginize yazı yazmak gafletinde bulundum. Şimdi hatamı anlıyorum. Müsaadenizle..." dedi ve yürüdü. Kapıya yaklaşırken Recep'e döndü. Recep hâlâ oturuyordu. Oturduğu yerde de kıs kıs gülüyordu:

"Sen gelmiyor musun?" diye sordu:

"Nasıl gelmem..." diye Recep cevap verdi. "Beyefendinin durumu şu sırada pek komik de, onu seyretmekten kendimi alamıyorum." Kalktı, o da yürüdü. Masanın, muhteşem masanın ardında oturan adam, önce sapsarı kesilmiş, şimdi de beyazlaşıyordu. Delikanlılar kapıyı çarparak çıkıp gidince masanın üzerine yıkılır gibi oldu. Güçlükle elini uzatıp, dondurmanın yanında duran buzlu suyu aldı. Birkaç yudum içti.

Halit'le Recep sokağa çıkıncaya kadar konuşmadılar. Recep yan yan arkadaşına bakıyordu. Nihayet dayanamadı:

"Celadet gösterdin be Halit" diye takıldı. Halit öfkeliydi. Ama arkadaşının bu lafına ister istemez güldü:

"Ne zannettin ya... Beyefendi ile lisanı Osmani üzerine tekellüm eyledik." Gülüştüler, Recep söylendi:

"Bu adamla ilgini kesmeni ne zamandan beri istiyor, bekliyordum. Bugün sadece, aranızdaki dostluğun derecesini ölçmeye gelmiştim seninle... Ne tesadüf, kavga ettiniz." Halit cevap vermedi. İstiklal Caddesi'ne doğru yürüyorlardı.

"Bu herifin marifetini zaten tahmin ediyordum" diye Recep konuştu. "Sen böyle lüks dergi idarehanesi nerede gördün? Arkasını şirkete dayamış, şirketin menfaatine çeşit çeşit dergi çıkarıyor. Adamda gençleri yola getirmek, tarik-i müstakime sokmak hastalık halinde! Kim bilir şimdiye kadar kaç kişinin kanına girdi. İkinci en akla yakın ihtimal de, bir tarafın adamı olması, Jurnalcinin biri olsa gerek. Be aşağılık herif, dese birisi, haydi sen millet yolundan döndün... Fikir namusun, insanlık haysiyetin yoktu. Otur oturduğun yerde. Vaktiyle arkadaşlarını sattığın yetmiyormuş gibi, şimdi de ona buna ne musallat oluyorsun... Dönen yok mu? Binlerce, on binlerce var. Sen, döndüysen, başkalarının yolunu kesip döndürmek neyine gerek. Jurnalcilikten eline ne geçer? Haysiyetini –zaten yok– iki paralık edip durmakta ısrar ediyor. Adamın mayası bozuk bir kere... Aklınca elindeki dergi ile gençlerin kanına girecek..."

"Kim yutar..." diye öfkeyle Halit söylendi.

"Yutan yutar. Yutmayan yutmaz... Herkesin kafası, bilgisi, senin kadar sağlam olur mu?" Halit, Recep'e gözünün ucuyla baktı. Sesini çıkarmadı. Caddede bir zaman gelişigüzel yürüdüler. İstiklal Caddesi tenhaydı. Sıcaktan bir çöp tenekesi gibi kokuyordu. Taksim'e yaklaşırlarken Recep sordu:

"Sen, hâlâ hızını alamadın galiba. Tutturduk gidiyoruz. Bu caddenin ucunun Hürriyeti Ebediye Tepesi'ne çıktığını bilirsin elbette. Nereye gidiyoruz böyle?" Halit bir an durakladı. Düşündü.

"Bu adam, bütün bütün aklımı karıştırdı. Öfkemi bir türlü yenemiyorum."

"Aldırma canım. Bunu önceden biliyordun. Şimdi ne yapacağız?"

"Nebil'e gidecektik ya..."

"Tamam... Nejat gibi vizitlere çıkmıştık."

"İstersen vazgeçeriz. Zaten kimseyle çene yarıştıracak keyfim yok. Şuradan Cennet Bahçesi'ne gidelim mi? Orası sakin, serindir. Birer gazoz içeriz."

"Hiç itiraz etmem..."

"Belki de dost ahbap da gelir. Daha erken ama, bir laf atarız. Nebil, muhakkak biraz sonra oraya gelir. Her akşamüzeri orada elinde kalem kâğıt, çizgi çizer durur."

Park Otel'e doğru yürüdüler. Recep esmer, uzun yüzünü hafifçe ileriye doğru uzatmış, gözlerini asfalta dikmiş, ağır ağır yürüyordu. Taksim Meydanı'nı dolanan bir tramvayın çıkardığı cızırtı, yüzünün hatlarını gerdi. Sonra birden sesine gelen ciddiyetle konuştu:

"Biliyor musun Halit, siz şairlerin, yazarların, ressamların, ne dereceye kadar ciddi olduklarını anlamak çok zor iş. İnsanlara karşı hoşgörülü davranmak herhalde çok güzel bir şey. Fakat insanların mukadderatı ile ilgili işler yapanlara karşı hiçbir zaman müsamaha göstermek taraflısı değilim. Bir mısra, bir tek cümle, bir dümdüz çizgi çizen her kimse, yani sanatçıyım diye ortaya çıkan herkes, sorumluluk bilincine varmalı. Biraz önce, meşhur fikir adamımız, dergi sahibi herifi terslediğin zaman, o kadar sevindim ki bilemezsin. Sen eğer şairsen, günün birinde hatırı sayılır bir kişi olacaksan, yazdıklarının değerini bırak okuyucuların takdir etsin. Dergi sahiplerinin, salonlarda gezen snopların vereceği hükümlerden sana ne hayır gelir ki... Bak, herif, seni Yahya Kemal'e benzetmeye kalktı. Hoşuna gider mi?"

"Yahya Kemal kim, biz kim... Eğer, benim yazdığım şiirle onun yazdığı şiirleri bir araya getirsek, getirmeye de lüzüm yok ya, hiçbir benzerlik bulunamaz. Zevk, duygu, fikir..." Recep sözünü kesti:

"Zannediyor musun ki, adam, seni Yahya Kemal üstadımıza benzetirken, aranızdaki dağlar kadar farkı bilmesin. Yani genç kuşak ile eskilerin arasındaki farkı göremeyecek kadar bön olsun. Amacı sana onun gibi yazmanı öğütlemek."

"Geç... Kim dinler..."

"Tabii sen dinlemezsin. Dinleyen çok ama... Diyeceğim, şu ressam Nebil de iyi adam belki. Gelgelelim, üstatlık pozunda. Belki resimleriyle gerçekten üstat. Fakat, etrafına birtakım gençleri toplayıp, konferanslar, nutuklar geçiyormuş... Çizmeden yukarı çıkmasa amenna... Gençlere çizginin nasıl çizileceğini

öğretebilir, resimde yol gösterebilir... Fakat gidin şu biçim resim yapın diyemez. Bunu kabul edemem."

"Doğru, onun bu biçim huyları var."

"Acındırmayı öğretiyor etrafına... Pek uzun boylu bu meselenin üzerinde düşünmedim ama, bana öyle geliyor ki, bir sanat eseri, acımaktan, acındırmaktan çok, yapıcı olmalı değil mi? Geçen yıl, Nebil'in açtığı sergiye gittim. Güzel desenler vardı. Boya kullandığı zaman beni sarmıyor. Gel gör ki, bu sergisini bir sürü snop, fikir züppesi beyefendiler, elleri yüzleri sergideki tablolardan daha boyalı hanımlar doldurmuş. Bir küçükhanımın, ayakkabı boyayan bir çocuk deseni karşısında, '*Formidable! Formidable!..*' diye gözlerinin dolduğunu gördüm.

Sonra da hemen yüz papeli bayılıp bu küçük deseni aldı. Bizim ressam bir sürü dil dökerek, 'satılmıştır' kartını resme iliştirdi. Önce, aklımdan bir aferin geçti. Ama sonra bu aferini geri aldım. Ressam Nebil'den sıtkım sıyrıldı. Adam bir davacı, mücadeleci değil, bu işin esnafı olmuş. Bütün hali, hareketi bana batıyor. Bilmem aldanıyor muyum? Bize hiç faydası yok. Yazık bilgisine, ustalığına diyesim geliyor."

"İyi ama Recep, alt tarafı bir ressam. Muhakkak ki, iyi bir ressam... Ne yapmasını istiyorsun?" diye Halit hayretle sordu.

Recep geniş omuzlarını kaldırdı, indirdi:

"Bilmem ki, ne istemeliyim... Hem burasını sen düşün. Daha iyi halledebilirsin. Sanatçısın."

"Böyle konuşursan, kendimden şüphe edeceğim geliyor."

"Canım şu Nesrin için yazdığın şiirler bir yana, senin birçok şiirin, benim istediğim şiirler. Dergi sahibi ile bedava mı kavga ettik. Seni yola getireceğini hâlâ umut ediyordur."

"Ededursun... Hem kuzum, benim yüreğim bu herifin avcunun içinde mi? Yine kanımı tepeme sıçratma..." Recep gülmeye başladı:

"Sen de bu çeşit meseleleri kızmadan, öfkelenmeden konuşamazsın."

"Ne yapayım elimde değil..."

Cennet Bahçesi'ne gelmişlerdi. Bahçede, ağaçtan ağaca tenteler gerilmiş, masaların etrafı yeni süpürülmüş, sulanmıştı. Set

set denize doğru uzanan bahçenin içinde bir serinlik insanın yüzüne çarpıyordu. Daha birinci setin kenarında Halit durdu, uzun uzun Sarayburnu'na Kızkulesi'ne baktı. Işıldayan Boğaz'ın renkleri, Üsküdar'ı ince bir buzlucam gibi örtmüştü.

"Hani şuradan bir atlasam, Kızkulesi'ni bulurum gibime geliyor" diye söylendi Halit. "Halbuki denize ulaşmadan arada ne mahalleler, ne caddeler var... Nereye oturalım dersin Recep?"

"En serin bir yere; yürüdük, biraz terliyiz ama..."

Bir akasyanın altındaki çarpık bir masaya oturdular. Bahçede ceketleri fora etmiş birkaç öğrenci kitaplarını açmış ders çalışıyorlardı. İhtiyar bir adam, karşısına genç bir kızı almış bir şeyler anlatıyordu. Halit ders çalışanlara baktı baktı:

"Aman ya Rabbi... Çocuklara Allah kuvvet versin. Bu havada ders, çekilir şey değildir... Çok şükür takıntımız yok."

"Senin, benim gibi takıntısı olmayan mumla aranır bu sırada. Hani, biraz da şansımız vardı bu yıl ha... Hele son sınavda ağzı ile kuş tutanlar çaktı."

"Söyleme Recep, aklıma geldikçe fenalaşıyorum. Atlatmamız sahiden iyi oldu. Hani çalışmıştık da..."

Bir zaman hiç konuşmadılar. Akasyalarda kıyametler koparan ağustosböceklerini dinlediler. Sallana sallana garson geldi. Recep,

"Dondurma yiyelim..." dedi. "Biraz önceki dondurmayı yiyemedik, burada yiyelim..." Halit başı ile işaret etti. Garson gittikten sonra,

"Biliyor musun Recep" diye sordu Halit, "bu ağustosböcekleri niye bütün yaz şarkı söylerlermiş?"

"Keyiflerinden değil herhalde. Bir yerde bunun nedenini okumuştum ama aklımda kalmadı."

"Nesillerini sürdürmek için göğüslerini ağaç dallarına sürte sürte çatlar giderlermiş. Hani bazen bir kabuk halinde böcek buluruz ya... Onun içinden başka bir böcek çıkar gidermiş. Duyduğumuz ses, bu iki böceğin birbirine sürten göğüs kalkanlarının sesiymiş."

"Feci bir şey... Daha doğrusu ilahi komedi diyelim. İnsanoğlu da yaşamak, var olmak, geleceğe kalabilmek için, ağustos-

böceğinden daha trajik bir gayret sarf ediyor. Ağustosböceğinin bu sonuna, şairler adına üzüldüm doğrusu..." Halit, düşünceli,

"La Fontaine'in geveze, haylaz böceğinin yerine, bütün ömrünü gelecek nesiller için ıstırap ve acı içinde geçiren yeni bir ağustosböceği yazmak isterdim. Bu böceğin karıncadan ders almasına hiç gerek yok. Bir karınca kadar hayata bağlanmış bu böcek..." dedi. Recep, arkadaşına takıldı:

"Eğer aslını astarını ararsan, bülbülün de gül için yanıp tutuşmasının bir sebebi olsa gerek... Yandı şairler..." Halit gülümsedi. Gayet ciddi görünerek,

"Bu mesele de incelemeye değer" dedi. Bu sırada akasya dallarının arasına gizlenmiş bir hoparlörden bir vals dökülmeye başladı. Ağustosböcekleri ya kaçıp gittiler, ya da seslerini duyuramaz oldular. Halit, birden elindeki dondurma kaşığını kaldırdı:

"Selim... Selim!" diye seslendi. "Biz buradayız." Recep döndü, Selim'e eli ile selam verdi. Selim geldi. İskemleye kendini bıraktı:

"Tuh Allah kahretsin. Hâlâ dünyayı karanlık görüyorum. Sizi de göremedim."

"Ne o... Ne oluyorsun?" diye Halit sordu. Selim gözlerini ovuşturdu:

"Efendim, şimdi yeni bir mesleğe girdim. Amerikan filmlerini Türkçe konuşturuyoruz. Çalıştığımız zaman bir karanlık, bir karanlık içindeyiz ki sormayın. Arada çeşit çeşit ışıklar da var... Bu, büsbütün sinirime, gözlerime dokunuyor. Eylülde sinema mevsimine yetişecek bir sürü film var. Altın madeni gibi bir şey..."

"İyi para veriyorlar demek?.."

"Saatine on lira... Yirmi kâğıdın hükmü yok her gün."

"İşin iş desene Selim..." Aktör ters ters Recep'e baktı:

"Alay etme... Yüksek sanatımı gösteriyorum." Gülüştüler.

"İyi ama" dedi Halit, "bir aktör için konuşmak da önemli olsa gerek."

"Yok canım... Sen de konuşursun. Marifet, sahneye çıkınca konuşmakta. Bana kalırsa sinemanın sanatla hiçbir ilgisi yok diyeceğim geliyor. Bir sahneyi on kere çevir, beğendiğini ekle...

Tiyatro öyle mi ya? Perde açıldı mı bitti. Sahneye bir kere çıkarsın, kötü oynadın mı, seyirciye, 'aman efendim bu oyunumu ben de beğenmedim, müsaade ederseniz yüksek huzurunuzda bir kere daha tekrarlayayım' diyemezsin. De de göreyim seni... Adamı bir ıslıklarlar ki bir daha ömrünce sahneye çıkamazsın. Ya kötü oynayacaksın, kötü aktörsün; ya iyi oynayacaksın, iyi aktörsün. Bu işin ortası da yoktur. Sinemaya gelince... Geç... Ben de buraya konferans vermeye gelmedim. Karanlıklardan bunaldım. Hava almaya geldim. İki saat Robert Taylor'ın yerine konuşun da göreyim sizin ahvalinizi... Hem de bitmedi. Daha da günlerce konuşacağız."

"İyi ya... Para kazanıyorsun."

"Burası doğru. Bu dublaj işine dört elle sarıldım. Para biriktiriyorum baba! Para!" Cebinden küçük bir defter çıkardı. "Bu da bizim haşarata verdiğim borç paraların listesi... Üstüne birer bardak soğuk su içmem lazım gelenlerinin yanına da çizgi geçtim. İçinizde parasız kalan, borç isteyen varsa söylesin. Kredi açtık." Halit'le Recep gülmekten kırılıyorlardı.

"İyi ama" dedi Recep, "bu gayret neden gerekti?" Selim, parmağı ile Halit'i gösterdi:

"O bilir..."

"Haydi hayırlısı..." dedi Halit. Recep,

"Anlayamadım" diye sordu. Aktör anlattı:

"Halit'in amcasının pistonu da kâr etmedi. Gemilerde bir türlü iş bulamadık. Kamarotluğa, tayfalığa razıydım. Herifler çaktı mı nedir; öyle ya bizim gibi hatırı sayılır bir aktör ne diye, kalksın da gemiye tayfa diye girsin? Şimdi planı değiştirdim. Para biriktiriyorum. Sadece genel müdürler tetkik seyahatine çıkmazlar ya... Bir fukara aktör de dünyayı, dünya tiyatrolarını görmeye gidebilir. İşimi namusluca göreceğim."

"Böylesi daha iyi... Yalnız, acele et. Dünya karışacak gibi."

Aktör Selim, Recep'in yüzüne dikkatli dikkatli baktı:

"Sahi bu doğru." Başucuna dikilen garsona, "Bir limonata" dedikten sonra devam etti: "Dünya bir karıştı mı, ne zaman düzelir bilinmez..." Üç genç adam bir zaman sustular. Marmara'dan gelen serin, hafif bir rüzgâra yüzlerini uzattılar. Kocaman bir şilep, Sarayburnu'ndan geçip Marmara'ya doğru açıl-

maya başladı. Bahçe gittikçe kalabalıklaşıyordu. Şimdi bir başka plak koymuşlardı. Yanlarından sipsivri bir adamla, tepeden tırnağa boyalı iki kadın geçti. Kolları, göğüsleri açık, ayaklarında iskarpinlerin delik burunlarından dışarı fırlayan ayak parmaklarının tırnakları bile boyalıydı. Bir masa öteye oturdular. Kadınlardan sarısı, yiyecek gibi Selim'e bakıyordu. Selim'le göz göze gelince,

"Nasılsın Selimciğim, canım?" diye sordu. Selim pervasızca,

"Afiyetinize duacıyım şekerim" cevabını verdi. Sonra da alçak sesle, "Canın çıksın e mi?" diye söylendi. Halit güldü:

"Hayrola bu ne öfke?"

"Doğrusunu istersen, şu sıralarda bana her iltifat eden kadını parama düşman sayıyorum." Recep takıldı:

"Aldırma. Bu, üste sana para da yedirir gibi görünüyor. Yerine konuştuğun Robert efendiden, kalıp kıyafetin aşağı kalmaz."

"Benim de sinirime dokunan bu ya..." diye Selim öfkeyle söylendi. "Aktörlük, kalıp kıyafet de değildir."

"Tiyatro üzerine epeyce kafa yormuşa benziyorsun be Selim. Ben anlamam ama, içime senin geleceğin için umutlar doğuyor." Selim, oturduğu yerden aktörce bir selam çaktı:

"Söyle söyle Recep, alay da olsa hoşuma gidiyor..."

"Yok yok, ciddi konuşuyorum. Günün birinde seni Hamlet olarak sahnede göreceğimden eminim..."

"Marifet göstermek için bu rolü oynayacağım bir gün. Fakat her zaman bizden, memleketimden bir tip olarak sahneye çıkmak isterim: Ahmet Bey, Ahmet Ağa... En iyisi sadece Ahmet olarak..." Bu sefer Halit şaka etti:

"İdealist dediğin böyle olur işte." Gülüştüler tekrar. Sonra Selim saatine bakarak birdenbire ayaklandı:

"Siz daha oturacak mısınız? Ben gidiyorum."

"Nereye?"

"Derse."

"Ne dersi bu?"

"İngilizce."

"Allah Allah..."

"Dünyayı görmeye gideceğiz oğlum. Gâvurcayı iyi bilmek gerek. Bir de hocam var... Şeker..."

"Allah versin..."

"Yok canım, öylesi değil... Altmışlık bir kadın. Ama şeker. Haftada dört gün gidiyorum. Saatine de üç papelimi kesiyor. Bir kelime de Türkçe bilmez. Kafama vura vura gösteriyor. Bir anlaşmamız var ki, görmeye değer."

"Sen aktörsün" dedi Halit. "Bari hocanın telaffuzu iyi mi? İyi konuşmasını öğrenmen lazım."

"Ne diyorsun kardeşim, karşılıklı bir kelimeyi bir tekrarlayışımız var, görenler birbirimize ilanı aşk ettiğimizi sanır. Katıksız İngiliz benim hoca hanım."

"Haydi hayırlısı..."

"Eyvallah. Ara sıra buraya gelin. Ben nefes almaya hemen her akşam geliyorum. Sizin taraf uzak kaçıyor."

"Geliriz..." dediler. Sonra Halit arkasından seslendi. Selim geri döndü geldi. Halit sordu:

"Unutuyordum. Bu pazar adaya gelebilir misin? Nesrin davet ediyor. Sabahtan akşama kadar gezeceğiz, denize gireceğiz..."

"Gelirim" derken Selim, gözü yine biraz önce hatırını soran kadına ilişti. Kadın ona boynunu bükmüş bakıyordu. Dayanamadı, eliyle bir eyvallah da ona çaktı. Kadının yüzünde güller açıldı. Selim uzaklaşırken, kadının yanındakilere,

"Bu hınzır çocuğu, akşam yemek yediği lokantada bir yakalayacağım ki..." diye söylendiğini Recep'le Halit duydular. Gülüştüler. Kadın hâlâ söyleniyordu:

"Aklınca bana yüz vermiyor ha..."

Dört

Halit,

"İnat etme Nesrin" diye seslendi. "Daha fazla açılmak delilik olur." Nesrin cevap vermiyordu.

Halit bir an durakladı. Başını çevirip geriye baktı. Yörük Ali Plajı, küçük bir nokta gibi görünüyordu. Yeşil çamlar, bir çizgi halinde koyu çerçevelemişti. Denizin berrak mavi suları durgundu. Nesrin ağır ağır yüzüyordu. Halit bir kere daha seslendi:

"Eğer Marmara'yı bir baştan bir başa geçeceksen haber ver."

"Sen benimle başa çıkamazsın sevgilim."

"Peki, yarışı kazandın, dön şimdi."

"Dönmem. Adanın etrafını dolanacağız."

"Sen aklını mı kaçırdın?"

"Bu kadar açıklarda denizle kucaklaşmanın zevkini duymuyor musun Halit?"

"O kadar büyük bir zevk içindeyim ki, neredeyse bu sonsuz zevkin heyecanından nefesim kesilecek. Kalbim duracak."

Nesrin de yorulmaya başlamıştı. Fakat içinde tarifsiz bir his vardı. Bu his, ne öfkeye, ne inada, ne de korkuya benziyordu. Sabahtan beri, sadece huzursuzlukları ile Halit'i üzüyordu. Halit onun bu hallerini bir türlü anlayamıyordu. Baktı ki, olacak gibi değil. Kendisinden çok Nesrin yorgun görünüyordu. Bir hileye başvurdu: Kendisini, suların derinliğine bırakıverdi. Başını tekrar çıkardığı zaman, yanı başında Nesrin çırpınıp duruyordu:

"Arkaüstü yat Halit, hareket etme..." Halit'in başını, sol kolunun arasına aldı. Sağ kolunu hareket ettirerek yüzmeye başladı. Halit'i kurtarmaktan büyük bir heyecana kapılmıştı. Adeta sevinç içindeydi. Halit belli etmeden, ayaklarını hareket ettirerek, beraber yüzmelerine yardım ediyordu.

"Ne oldun? Neyin var Halit?"

"Kramp girdi galiba..." Nesrin büyük bir ciddiyetle plaja doğru yüzüyordu. Biraz sonra sahilden kendilerine doğru hızla bir sandal gelmeye başladı. Sandalın içinde Necip, Ali, Semiha, Selim vardı. Sabahtan beri zaten kiraladıkları bu sandala sıra ile biniyorlardı. Yaklaştılar, yaklaştılar. Selim'le Ali kürek çekiyor, Necip dümen tutuyordu. Bir taraftan da bağırıyorlardı:

"Dayan Nesrin yetişiyoruz!" Necip iyice yaklaştıkları zaman sordu:

"Ne var ne oldu Nesrin?" Nesrin bitikti yorgunluktan.

"Kramp... Halit'e kramp girdi..." diye güçlükle cevap verebildi. Çektiler Halit'i, sandala aldılar. Sonra da Nesrin'i... Bu arada Halit, sandaldakilere göz kırptı. Selim gülecekti, kendini zor tuttu. Ötekiler işin farkında değildi. Ali boyuna soruyordu:

"Çok su yuttun mu Halit?" Onu boylu boyunca ayaklarının arasına yatırmışlardı. Semiha, omzundaki havluyu, Nesrin'in arkasına örtmüştü. Selim, küreklere asıldıkça,

"Dayan Ali" diye bağırıyordu. Recep, Mariya bellerine kadar suya girmişler, heyecanla onları bekliyorlardı. Nejat, durumu daha iyi inceleyebilmek için soyunma odalarının üzerine çıkmıştı. Plajdaki kalabalık da telaş içindeydi. Kumlara biraz daha yaklaşınca Halit doğruldu. Şöyle bir etrafına baktı:

"Nesrin'i sıkı tutun çocuklar!" diye bağırarak, cump kendini denize attı. Hızla Recep'e doğru yüzmeye başladı. Recep'le beraber, Mariya önde, kumların üstüne çıktılar. Recep,

"Bu ne demek?" diye sordu. Halit gülmekten kırılıyordu:

"Ne yapayım, Nesrin ille de açılacağım diye tutturdu. Başka türlü çevirmeme imkân yoktu." Bu sırada sandaldakiler de atlamış, geliyorlardı. İşi anlamışlardı. Nesrin, başlığını çıkarmış, saçları darmadağın bir geliş geliyordu ki...

"Vay vay vay! Ben kaçıyorum kardeşlik" diye Halit fırladı. Nesrin arkasından koşmaya başladı:

"Seni hain utanmaz seni!.. Gösterirm ben sana!" Koşarak kumları geçtiler. Halit, koyun sağ tarafındaki gazinoya doğru tırmandı. Oradan çamların arasına daldı. Nesrin'in kumlardan çıkınca ayaklarını taşlar acıtmıştı. Döndü geldi. Recep'in yanına kumlara oturdu. Hepsi gelmişlerdi. Sade onlar değil, bütün plaj gülüyordu. Mariya:

"Ah vre!.." diye bağırıyordu. "Sok yaramaz bir sozuk..."

Mariya böyle bir topluluğa yeni giriyordu. Necip'in arkadaşı diye Nesrin ısrarla onu da davet etmişti. Ali'nin nişanlısının Semiha olduğu nihayet açıklanmış, zaten fakülteden hepsinin arkadaşı olan Semiha da özellikle Ali ile beraber davet edilmişti. Denizden sonra, Nesrinlerin köşkünde yemek yenecekti. Mariya, hayatından son derece memnun görünüyordu. Nejat, durup durup Recep'e,

"Allah aşkına doğru söyle Recep, Ali ile Semiha'nın nişanlı olduğunu daha önce biliyor muydun?" diye soruyordu. Recep,

"Biliyordum" cevabını veriyordu.

"Biliyordun da neden bana söylemedin?"

"Bunu Ali'nin söylemesi doğru olurdu. Ben herkesin işine karışmam..."

"Sır küpü adamsın vesselam..."

"Öyleyimdir..."

Semiha, pek öyle ahım şahım güzel bir kız değildi. Okurken gözlük kullanırdı. Nesrin'e, Nejat'a sorulursa, o kadar ciddiydi ki, ciddiyetin bu kadarı, erkeğe bile yaraşmazdı. Bugün onların hayhuyuna nasıl da uyabiliyordu. Nejat birkaç kere Nesrin'in kulağına eğilip,

"Hayret doğrusu, hayret. Fatih'ten böyle bir kız çıksın!" demişti. Nesrin,

"Semiha'yı yeni mi görüyorsun ayol?" diye çıkışmıştı.

Recep dönüp, şimdi yanı başında oturan, göğüslerini, kollarını güneşe karşı vermiş, çıplak ayaklarını bileklerine kadar kumlara sokmuş Nesrin'in yüzüne dikkatli dikkatli baktı:

"Kızım, biz erkeklerle siz kadınlar baş edemezsiniz..." diye alay etti. Nesrin'in öfkesi geçmişti:

"Bunu sen söyleme Recep... Siyasete merak salmasan bu kadar, neredeyse hukuk profesörü olacaksın. Sonra bu söylediğin senin asıl fikrin değil... Biliyorsun ya, altı ay önce, fakülte koridorlarında bize bir nutuk çekmiştin." Recep gülümsedi:

"Dur" dedi, "işi böyle ciddiye aldığını bilmiyordum. Alt tarafı şurada yüzüyoruz işte... Eğer lafın ciddisini istiyorsan sana söyleyivereyim: Topluluk içinde her bakımdan kadın erkek diye insanları ayırmak kadar saçma şey olamaz. Yalnız sizler, bu

eşitliği hak etmeye çalışmıyorsunuz. Beni üzen taraf bu." Nesrin, Selim'e seslendi:

"Aktör arkadaşım, cıgara tüttürdüğüne göre, paket yakında olacak..." Selim paketle kibrit kutusunu Nesrin'in kucağına attı. Nesrin cıgarasını yaktıktan sonra, yanına oturan Halit'e döndü. Öbür tarafında oturan Recep'in yüzüne dumanları üfledi:

"Sizinle, bu güzel havada, böyle bir eğlence yerinde kapışmaya hiç de niyetim yok" dedi. Halit,

"İyi edersin" cevabını verdi.

Bir zaman sessizce oturdular. Biraz ileride Necip, karşısına Mariya'yı almış, diksiyon dersi veriyordu:

"Kız, çocuk de bakayım." Mariya, öldüm Allah çocuk kelimesini telaffuz edemiyordu. Necip öfkeleniyor, bağırıyor, çocuk kelimesini mütemadiyen Mariya'ya tekrarlatıyordu. Mariya, kapkara, üzüm tanelerini andıran gözlerini aça aça hiç sıkılmadan kelimeyi yüz kere tekrarlamaya hazırdı. Necip'le o da dalgadaydı. En sonunda sıkıldı:

"Haydi vre sen de... Uğraşma benimle..." diye bir avuç kumu Necip'in başına attı. Fırladı, denize koştu. Necip arkasından,

"Çocuk diyemezsen, seni denizde boğacağım" diye koştu. Selim seslendi:

"Hiç uğraşma oğlum, kafasını kessen söyletemezsin." Sonra döndü, öteki arkadaşlarına, Mariya'nın çocuk kelimesini neden telaffuz edemeyeceğini, Rumca'daki sesleri anlatmaya girişti. Nejat,

"Sen Rumca'yı nereden biliyorsun?" diye sordu. Aktör:

"Pera'da oturuyorum kaç yıldır. Sonra Balıkpazarı'nda garson Yorgi de tam beş yıldır ahbabımdır. Çat pat Rumca konuşurum evvel Allah!"

"Garsonlarla nasıl ahbaplık edersin? Senin gibi bir aktör!" Selim, Nejat'a cevap vermedi. Başını denize çevirdi. Recep, Halit, tuhaf tuhaf Nejat'ın yüzüne baktılar. Nesrin zekâsını gösterdi:

"Sen de Nejat, şurada güzel güzel konuşuyoruz. Bir tatsızlık yapmazsan rahat edemezsin. Selim, bir garsonla ahbaplık etse ne lazım gelir. Beyliğinden düşmez ya?"

"Ahbaplık ettiğim bir garsona emir veremem. Onun için Selim'i anlayamıyorum." Selim güldü:

"Ben kimseye emir vermem. Rica ederim."

"Bir garsona da mı?"

"Bir garsona da..." Selim'in öfkesi dağılıvermişti. Devam etti:

"Sonra şu var ki, ben bütün dünya ile barışığım. Herkesi sever, herkesin bir kalbi olduğunu bilir, herkesle dostluk ederim. Başka türlü aktör olamazdım. Hani darılma Nejat, seninle ahbaplık etmesem, günün birinde senin gibi bir insanı sahnede canlandırmam gerekince, apışır kalırım."

"Ay, sen, beni model mi sayıyorsun?" Biraz ilerden Ali, Nejat bu suali sorunca, kahkahayı koyverdi. Kahkaha tufanı ötekilere de sirayet etti. Selim tıpkı Nejat gibi, onu taklit ederek, parmakları ile saçlarını düzeltti. Dudaklarını büze büze boynunu kırdı. Sesi tıpkı Nejat'ın sesiydi:

"Hayır, Nejatçığım bir model değil, seni bir manken olarak kabul ediyorum. Zaten bütün insanlar benim için biraz da modeldir. Bazıları da manken. Mankenlik en kolayıdır sahne sanatının..."

Necip denizden yeni çıkmış gelmişti:

"Allah aşkına Selim, bu sahneyi tekrarlar mısın?" diye bağırdı. Kahkahalar arasında Selim, gayet ciddi,

"Perde kapandı" diye kestirdi attı. Sonra dikkatli dikkatli Nejat'a bakarak, "Bu kadar kolay bir rolü, bir kereden fazla prova edemem" diye ilave etti. Nejat renkten renge giriyordu. Ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırmıştı. Selim gülümsedi:

"Darılma Nejat, latife ettim. Taklit kolaydır. Tabii benim için. Fakat burada her arkadaşımı gerekirse, sahnede temsil edebilirim. Benim temsil edebilmem için de bir yazarın önce kompozisyon yapması şart Benim de vazifem, yazarın çizdiği tiplere yabancı kalmamak. Senin o beğenmediğin Yorgi'yi bile sahnede oynamak ne zordur bilir misin?"

Nejat doğruldu. Tam bir şeyler söyleyecekti ki, Nesrin,

"Çocuklar, parlak bir fikrim var!" diye ortaya atıldı. "Çabuk giyinelim. Zaten öğle oldu. Eşeklerle bir tur yapar eve gideriz. Yemek de hazırdır." Halit itiraz etti:

"Bu sıcakta da dolaşılır mı ya?" Her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Semiha, Ali'nin omzunun üstünden uzanıp,

"Oylamaya koyuyorum!.." dedi. Oylar, Nesrin'in lehindeydi. Bu sefer Nejat'ı bir düşüncedir aldı. Onun bu halinin farkına, plajdan hep beraber çıktıkları sırada Semiha vardı:

"Ne o Nejat, keyfin kaçmış gibi görünüyor?" Nejat'ın keyfi, biraz önce Selim'in şakasından sonra kaçmıştı. Tabii bunu söyleyemiyordu.

"Bilmem ki..." diye cevap verdi. "Eşeğe de binmek doğru olur mu? Bunun ne zevki var sanki..." Bir espri yaptığından emindi Nejat. Herkes bir an şaştı, dönüp ona baktılar. Fakat Ali yaygarayı bastı:

"That is the question! To be, or not to be!" Gençler güle güle bir hal oldular. Nejat bile gülüyordu. Anladı ki, kimsenin çekişmeye, tartışmaya niyeti yoktu. Büyükada'nın kırmızı topraklarından fışkıran çamların yeşili, öğle güneşinin altında pırıldıyordu. Plajdan Dil'e tırmandılar. Ölü saatlerdi bu saatleri adanın. Plajdan herkes, Nizam'a doğru yürüyordu. Yüzmüşler, yorulmuşlardı. Bu sefer, turu, akşam üstüne bırakmaya birdenbire karar verdiler. Ellerinde yaş mayolar, havlular, sallana sallana Nesrinlerin köşküne yürüdüler.

Recep şezlongu terasta sakin bir köşeye çekmiş, iki saattir uyuyordu. Dört çam ağacı, terası koyu gölgesinin içine almıştı. Üstelik bir tente, terası boydan boya örtüyordu. Çamların arasından masmavi deniz, karşıda Heybeli görülüyordu. Gözlerini Nejat'ın sesiyle açtı. Manzaraya gözlerini ovuşturarak baktı. Üstüne ince, beyaz bir pike örtmüşlerdi. Arkadaşları, karşı köşede şezlonglara, hasır koltuklara yerleşmiş, tembel tembel konuşuyorlardı. Fakat Nejat, her zamanki gibi heyecanlı, telaşlıydı:

"Halit, sana cevap vermeye vereceğim ama, şu ağustosböcekleri bırakmıyor." Halit gülüyordu. Hepsi gülüyorlardı.

"Güzel mazeret doğrusu."

"Bakın, dinleyin... Ne kadar insanın kafasını tırmalıyorlar." Ali,

"Nejat haklı" dedi. "Böcekler lafa karışmamalı."

Necip, bu çeşit tartışmaları sevmezdi. Hem hiç de aklı ermezdi. Oturduğu yerde şekerleme yapıyordu. Onun yanı başında Mariya, hayretler içinde dimdik oturmuş, konuşulanları dinliyor, ara sıra dayanamayıp Necip'i dürtüyordu.

"Ma ne laflar Necip... Dinle bak." Necip, bir zaman dinler görünüyor, sonra yine dalıyordu. Yemekten beri, Nejat'ın ortaya attığı bir konu tartışılıyordu: Yazar mı, aktör mü, besteci mi, yorumcu mu asıl sanatçıdır? Bu lafı mahsus Nejat atıyordu. Selim'den sabahki yenilgisinin acısını çıkarmak istiyordu. Onun –kasıtlı– iddiasına göre, aktör icracı, müellifin ve bestecinin elindeydi. Asıl yaratıcı, müellifler, bestecilerdi. Selim'in aktör olarak küçülmesi için bütün bilgisini, konuşma kabiliyetini Nejat harcamış, bitirmişti. Selim pek söze karışmıyordu. Kendisine Nejat'ın çocukça saldırmasını, için için gülerek seyrediyordu. Halit'le Ali, Nejat'ın tutulacak yerini bırakmamışlardı. Nesrin önce Nejat'ın tarafını tutmak istemiş, fakat onun inat için konuştuğunu derhal sezmiş ve bırakıvermişti. Semiha, söylenenlerin hızını takip edebilmek için gözlüğünü takmıştı. O da işi ciddiye alıyordu. Fakat Nejat'ın kastını anlamakta gecikmedi. Bunu açıkladığı zaman, Ali de, Halit de,

"Biliyoruz" dediler. "Bu çeşit bir mesele değil mi ki ortaya çıktı, faydasız da olsa konuşalım." Selim,

"Bu münazaraya beni hakem kabul eder misiniz?" diye sordukta, Nejat şiddetle itiraz etti:

"Sen, taraf tutarsın. Çünkü aktörsün." Selim,

"Peki öyleyse, Halit'le Ali'nin aklından, fikrinden eminim. Hakkımda verilecek hükmün lehime olacağını biliyorum" dedi.

İşte tartışma böylece uzadı. Halit, ortaya bir soru attı en sonunda:

"Peki bu meseleyi iyice ortaya koymak için, rejisörle orkestra şeflerinin sebebi hikmetini bir düşündün mü?"

Nejat'ta takat kalmamıştı. Ağustosböceklerinin gürültüsünü bahane etmeye başladı. Tam bu sırada da Recep uyandı. Gözleri yarı kapalı, konuşmaya kulak verdi. Kendi kendine, "Halit, formunda" diye gülümsedi; "Sokrat'ın münazara metodunu

kullanıyor..." Halit, birtakım sorular soruyor, cevaplarını Nejat'a verdiriyor, sonra kendi sözleriyle onu kıskıvrak bağlıyordu. O zaman Nejat, ağustosböceklerini ortaya atmak zorunda kalıyordu. Nihayet Recep dayanamadı, seslendi:

"Teslim ol artık Nejat, hapı yutmuşsun..." Nejat, dönmesini daima bilirdi. Çocuk bir tarafı mı, içinden pazarlıklı oluşu mu nedir, bu halini kestirmek zordu. Birdenbire yerinden fırladı. Selim'in iki yanağından öptü:

"Sana sözüm yok... Sen iyi aktörsün Selim" dedi. Biraz durakladıktan sonra mırıldandı: "Aktörün de sanatçı olduğunu kimse inkâr edemez..." Ortalıkta bir alkış koptu.

"Ha yaşa Nejat..." dediler.

Beş

Süleyman, sandalyeye ters oturmuş, kollarını arkalığına dayamış, başını yumruklarının arasına almış, gözlerini iri iri açmış, şaşkın şaşkın Recep'e bakıyordu. Recep, yatağının üstünde oturuyor, kahkahalarla gülmemek için kendisini güç tutuyordu. Ali çoktan makaraları koyvermişti. O kadar gülmüştü ki, gözlerinden şıpır şıpır yaşlar akıyordu. Recep nihayet,

"Gördün mü Süleyman, haklıymışım değil mi?" dedi.

"Hem de nasıl... Bu çocuklar toptan deli."

"Zahmetine değdi doğrusu en sonunda, seyrettiğin bu komedi."

"Ömrümde böylesini görmemiştim. Beni de az terletmediler ya... Güvenlerini kazanıncaya dek anamdan emdiğim burnumdan geldi. Yine de hepsini tanımıyorum. Herifler dehşet örgüt kurmuşlar doğrusu. Her şeyleri sır ha. Doğrusunu isterseniz, ne yapmak istediklerini, amaçlarının ne olduğunu hâlâ öğrenemedim."

"Anlatışına bakılırsa anlamışsın işte!" Süleyman, Ali'ye döndü. Dikkatle arkadaşının yüzüne baktı:

"Çok şükür, çok şükür Türk yaratıldım. Bu ferahı zaman zaman ben de içimde duyarım. Kendisini metheden adamdan kimse hoşlanmaz. Bırakalım bizi başkaları methetsin. Bütün bu gürültü, kıyamet niye? Hele ölçmeler, biçmeler..." Ali, tekrar gülmeye başlamıştı. Süleyman'a yalvardı:

"Ne olur kardeşlik, şu sizin geçen akşamki ölçü meselesini bir kere daha anlatıver."

"Anlattım işte ya..."

"Olsun bir daha anlat. Ne biçim aletti o?"

"Ne sen sor, ne de ben söyleyeyim. Zaten oda pek karanlıktı. Üst üste oturuyorduk. Köşede küçük bir masanın üzerinde bir yığın kâğıdın arasında bu alet duruyordu. Alet birkaç parçaydı ya... Tavandaki ışık çok zayıftı. Masanın arkasında sipsiv-

ri yüzlü, kertenkele gözlü, dümdüz saçları dar alnının ortasına sarkan biri oturuyordu. Bu adamı hiçbir yerde görmemiştim. Belki gördüm de dikkat etmedim. Sait'i yanı başımda bildiğim için korkum azalıyordu."

"Bak, meselenin bu taraflarını anlatmamıştın" dedi Ali. "Neden korkuyordun?" Süleyman uzandı, masanın üstündeki paketten bir cıgara aldı; yaktıktan sonra Ali'ye cevap verdi:

"Korkuyordum birader... Loş odada öyle bir ciddiyet havası esiyordu ki... Sonra, masanın başındaki herif, sıra ile milletin kafasını ölçüyor, yazıyor, çiziyor, burun kıvırıyor, hiddetli hiddetli konuşuyordu. İşin rezaleti, sıra bana geliyordu. Meğer her gün görüp selam verdiğim tanıdık, dost, arkadaşların bazıları ne kadar budala insanlarmış. Çoğunu bu odanın içinde yeni görüyordum. Sait, beni onların arasına götürmek için kaç aydır amma da oyalamıştı. Güya benim bu işlere inancımı kontrol ediyormuş. Bırakıp kaçmak yüz kere aklımdan geçti. Geçti ama bir kere size sözüm vardı. İkincisi böyle bir toplantıyı bırakıp çıkmak oradakilerin aklınca vatan haini ilan edilmem için yeterli bir sebep sayılırdı. Ulan Süleyman, kıstın bir kere, bakalım ne olacak diye düşünmeye başladım. Bir korkum daha vardı, ya kafamın ölçüsü matluba muvafık çıkmazsa ne hat edeceğim diye perişan oluyordum. Hani lisede iken, dolikosefal, brakisefal gibi laflar vardı. Masanın arkasındaki adam da buna benzer laflar ediyordu. Bu kelimeler vaktiyle ezberlediğim için aklımda kalmış ama ne olduklarını orada pek hatırlayamadım. Buna benzer sözlerdi söyledikleri. Anladığım bir şey varsa, kafataslarımızın ölçüsünün yüzyıllarca önce yaşamış dedelerimizin kafatası ölçülerine uygun çıkması gerekti. Böylece kanımızın saflığının derecesi anlaşılacaktı. Almanya'dan yeni getirtilmiş, gıcır gıcır yeni alet masanın üstündeydi işte. Herkes birer birer masanın yanına gidip, o suratının halini hiç beğenmediğim adama teslim oluyordu. Ölçülüyor, biçiliyor, yazılıyor, isteğe uygun çıktı mı, herifin karanlık yüzüne zehir gibi soğuk bir gülümseme geliyordu. Alnına düşen saçlarını okşayarak 'Tamam, tamam...' diyordu. Derken, birden bana döndü. 'Buyurun Süleyman Bey' dedi. Gözlerim karardı. Sait arkamdan itti, kendimi masanın önünde buldum. Ne olduysa oldu, temiz çıktık. Ar-

kamı okşadılar. Deftere yazıldım. Cıgara ikram edenler oldu. Bu arada Sait, masanın başına çekilmişti. Benim heyecanım, korkum tam yatışıyordu ki, odanın içine bir ölüm sessizliği çöktü. Sait'in eli ayağı titremeye başladı. Hemen fırladım, koluna girip yerine oturttum. Masanın başındaki adam taş gibi ayakta duruyordu. Hırlayan bir sesle,

'Olur' dedi, 'bir yanlışlık yapabiliriz. Sonra bir kere daha tetkik edelim.' Dayanamadım, 'Bir başka sefere kadar Sait'e bir reçete verseniz de kafası o zamana kadar düzelse... Belki de vaktiyle başını bir yere çarpmıştır' deyiverdim. Allah Allah! Bir görmeliydiniz. Sanki zelzele oldu. Gökler gürüldedi. Önce, gülmek isteyenler susturuldu. Sonra konuşmalar, tartışmalar çıktı. Uzatmayalım, ikimizi de kapı dışarı ettiler. Gayet kibarca kovulduk: Masa başındaki şefin nazik bir sesle,

'Gidiniz, gidiniz...' diye mırıldandığını duydum. Kuyruğu kısıp kapıdan çıktık. Sait kendini toparlayınca, hepsinin gelmişine geçmişine dümdüz gitmeye başladı. Ha babam caddelerde yürüyorduk. İşin komedisi beni mest etmişti. İçin için gülmekten, göbeğim düşeyazdı. Açıktan açığa işi alaya alamıyordum. Sait'in durumu çok perişandı. Onu nasıl teselli edeceğimi bilemiyordum.

'Ulan budala' dedim, 'boş ver.' O, kaldırımın üstünde durdu. Ağlamaklı bir sesle,

'Süleyman kardeşim, şimdi ben Türk değil miyim?' diye sordu.

'Enayiliği bırak. Kim demiş, bal gibi Türk'sün.'

'Nasıl olur? Ölçüler...' O zaman Sait'in yakasına yapıştım. Hani kendimi tutmasam eşek keratayı, eşek sudan gelinceye kadar, aklı başına gelinceye kadar dövecektim. Ama acıdım. Zaten karmakarışık olmuştu. Basbayağı çeke çeke yakasından eve kadar götürdüm. Karşıma oturtup bir nutuk çektim. Milletin, Türklüğün falan filan ne olduğuna dair..." Recep sordu:

"Aklını başına getirebildin mi bari?"

"Kolay olmadı. Hırlaşa hırlaşa az daha sabahı ediyorduk. Önce bana çok kızdı. Neden bu işe girişmeden doğruyu söylemedim diye. Nasıl söylerdim, inanmazdın ki, karşılığını verdim. Sonra bu gece kafanın ölçüsü tamam çıksaydı, yine inanmazdın, dedim. Yuf diye, amma da sersemmişim diye söylendi

söylendi, oturdu. Sonra da analarını, avratlarını falan filan diye sövmeye girişti. Daha daha sonra, bu grupla ilgimizi kesmeye karar verdik. Sen sağ, ben selamet!.."

Ali alaylı alaylı sordu:

"Yahu, şu masa başındaki adamın kafasını ölçmediniz mi?"

"Bak, bu kimsenin aklına gelmedi."

"Asıl o adamı ölçecektiniz. Sen, Süleyman'ın tarif ettiği bu adamı tanıyor musun Recep?"

Recep doğruldu:

"Hem de nasıl... Bırakalım şimdi." Süleyman'a döndü. "E... sonra gelip sizi gördüler mi?" Bu soruya Süleyman'ın suratı asıldı. Cıgarasını tablada ezdikten sonra:

"Görmek de laf mı?.. Tehdit bile ettiler. O... haydi adı gerekmez, derneğin kararını bize bildirdi: Aralarında etkin bir görev alamazmışız. Çünkü bu işleri ciddiye almıyormuşuz. Fakat bundan sonra sadece bir üye olarak kalabilirmişiz. Ağzımızı da sıkı tutmalıymışız. Tutmadığımız takdirde sonumuz fena olurmuş. En azından bizi teşhir ederlermiş... Bak burasını tehdidin, anlayamadım. Neyimizi teşhir edecekler acaba?"

"Kanınızın saf olmadığını herhalde."

Süleyman güldü:

"Çok şükür kanımda ne frengi, ne verem, ne de başkaca bir mikrop var. Hele hele aptallık mikrobu hiç yok. Bırakalım şimdi bunları. Hani Recep, sen yerden göğe kadar haklıymışsın. Bunlar sahiden sersem, budala insanlar." Recep, düşünceli, mırıldandı:

"Muhakkak içlerinde böyleleri var ama, elebaşılarının çok zeki olduğunu zannediyorum. Politik amaçlarına etraflarındakileri iyi alet ediyorlar. Eğer, dünyanın gidişatı böyle işlerine uygun gelişecek olursa, memlekete büyük fenalıkları dokunacak. Tabii fırsat bulabilirlerse... Bunlarla planlı mücadele lazım..."

"Nasıl?"

"Düşünüyoruz... Sırası gelince konuşuruz." Recep'in bu karşılığına Ali ile Süleyman ses çıkarmadılar. Recep'in hali, ciddiyeti arkadaşlarına inanç aşılıyordu. Ali yerinden kalktı. Pencereye gitti. Bir zaman sokağı seyretti. Birdenbire döndü:

"E... Tatil bitiyor. Üniversitede son yılımız" dedi. Süleyman, bu sözler üzerine hemen ayaklandı:

"Benim son yılım olup olmadığı şüpheli daha; bakalım şu sınavları ne yapacağım. İyi ki bir kısmını haziranda verebildim."

"Kalanlar da olur. Çak çalıştın." Kapıya yürüyen Süleyman'a Recep sordu:

"Niye böyle birdenbire gidiyorsun?"

"Sınavlar aklıma geldi ya... Bugün çalışmayı asmayalım. Gidip kitapların başına çökmeli."

Ali güldü:

"Gidersin canım. Kim bilir kaçıncı defa okuyorsundur."

"Evhamdan olacak." Recep'in bu lafına Süleyman itiraz etti:

"Yok birader, kalın kafalılığımdan... Sonra size yine uğrarım. Eyvallah..."

"Kendini sıkı tut ha..." Ali'ye döndü:

"Meraklanma. İyi çalıştım."

"Canım sınavları geçeceğinden eminim. Öteki iş için söyledim." Süleyman omuz silkti:

"Boş ver şu şaşkınlara. Ben bu işe bitmiş gözü ile bakıyorum." Recep kalktı, arkadaşını merdivenlere kadar geçirdi. Ali, oda kapısının önüne kadar geldi. Merdivenleri inmeye başlayan Süleyman'a Recep seslendi:

"Bu iş bitmedi. Yeni başlıyor, unutma Süleyman. Bittiğinde ben sana haber veririm." Süleyman alt basamakta durdu:

"Anlayamadım ama Recep, dediğin gibi olsun." Kapıyı çekti çıktı. Ali, odaya dönen Recep'e,

"Sen, şimdi ne yapacaksın?" diye sordu. Recep saatine baktı:

"Matbaaya, işe gideceğim. Ama daha iki saat vaktim var."

"Benim de bir işim var. Daha sonra. İstersen Küllük'e kadar uzanıp birer çay içelim. Bilirsin, *five o'clock tea*'ye (!) meraklıyımdır."

"Olur gidelim."

Altı

İzmir vapurunun İzmir'e hareketine bir saat vardı. Güverte ve oturma salonlarındaki kalabalığın çoğu, uğurlamaya gelenlerdi. Necip, salonda bir koltuğa ayaklarını uzatmış, oturmuş, içini dolduran karmakarışık duygularla arkadaşlarının yüzüne bakıyordu. Hepsi onu geçirmeye gelmişlerdi. İstanbul'dan ayrılmanın üzüntüsünü belli etmemek isteyen bir sesle konuşuyordu:

"Doğrusu, İstanbul'un güzel kızlarından ayrılmak çok zoruma gidiyor. Hani elimden gelse, bu kışı da burada geçireceğim. Gelgelelim, pederi bundan fazla da oyalayamam. Neredeyse fakülte açılıyor. Kalabilmek için tekrar sınıfların kuru tahtalarının üzerine çökmek lazım. Bu da işime hiç gelmez." Nesrin, yanı başından Necip'in uzanıp yüzüne baktı:

"Dünyanın her yerinde güzel kız vardır. Hiç üzülme" dedi.

Halit:

"Hadi canım. Dünya yüzünde kız milleti kalmasa, sen, kendi kaburga kemiğinden kadın kısmını ortaya çıkarırsın."

"Orası muhakkak" diye Necip güldü. "Ama ne de olsa Mariya'dan ayrılmak çok zoruma gidiyor." Ali etrafına bakındı:

"Sahiden Mariya seni geçirmeye neden gelmedi?"

"Fukaranın yüreği kalkarmış. Ağlar da rezil olurmuş. Korktu. Zaten böyle olması iyi. Hiçbir kızla bu kadar uzun dalgaya düşmemiştim. Babam bile gelip giden memleketlilerden duymuş, küplere biniyormuş. Son mektubunda, 'Hele o gâvur kızını bu yakalara bir getir, alimallah seni mirasımdan mahrum ederim' diye yazıyor. Aslına bakarsan, ben evlenemem. Bende o surat var mı? Siz söyleyin. Allah korusun. Bir kız alır da tekele düşer miyim? Sonra dünya yüzündeki öteki kızlar ne olacak?.."

Recep gayet ciddi:

"Zaten böyle bir halt etsen, dünya yüzünün kadınları muhakkak ya grev ilan ederler, ya da intihar... Düşünsene bir ke-

re, Valentino öldüğü zaman neler oldu?" Gençler kahkahalarla gülüyorlardı. Necip sıkıntılı:

"Bırak Recep, yüreğimi kaldırma... İstanbul'dan ayrılmak da bana ölüm geliyor. Hele bir gidip annemin, babamın birkaç ay gözüne görüneyim. Sonra şıp İstanbul'a damlarım. Hem de tüccarı muteberandan Necip Beyefendi (!) olarak."

"Tamam!" dedi Ali. "Dört gözle bekleriz. Ama o zaman bizim gibi fukara öğrencilerin arasına düşmezsin."

"Kim demiş onu... Ben haber veririm, Nişan'a bir yer hazırlatırsın." Nejat, Nesrin'le Halit'in arkasında ayakta duruyordu; uzun zamandan beri, acıyan gözlerle Necip'i süzmekteydi. Nihayet dayanamadı:

"Vallahi Necip, sana acıyorum. Nasıl da gidip bir taşra kasabasında kendini cendereye koyacaksın bilmem. İstanbul'da bile yaşamak bir işkence, oralarda ne yaparsın?" Necip'in canı zaten sıkkındı. Ters ters Nejat'a baktı:

"Orası benim memleketim oğlum" karşılığını verdi. Nejat sesini çıkarmadı ama burun kıvırdığını herkes gördü. Recep, Necip'e aldırma gibilerden göz attı. Halit laf karıştırdı:

"Aklına gelirse bize mektup yaz."

"Hangi birinize yazayım."

"Her seferinde birimize yazarsın. Hepimiz okuruz olur biter."

"Bak bu iyi bir fikir."

"Oraların karı kız piyasasından bizi haberdar et."

"Hiç merak etmeyin."

"Biz de sana sıra ile yazarız."

"Sağ olun, İstanbul haberlerini kaçırmak istemem."

"Yazarız." Halit'e döndü:

"Nişan, düğün gibi sevinçli olaylardan da haberim olsun. Kalkıp geleceğim ha." Nesrin karşılık verdi:

"Elbette. Yaldızlı davetiyelerden sana yollamayı ihmal etmeyiz."

Bu sırada vapurun dört bir tarafında ziller çalmaya başladı. Yolcularını geçirmeye gelenler vapurdan çıkmaya hazırlandılar. Sarılanlar, öpüşenler... Nejat, Necip'e durup durup,

"Yazık, sana acıyorum. Gidiyorsun ha" diyordu.

Necip,

"E... Gidiyorum işte. Bütün yaz babamı oyaladım, bundan fazlasını yapamam" karşılığını veriyordu. Bütün arkadaşları Necip'i kucakladılar. Rıhtıma indiler. Vapur tam merdiveni alırken rıhtımdaki kalabalığı yararak Selim göründü. Güverteden arkadaşlarına el sallayan Necip'e bağırdı:

"Heyyy! Don Juan!.. Güle güle... Daha önce gelemedim, kusura bakma!.." Necip, Selim'e iki elini birden salladı. Selim tekrar seslendi:

"Sakın merak etme! Arkada, İstanbul'da bıraktıklarına göz kulak oluruz." Rıhtımdakiler gülüştüler. Necip:

"Ara sıra durumlarından beni haberdar edin."

"Üzülme... Fotoğraflarını bile yollarım"

İzmir vapuru yavaş yavaş rıhtımdan ayrıldı. Döndü, Sarayburnu'na yöneldi. Mendiller sallandı. Nihayet rıhtım küçüldü. Birbirlerini seçemez oldular. Necip neredeyse ağlayacaktı. Acele acele kamarasına indi. Yatağının üstüne oturdu. Bir zaman, masanın üzerindeki arkadaşlarının getirdiği yol hediyelerine, paketlere baktı. Fakat üzüntüsü öyle pek uzun sürmedi. Vapur, Yeşilköy önlerine gelmeden kalktı. Saçını aynanın önünde taradı. Kendine çekidüzen verdi. "Bakalım yolcuların arasında güzel kızlar var mı?" diye güverteye fırladı.

Yedi

Yenikapı'nın deniz üstündeki, bastıkça tahtaları gıcırdayan bir gazinosunda oturuyorlardı. Beş arkadaştılar. Bira içiyorlardı. Ali, daha yolda hesabı kitabı yapmış, adam başına üç şişe bira ile mezelerin parasını, garsona verilecek bahşişe kadar herkesten toplamıştı. Recep, Süleyman, Selim, kuzu kuzu hisselerini Ali'ye teslim etmişlerdi. Kemal, "Ben içki, alkollü su ağzıma koymam, bilirsiniz" demişti. "Bir simit alırım çayla iyi gider..." Selim,

"Sana biz ısmarlasak nasıl olur?" diye sordu. Süleyman,

"Yok" dedi, "Kemal, parasız olunca, çekinmez söyler. Yabancı mıyız biz? Sen, Selim, bizim Kemal'in sporcu olduğunu unutuyorsun."

"Bak sahiden unutuverdim." Ali, bir adım önde yürümeye başlamıştı koca caddede. Paraları cebine yerleştirirken söylendi:

"Bre Kemal, her çeşit sporu anlarım ama, şu boksa bir türlü aklım ermiyor. Günün birinde ağzın burnun dağılacak."

Süleyman ekledi:

"Acırım doğrusu... Kalıp, kıyafet, surat tamam. Yakışıklı delikanlısın. Burnun bile kırılmamış gibi duruyor." Kemal, tok sesi ile bir kahkaha attı:

"Telaşlanmayın oğlum. Benim şu sırada ringe çıktığımız zaman, suratıma yumruk isabet ettirebilecek babayiğit ortalıkta göremiyorum. Tam bir buçuk yıldır Türkiye şampiyonu olduğumu unutuyorsunuz."

"Belli olmaz, el elden üstündür. Spor bu..." Bu sözü söyleyen Recep'e, Kemal dönüp bir baktı:

"Haklısın Recep, gelgelelim, benim bir huyum var; işimi sıkı tutarım. İyi hazırlanırım maçlara. Bir de kendime müthiş güvenim vardır. Soğukkanlıyımdır. Hakkımda gazeteler bu özelliklerime başkalarını da ekleyip daha birçok şeyler yazıyorlar.

Ama geçelim. Üst tarafı boksun tekniği. Bu yıl ne yapacağım biliyor musunuz; sıkletimden bir üst sıklette Türkiye birinciliklerine katılacağım. Kendimi öylece ayarlayıp hazırlıyorum. Antrenörüm de bir sürü hesap kitaptan sonra böyle münasip gördü. Çalışmaktan da canımı çıkarıyor. Ama şikâyetçi değilim. Göreceksiniz, yine şampiyonluk avcumun içinde."

"Hiç de şaşmam şampiyon olursan" dedi Recep. "Bir bardak bira içmeyecek kadar bu işine önem veriyorsun. Bir insan ya bir işe başlamamalı, ya da başlayınca dört başı mamur yapmalı, başarmalı." Yenikapı tren istasyonunun altından, tünelden geçiyorlardı. Ali merdivenlerde durdu. Ciddiyetle:

"Bana öyle geliyor ki, eski Romalıların gladyatörleri ile bugünün boksörleri, birbirlerine çok benziyorlar. Yalnız aralarında küçük bir fark var: Bugünün boksörleri daha uygar. Yendiklerini, öldürmüyorlar." Sonra Kemal'i darıltmaktan korktu: "Sakın darılma Kemal, ben sporların toptan cahiliyim" dedi. Kemal'in dinç, adaleli yüzünde bir tebessüm parlıyordu.

"Hani büsbütün bu karşılaştırmanda da haksız değilsin. Güzel bir buluş doğrusu" karşılığını verdi. Recep kahkahayı bastı.

"Senin şu bilimsel zekân yok mu Ali, beni öldürecek. Bir gayret daha, gladyatörlerle boksörlerin karşılaştırılmasından, Roma uygarlığı ile bugünkü uygarlığın gelişmesi hakkında, eski insanların ruh hali ile bugünkü insanların ruh hali arasındaki gelişmelerin sonuçları üzerine hükümler de ver bakalım."

Ali hiç bozuntuya vermeden konuştu:

"Benim de diyeceklerim bunlar ama, diyemiyorum. Bugünkü dünyanın gidişatını görmeliyim. Ondan sonra konuşuruz."

Hepsi gülüştüler. Sonra da yürüyüp birkaç gazino gezdiler. Uygun gördükleri bir yere oturdular. Biraları açtırdılar. Yazdan kalma ılık bir sonbahar akşamıydı. Marmara sakin, mavi mavi ayaklarının ucunda yatıyordu. Batmaya hazırlanan güneşin pembeliği denizin mavilikleriyle oynaşıyordu. Gazinoların önünde sandallar dolaşıyordu. Masalar yer yer boştu. Neden sonra Selim'in aklına geldi; birasını yudumladıktan sonra,

"Sait'i beklemedik" dedi. Süleyman:

"Bir türlü kahveden, oyundan kaldıramadım. 'Gidin, gelirim' dedi. Ama henüz ortalıkta yok." Ali,

"Neredeyse damlar. Sıkmayın kendinizi..." karşılığını verdi.

Ali'nin dediği doğru çıktı. On dakika geçti geçmedi, Sait göründü. Esmer yüzü asılmış, gözleri ters ters iki yakasına bakıyordu. Gazinonun tahta tabanında ayakları güm güm ses çıkarıyordu. Oturanların hepsi birden dönüp baktılar. Recep,

"Sait'te bir iş var" dedi. Aktör,

"Oyunda yenilmiş gibi" diye mırıldandı. Süleyman ona karşılık verdi:

"Oyunda yenilmeye alışıktır. Bu kadar kızmaz." Ali,

"Durun bakalım, anlayacağız" diye ortalığı yatıştırdı. Sait, geldi geldi; kendisini bir iskemleye bıraktı. Selam sabahtan önce patladı:

"Sürü geliyor." Recep hemen anladı:

"Aldırma gelsinler. Hiç oralı olmayız."

"Boş bulundum. Kahveden çıkarken sizin yanınıza geleceğimi söyledim. Bizim Toparlak, ne zaman yetiştirdi bilmem. Arkamdaki tramvaya bindiler. Yedi sekiz kişi varlar."

"Benim de canım sıkılıyordu. Eğlence çıktı desene" diye Ali kahkahayı bastı. Selim,

"Anladık" dedi, "senin kafan ölçüye uymadı, s... ettiler. Ne arkana düşüyorlar gayri?" Sait bembeyaz kesildi bu söze. Dişlerini gıcırdattı:

"Belalarını aranıyorlar. Güya benim yüzüme gülüp, açık vermemi bekliyorlar. Hele sizinle bir arada gördüler mi, deli oluyorlar. Akıllarınca bugün bizi bir arada kıstıracaklar. En azından dalga geçecekler."

"İyi" diye güldü Süleyman. "Biz de rezaletin daniskasını biliriz." Kemal, önündeki boş çay fincanını şöyle iri elinin tersi ile itti; Sait'e,

"Korkma kardeşlik" diye seslendi; sesinde belli bir alay vardı. "Tam formumdayım. Size küçük bir gösteri yaparım. Güzel güzel seyredersiniz. Ama karakola gitmek icap ederse, hep beraber gideriz... Tamam mı?" Gençlerin hepsi birden neşelendiler. Masalarından bir kahkaha yükseldi. Sait'in yüzüne kan gelmişti; bağırdı:

"Tamam! Tastamam! Yaşa be Kemal! Profesyonel olursan menecerin ben olacağım zaten. Göreyim seni..." Güldü de millet güldü. Ortalık biraz yatışınca, Recep ağır ağır konuştu:

"Boş verin çocuklar. Şaka bir yana, efendiliğimizi elden bırakmayalım. Daha çatışacak zaman değil. Hani kalkıp gidelim diyeceğim ama, erkeklik ne günlere kaldı diye çatarsınız. Ben de gitmek istemem zaten. Laf filan atacaklar. Selam verecekler. İpi büsbütün koparmadık daha... Biz de onların hallerine göre davranırız olur biter." Ali:

"En doğrusu bu zaten." Süleyman:

"Bakalım bize pek sokulabilirler mi?" Selim:

"O da var ya!" Sait girişti:

"Heriflerin zoru benimle." Recep güldü:

"Yok, hepimizle. Temkinli olursak, günün birinde perişan olacaklar. Sabır gerek." Aktör Selim, işi yine alaya döktü:

"Yahu" diye, güya ciddiyetle söze girişti, "biz de bu çocukların derneklerine girsek... Toptan ortalıkta barış olurdu." Ali, elini çenesine dayadı:

"Bilmem kafamın ölçüsü tamam çıkar mı? Ah bir kabul etseler... Dünyalar benim olurdu..." Hep gülüştüler. Süleyman bardağına bira koyarken,

"Ya ya... Nerede o günler" diye mırıldandı. Bir de baktılar ki, Sait hırsından tir tir titriyor.

"Ne oluyorsun ulan?" diye öfkeyle sordular. Sait,

"Şunu iyi bilin" diye öfkeyle söylendi. "Benim yedi ceddim Konyalıdır. Daha kurcalarsan Konya'ya ilk gelen Selçuk beylerine dayanır. Dedemin dedesinden dedesine kadar sülalemin adlarını bir bir sayabilirim. Ölçü meselesi aklıma gelmiyor mu, deli divane olup çıkıyorum." Süleyman parladı:

"Ulan eşek kerata! Başlamayalım yine... Bu işi kaç kere konuştuk? Bir türlü kafana sokamadım." Selim, dolu bir bira bardağını Sait'in önüne sürdü:

"İç şunu... Yatışırsın..." Titreyen parmakları ile Sait, bardağı tuttu. Bir hamlede içti:

"Canım anlamaya bal gibi anladık Süleyman kardeşim. Gelgelelim, sinirime dokunuyor işte..." Kemal, sıkıntılı,

"Aklın mı yok... Dünya yüzünde şu sırada uğraşacak başka iş kalmadı mı?" diye söylendi. Ali bağırdı:

"Aklını fikrini kullan Sait, bilim denen bir şey var ortalıkta..." Süleyman doğruldu:

"Şişttt! Geliyorlar..." diye bir ses çıkardı. Hepsi dönüp baktılar. Masaların arasında altı yedi delikanlı ağır ağır yürüyorlardı. Şuraya mı oturalım, buraya mı, gibi laf ederek, Receplere yaklaşıyorlardı. İçlerinden biri,

"Denize yakın oturalım" diye Receplerin iki masa üstündeki yeri işaret etti. Sanki onları görmüyormuş gibi davranıyorlardı. Toparlak adı takılı, bir sirke küpünü andıran genç, yeni görüvermiş gibi arkadaşlarına döndü:

"Bakın bizim arkadaşlar da buradaymış..." diye yüksek sesle söylendi; arkasından, "merhaba çocuklar!.." diye elini kaldırdı. Ali, Recep'e eğildi, fısıldadı:

"Şuna bak... Utanmasa, Hitler selamı verecek." Recep, Toparlak'ın selamına, yüzüne dağılan bir tebessümle karşılık verdi:

"Merhaba! Buyurun." Beriki biraz şaşırdı:

"Kalabalığız. Rahatsız etmeyelim." Süleyman, Toparlak'la eskiden beri oyun arkadaşı olduğu için, pervasız:

"Gelin yahu... Size birer bira ısmarlardık." İpince, sarışın, uzun boylu bir delikanlı, önündeki Toparlak'ın tepesinden uzandı. Sesine alaylı bir ahenk vermeye çalışarak söylendi:

"Biz bira içmeyiz." Lafının arkasını getiremedi. Süleyman yapıştırdı:

"Doğru Zeki, düşünemedim. Siz, kımız içersiniz!"

Millet kahkahayı bastı. Kemal, masanın üstüne doğru uzandı. Arkadaşlarına fısıldadı:

"Birinci raundu aldık çocuklar!" Berikiler taş kesildiler. Bembeyaz oldu yüzleri. Toparlak,

"Gevezeliği bırak Süleyman!" diye mırıldandı.

"Kızma canım, şakadan anlamaz mısın?" karşılığını verdi Süleyman. "Hani bira da kötü bir içki değildir. Hem de Alman içkisi..." Ötekiler, zoraki bir gülümseme ile yerlerine oturdular. Aralarındaki iki masa boştu. Recep, ortalığı yatıştırmak için, öteki masadakilerle havadan sudan birkaç laf etti. Sonra herkes kendi âlemine dalmış göründü. Garson, yeni gelenlere rakı getirdi. İnce, uzun delikanlı, Süleyman'a seslendi:

"Bak Süleyman, ne içiyoruz..." Önündeki rakı kadehini gösteriyordu. Süleyman, ciddiyetle,

"Erkek adamın hali başkadır..." karşılığını verdi. Bu sefer hep beraber gülüştüler. Selim, alçak sesle arkadaşlarına:

"Şu çocukların kâkülleri yok mu, kâkülleri, beni öldürecek." Ali:

"Hitler'inki bile bu kadar güzel değil." Recep dikkatli dikkatli baktı öte yakaya:

"Aman ya Rabbi sen bilirsin..." diye gülmekten kendini alamadı. Kemal ellerini ovuşturdu:

"Yanında makası olan var mı?" diye sordu.

"Ne yapacaksın?" dediler.

"Şunların kâküllerini kesmek içimden geliyor..." Güldüler de güldüler hep beraber. Ama öte masadakiler boş durmuyordu. Üst üste kadehlerini dikiyorlardı. Kızışmışlardı. Recep bu hali beğenmiyordu. Kalkıp gitseler iyi olacaktı. Hiç yoktan bir fikir çatışmasını ayağa düşürmek, yumruğa dökmek istemiyordu. Her kavganın bir adabu erkânı vardı. Yumruk sırası gelmemişti. Gelince de kaçmazdı. Fakat arkadaşlarına da, "Kalkın gidelim..." diyemiyordu. Verecekleri karşılığı biliyordu: "Erkeklik ne güne kaldı!.." Başını denizden yana çevirdi. Şimdi güneş, gitmiş, Marmara'nın pembeliği laciverde dönmüştü. Sıkıntısı dağılır gibi oluyordu. Arkadaşları, kendi aralarında bambaşka şeyler konuşuyorlardı. Ama bu durgunluk çok sürmedi. Öte masadan Toparlak, Sait'e laf atmaya başladı:

"Bakıyorum Sait, takım değiştirdin gayri..." Sait yine bembeyaz kesildi. Ama kendisini çabuk toparladı:

"Öyle oldu" karşılığını verdi. "Bu takımda Türkiye şampiyonları var. Buraya sığındık." İnce, uzun delikanlının yanında oturan yumuk gözlü bir genç parladı:

"Senden başka ne beklenirdi zaten... Kanı bozuk birinden!" Ortalık karışıverdi: Sait fırladı üzerlerine yürümek için. Hepsi doğrulmuşlardı. Recep, "Olan oldu. Kapışacağız..." diye geçirdi aklından. Birden Kemal'in sesi duyuldu. Arkadaşlarına,

"Oturun oturduğunuz yerde!" diye bağırdı. Sait'i de omuzlarından yakaladığı gibi yerine oturttu. Hepsi ona bakıyordu. Tahtaları güm güm seslendirerek öteki masaya yürüdü. Masadaki Toparlak'ın ve arkadaşlarının renkleri kül gibi oldu. Hareketsiz kaldılar. Kemal'in sesi birden yumuşayıvermişti:

"Dövüşse..." dedi, "dövüşelim. Bir başıma ben varım karşınızda. Yeter de artarım size. Hem bilirsiniz, yumruk atmayı az buçuk bilirim. Öyle bütün gazinoyu altüst etmeyelim. Buyurun dışarıya..." Bekledi. Ses seda çıkmıyordu. İnce, uzun delikanlı zorladı kendini:

"Sahiden bizi dövecek misin Kemal?" diyebildi. O zaman Kemal kahkahayı bastı:

"Şaka ettim canım! Ben, ancak ringde adam döverim." Sinenler, ferahlar gibi oldular. Kemal devam etti:

"İş dayağa gelince, benden korkun. Ama şimdi aramızda alıp veremediğimiz meseleleri erkekseniz, açık açık konuşalım. Hani fikir tartışması... Bu işin benden daha şampiyonu var bizim takımda." Recep'i işaret etti. "Bakın bekliyor, buyurun bizim masaya..." Sait'e çatan, mırıldandı:

"Onu da yaparız. Burası yeri değil." Kemal yaklaştı, yumuk gözlü gencin yanağını okşadı. O, vuracak sanarak sakındı. Kemal, "Eşekliğin de yeri değil oğlum burası..." dedi. "Oturacaksan, namusunla otur." Döndü yine tahtaları gıcırdata gıcırdata geldi yerine oturdu. Arkadaşları, sevgiyle, hayranlıkla ona baktılar. Gözleriyle Kemal'i okşadılar. Berikiler bitmişlerdi. Selim bu sefer fısıldadı:

"İkinci raunt!.." Kemal bembeyaz dişlerini dizdi. Hepsi gülümsediler. Recep,

"Yok" dedi. "Bu sefer sersemlediler, nakavt!" Kemal hep gülümsüyordu. Süleyman,

"Nakavt..." diye tekrarladı. Ali,

"Tamam" dedi. Öteki masadan Toparlak seslendi. Sanki şaka yapmak istiyordu:

"Tabii oğlum, Kemal gibi bir şampiyon muhafızınız olduktan sonra, her türlü çekişmeyi, fikir tartışmalarını bile kazanırsınız..." Birbirlerinin yüzüne baktılar. Kemal doğruldu. Ayağa kalktı. Yürüdü. Masaların arasından geçti. Kapıya yaklaşınca döndü:

"İyi" diye seslendi. "Ben gidiyorum. Arkadaşlarımı töhmet altında bırakmak istemem. Paylaşın kozunuzu." Sonra arkadaşlarına döndü: "Eyvallah çocuklar!"

"Eyvallah! Güle güle!" dediler. Recep dayanamadı:

"Bak bunu beğendik Kemal!" diye seslendi. Kemal ringden galip inen bir boksör olarak, ellerini kavuşturup başının üstünde salladı. Çıktı gitti. Arkadaşları neşelendiler. Ötekilerin ağzını bıçak açmıyordu. Selim,

"Çakı gibi çocuk..." dedi. Ali,

"Aslan kerata..." diye mırıldandı. Sait en sonunda yatıştı; ferahladı:

"Aldılar ağızlarının payını." Recep, Ali'ye,

"Hesabı gör de gidelim. Koktu burası" dedi. Ali garsonu çağırdı. Süleyman yüksek sesle,

"Gidiyor muyuz?" diye sordu. "Belki arkadaşlar konuşmak isterlerdi." İnce, uzun delikanlı öfkeli öfkeli,

"Konuşuruz, konuşuruz Süleyman!" karşılığını verdi.

"Konuşuruz" dedi Süleyman. Çıktılar, yürüdüler.

Gazinonun öteki müşterileri olup bitenlerden bir şey anlayamamışlardı. Gençler şakalaşıyor gibisine baktılar. Kendi dünyalarına daldılar. Berikiler, ha babam, üst üste kadehleri yuvarlıyor, gidenlerin ardından alçak sesle küfrediyorlardı:

"Kanı bozuklar... Melezler... Yahudi soylular!"

Üçüncü Bölüm

Bir

Recep, sönmek üzere olan küçük sac sobaya bir odun daha attı. Döndü, masanın üstündeki paketten bir cıgara daha aldı. Paketi karyolanın ayakucuna ilişen Süleyman'a, sonra da, sobaya sokulan Ali'ye uzattı. Bir kibritle arkadaşlarının ve kendisinin cıgarasını yaktı. Hepsi susuyorlardı. Recep, odanın ortasında gitti geldi, en sonunda dikkatli dikkatli arkadaşlarının yüzüne bakmaya başladı:

"Başka çaremiz yok!" diye mırıldandı.

"Yok!" karşılığını verdiler. Recep döndü, pencereye kadar yürüdü. Bir zaman da düşünceli düşünceli, dışarısını seyretti. Bütün İstanbul bembeyazdı: Sokaklar, damlar, ağaçlar karla örtülüydü. Hava biraz önce açar gibi olmuş, fakat tekrar kara bulutlar kentin üzerine çökmeye başlamıştı. Recep'in odasının penceresine uzanan atkestanesinin dalları karları taşıyamıyormuş gibi yerlere bakıyordu. Gedikpaşa, sessiz, kimsesiz görünüyordu. Evlerin soba borularından çıkan dumanlar beyaz karların arasında hemen kayboluveriyordu. Recep tekrar arkadaşlarına döndüğü zaman, ikisinin de kendisinin bir şeyler daha söylemesini beklediklerini gördü. Sobanın yanındaki sandalyeye oturdu. Birdenbire konuştu:

"Biz de öğrenciyiz. Daha önümüzde öğrenciliğimizin bitmesine en az, beş altı ay var. O da, hazirandan vazgeçtik, eylül sınavlarını tamam verirsek. Bazılarımızın öğrenciliği ta gelecek kış sömestrine kadar uzayabilir. Şimdiye kadar derneğimizde, hep ikinci planda kaldık. Gerçi idareci arkadaşlar uyanık çocuklar. Hepsinin iyi niyetlerinden, temiz kalpliliğinden eminim. Fakat karşımızda, Almanya kabardıkça kabaran, şişen, kafataslarımızı ölçüp biçen, yedi göbek sülalemizin içinde kanı bozuk arayan –bir insanın kanı nasıl bozuk olur, o da ayrı bir mesele ya– bir topluluk var. Gazetelerin yazdıklarını siz de beğenmiyorsunuz. Alman orduları herhangi bir tarafa yürüdü mü,

Sait'i Türklükten çıkaran grup, hepimizin kuyruğuna yapışacak, hepimize bir kulp takacak. Tarafsız aydın arkadaşların aklını fikrini karıştıracaklar. Buna hazırlıklı olmalıyız. Hani siz de bu diyeceklerimi biliyorsunuz ya, iki saatten beri konuşuyoruz. Şimdi konuştuklarımızı toparlamak, özetlemek için baştan aldım. Başka çaremiz yok, kararına vardık. Evet, başka çaremiz yok. Derneğimiz eylemci olacak. Konuşup, mücadeleci arkadaşların ön safa geçmelerini sağlamalıyız. Bir kongre toplamaya razı etmeliyiz. İstediğimiz kimseleri öne geçirdik mi, karşı tarafla mücadele kolaylaşır. Hiç olmazsa saçlarını Hitlervari taramamaya özenenleri az çok frenlemek olanağını buluruz. Onlarla çarpışmak kolay olmayacak. Biliyorum, Bozkurt'un, Altayların gölgesine sığınıyorlar. Böylece, halkın duygularını, hatta aydınların güvenini kazanmak istiyorlar. Bize gelince, insanlığın ne demek olduğunu sağduyumuza sığınarak etrafımıza anlatmak zorundayız. Duyguları tahrik edip taraftar kazanmak; akla, mantığa sığınıp taraftar kazanmaktan kolaydır. Bu noktayı hiç unutmayalım. İşimiz zor. Bugünden tezi yok, işe başlayacağız. Derneğimizle ilgili olanlara sorunu açıkça anlatacağız. Tarafsız olanların da derneğe karşı ilgisini sağlamaya çalışacağız. Her birimizin yakın arkadaşları var. Yakın arkadaşlarımızın da arkadaşları var." Ali,

"Tamam" dedi. "Başka çare yok dedik işte. Gidip yukarıdan Halit'i çağırmakla işe başlayalım. Sen de Süleyman, gider Sait'i bulursun. Sait, kim bilir ne sevinir böyle bir işe girişeceğimize. Çocuğun kafasını ölçtüklerinden beri deli divane oluyor."

Recep gülümsedi:

"O kadar acele değil Ali. Ortalığı velveleye vermeye gelmez. Arkadaşlarımıza bu konuyu yavaş yavaş anlatmalıyız." Süleyman, Recep'e hak verdi:

"Recep'in dediği doğru. Laf arasında şöyle etsek, böyle yapsak, diye işe girişmeli."

"Doğru." Ali sabırsızlandı.

"Canım, Halit'e de mi hesaplı hareket?" Recep, düşünceli,

"Bunu demek istemedim" dedi. "Halit'in bizimle birlik olacağından, bizim gibi düşündüğünden hiç şüphem yok. Yalnız şu sırada dört bir tarafında mum yanıyor. Şu aşk hikâyesi, yılan

hikâyesine döndü artık... Hani biraz daha ileri giderse, aklından şüphe etmeye başlayacağım. Niye bu kadar bir kızın üstüne düşer anlamıyorum. Bu şımarık Nesrin'e karşı onurunu ayağı altına aldıkça, açık söyleyeyim, Halit gözümden düşüyor. İki çıkar yol var onun için, ya evlenir bu işin rezaletini kapatır, ya salıverir yakasını yine bu işin rezaletini örter. Ne isterler birbirlerinden anlayamıyorum. Bu çeşit sevgiyi de anlayamıyorum. Neredeyse Halit'in karakterinden şüphe etmeye başlayacağım. İçim burkuluyor; bunca yıllık arkadaşımı kaybettiğim için üzülüyorum. Bundan bir yıl öncesine gelinceye kadar, ona toz kondurmak istemezdim. Şimdi kanım günden güne değişiyor. İnsanın hayatta elbette bir kadına ihtiyacı, bir can yoldaşına ihtiyacı vardır. Akıllı bir adam ya da bir kadın, bu sorunu kolayca halledebilir. İki kişi ya birbirini ister ya istemez. Hem ister hem istemez diye bir şeyi aklınız alıyor mu? Biri ister öteki istemezse, bu mesele yine bitmiş olur. İşte Halit, hem ister hem istemez meselesi içinde bunalıyor. Nesrin'in şımarıklığı. Daha ağır söz etmemek için sadece şımarık sözcüğünü kullanıyorum. Diyeceğim, Halit'te iş yok. Gönlü bizimle beraberdir, bu kadarı yeter diyelim."

Bu sözleri söyleyivermiş olmaktan biraz canı sıkılmış, pişman olmuştu. Halit'e bu günlerde çok kırılmıştı. Oysa kime karşı olursa olsun öfkesini, sevgisini hep ölçülü ortaya koymasını bilirdi. Bütün arkadaşları içinde, Halit'e kalbinde şimdiye kadar bambaşka bir yer ayırmıştı. Onu, ta lise sıralarından beri kendine en yakın fikir arkadaşı sayıyordu. Geçen yıldan beri Halit'in değişik bir havaya kapılması, önce kafasını değiştirmeye başlamış, sonra şiirlerini etkilemiş, daha sonra halini bir çıkmaza sokmuştu. Düşünüyordu Recep; sağlam yapılı, her bakımdan sağlam yapılı bir adamı bir kadın nasıl bu kadar değiştirebilirdi? İnanıyordu ki, Halit, yersiz bir evhamın kurbanı olup gidiyordu. Biraz da gururu Nesrin'in yakasını bırakmaya engel oluyor gibisine geliyordu Recep'in. Bu şımarık, bambaşka dünyanın kızı Nesrin'i ille yola getireceğim diye uğraşması basbayağı akılsızlıktı. Paranın şımarttığı hastayı, hiçbir akıl, hiçbir çare yola getiremezdi. Nesrin ki, doğuştan bu çeşit bir hastalığa düşmüş bir zavallıcıktı. Üstelik aklı da yoktu. Kafası kesilse Ha-

lit'in gidişatına ayak uyduramazdı. İşte Recep'in bütün tahminleri meydana çıkıyordu. Nesrin Halit'e uyacak yerde, kafasına vura vura Halit'i kendisine uyduruyordu. Düşündükçe Recep, ekfkârlanıyordu. Hani utanmasa, Halit'e eşek sudan gelinceye kadar bir sopa çekecekti. Ta ki, aklı başına gelsin. Ali,

"Halit'le Nesrin yine kavgalı mı?" diye sorunca, Recep sıçradı. O kadar düşüncelere dalmıştı ki, Ali'nin bir zaman yüzüne baktı. Gülümsemek istedi, gülemedi:

"Dün gece yarısı, beni uyandırdı. Biraz sarhoştu. Halit'i hiç böyle karmakarışık görmemiştim. Bir sürü maval okudu. Uyku sersemliği ile ne demek istediğini pek iyi anlayamadım."

"Anlayamadım deme, biraz önceki yorumuna bakılırsa, pekâlâ anlamışsın işte. Halbuki dün fakültede Nejat beni bir köşeye kıstırıp Nesrin'le Halit'in artık resmen nişanlanacağını, hatta nikâh düşündüklerini söyledi. Aileleri bu işler için konuşmalara girişiyorlarmış. Nesrin'le Halit, birbirlerini artık yeteri derecede tanımışlarmış... Falan filan..."

"İyi ya... Saat başında hava değişiyor demek." Süleyman söze karıştı:

"Halit'le pek sıkı arkadaşlığım yok. Sizlerin onun üzerinde niçin bu kadar durduğunuzu da pek anlayamıyorum. Nesrin'i şöyle böyle fakültede görüyorum. Bunun için bir şey söyleyemem. Ama değil mi ki, canınızı sıkmaya başlamış, uzak durun, olsun bitsin. Tabii bunu söylemek benim için kolay ama sizin için zor olduğunu biliyorum. Başka da çareniz yok gibi görünüyor."

Recep bir cıgara daha yaktı:

"Haklısın Süleyman. İnsan birkaç yıl giydiği elbisesinden bile ayrılırken biraz üzüntü duyar. Alışmıştır. Eskidiği için bu elbiseden ayrılmak zorunda kalınca istemeye istemeye bu elbisesini düşünür. Ama çok, kat kat elbiseleri olan bir adam böyle bir duyguya yabancı kalır. Bizim gönlümüz zengin. Kat kat elbise sahibi olmayı düşündüğüm yok. Fakat birçok arkadaş sahibi olmayı çok istiyorum. Bu da zor iş. Kafaların denk olması lazım. Kafa dengi birçok arkadaşı olsa insanın, biri arkadaşlıktan vazgeçti mi, üzülmemeye alışır. Anlaşmış bir arkadaş topluluğu, kocaman bir adamı meydana getiren birbirine kaynamış hücerelere benzer. Bir organdaki hücreler yaralandı mı, te-

davi edersin, işe yaramayanlarını vücut atar, yerine yeni hücreler gelir. Büyük sözler etmek istemiyorum şu sırada ama, dayanamayacağım: İnsanlığın gelişimine şöyle bir bakalım, bir iş için, topluluk için bir şeyler yapmak isteyenlerde de bu sorunlar kendiliğinden böyle çözümlenmiştir. Hasta, ölmüş hücrelerin yerine, topluluğun bünyesi daima yenilerini koymasını bilmiştir. Geçen yıla gelinceye kadar, örneğin seni Süleyman, senin ancak Halit'i tanıdığın kadar tanıyordum. Sen, aramızda, içimizde değildin. Bakıyorum şimdi yavaş yavaş bizden ayrılan, uzaklaşan Halit'in yerini alacaksın. Beni bu teselli ediyor. Ölmüş bir hücrenin yerini, sağ, yeni bir hücre alıyor. Tıpkı, kesilen bir yerimizin üstünü kaplayan kabuğunun düştükten sonra altından yeni, taze hücrelerin çıkması gibi..."

Ali dikkatle Recep'i dinliyordu. Dayanamadı:

"Bütün söylediklerinde, verdiğin örneklerde haklısın Recep. Ama Halit için fazlaca sert konuşmadın mı? İnsandan umut kesilmez. Geçsin başından bakalım şu fırtına Halit'in. Karar vermeyelim daha."

Recep, tok, çok kesin bir sesle arkadaşına karşılık verdi:

"Çok bekledim Ali, senin düşündüklerini çok düşündüm. Hatta seninle bu meseleyi çok konuştuk. Ama bundan fazla bekleyemem. Halit için kararımı verdim." Ali, Recep'in gözlerinin içine baktı. Sesini tatlılaştırmaya çalışarak:

"Peki Recep, verdiğin karara karşı gelecek değilim. Fakat hatırım için, Halit hakkında biraz daha sabırlı olmayı önersem kabul eder misin? Bırakalım şimdilik kendi haline. Bir gün göreceksin, aklı başına gelecek. Bize hak verecek. Çıkmaya hazırlandığımız hayat yolunda, namuslu hayat mücadelesinde bize katılacak. Boynumuza sarılacak, göreceksin..." Recep önüne bakıyordu. Sonra kalktı, sobayı kurcaladı. Doğrulurken,

"Senin hatırını kıramam Ali, biliyorsun" dedi. "Peki biraz daha sabırlı olalım. Kendi haline bırakalım. Fakat sen de benim hatırım için şu biraz önce kararlaştırdığımız işe Halit'i şimdilik karıştırma. Kendiliğinden bize katılırsa o başka. Zaten bu bizim dernek işi fakültede nasıl olsa duyulacak. Taraftar toplamaya girişeceğiz. Bir öğrenci derneğine de girmek her öğrencinin hakkıdır."

"Anlaştık. Tamam" dedi Ali. "Zaten Halit'in yakasına yapışacak değiliz. Ona bir görev vermeyiz olur biter."

Süleyman bir şey diyecekti. Vazgeçti. Sustu. Uzunca bir zaman odada sessizlik oldu. Sonra Süleyman kararını verdi:

"Hepimiz erkek adamlarız" diye söze başladı. Sesinde biraz alay vardı: "Hepimizin ufak tefek bir gönül hikâyesi vardır. Hepimizin rüyalarına girmiş ufak tefek hanımcıklar vardır. Bazı da ciddiye alıverdiğimiz maceralarımız olur. Kimimiz, günün birinde evleneceği kızı, Ali gibi şimdiden seçmiştir. Kimimiz de eninde sonunda bu işe karar verecektir. Anlayamadığım bir nokta varsa, bu gibi konularda kalkıp, kendini teşhir edercesine sözü ayağa düşürmektir. Nedense tanıdığım birçok arkadaş, dostlar alışverişte görsün diye bir kızı koluna taktı mı, dünyayı velveleye veriyorlar. Haydi bunlar ciddiye almıyorlar bu işi diyelim, zaten hangi işleri ciddiye aldıklarını da kestiremezsiniz ama, Halit gibi şair, sevgi, aşk işlerini uzun uzun düşünmesi gereken bir arkadaşın böyle hem kendisini, hem de karşısındaki kızı teşhir etmesini bir türlü anlayamıyorum!.."

Ali, Süleyman'ın sözünü kesti:

"İşte orası pek belli değil kardeşlik" diye mırıldandı. "Hangisi hangisini teşhir eder oldu anlayamıyorum. Fakültede de bir dedikodudur gidiyor. Herkes onlara tuhaf tuhaf bakıyor. Halbuki onlar gibi beraber gezen, anlaşan birçok kız, erkek arkadaşımız var. Ben de bunlardanım. Kimsenin bizi yadırgadığını zannetmiyorum. Kimsenin de gözüne battığımız yok."

Recep güldü:

"Ne var bu işi anlamayacak. Nesrin Hanım sınıfa girdi mi, bütün sınıfı bir lavanta kokusudur alır. Al al parmakları, al al yanakları, dudakları, herkesin gözünü alır. Senin Semiha'ya gelince, sınıfa girmeden gözlüğünü takar, oturur oturmaz, not defterini açar, profesörün kürsüsüne gözlerini diker. Nesrin Hanım, önce etrafını bir selamlar. Dahası var ya, geçelim."

"Haklısın" karşılığını verdi Ali. "Bu konuyu kapayalım artık. Hem de sesimiz yukarıdan duyulabilir. Halit odasında mı acaba?"

"Bilmem. Doğru, bu laf sıktı artık. Kapayalım."

Süleyman:

"Sabahtan beri ciddi meseleleri konuştuk. Bu aşk dedikodusu, üzerine süs oldu. Konuşuyorduk işte. Halit'i çok seviyorsunuz. Sizi üzüyor bu işler. Ne yapalım, inat ediyor madem aklını başına toplamamakta, salıverin yakasını. Her koyun kendi bacağından asılır, derler."

Recep ciddileşti:

"Asıldığı yerde fazla kalırsa kokmaya başlar. Kokusu da etrafını rahatsız eder. Neyse..."

Masanın üzerindeki bir not defterini aldı. Sayfalarını karıştırdı:

"Bugün öğleden sonra ne ders, ne de seminer var. Konuştuğumuz işe yarından tezi yok başlayacağız çocuklar. Arkadaşların çoğunu yarın fakültede göreceğiz. Ben, bugün Cibali'ye gideceğim."

Recep'in yüzüne Ali hayretle baktı:

"Hesap sormak gibi olmasın ama, ne işin var Cibali'de?"

Recep, ağzından bu "Cibali" lafını kaçırdığına yüz bin kere pişman olmuştu. Yüzünü fena halde buruşturdu. Sonra umursamayan bir hal takınarak:

"Sana Cibali'de uzak akrabalarım olduğunu söylememiş miydim? Ara sıra görmeye giderim. Dünyada akraba, taallukattan yana bunlardan başka kimsem yok. Çok uzak akrabalarımdır ama, çocukluğumda bana birkaç yıl baktılar. Ana, baba bilirim onları..."

Ali'nin hayretten gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Recep, şimdi kahkahalarla gülüyordu:

"Ne oluyorsun yahu... Bunda hayret edecek ne var ki? Herkesin akrabası vardır. Yoksa inanmıyor musun?"

Ali o kadar şaşkındı ki,

"Bilmem, inanayım mı?.." diye kekeledi.

Süleyman,

"Amma da yaptın Ali be..." diye söylendi. "Bir adamın akrabası varsa, niye bu kadar şaşmalı?"

Ali'nin şaşkınlığı geçmişti. Şimdi öfkelenmeye başlamıştı:

"E... Aşkolsun sana Recep. Ben de sana dünya yüzünde kimsesiz kalmış bir arkadaş diye hep acırdım."

"Şimdi ferahla öyleyse."

"İnanabilsem."

"İnanman için seni zorlayan kim?"

"Neden bana hiç söylemedin?"

"Uzak akraba dedik canım. Hem bir fırsat düşmedi."

"Peki, öyle olsun."

Süleyman saatine baktı:

"Karnınız acıkmadı mı? Yemeğe gidelim."

"Gidelim, benim de karnım aç" diyerek, Recep paltosunu giydi. Ötekiler de hazırlandılar. Sokak kapısından çıkarken Recep, bir yağan kara, bir de sokakların haline baktı. Ali'ye döndü:

"Nasıl, bu havada Cibali'ye kadar benimle var mısın?"

Ali'nin gözleri parladı:

"Sahi mi söylüyorsun?"

"Elbette."

"Varım öyleyse."

"Demek bu kadar meraklandın?"

"Kusuruma bakmazsın ya... Merak ettim işte."

Recep gülüyordu:

"Önce yemek yeriz. Sonra kahvemizi içer, yola çıkarız."

"Peki."

Süleyman,

"Allah, size akıllar versin. Bu havada Cibali'ye ha!" diye söylendi.

Gedikpaşa'dan Çarşıkapı'ya doğru yokuşu tırmandılar. Karda yürümek her zaman zordur. Fakat üç genç adam, kolayca yürüyordu.

İki

Kapıyı az kısa boylu, beyaz başörtülü, üzüntülü yüzlü bir kadın açtı. Recep'i karşısında görünce, gözlerinde bir sevinç ışığı yandı. Yüzüne pembe bir renk geldi. Sonra gözlerinin etrafındaki, yüzündeki hafif ihtiyarlık çizgileri hareket etti:

"Gir, çabuk içeriye gir oğlum, donmuşsun" dedi. Recep, aralık kapıdan girerken arkasındaki Ali'ye,

"Gel Ali!" diye seslendi. "Bak Fatma Teyze, bir arkadaşımı getirdim." Kadın, aynı telaşla,

"Buyursun... Buyurun" diye söylendi. Hemen kapının arkasında Recep, Fatma Hanım'ın elini öptü. Ali de onu taklit etti. Dar taşlıktan yürüyüp küçük bir odaya girdiler. Odanın alçak iki penceresi sokağa bakıyordu. Boydan boya pencerelerin önünde temiz basma örtülü bir sedir uzanıyordu. Odanın tam ortasında yeni yanmış bir mangal duruyordu; sıcaklığı delikanlıların yüzlerini okşadı. Paltolarını, şapkalarını ancak bu sıcaklığı hissettikten sonra çıkardılar. Bu arada durmadan Recep'e ihtiyar kadın, sitem ediyordu:

"Neredesin a oğlum? Kayıplara mı karıştın? Bizimki neredeyse meraktan çatlayacaktı. İhtiyarı bu kadar meraklandırman doğru mu?.. Hani koyversem, kalkıp seni aramaya gelecekti. Oğlum diyor da, bir daha ağzından başka laf çıkmıyor..." Recep, kadının boynuna sarıldı:

"Eh görüyorsun ya geldim işte... Bir taraftan derslere gidiyorum. Bir taraftan çalışıyorum. Benim de aklım fikrim burada. Cibali de az uzak yer değil."

"Eh... Sağ ol oğlum, sağ ol da ziyanı yok. Size şimdi bir çay yapayım. Üşüdünüz." Sonra Ali'ye döndü: "Sen nasılsın bakayım oğlum?"

Ali,

"Teşekkür ederim hanım teyze" cevabını verdi. Fatma Hanım, mangalı, sedire oturan iki genç adamın önüne çekti. Yan

taraftaki eski bir dolabın kapağını açtı. Çaydanlığı, çay bardaklarını çıkardı. Çaydanlığa su koydu geldi. Minderin birini mangalın yanına çekti. Çaydanlığı sürdü. Çayı, şeker hokkasını, fincanları yanına koyup oturdu. Sevgiyle Recep'e bakıyordu. Sonra gözleri dolabın üstündeki, zillerden çifte külah giymiş saate döndü:

"Mediha, neredeyse işten gelir. Çok sevinecek. Amcan ise biraz daha geç kalır."

"İyi, gelsinler bakalım" dedi Recep. "Mediha nasıl, iyi mi?"

"İyi... İyi... Çalışıp duruyor işte... Havalar da çok soğuk. Gidip gelirken hastalanacak diye ödüm kopuyor." Recep, Gedikpaşa'daki odasından beri elinde taşıdığı büyücek bir paketi yanı başına koymuştu. Ona uzandı. Ali, pakette ne olduğunu merak ediyordu ama bir türlü yolda soramamıştı. Gözleri büyüdü. Paketten ne çıkacağını beklemeye başladı. Fakat paketi kucağına alan Recep açmadı. Biraz tereddütten sonra Fatma Hanım'a uzattı:

"Şunu bir yana koy. Mediha'ya aldım. Bundan sonra üşümez. Yazdan beri düşünüyor, bunun için para biriktiriyordum."

Fatma Hanım, şaşkın,

"Nedir bu oğlum?" diye sordu.

"Kalınca bir paltoluk." Kadıncağızın rengi önce bembeyaz oldu. Sonra pembeleşti. Heyecanlanmıştı. Bir şey söyleyemedi bir zaman:

"Çok sevinecek..." diye neden sonra mırıldandı. "Ama çok para vermişsindir. Niye zahmet ettin?"

Recep sesini çıkarmadı. Yaşlı kadın, dikkatli dikkatli onu süzüyordu. Neden sonra kararını verdi, konuştu:

"O da sana bir şeyler hazırladı. Ama ben, ne olduğunu söylemeyeyim..." Ali, bir Recep'e, bir hanım teyzeye bakıyordu. Recep bu bakışlardan sıkılmıştı. Çayın hazırlanışını seyreder göründü. Çay, gereğine uygun, dikkatle hazırlanıyordu. Demlenmesi, kokusunun çıkması için bir zaman beklendi. Sonra ince cam bardaklara kondu. Yavaş yavaş içtiler.

Annesi, şimdi gelir demişti ama, Mediha'nın gelmesi için saat beşi beklemek gerekti. Bu arada Recep ayakkabılarını çıkarıp dışarı koymuş, ayaklarını iyice altına alıp sedire yerleşmişti.

Ali de onu taklit etmişti. Yaşlı kadının dışarı çıkıp girmelerinden faydalanarak Recep'ten bu aile ile akrabalık derecelerini öğrenmeye savaşıyordu. Recep, kısa kesiyordu her sualin karşılığını. Teyze dediği hanımın yanında da konuşmaya başlamıştı Mediha'dan ama bambaşka türlü:

"Vaktiyle Mediha'yı arkama bindirip şu sokaklarda az mı koştum. Ama bu oyunculuk çok kısa sürmüştü. Neydi o çocukluk günleri. Mediha benden beş yaş küçüktür."

Annesi düzeltti:

"Altı."

"Altı mı?"

"Amcan öyle der. Baban rahmetli, sen doğduğunda bize mektup yazmış da... O da Kuranıkerim'in bir tarafına tarih düşmüş. E... Mediha'ya gelince onun doğduğu zamanı ben biliyorum." Recep, düşünceli:

"Öyledir. Ben ne bileyim. Demek benim yaşım, yirmi yediye geldiğine göre Mediha, yirmi bir..." Kadın, gözlerini sildi. Birdenbire yaşarıvermişti gözleri:

"Yirmi bir, yirmi bir ama çabuk ihtiyarlıyor oğlum. Görsen, o kadar çalışıyor ki... Bilirsin fabrika işlerini..."

"Bir yıl daha dişini sıksın. Ötesi kolay..." Recep'in bu sözü, onu biraz ferahlatır gibi oldu. Zaten bu cevabı bekliyordu, istiyordu. Anaca bir sevgi gözlerinde parıldadı. Recep'e baktı baktı:

"Amcan da öyle düşünüyor..." diye mırıldandı. Sonra bu ettiği laflardan utanır gibi oldu. Telaşlıca, çay fincanlarını alıp yıkamaya gitti. Ali, gözlerini odanın dört bir tarafında dolaştırarak laf karıştırdı:

"Hani İngilizlerin bir sözü vardır, yabana atmamalı. Evleri için, 'Yuvam, sevgili yuvam...' derler. Ne sevimli bir oda..."

Recep, arkadaşına şöyle bir baktı. Yarı şaka yarı ciddi,

"Gördüklerin, duydukların burada kalacak ha!" diye mırıldandı. Ali:

"Amma da yaptın... Beni Nejat mı zannettin yahu..." Recep, güldü de güldü:

"Sahi şu anda Nejat burada olmalıydı. Deli divane olurdu. Hoş, bende de o göz var mı baksana, Nejat'ın parmağına dolanacak..."

İşte bu sırada kapının çalındığı duyuldu. Recep yerinden fırlayıp açacaktı ama vazgeçti. Ali'yi beraber getirdiğine şimdi pişman oluyordu. "Olan oldu" diye düşündü kendi kendine, Ali iyi çocuktu. Canı gibi severdi. Ondan neyi, niçin gizleyecekti. Bekledi. Kapı açıldı, kapandı. Arkasından Mediha'nın sevinçli sesi duyuluyordu. Sonra oda kapısı yavaşça açıldı. Recep doğruldu. Mediha ona hızla yaklaştı. Sonra Ali'yi görünce yavaşladı:

"Hoş geldin... Nerelerdeydin?" diye, heyecanını belli etmemeye çalışarak Recep'in elini sıktı. Yüzünden, gözlerinden sevinç pırıltıları dökülüyordu. Recep,

"Bu ne ciddiyet Mediha..." dedi. "Ali yabancı değil. Haydi sarıl boynuma." Genç kızın yanaklarından öptü. Mediha, Ali'ye döndü. Ali onun elini sıkarken, parmaklarının sert ve sararmış olduğunu gördü. Genç kızın üst başından keskin bir tütün kokusu etrafı sarıyordu. Canlı, siyah gözleri sevinçten şaşkındı. Başındaki soluk eşarbı çıkarıp konsolun üzerine attı. Dümdüz siyah saçları döküldü. Ne kıvrılmış ne de şekil verilmişti, bu saçlar sadece taranmıştı. Üzerinde siyah satenden biraz rengi kırlaşmış bir önlük vardı. Recep,

"Gel yanıma otur Mediha" dedi.

"Üstümü değişeyim."

"Aldırma böyle daha iyisin. Gel." Mediha sedire, Recep'in yanı başına oturdu. Recep, onun arkasını okşayarak Ali'ye,

"Nasıl" dedi, "benim kızı gördün mü?.." Ali yutkundu. Sonra toparlandı, işi pişkinliğe döktü:

"Güzel kız doğrusu. Turnayı gözünden vurmuşsun."

"Ne zannettin ya... Biz evleneceğiz Mediha ile..."

Mediha, utandı da utandı. Pembeleşti:

"Herkesin içinde neler söylüyorsun Recep?" Recep, şımarık bir çocuk gibi, biraz da Mediha'yı okşamak için:

"Yalan mı kız. Yoksa beni istemiyor musun?" Mediha,

"A... A... O da ne demek! Seni neden istemeyeyim" diye telaşla konuşuverdi. Dudaklarından dökülüveren bu sözler için de utandı. Annesi imdadına yetişti. Odaya girmişti. Lambanın düğmesini çevirdi. Ortalığın iyiden iyiye karardığının lamba yanınca farkına vardılar. Ali,

"Akşam oldu" dedi. Recep istemeye istemeye,

"Ya... Gitsek iyi olur" diye mırıldandı. Fakat Mediha'nın gözleri iri iri açıldı. Ali halden anlardı. Hemen,

"İstersen sen kal Recep" diye atıldı. "Ben gideyim. Akşama bir arkadaşı görecektim." Mediha, Recep'in yüzüne bakıyordu. Ali, fırsattan istifade, Recep'e bir göz attı. Ama anne,

"Dünyada ikizini de bırakmam" dedi. "Yemeği, Allah ne verdiyse beraber yeriz. Hem daha amcan da gelmedi Recep..."

Bütün ısrarlara, yalvarmalara Ali dayandı. Kalktı, gitti. Anne yemeği hazırlamaya girişti. Odada yalnız kalmışlardı:

"Baban nerelerde kaldı?"

"Ancak gelir." Recep, perdeleri kapayan Mediha'yı seyrediyordu. Şimdi odayı aydınlatan, sadece yirmi beşlik bir ampuldü. Bunun ışığında Mediha, bir ara gidip değiştiği beyazlı mavili bir pazen elbise içinde Recep'in gözüne melekler gibi görünüyordu. Perdelere uzandıkça, vücudunun biçimi daha güzel görünüyor, Recep onu içine doluveren bir sevinçle seyrediyordu. Mediha, Recep'in yanındaki pencerenin perdelerini indirdikten sonra sedirden atladı. Tam terliklerini giyiyordu ki, Recep onu bileğinden yakaladı. Sonra parmaklarını avuçlarının içine aldı:

"Sofrayı kurmak lazım Recep."

"Acelemiz yok."

"Babam gelecek şimdi."

"Kapının çalındığını duyarız."

"Ya annem odaya giriverirse..."

"Girsin."

"Ama sen eskiden böyle değildin Recep."

"Ben, hep böyleyim." Mediha dayanamadı. Birden genç adamın boynuna dolandı: Recep, kolları açık, onu bekliyordu:

"Seni öyle özledim ki, Recep..."

"Ben de seni Mediha..." Odada uzunca bir sessizlik oldu. Neden sonra Mediha:

"Kokuyorum değil mi? Hamama girmeden bu kokudan kurtulamıyorum. Her tarafıma sindi artık."

"Ben, tütün kokusunu severim. Sevmesem cıgara içmem."

"Ama şu ellerime bak Recep."

"Ne o?.. Sen de şımarık hanımefendilere mi benzedin yoksa... O eller, ekmek paranı kazanıyor." Bu sözleri söylerken, Recep, kızın elini, parmaklarını öptü. Mediha hızla çekti ellerini:

"Beni sahiden böyle de seviyor musun Recep?"

"Bir daha bu çeşit sorgu sual istemem."

Mediha, önüne bakarak sustu. Uslu uslu Recep'in yanı başında bir zaman oturdu. Sonra Recep, getirdiği paketi açmaya başladı:

"O ne Recep?"

"Şimdi görürsün."

"Pek de büyük paket" derken, kumaşın ucu göründü. Mediha, şaşkın, heyecanlı, sevinç çığlıkları kopardı. Mediha'nın paltoluğu, kaba, fakat kalın, sıcak tutacak bir kumaştı.

"Rengini beğendin mi?" diye Recep sordu. Genç kız kumaşı açmış, üstünde nasıl duracağını prova ediyordu:

"Çok güzel Recep, çok güzel. Teşekkür ederim. Buna o kadar ihtiyacım vardı ki... Hemen diktireyim." Sonra birdenbire tekrar delikanlının boynuna sarıldı:

"Demek beni hep düşünüyorsun Recep'im."

"Hep düşünüyorum canım."

"Biçimi nasıl olsun paltomun?"

"Bak, ben işin bu tarafını anlamam. İstediğin gibi diktir." Biraz durakladı. "Terzi paran var mı Mediha?" Sesi yumuşak, müşfik, tabiiydi.

"Var" cevabını verdi kız. "Ama bilmem yeter mi?"

"Pazar sabahı gelip seni alacağım. Akşama kadar beraber gezer, sinemaya filan gideriz. Sen terziye git. Paltonu kaça dikeceğini öğren, pazara bana söylersin. Yetmezse paran, eklerim."

"Olur" dedi Mediha... Sonra birden aklına geldi: "Bak ben de sana ne ördüm..." diye koştu, konsolun alt çekmesinden bir yün kazak çıkardı. Nasıl geleceğini merak ediyordu. Recep, ceketini çıkardı. Kazağı giydi. Kolları kısa geliyordu ama önemi yoktu. Tartışmaya başladılar. Mediha,

"Şimdi yemekten sonra oturur, söker birkaç sıra daha örerim..." diyordu. Recep,

"Canım o kadar kısa değil. Böyle de giyerim" diye ısrar ediyordu. Bir de baktılar ki, oda kapısı aralık, Mediha'nın annesiyle babası onları seyrediyor. Yaşlı babanın gözleri parlıyordu:

"Uzun etme oğlum, işi ne, otursun örsün" dedi. "Hem bu gece seni koyvermeyiz. Özledik be evlat..." Kavuştular, hal hatır soruldu. Bu sırada Mediha ile annesi, odaya küçük bir masa tutup getirdiler. Sofrayı hazırladılar. Yemekte Mediha, sevinçliydi. Dönüp dönüp sedirin üzerinde duran paltoluk kumaşına bakıyordu. Babası farkına vardı:

"Mediha'yı sevindirdin Recep" dedi. "Ama kim bilir ne kadar çok para verdin..." Recep sesini çıkarmadı. Bir şeyler söylemek istiyordu... Fakat nasıl başlaması lazım geldiğini kestiremiyordu. Çatalını yavaşça tabağının kenarına bıraktı. Elini su bardağına uzatırken diyeceğini deyiverdi:

"Mediha'ya bu parayla palto yerine başka bir şey alacaktım; ama paltonun daha lazım olduğunu düşündüm. Yine para biriktirip ötekini de alırız." Birbirlerinin yüzüne baktılar. Mediha sordu:

"Bana başka ne almak istiyordun Recep?"

Recep,

"Yüzük... Nişan yüzüğü..." diye mırıldandı. Mediha, Recep'in boynuna sarılacaktı. Annesinden, babasından utandı. Ne yapacağını bilemedi. Gözlerinden yanaklarına birdenbire sevinç yaşları dökülmeye başladı. Odadan kaçtı. Babası, kısık, heyecanlı bir sesle,

"Yüzüğü de alırsın oğlum. Acelesi yok" dedi. Anne yavaşça kalktı, bir şey söylemeden Recep'in arkasını okşadı. Bir sahanı alıp dışarı çıktı. Yalnız kalınca Recep, Mediha'nın babasına,

"Kusura bakmayın, sırası gelmişti de böylece söyleyiverdim" dedi. İhtiyar, sevgiyle delikanlıyı süzdü:

"Elbette" diye mırıldandı. "Senden başkasının bu sözleri söylemesine imkân yoktu. Dünya yüzünde bizden başka kimsen yok. Baban rahmetli de seni bana emanet etmişti. Bir baban da ben sayılırım şimdi. Zaten çocukluğunda da benim oğlumdun. Başkası olsaydı senin yerinde, babasından kalan üç buçuk kuruşu savururdu. Sen okudun. Şimdi de hem okuyor, hem de çalışıyorsun. Okumanın da sonuna geldin. Artık evlen-

meyi düşünmek hakkındır. Kızım diye söylemiyorum ama, Mediha sana layık eş olur. Orta mektebi bile zorla okutabildik. Fukaralık bırakmadı ama, evine hanım olur oğlum. Bu gece onu çok sevindirdin... Sağ ol..."

Recep, bu sözleri başını eğmiş, önüne bakarak dinliyordu. Sonra baba, sözü değiştirmek ihtiyacını duydu:

"E... Recep, bu yıl üniversitede son yılın ha?"

"Son... Dört ay sonra, haziranda hepsi tamam. Tabii, bir aksilik olup, herhangi bir dersten takılıp eylüle kalmamak şartıyla..."

"Sen takılmazsın oğlum. Seni bilirim."

Bu sırada anne, tekrar odaya girdi. Sofrayı toplamaya başladı. Mediha'ya seslendi. Kapının arkasındaymış. Masayı tutup dışarı çıkardılar. Mediha'nın halinde, sevincini belli etmemek için kendisini bir zorlama vardı. Recep için için onun bu haline gülüyordu.

Kendisinin heyecanı yatışmıştı. Halbuki bu işin böyle biteceğini her ikisi de iki yıldan beri biliyorlardı. Mediha'nın ana babası bile biliyordu. Ama ne denir, bu çeşit heyecanların sebebini bulmak kolay değildi. Kahveler pişerken, Mediha'nın babası,

"Eh... Benim de emekliliğime bir yıl kaldı" gibi bir şeyler anlatıyordu ama Reçep'in zihni çok meşguldü. Onu dinler görünüyordu. Sonra birden vazgeçti. Mediha'nın babasını çocukluğundan beri baba bilir, ona hürmet ederdi. Delikanlının bu hareketi babanın gözünden kaçmadı:

"Recep, yak cıgaranı. Benim hatırım için yak. İzin veriyorum. Artık çocuk değilsin. Ben de örümcek kafalı adamlardan değilim. Hem bana da ver bir tane. Bu gece içesim var."

Cıgaraları yaktılar. Kahveler içildi. Eski günler, gelecek günler konuşuldu. Sonra Recep'e, mangalı dışarı çıkarıp, odanın orta yerine kadınlar bir yer yatağı hazırladılar. Herkes çekildi. Recep lambayı söndürdü. Bir zaman perdeyi aralayıp sokaktaki karın beyazlığını seyretti. İçinde sevinçle karışık, ayaklarını yerden kesen, bir balon gibi havalanmak için uçurucu bir duygu vardı. Perdeyi kapadı. Karanlıkta yatağa doğru yürüdü. Mis gibi sabun kokan çarşafla kaplanmış yorganın altına girdi. Uyu-

yuncaya kadar Mediha'yı düşündü. Mediha, yanı başındaki odada yatıyordu... Recep, bir tarafından öte tarafına dönerken, "Şu insanlar, ne garip düşüncelere kapılırlar, ne garip yasakların alışkanlıkları vardır... Bir çatı altında bulunduğumuz halde, oturup konuşacak, birbirimizin elini tutacak, birbirimizin boynuna sarılacak yerde, birbirimizi ayrı ayrı odalarda düşünürüz... Mediha, kalkıp gelir koynuma girer mi şimdi acaba? Yok yok, kafasını kessen yapmaz bu işi. Görgüsü, terbiyesi böyle..." diye düşündü. Sonra tatlı hayallerin içinde uykuya vardı.

Üç

Sokaklardaki, kahvelerdeki heyecan, az çok yatışmıştı. Şimdi üniversitenin koridorlarında Chamberlain'in şemsiyesinin hikâyesi anlatılıyordu. Öğrenciler, görüşlerine, anlayışlarına, hislerine göre Münih Anlaşması'nı yorumluyorlardı. Sevinenler, üzülenler, iki ders arasında tartışmaya girişenler vardı. Üniversitenin merkez binasının mermer merdivenleri, karınca yuvalarının ağzı gibi kaynaşıyordu. Tıplıların katından, Hukukluların, İktisatlıların katına inenler çıkanlar, ellerindeki gazeteleri değiştirerek okuyanlar, grup grup konuşmalara dalıp, olayların gidişatı hakkında yorumlarda bulunanlar ortalığı almıştı. Bazı öğrenciler de tamamen ilgisiz, arkadaşlarının bu heyecanı ile alay edercesine ortalıkta dolaşıyorlar, iki dirhem bir çekirdek hanımlar, beyler, "Hey ya Rabbi... Bu çocukların aklı mı yok" diye birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı. Dersler, kimsenin umurunda değildi. Derslere girenler, sadece, acaba hocalardan biri kalkıp da dünyanın gidişatı hakkında bir şeyler söyler mi diye merak edenlerdi. Profesörlerin ağzından da laf almak işti. Adamlar derse giriyorlar, soluk almadan, verecekleri ders neyse söylüyorlar, zil çalınca da çıkıp gidiyorlardı. Birkaçı, soru soranları nazikâne tersledi. Üniversitede daha Hitler iktidara geçtiği yıllarda Almanya'dan çıkıp İstanbul Üniversitesi'ne gelen yabancı hocalar vardı. Öğrenciler asıl bu hocaların etrafını alıyordu ama hocalar, renkten renge giriyor, politikacı olmadıklarını söylüyor, bir fırsatını bulup sıvışıyorlardı. Bütün bu olup bitenleri, konuşulanları, Recep bir kenara çekilip dinliyordu.

Yanında çoğu zaman Ali, Süleyman, Sait vardı; etraflarını dikkatle seyrediyorlar, işin gitgide ciddileştiğini, artık bundan sonra Hitler'i bağlasalar durmayacağını anlıyorlardı. Recep'in mücadele gücü azıcık olsun kırılmış değildi. Fakat Hitler'in Nazizmi şahlandıkça, memleketteki ırkçıların, Turancıların

şahlanacağını, onlarla mücadelenin çok zorlaşacağını pekâlâ biliyordu. Arkadaşlarına da bu kaygısını açmıştı. Hepsi bu düşüncenin verdiği temkinle tetikte duruyorlardı. Etraflarında kavga, tartışma arayan dostlarının (!) saldırılarını savuşturmaya gayret ediyorlardı. Sait'in kafasını ölçen grup, Recep'in ve arkadaşlarının etrafında dört dönüyordu. Bir olay çıkacağından emin olan Recep, iki ders arasında arkadaşlarına, hemen çıkıp gitmeyi, birkaç gün de fakülteye uğramamayı önerdi. Çarpışmak, dövüşmek; sırası gelince, yerinde olurdu. Şu sırada bütün olaylar aleyhlerine dönüyordu. Onlar bu kararı alıp yürüyecekleri sırada, biten dersin hocası hakkında koridorlarda dedikodu dönüyordu. Koridorun merdivenlere yakın bir yerinde Sait, Recep'i dürttü. Kendilerine doğru yürüyen toparlak, fıçı gibi delikanlıyı işaret etti. Delikanlının yanında üç kişi daha vardı. Güya Receplerin yanından geçiyorlarmış gibi yaptılar. Laf olsun diye selam verdiler. Sonra toparlak delikanlı birden döndü:

"Derste miydin Recep?" diye sordu. Sesi biraz alaylıydı. Recep, sakin cevap verdi:

"Hayır, derste değildim."

"Kaçırdın öyleyse... Hocayı fena sıkıştırdık."

"Ne gibi..."

"Münih meselesi..."

Gençlerin hepsi, biraz önce ne dersi olduğunu, profesörünün de kim olduğunu biliyorlardı. Recep sertçe,

"Ayıp etmişsiniz" dedi. Ötekiler yaklaştılar:

"Neden ayıp oluyormuş?"

"Hocanın kolu kanadı kırık. İstediği gibi konuşamaz da ondan..."

"Kısaca, Almanya'dan kovulmuş Yahudi, kanı bozuk Yahudi desene şuna Recep!" Recep alaylı güldü:

"Diyemem."

"Tabii diyemezsin."

"Pek tabii diyemem."

"Bakıyorum işin alayında gibi görünüyorsun. Yoksa Türkleri Yahudilerle bir mi tutacağız?"

Recep büsbütün alay ederek,

"Yoo... Ben Türk ırkını, Alman ırkından üstün tutuyorum. Bizim kanımız onlardan daha temiz" dedi. Toparlak delikanlı şaşırdı. Bir an ne diyeceğini bilemedi. Sonra öfkeyle,

"Hitler de bunu söyledi!" diye bağırdı. Bu sefer Recep kahkahayı bastı:

"Yanlışın var oğlum, Hitler, lütfen bizim de Almanlara yakın beyaz ırktan olduğumuzu söylüyor. Bende, senin gibi, Almanlara karşı aşağılık duygusu yok. İnsan, insandır. O kadar..." Toparlak delikanlı, arkadaşları, ne olduklarını bilemediler. Recep'in arkadaşları kahkahayı bastı. Ortalığı bir tartışmadır aldı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Neredeyse birbirlerine gireceklerdi. Bu sırada Halit, nereden çıktığı bilinmez, ortaya atıldı. Onun yanında Nesrin vardı. Eteğinden çekerek, Halit'i bırakmak istemiyordu. Fakat o,

"Durun be... Ne oluyorsunuz... Size ne bu işlerden?" diye araya girdi. Ona, toparlak genç,

"Şair, sen karışma bu işe!" diye bağırdı. Bir karışırsın karışmazsın lafları döndü ortalıkta. Sonra Halit, toparlak delikanlının arkasını okşadı. Recep'in koluna girip merdivenlerden indirmeye başladı. Recep şimdi öfkelenmeye başlamıştı. Arkadaşları yanında yürüyorlardı. Hele geniş merdivenin alt başında tilki gibi olup bitenleri dinleyen, seyredip de aşağı kaçtığı anlaşılan Nejat'a rastlayınca, Recep'in öfkesi büsbütün arttı. Ama çok sürmedi. Hemen kendisini toparlayıp,

"Vay vay!.. Barış güvercinleri etrafımızda dönüp dolaşıyormuş da haberimiz yokmuş..." dedi. Halit alındı:

"Kötü mü ettim Recep? Görmedin mi, karşı taraf bir rezalet çıksın istiyordu. Sırası mı bu günlerde?" Herkes, ne cevap verecek diye Recep'e bakıyordu. Nejat,

"Nasıl da kavganın üstüne geldim... Merdivenleri çıkıyordum..." gibi bir şeyler mırıldanacak oldu. Nesrin onun kolunu dürttü. Ali ters ters baktı. Bahçede, üniversitenin dış kapısına doğru yürüyorlardı. Recep, Halit'e cevap verdi:

"Rezaletin bu çeşidine can kurban ama, iyi ettin karıştın diyelim. Yalnız, o tartışma sırasında rezalet çıkacağını nasıl düşünebildin, onu merak ediyorum. Meselenin heyecanına biz

kendimizi kaptırmıştık..." Halit, önce sesini çıkarmadı. Biraz yürüdükten sonra,

"Ben, tartışmanın sonuna yetiştim. İş kavgaya dönüyordu. Heyecanlanmaya vakit kalmadı..." diye mırıldandı. Sustular. Topluca Beyazıt Meydanı'na çıktılar. Ortalığı parlak bir öğle güneşi ısıtıyordu. Meydanın üniversite kapısına yakın tarafındaki havuzun etrafına güvercinler sıralanmıştı. Gençlerin geldiğini görünce hepsi havalandılar. Gençler orada, havuzun başında biraz durdular. Bir şeyler konuştular. Sonra ikişer üçer başka başka yönlere yürüdüler.

Recep'le Ali, üniversite lokantasına girdiler. Az sonra Süleyman'la Sait göründü. Halit, Nesrin, Nejat tramvaya binmişlerdi. Recep dalgın dalgın yemek listesine bakıyordu. Ali sinirliydi. Süleyman'la Sait'in heyecanları henüz yatışmamıştı. Yemeklerini ısmarladılar. Ali,

"Ah..." diye söylendi. "Bir kapışmalıydık. Analarından emdikleri sütü burunlarından getirirdik." Süleyman, ciddi,

"Bizden kalabalıktılar" cevabını verdi. Sait güldü:

"Siz farkında değilsiniz, bizim bütün parya salonun sütunları arasında alesta bekliyordu. Bu gibi hallerde hiç heyecana kapılmadan etrafımı iyi kollarım. Çocukluğumuzda az mı mahalle kavgaları ettik." Recep,

"Sen şimdi bile heyecanlısın" diye gülümsedi.

"O anda değildim. Bizimkilerle işaretleştik de..."

"Peki öyle olsun. Ama herhalde girişmediğimiz iyi oldu. İşleri berbat ederdik. Halit, ne de olsa akıllılık etti." Ali dikkatli dikkatli dönüp Recep'e baktı:

"Bilerek mi yaptı dersin?" Bu sefer, Recep,

"İşte bunda şüpheliyim" dedi. "Kulağına bizim hakkımızda birtakım şeyler çalınmıştır. Yoksa, hiçbirimiz, onunla konuşmadık zannederim. Bu yüzden de bize darılmamış. Sadece kavga çıksın istemedi diyelim şimdilik. Sonra işi öğreneceğiz elbette." Yemekleri gelmişti. Tam başlıyorlardı ki, Semiha lokantanın kapısından içeriye girdi. Onları bir rastlantıyla görmüş gibi gözlüğünü düzeltti. Doğru, delikanlıların yanına geldi. Hepsi doğruldular. Semiha:

"Bana da yemek ısmarlar mısınız çocuklar?"

"O ne demek... Buyur" dediler hep bir ağızdan. Semiha, Ali ile Recep'in arasına, garsonun sürdüğü bir iskemleye otururken,

"Öğleden sonra seminer var. Eve kadar gitmeye üşendim. Ne iyi, hepinizi böyle bir arada bulmak..." diye söylendi. Ama gözlerinde okunan bir telaşla bir Ali'ye, bir de Recep'e bakıyordu. Ali, Semiha'nın halindeki kararsızlığı derhal anlamıştı. Nişanlısı, leb demeden, o, leblebi diyeceğini derhal çıkardı:

"Haydi kızım, senin dilinin altında bir şeyler var, hemen çıkarıver de biz de kurtulalım, sen de..." Recep:

"Biraz önce olup biteni duymuştur... öyle değil mi Semiha?"

"Orası doğru ya..." diye Semiha mırıldandı, sonra kararını verdi:

"Hocayı fena hırpalamışlar. Çok üzülmüş. Dekan zor teselli etmiş..." Süleyman,

"Haberimiz var" dedi.

"Bu yüzden hocaya asılanları az kaldı dövüyorduk. Halit araya girdi."

"Benim de bundan haberim var" dedi Semiha. "İş bu kadarla bitmiş değil. Fakültenin koridorları, derslikleri dalgalanıyor. Hepiniz kahraman oldunuz. Arkadaşların çoğu sizin tarafta. Profesör için dövüşeceğinizi öğrenmişler. Ötekiler, aleyhinizde atıp tutuyorlardı ama, kalabalığa yutturamadılar gibi. Dekan soruşturma açmış. Dekan kâtibi, kâtipler, hademeler, fırıl fırıl sizi aradılar. Hem de isimlerinizle. Hayret ettim. Ne çabuk bu iş bu kadar dal budak saldı. Seni Recep, dekan tanık olarak dinleyecekmiş. Senin fıçı, yarım saattir dekanın huzurunda hesap veriyor." Recep lafın burasında kahkahayı bastı:

"Allah Allah... Bu iş çok hoşuma gitti doğrusu. Hocamı çok severim. Ona hakaret edenleri bir bir dekana jurnal edeceğim. Jurnal ne demek, zaten enselenmişler." Ali:

"Dekan da ne zaman bu işi bu kadar çabuk haber alıp harekete geçti?" Süleyman:

"Hoca şikâyet etmiş işte ya..."

"Ya bizim atıştığımızdan..."

"Aramızda idareye, dekana yaranmak isteyen çok. Yüzlerce kişiyiz..." Sait sordu:

"Ne olacak şimdi?" Recep, sakin,

"Hele bir yemeğimizi bitirelim. Fakülteye gideriz" dedi.

Fakülteye geldiklerinde ortalık tenhaydı. Koridorlarda, dersliklerin önünde kimseler yoktu. Dekan sekreterliğinin kapısının hemen yanındaki kara ilan tahtasında, Recep'in ve sırayla arkadaşlarının adları hem de numaraları ile beyaz bir kâğıda yazılmış asılmıştı. Altındaki yazıda, dekanın onları saat on dörtte kabul edeceği yazılıydı. Recep saatine baktı:

"Bir saatimiz var" dedi. Koridorda bir aşağı bir yukarı dolaşarak beklemeye başladılar. Recep bu işe çok önem veriyordu. Fakültede taraftar kazanmak, insanların kanını mikroskopla tetkik ederek, kafalarını aletlerle ölçerek ırkçılık edenlere karşı arkadaşlarını uyanık tutmak için bundan güzel fırsat olmazdı. Ona göre dünya yüzündeki insan toplulukları, zaman zaman iktisadi neden ve sonuçlarla birbirlerine üstün gibi görünürlerdi. Bütün tarih boyunca, her insan topluluğunun, milletin yıldızının parladığı devirler olmuştu. Bu işlerin ırkla mırkla ilişiği yoktu. Bu fikir dalaveresi, Almanların birtakım enayilere kendilerini efendi kabul ettirmek için çevirdikleri manevradan ibaretti. Recep, bunun bal gibi farkındaydı. Herkese bunu anlatmak, özellikle dünya ile ilgisiz genç arkadaşlarını uyarmak için elinden geleni yapmaya karar vermişti. Böyle dalgın dalgın yürürken, Ali birden,

"Gidip Halit'i de evden çağırayım. Listede onun adı da var" dedi. Sait:

"O, evde değildir. Görmedin mi, Nesrin Hanım'la, Nejat Bey'le Maçka tramvayına bindi." Ali,

"Öyle ya... Salıver yakasını..." diye mırıldandı. Semiha, kütüphaneye girmiş, sakin sakin kitabını açmış okuyordu. Kapının önünden her gelip geçtikçe, kapının yuvarlak penceresinden Ali içeriye bir göz atıyordu. Dayanamadı:

"Şu bizim Semiha da amma soğukkanlı kızdır ha... Oturdu kitap okuyor."

"Heyecanı, telaşı yatıştı. Zaten bu iş de o kadar büyütülecek bir mesele değil... Semiha, aklı eren bir arkadaşımız. Ahvalimiz ona malum olunca hemen yatıştı" dedi Recep. Süleyman, Ali'yi koltukladı:

"Neme lazım, çok zeki bir nişanlın var Ali, seni basbayağı kıskanıyorum." Sait:

"Halit'in aklına turp sıkmalı... Nişanlısı güzel ama, sıfır numara züppe... Sen talihliymişsin be Ali." Recep alaylı,

"Dedikoduyu bırakalım..." diye güldü. Ali, memnun memnun koridorun bir başından öte başına kadar kasıla kasıla yürüdü. Sonra kendisini toparladı.

Merdivenlerde, koridorlarda yavaş yavaş inip çıkanlar, dolaşanlar çoğalmaya başlamıştı.

Kimi kütüphaneye, kimi derslere giriyor, kimi de ortalıkta grup grup dolaşıyor, konuşuyorlardı. Recep bir de baktı, etrafında büyük bir kalabalık meydana geliyordu. Kendisine dostluk gösterenler, soru soranlar, selam verenler gittikçe artıyordu. Sabahki olayın tekrarlanması tatsız olacaktı. Bir bahane bulup kirişi kırdı. Alt kata indi. Arkadaşları onu anlayışla karşıladılar. Yakasını bıraktılar.

Hademenin araladığı kapıdan Recep içeriye girdi. Dekan, geniş masasının üzerine eğilmiş önündeki deftere bir şeyler yazıyordu. Biraz sonra başını kaldırıp kapının hemen arkasında duran Recep'e baktı. Gözlüğünü çıkarırken, başı ile büyük deri bir koltuğu işaret etti:

"Buyurun oturun." Oturduktan sonra da Recep'e bir zaman baktı; sözüne devam etti:

"Adınız Recep değil mi?"

"Evet."

"Arkadaşlarınızı dinledim. Hocanıza derste hakarete kalkışanları, Disiplin Kurulu'na vermeye karar verdim. Siz, bu derste yokmuşsunuz. Koridorlarda hocanız için tartışmışsınız. Sizi, bu noktayı öğrendiğim için en sona bıraktım. Bütün arkadaşlarınızın söylediklerine göre, tartışmaya önce derste marifet gösterenler başlamış. Hocaya yapılan muamelenin bütün sınıf tanığı. Sizin bütün bunlara eklenecek bir sözünüz var mı?"

Recep kısaca,

"Hayır, yok efendim" dedi. Halbuki neler söylemeyi kurmuştu. Dekan saçsız başını kaşıdı:

"Güzel" diye mırıldandı. "İşin resmi yanı tamamlandı sayılır. Raporumu hazırlayabilirim." Recep doğruldu. Profesörün "peki gidiniz" demesini bekledi. Fakat hoca, birden değişen bir sesle, dikkatli dikkatli Recep'e bakarak devam etti:

"Fakülte, sınıflar çok kalabalık Recep, hiçbirinizin adını aklımda tutamıyorum. Hiçbirinizin gidişatını da, hani çalışmanızı, yeteneğinizi yakından takip edemiyorum. Bu yüzden sınavlar, bütün öğrencilerim için biraz da şans oluyor. Fakat, eskiyen, son sınıflara kadar gelen çalışkan, hali düzgün öğrencilerimin bazısını gözüm ısırıyor. Bazı nedenlerden iyi tanıyorum. Sen bunlardan birisin. Seni seminerdeki konuşmalardan, yaptığın ödevlerden, hatta sınıfta ders dinleyişinden tanıyorum. Adını da şimdi iyice öğrendim. Bir daha da kolay kolay unutmam." Durdu, bir zaman söyleyeceklerini tekrar toparlamak için düşündü. Masanın üstünde duran gri bir dosyayı önüne çekti: "Bu olay dolayısıyla idareden dosyanı istedim. Ümit ettiğim gibi çıktı. Bu sömestr, fakülteyi bitiriyorsun. Dört yıllık sınav notların çok tatmin edici." Recep, sözün burasında, "Hoca bir şeyler söylemek istiyor ama bir türlü baklayı ağzından çıkaramıyor" diye düşündü. Aklı fikri hep siyasi bir nasihate takılıyordu. Hoca, lafın burasına geldi ama daha sonra, "Evet, üstelik askerliğini de yapmışsın. Bu son sınavlarına da biraz daha gayretle sarılacağından eminim. Fakültemizin önümüzdeki yıl için birkaç asistana ihtiyacı olacak. Senatoya seni tavsiye edebilirim. Ne dersin? Üniversitede kalmak ister misin? Bu işlerin bilimiyle uğraşmak hoşuna gider mi?.. Günün birinde profesör olmayı hiç düşündün mü?.." Recep önce hayretler içinde kaldı. Sonra biraz heyecanlandı. Daha sonra mırıldanabildi:

"Hayır efendim, hiçbir zaman bu çeşit bir meslek seçmek aklıma gelmemişti." Dekan bir cigara yaktı. Haline bir rahatlık, bir sıcaklık, samimiyet gelmişti:

"Ben hocanım. Bana açıkça söyleyebilirsin. Fakülteyi bitirince, avukatlığı mı, yoksa hâkimlik mesleğini mi düşünüyorsun?"

"Doğrusunu isterseniz avukatlığı düşünüyordum. Fakat bu mesleğe yardımcı bir meslek olarak girmek istiyorum. Öyle

zannediyorum ki, politika beni çok çekiyor." Hocanın yüzünü tatlı bir tebessüm aldı.

"Tahmin etmiştim. Ama unutma, her meslekten de politikaya geçilebilir. Hele sosyal bilimlerde, hukukta sağlam bir bilgin olursa, öğrenci ağzı ile konuşayım, zehir gibi bir politikacı olursun. Haklı mıyım?"

"Haklısınız. Asistanlık işini, bilim adamı olmayı düşüneceğim. Başarabilir miyim bilmem."

"Ben de başlarken, yirmi beş yıl önce, çok düşündüm. Sorumluluk isteyen, çetin bir iştir bilimle uğraşmak. Yorucudur, enerji ister. Sevgi de ister; yetenek de ister. Yeteneğin olduğunu bir hoca olarak söyleyebilirim. Tecrübeli sayılırım bu konuda, 25 yıldır çok öğrenci yetiştirdim." Recep, tuhaf bir ruh hali içinde, ne düşüneceğini, ne diyeceğini bilemiyordu. Hafiften terlemeye başlamıştı. Hoca sordu:

"Yabancı dillerle aran nasıl?"

"Fransızcayı okur anlarım. Biraz da İngilizcem var ama pek az. Fransızcadan, elbet hukuk kitaplarından, merakımı gidermek için ara sıra çeviriler yapmayı denedim. Bu dili iyi bilen bir arkadaşım, zararsız çeviri yaptığımı söyledi."

"İşte buna memnun oldum. Daha da ilerletmeye çalış" diyen hoca, elindeki kalemle oynadı. "Asistanlık sınavlarını kazanabilirsin. Seni en çok hangi ders çekiyor?" Recep, bir an düşündü:

"Tarih boyunca toplumların sosyal gelişmesi ile ilgili bütün hukuk bilgileri beni çekiyor." Hoca, Recep'in bu cevabına gülümsedi:

"Hımm..." diye başını hafifçe salladı. "Bunu tahmin etmiştim. Senin ilgini çeken bu konudan bir doktora tezi konusu düşünülebilir. Benim nezaretim altında böyle bir doktora tezi hazırlamanı çok isterim. Ama en iyisi, bir burs temin edip, bir imkân bulup, seni Avrupa'nın herhangi bir üniversitesine böyle bir doktora hazırlaman için göndermeli. Bu özellikle dil bilgini kuvvetlendirmek için de iyi olur." Recep'in gözleri parlamıştı. Profesörün bu sözlerinde ne dereceye kadar ciddi olduğunu anlamak için dikkatli dikkatli yüzüne bakıyordu. Zeki hoca, onun bakışlarından, ne demek istediğini hemen anladı:

"Hakkındaki iyi niyetimden emin olabilirsin oğlum" diye yumuşak bir sesle mırıldandı. Recep utanır gibi oldu. Sonra kendisine sorulan babaca bir suale cevap vermek için toparlandı:

"Annemi babamı çok küçükken kaybettim efendim. İstanbul'da uzak sayılacak akrabalarım var. Çok iyi insanlardır. Çocukluğum kısmen onların yanında geçti. Babamdan kalma çok az bir gelirim var. Anadolu şehirlerinden birinde viran bir evin kirası. Bir zamanlar bu küçük gelirle lise tahsilimi yapabildim. Üniversitede okuyabilmek için yedek subay okuluna gidip, önce askerliğimi yaptım. Subay çıkınca aylıklarımdan biraz para biriktirebildim. Üniversiteye girdim. Şimdi bir gazetede musahhihlik yapıyorum. On beş lira oda kirası, otuz-otuz beş lira aylık yemek parası verdikten başka cebime de harçlık her ay kırk lira kadar bir param kalıyor. Bunun her ay on beş-yirmi lirasını alacağım kitaplara ayırıyorum. Her yıl bir ayakkabı, üç yılda bir de bir elbise yaptıracak kadar paramı ayarlarım. Eksik olmasın, memlekette bir baba dostum, her ay evimin kirasını bana yollar." Durdu, hocasının yüzüne baktı Recep, biraz da bu izahatı öfkeli gibi vermişti. "Var mı bir başka soracağın" der gibi bekledi. Dekan, bu izahatı istediğine biraz pişman olmuştu. Gözlerini masanın üzerindeki kâğıtlara bir zaman dikti. Biraz da Recep'in okumak, adam olmak için sarf ettiği bu gayret onu içlendirmişti. Lafı değiştirmek için,

"Seminer vazifelerinden gayri, hiçbir deneme, hani makale filan yazdın mı, denedin mi?" diye sordu. Bu soru Recep'i "ne yapmalı, asistan olacağız, galiba hakkımda geniş bilgi sahibi olmak istiyor hoca..." diye düşündürdü.

"Hayır" cevabını verdi. "Hiçbir denememem yok. Yalnız, çalıştığım gazetede birkaç makalem çıktı."

"Bana bu makaleleri getir. Görmek isterim. Ne yazdığın değil, nasıl yazdığın beni ilgilendiriyor. Demek istediğimi anlıyorsun değil mi?"

"Peki efendim, getiririm. Anlıyorum tabii."

"Güzel... Seni muhakkak Avrupa'ya göndereceğim."

"Teşekkür ederim" dedi Recep, ama aklı bir meseleye takıldı. "İyi ama efendim, Avrupa karışıyor şu sırada... Neredeyse

harp çıkacak" diye de mırıldanmaktan kendini alamadı. Dekan gülümsedi:

"Şunu iyice zihnine yerleştir oğlum, bilim, toptan sabır işidir. Harp olur, olmaz. Olsa da ne kadar sürer. Bilim adamları sadece olup bitenleri dikkatle izlerler. Kararlarını daima sonraya, zamana bırakırlar. Çabuk heyecanlanmak bilimde insanı yanlış kararlara götürür. Bilim yapanların olayları etkilemek de akıllarından geçmemelidir. Bilirsin, bütün toplumlarda olayları, iktisadi, sosyal sebepler doğurur... Hatta daha ileri gideceğim: Toplumlara hükmeden politikacılar bile sosyal, iktisadi sebeplerin, farkında olmayarak oyuncaklarıdır. Dünya yüzünde iyi yürekli, zeki insan olmak bile, toplumlara yön vermek için yeterli değildir ve diyeceğim ki, bir politikacı istediği kadar inanmış adam olsun, içinde yaşadığı toplum, onun inançlarına uygun olgunluk ve hazırlıkta değilse, hiçbir şey yapamaz." Recep gözlerini dört açmış, hocanın neler söylediğini anlamaya çalışıyordu. Yalnız, son cümlesine karşı bir şeyler söylemek istedi.

"Fakat efendim, inanmış adam, toplum hazır, olgun değilse, hiç olmazsa namuslu bir mücadele ile inandığını topluma öğretmek zorunda değil midir?" Profesör onun yüzüne baktı:

"Bak bu noktada sana hak vermemek elimden gelmiyor. Fakat böyle bir mücadeleye girişmeni şimdilik senin için erken buluyorum. Daha öğrencisin bu bir. İkincisi, gençlik heyecanı ile bir iş yapar, bütün geleceğini berbat edebilirsin. Sana bir hocan olarak, ağabey gibi bir nasihat etmek isterim. Hayata atılacağın gün, her bakımdan hazır olmalısın. Bütün silahların elinde olmalı. Hani ilmin, irfanın tamam olmalı demek istiyorum. Şimdi bütün arkadaşlarını etrafında toplayabilecek kabiliyetin olduğunu biliyorum. Onlardan üstünsün. Sende belki de bir lider olma kabiliyeti var. Fakültede kurduğunuz birlikten haberdarım. Niçin, kime karşı savaşmak istediğinizi de biliyorum. Gençlik!.. Hey gidi gençlik!.. Bundan yirmi-yirmi beş yıl önce olsaydı, muhakkak size katılırdım. O zaman beni fikirlerine inandırabilirdin. Şimdi de belki inanırım. Fakat zihnimi kurcalayan öyle meseleler var ki, yani benim yaşımdakilerin zihnini, bilgi sınırlarımız daha geniş olduğu için bizi tatmin etmeyen,

sizin gibi heyecanlandırmayan öyle meseleler var ki, bugün size katılmamıza imkân bırakmıyor. Ben istiyorum ki, beni de inandırabilecek, arkandan sürükleyebilecek bir olgunluğa gel. Dört başı mamur bir politikacı olabilmek için kendini önce hazırla. Bunun için de üniversitenin sana vermeye hazır olduğu imkânı kaçırma, kendine yazık etme. İşte sana tekrar tekrar ağabeyce, dostça, istersen bir hoca olarak nasihatim. Şimdilik temkinli, tedbirli olman gerek. Gençliğinin verdiği heyecanla yapacağın işler, her zaman bir öğrencinin yapacağı işlerin sınırını aşmasın ki, biz de affetmek fırsatını bulalım. Bak, ne ben, ne de sayın rektörümüz, dünyanın girdiği bu kritik günlerde, üniversitemizi zor duruma düşürecek politika gösterileri istemiyoruz. Bu yüzden kıymetli bir hocanıza yapılan bugünkü hakareti şiddetle cezalandırmaya karar verdik. Bugün için siz ve arkadaşlarınız, bu işlerden sıyrıldınız. Fakat yarın başka bir sebepten onların durumuna düşmenizi istemiyorum. Anlıyorsun değil mi Recep?"

Recep, yüzüne dağılan geniş bir tebessümle,

"Çok iyi anlıyorum efendim" cevabını verdi. Dekan ayağa kalktı, geniş odada bir aşağı, bir yukarı yürüdü. Recep, gitme zamanının geldiğini anlamıştı. Doğruldu.

Hoca,

"Peki gidebilirsin. Bir hayli konuştuk" dedi.

Recep selam verdi. Kapıya doğru yürüdü. Arkasından profesör seslendi:

"Unutma, makalelerini getir bana... Asistanlık işini ciddiye al. Samimiyetimden şüphe etmezsen tabii..."

Recep döndü:

"Peki unutmam. Düşüneceğim. İzninizle efendim" dedi, odadan çıktı. Aklı, fikri karışmıştı. Koridora doğru dalgın dalgın yürüdü. Dekanın söylediklerini neye yoracağı açıktı. Teklifine gelince... Arkadaşları birden etrafını aldı:

"Ne oldu yahu?..."

"Dekanın yanında bu kadar zaman işin neydi?"

"Seni, dekan boğdu, kuyuya attı sandık."

Recep güldü:

"Hemen hemen kuyuya düştük gibi bir şey."

Sait sordu:

"Durum kötü mü?"

"Çoook!" diye Recep alaylı cevap verdi.

Ali:

"Allah Allah... Dalga geçme..."

"Bizim için değil canım... Onlar için kötü..."

Semiha, bilgiç bilgiç:

"Orası belliydi zaten..."

Süleyman:

"E... İşin sonu ne oluyor?"

"Ne olacak, topunu dekan, Disiplin Kurulu'na veriyor."

Geniş omuzlu, uzun boylu, kıvır kıvır, siyah saçlı bir delikanlı,

"Oh olsun keratalara" dedi. "Hocaya çatarlar mı?.."

Büyük bir kalabalık halinde fakültenin merdivenlerini indiler.

Dört

Mediha uykulu, biraz da şaşkın gözlerle, sedire ayaklarını uzatıp oturan Recep'e bakıyordu. Recep gülümsedi. Dizi dibindeki kızın saçlarını okşadı:

"Beni beklemiyordun değil mi?" diye sordu. Mediha, yüzü pembeleşerek:

"Neden beklemeyecekmişim. Bekliyordum. Her pazar gelmiyor musun?"

"Gelmeye geliyorum. Ama geçen sefer ayrılırken sınavlar var, belki gelemem demiştim."

"Gene de bekliyordum."

"Bu kadar erken değil herhalde. Seni bak yataktan kaldırdım. Üstelik bugün pazar, işe gitmeyeceksin. Yatağında sabah keyfi yapmak isterdin."

"Olsun olsun, sen geldin ya..."

"Beni her zaman istiyor, bekliyorsun demek." Mediha'nın yüzü bir kere daha pembeleşti:

"İstiyor, bekliyorum..." diye mırıldandı. Recep'in gözleri tavana dikildi. Sonra karar vererek genç kıza döndü:

"Senin için geldim. Bir de şu kitapları saklamanı istemeye geldim. Bu kitapları kaybedersem bir daha bulmama imkân yok. Benim odamda bulurlarsa tatsız olacak. En emin yer burası, senin evin. İyice saklarsın değil mi?" Mediha, hiçbir şey anlamamıştı. Sedirin üstünde duran gazeteye sarılmış kitap paketine dikkatli dikkatli bakıyordu. Recep:

"Şaştın değil mi? Bunlar Fransızca birtakım bilim kitapları. Bizim memlekette okunması yasak. Bende görürlerse işin içinden çıkamam. Dur dur... Bu kadar şaşırma canım, bak sana anlatayım." Mediha yerinden fırladı. Recep'in sözünü kesti:

"Anlatırsın Recep. Ama önce ben şunları iyice bir saklayıp geleyim. Anlatırsın sonra."

"Nereye saklayacaksın?"

"Şeytanın bile aklına gelmeyecek bir yere. Yok yok korkma, fare mare bulamaz." Paketi kaptı, odadan çıktı. Recep onun ardından baktı baktı. Düşünceliydi, canı sıkkındı. Kendisini yokladı, içinde her türlü his vardı ama korkuya benzer bir şeycik yoktu.

Mediha döndüğü zaman Recep onun halinde bir değişiklik sezdi. Dudaklarını hafifçe boyamıştı. Üstüne temiz bir basma giymişti. Elbise kısa kolluydu, rengi Mediha'nın az esmer yüzünü açıyordu.

"Babam, kahveye çıktı. Annem de bize çay yapıyor" dedi. Recep, nişanlısını seyrediyordu. Kızın, tütün işinden sararan, bozulan parmaklarını avuçlarının içinde saklamaya çalıştığını fark etti. Ellerini uzatıp onun ellerini kendi avuçlarının içine aldı:

"Bak" dedi, "sana bu kitap işini anlatayım." Mediha:

"İstemem. Bu iş bitti. Kitaplar saklandı. Annemin, babamın bile haberi olmayacak. Hem senin işlerine karışmam."

"Olsun Mediha, sen her şeyi, her ihtimale karşı benden duy. Üniversitede birtakım şaşkın çocuklarla tartıştık. İş kavgaya kadar varıyordu. Halit araya girdi. Halit'in nasıl bizimle beraber kavgaya girişmeyip araya girdiğine hâlâ şaşıyorum ya. Demek bizim kadar o anda heyecanlanamadı. Halit'i tanır mısın sen?"

"Birkaç kere lafını ettindi. Bir kere de ayaküstü konuştuk galiba... Hani seninle tiyatroya gittiğimiz pazar rastlamıştık."

"Evet... Öyle olacak... Ne diyordum, kavganın sebebi, bu şaşkınların bir hocamıza derste ileri geri laf atması oldu. Dekan, soruşturma açtı. Bizi sorguya çekti falan filan. Ama heriflerin bizimle uğraşmalarının sebepleri başka. Anlatırım bunları da sırası gelince. Dekan, bunları cezalandırınca, bizi gidip polise akıllarınca ihbar etmişler. Bizden intikam alacaklar güya... Yok miting yapacakmışız. Gizli dernek kurmuşuz. Yok arkadaşlar arasında fakültede ikilik yaratıyormuşuz... Bunu dün öğrendik. Sağ olsunlar, onlardan yana görünüp bizden olan dost çok. Kim bilir, belki onların da bizim aramızda adamları var. Her ne hal ise... Biz şimdi kendimize bakalım. Söyle bakalım Mediha, bugün nereye gidelim seninle... Tiyatro, sinema, Adalar, Modalar... Hava da güzel."

Mediha bir zaman cevap vermedi. Sonra mırıldandı:

"Bak şimdi içime bir korku girdi Recep. Başına bir iş gelmesin?"

"Sahi benim için korkuyor musun?"

"Hem de nasıl? Eğer seni hapse korlarsa, başına bir iş gelirse, kendimi öldürürüm." Recep, sevdiği kızın önce gözlerinin içine baktı. Sonra kollarının arasına aldı, öptü:

"O kadar uzun boylu merak edecek bir şey yok canım. Büyütme. Hem bu çeşit işler dönecek olursa, bütün bunlara katlanmaya, bana destek olmaya söz ver bakalım. Seni yanımda hissetmezsem, ben de kendime inancımı kaybederim. Şunu aklından çıkarma: Ne yapıyor, ne ediyor, ne düşünüyorsam, bil ki, senin için, senin ve memleketimin sevgisi için yapıyorum. Sensiz memleketimi, memleketimsiz seni düşünemiyorum. O zaman böyle ölüm lafını bir daha ağzına almayacaksın." Baktı Recep, bu sözleri söylerken Mediha'nın gözlerinden yaşlar akıyor. Eliyle onun gözyaşlarını sildi:

"Boş ver bu laflara" dedi. "Ortada hiçbir şey yok, iki aya kadar imtihanlar başlıyor. Fakülteyi bitireceğim. Sonra ne olacak biliyor musun? Hemen evleneceğiz. Dekan bana numara yapmadıysa, sözünde durursa, bir sınava daha girip, anlı şanlı profesör adayı olacağım. Senin anlayacağın, üniversitede asistanlıktan işe başlıyorum. Evlenmemiz ve işe başlamam için hiçbir engel yok önümüzde. Nasıl hoşuna gitti mi?" Mediha, bir cevap veremiyordu. Edilen bu kadar uzun lafları bu lafların manasını anlamaya çalışıyordu. Sonra fazla anlamaya çalışmaktan vazgeçti:

"Sen nasıl istersen Recep" dedi.

"Yakında evleneceğimize sevinmedin mi?"

"Sevinmez olur muyum? Çocukluğumdan beri bugünü bekliyorum."

"Peki bu kadar niye düşüncelisin?"

"Hiç... Biraz aklımı karıştırdın da."

"Karışmasın. Unut bu konuştuklarımızı şimdilik."

"Olur. Unuttum." Recep sözü değiştirdi:

"E... Fabrikada sana asılan işçi arkadaşların yok mu?"

"Hep de bunu sorarsın."

"Yok mu?"

"Olmaz olur mu?" Kaç kişi evlenelim diye peşimde."

"Ne cevap veriyorsun?"

"Şimdi cevap vermeye lüzum kalmadı. Parmağımdaki yüzüğü gösteriyorum o kadar."

"Rahat bırakıyorlar mı bari?"

"Pek inanmıyorlar ama, fazla da sarkıntılık edemiyorlar. Aslına bakarsan hepsi iyi çocuklardır. Babamın akranı memurlar da var. Birkaçı babamın tavla arkadaşı. Onlar da beni koruyor, bana göz kulak oluyorlar. Ah Recep, sen çok okumuş adamsın. Bazen benim gibi bir işçi, cahil kızı ne yapacaksın diye merak ediyorum."

"E... İstersen senden vazgeçerim." Mediha, alaylı alaylı gülen Recep'in yüzüne tokat atar gibi elini salladı:

"Hele öyle bir halt etmeye kalkış..."

Bu sırada odanın kapısı açıldı. Mediha'nın annesi çayları, kahvaltıyı getirmişti.

Recep,

"Bu kazandibinden birer daha yiyelim, ister misin?" teklifinde bulundu. Mediha elindeki kaşığı tabağın kenarına bıraktı:

"Recep, o kadar çok yemek yedim ki, artık ikinci bir tabak kazandibine yer yok..." dedi. Recep onu dinlemedi:

"Yeriz canım..." diye garsona seslendi.

Divanyolu'ndaki muhallebicilerden birinde oturuyorlardı. Caddede öğle vaktinin tenhalığı vardı. Geçen tramvayların gıcırtısı ortalıktaki sessizliği bozuyordu. Karşılarındaki masada şişman bir adam, acele acele çorba içiyordu. Tezgâhtaki muhallebici, bir gazeteyi karıştırıyor, garson kapıdan, dışarısını seyrediyordu. Recep'in seslenmesi üzerine, kazandipleri getirmek için canlandı. Tezgâhtaki adam, vitrinli buzdolabının kapağını açıp kazandiplerine uzandı.

Recep, hep bir şeyleri bahane edip konuşmak istiyordu. Fakat her seferinde sözü yarım kalıyordu. Mediha, bugün asık suratlı, biraz sıkıtılı görünüyordu. Onun neşesinin sabahleyin na-

sıl ve neden kaçtığını Recep bilmiyordu, ama fazla üstüne varmak istemiyordu. Mediha, kitapların saklanmasından beri endişeliydi. Kitapları çoktan unutmuş gibiydi. Recep için heyecanlanıyordu. Onu yatıştırmak gayretiyle ne söylemesi gerektiyse hepsini Recep söylemiş, saymış dökmüştü. Hani yavaş yavaş genç kızın endişesi delikanlıya da geçmeye başlamıştı. Kendi kendine bir hukukçu olarak durumu değerlendirmiş, ölçmüş biçmişti. Olacak, olması muhtemel herhangi bir olayın kendisi için çok büyük bir etkisi olamayacağında karar kılmıştı. Gelgelelim, Mediha'ya bunu bir türlü anlatamıyordu. Onun bu endişesi biraz da Recep'in gururunu okşamıyor değildi. Kendisini gönülden düşünen bir insan vardı yanında, yanı başında. Üstelik bu insan, sevgilisi, nişanlısıydı. Bu işlere Mediha'yı karıştırmamalıydım diye düşünüyordu. Fakat onun da bilmesi gerekiyordu. Velhasıl bu pazarın tadını tuzunu kaçırdım, gibi bir düşünce Recep'in iyice canını sıkmaya başlamıştı.

Muhallebiciden çıktılar. Sultanahmet Meydanı'na doğru yürümeye başladılar. Recep sordu:

"E... Sinemaya mı gidelim, yoksa Beyoğlu'na mı çıkalım? Tiyatrodaki piyes güzelmiş. Hem bizim Selim de önemlice bir rol almış bu sefer." Mediha, onun koluna girdi:

"Hiç sinemaya, tiyatroya gidesim yok Recep."

"Ama sen de işi çok büyüttün."

"Yok yok... Baksana hava ne kadar güzel. Bahar geliyor artık."

"Yıllardan beri ne zaman bahar gelmeye kalksa benim için sınavlar da beraber gelir. Ama bu sefer son artık."

"Sahiden, sen istersen git eve çalış. Ben de eve dönerim."

"Olamaz. Ben, sınavlara her zaman hazır olmasını öğrendim artık. Yarın sınava girecek olsam, pazarımı çalışarak geçiremem. Hele sen yanımda, akşama kadar benimle beraber olacak olduktan sonra... Eve gitmeyi aklından çıkar."

"Anladığıma göre, ben senin birçok işlerini bozacağım."

"Hiç de öyle değil. Sen, büsbütün yanımda, benim olduğun zaman, daha iyi çalışır, daha iyi düşünür, iş görürüm. Seni rüyalarımda görmektense, yanı başımda, ellerini ellerimin içinde hissetmek bana bir rahatlık veriyor."

"Sana inanırım Recep." Mediha çoktandır, üzerinden acemi toy bir kızcağız halini atmıştı. "Bak ne diyeceğim" diye devam etti. "Hava sahiden güzel. Sinemaya gidip karanlıkta oturmaktansa, mademki benimle bir arada akşama kadar kalmak istiyorsun, seninle Gülhane Parkı'na gidelim. Canıma minnet..."

Recep gülümsedi. Şöyle dönüp Mediha'nın yüzüne baktı:

"Gidelim" cevabını verdi.

Park pek kalabalık değildi. Üst taraftan, sarayın duvarları dibinden yürüdüler. Sarayburnu'nu, boydan boya Boğaz'ı gören bir sıraya oturdular. İleride bir ihtiyar gazete okuyor, iki asker parmaklıklara dayanmış, denizi seyrediyordu. Solda bir yaşlı hanımın göz kulak olduğu iki çocuk, top oynuyordu. Recep bir cıgara yaktı:

"Hava güzel ama biraz serince, üşümeyesin Mediha?"

"Paltom kalın." Sustular. Uzaktan karıncalar gibi telaşlı koşuşan iki Boğaz vaupurunu seyrettiler. Bir Kadıköy vapuru parkın hemen önünden geçti. Galata'nın, Cihangir'in Boğaz'a bakan kat kat binalarının yüzleri kirliydi. Mediha, nihayet Recep'in canını sıkmaya başladığını iyice anlamaya başladı. Uzun uzun Adalar'a doğru baktıktan sonra,

"Biliyor musun Recep" dedi, "ben, bu Adalar'a doğru dürüst hiç gitmedim, desem olacak. Çok merak ediyorum." Recep'in yüzü aydınlandı.

"Ne zaman istersen seni götüreyim. İstersen şimdi kalk gidelim."

"Yok bugün istemem. Hem havalar biraz daha düzelsin."

"Haklısın, mayısa ne kaldı şurada. Derler ki, Adalar sonbaharda güzel olur. Bu lafa kulak asma. Adalar'ın baharına, ilkbaharına bayılırım. Çalışmaktan çok yorulduğum zamanlar alır başımı o Adalar'a giderim. Ama pazar günleri gitmemeli Adalar'a. Bakma bu pazar pek kalabalık olmaz da ondan gidelim dedim: Pazardan başka bir gün gideriz."

"Gidelim. Zaten beni yakında fabrikada yazı işlerine bakan bir yere koyacaklar. Rifat Efendi Amcam babama söylemiş, makineyle çabuk yazmasını öğrenirsem, iyi maaş alırmışım. Böyle ortaokulu bitirmiş kız, büroda çalışmalıymış." Recep biraz eğilmiş, onun yüzüne bakıyordu:

"Çok iyi olur. Zaten makine ile yazmak çok kolaydır. Hemen öğrenirsin. Hele benim şu sınavlar bitsin. Sana çabucak makine ile yazı yazmasını öğretirim."

"Sınavların bitince ne olacak Recep?"

"Sana makine ile yazı yazmasını öğreteceğim dedim ya."

"Ben onu demiyorum. Ne yapacağız?" Recep, genç kızın elini elinin içine aldı:

"Evleneceğiz."

"Evimiz?"

"Fatih'te, Beyazıt'ta, üniversiteye yakın kiralık bir ev buluruz."

"Üniversitede kalmayı iyice kurdun demek."

"Hiç aklımda yoktu. Dekan aklıma koydu. Şimdi kendi kendime asistan oldum bile. Doktora tezimin konusunu da seçtim."

"Sana verdikleri sözde dururlar mı dersin?"

"Durmasalar da ziyanı yok. Niyet ettim. Asistanlık için açılacak ilk sınava gireceğim. Ama alınacak asistan benim istediğim kürsünün asistanlığı olursa."

"Kürsüden maksadın, ders olacak değil mi?"

"Evet canım. Ama hukuk dersi."

"Bu ne dersidir diye sormayacağım. Anlatsan da belki anlayamam. Yalnız, çok zor mu sınavı?"

"Bu ders değil de, asıl beni dil korkutuyor. Asistanlık için adamı önce yabancı dil sınavına sokarlar. Benim Fransızcam, kendi kendime öğrendiğim bir dildir. Okuyup anlıyorum. Gelgelelim, sınavdan kuşkuluyum. Olmazsa bütün yaz Fransızcaya çalışmak lazım."

"Korktuğun şeye bak. Sen, sınavdan korkacak adam değilsin." Recep güldü:

"Bana cesaret veriyorsun Mediha. Haklısın, ben hiçbir şeyden korkmam. Hani şu sabahtan beri üzüldüğün işlerden bile..."

Mediha boynunu büktü:

"Ben cahil bir kızım Recep, anlayamıyorum senin işlerini. Nelerden korkup nelerden korkmamam lazım geldiğini bilemiyorum."

"Ben sana bunları söyleyeyim: Evlenmeye evleneceğiz. Bundan hiç korkma. Üniversitede asistan olacağım, aklıma koydum. Bundan da korkma. Hani az çok geçinecek bir paramız olacak. Askerliğimi yaptım. Bu işlere başlamak için vakit kaybetmeyeceğim, tamam mı? Şimdi korkulacak şeylere geleyim: Korkulacak bir tek şey var Mediha, ortalıkta bir harp dedikodusu var. Bütün dünyayı bir harp kokusu boyamaya başladı. Biz girer miyiz, girmez miyiz bu bilinmez. Eğer Hitler harp ilan ederse, ortalık bir zaman için karışacak; geleceğimiz için yaptığımız planlar suya düşecek demeyeceğim ama, gecikecek. Almanlara hiçbir kinim yok. Fakat Hitler'e karşı büyük bir hınç duyuyorum içimde. Almanları büyük bir çıkmaza sürükleyeceğine inanıyorum. Bu adam, herhangi başka bir milletten, hatta bizden de çıkmış olsaydı, kafası ezilecek bir adamdı. Göreceksin, bütün dünya onun aleyhine ayaklanacak. Hem ayaklandığı da meydanda. Hani sabah sana kitapiarımı getirdim, sakladın ya... Kimden sakladım bu kitapları biliyor musun? Hitler'den. Herif bilim âşığı Almanya'nın bütün kitaplarını yakıyor. Bilim adamlarını kovuyor yurdundan. Sanat adamları bir bir Almanya'yı terk ediyor. Çok geçmeden Almanya, beyinsiz, düşünceden yoksun makineye dönecek. Hocalarımızın birçoğu şimdi, Almanya'dan Hitler'den kaçan iyi yürekli adamlar. Bizim hocalarla el ele çalışıyorlar. Kitaplarımı, bu adamları tahkir eden içimizdeki Hitler budalası akılsızlardan kaçırdım, sakladım. Bu iyi yürekli hocalarımızı tahkir edenler, onları savunduk diye bizi polise jurnal etmişler. Tabii başka biçim kulp takarak. Aslında yaptığımız, hocaya hakaret edenleri ayıplamaktı. Sen bil, bilmeye de hakkın var, aramızda bir birlik kurduk. Hitler kafasındaki budalalarla mücadele edeceğiz. Memlekette faşizm istemiyoruz. Faşistler şimdilik, ırkçılık, Turancılık perdesi arkasında saklanıyorlar. İşte böyle Mediha... Harp çıkmadıkça, bize bir şey yapamazlar. Harp çıksa da Hitler harbi kazanamadıkça dünyanın dirliği düzeni bozulmaz. Ben de bütün tarih boyunca Almanya'nın bir tek harp kazandığını görmedim. Muharebeleri hep kazanır ama harbi her zaman kaybeder. Onlara her zaman harbi kaybettiren sebep nedir bilir misin? Kendilerini insanlardan daha üstün insan görmeleri. Anla-

yamadığım bir nokta var; buna milletçe inanmış görünüyorlar. İnanmak istemeyenleri de memleketlerinden atıyorlar. Dünyada artık imparatorluk kurma çağı geçti. İngilizlerin bile kendilerini üstün görme budalalıkları yüzlerine vuruluyor. Hani bundan da utanmaya başladılar." Mediha, şaşkın, bir taraftan da bütün dikkatini toplamış, Recep'in söylediklerini anlamaya çalışıyordu. Korka korka konuştu:

"Dediklerinin bazısını anladım, bazısını anlayamadım Recep. Bir harp olur da biz de girersek, seni de tekrar askere alırlar değil mi?"

"Elbette alırlar."

"Hani sen, insan öldürmenin budalalık, hayvanlık, vahşilik olduğunu söylerdin?"

"Almanya'ya karşı harp edersek, kendimiz için, bir de Alman milletine bir hizmet için, Hitler zihniyetinden kurtulmasına küçük bir hizmetim olsun diye harbe gireceğim."

"Ölürsen?.."

"Çok büyük laflar ettik. Bir büyük laf daha edip bu bahsi kapayalım: Ölebilirim sevgilim!"

Genç adam o kadar azimli, o kadar sert konuşmuştu ki, Mediha'nın bu sefer ne korku, ne de üzüntü aklına geldi. Sadece boş gözlerle Recep'in yüzüne baktı. Sonra ona biraz daha sokuldu. Biraz sonra hiçbir söz etmemiş gibi, Recep sakinleşti. Biraz da içini dökmüş, ferahlamıştı. İleriden geçen bir fıstıkçıya seslendi.

"Fıstık yeriz değil mi, Mediha?" diye sordu.

Beş

Saat sekize doğru Recep, Mediha'yı evine bırakmış, doğru gazeteye gitmişti. Yolda birkaç sandviç almış, gazetede çayla yemiş, gece yarısına kadar tashih işleriyle uğraşmıştı. Bu gece işinin on ikide bitmesi gerekiyordu. Fakat bire kadar çalıştı. Sonra gazeteden çıkıp Çarşıkapı'ya kadar yavaş yavaş yürüdü. Gedikpaşa'ya saptı. Yokuşu inerken yan sokaklardan birisinden bir gölge fırlayıp yanına geldi. Recep, gölge karşısına dikilince tanıdı:

"Ne o, hayırdır? Senin bu saatlerde buralarda işin ne Süleyman?" Süleyman heyecanlıydı.

"İşler kötü Recep... İki saat önce bizim on beş kadar arkadaşı toparlayıp Emniyet'e götürdüler. İçlerinde Ali, Halit de var. Beni götürmek nasılsa akıllarına gelmedi. Jurnalciler benden şüphelenmemiş olacaklar. Senin evi gözetledim, üç memur orada seni bekliyor. Neden gazeteye gelmek istemediler bilmem. Sana haber vermek için burada bekledim. İstersen tüy." Recep'in dudaklarına soluk lambaların ışığında soğuk bir gülümseme takıldı:

"Kaçacak bir sebep yok Süleyman. Arkadaşların yanına gitmek gerekiyor. Bizi suçlayacakları hiçbir olay yok ortada. Sen hiç merak etme, sabaha kalmaz bizi bırakırlar."

"Çok kesin konuşuyorsun. Hakkımızda ne yalanlar uydurdular kim bilir?"

"Canım polis yalana değil, kanıta bakar. Ben sana söyleyeyim: Önce bizi sıkıştıracaklar, ne yapıyoruz, ne ediyoruz diye... Sonra bir gözdağı verme faslı başlayacak. Bu nasihat olabilir, kavga olabilir, birkaç gün kapatılma olabilir, belki de daha başka şeyler olabilir. Ama korkulacak hiçbir şey yok. Haydi sen evine git. Bizi bekle. Ben de beni bekleyen memur beyleri bekletmeyeyim." Süleyman şaşırmıştı. Recep de amma soğukkanlı adamdı ha... Bir zaman arkadaşının yüzüne baktı Süleyman, sonra,

"Peki... Sen bilirsin... Meraktan çatlayacağım siz gelinceye kadar" dedi. Recep, onun arkasına vurdu.

"Eyvallah... Ağzını sıkı tut. Dostlar öğrenirlerse bu işi, başka yerlerden öğrensinler. Senden öğrenmesinler." Yürüdü.

Nişan'ı merdivenlere oturmuş, eli ayağı tir tir titrer buldu. Kendi odasında ışık vardı. Ağır ağır merdivenleri çıkarken,

"Ne o Nişan Efendi, yatmadın mı daha?" diye sordu. Onun cevabını beklemeden geçti. Kapısını açtı. Üç adam, masanın üzerine Recep'in bütün ders notlarını, kitaplarını yığmışlar, karıştırıp duruyorlardı. Başındaki şapkayı çıkarmamış iri yapılı, dudaklarında bir cıgara, kara bıyıklı bir adam, oturduğu yerden başını kaldırdı. Ayakta duran ikisi biraz geri çekildiler. Oturan:

"Merhaba delikanlı, bu saatte seni rahatsız ettik. Sen gelinceye kadar şöyle bir kitaplarına göz atalım dedik. Amma zor derslerin varmış ha!.. Allah kolaylık vere..." Recep, sakin, güldü:

"Eh bu yıl son, fakülte bitiyor. Bari kitaplarda işe yarar bir şeyler bulabildiniz mi?" Memur, önce Recep'in bu kadar sakin oluşuna şaştı. Sonra biraz kızar gibi oldu. Alaylı,

"Bakıyorum, benden korkmuşa benzemiyorsun aslan oğlum. Kim olduğumuzu anlamışsındır..." diye güldü. Recep de güldü:

"Kanundan, adaletten korkulur mu? Üstelik kaç yıldır kanun okuyoruz." Memur başını kaşıdı:

"Hoşuma gittin be delikanlı. Adın Recep'ti değil mi? İnşallah cesur olduğun, bilgili olduğun kadar da mert bir çocuksundur. Bizi uğraştırmazsın. Olanı biteni anlatırsın..."

"Emrinizdeyim efendim. Bir soracağınız mı var?"

"Soracaklarımız var ya, biz sormayacağız. Bizim şubeye kadar bir zahmet edeceksin. Şube müdürümüz seninle konuşmak istiyor. Biraz sonra kalkar gideriz." Recep hayret etmiş göründü:

"Bu saatte mi? Yarın konuşsak olmaz mı?"

"Ne yapalım emir böyle."

"Çok da yorgundum."

"Belli. Akşamdan bu saate kadar gazetede çalıştın. Haklısın ama katlanmak gerek. Ha, senin şu çekmeceyi kırmadım. Nazik adamımdır. Seni bekledim. Bir göz atabilir miyim?"

"Elbette... İşte anahtarı..." Çekmece açıldı. İçinden bir eski, büyük şimendifer marka cep saati, kırk iki buçuk lira para, Recep'in annesiyle babasının yan yana çekilmiş bir fotoğrafı çıktı. Fotoğrafta beş yaşındaki Recep annesinin kucağında oturuyordu. Bir de gayet süslü cilt içinde elyazması bir Kuranıkerim, memurun elinde kaldı. Recep bir bir anlattı:

"Saat, Kuran, rahmetli babamın yadigârı. Ötekiler de görüyorsunuz." Kuran'ın yapraklarını memur, şöyle bir karıştırdı. Aralarına baktı:

"Güzel bir elyazması. Herhalde çok kıymetli."

"Bir kitapçı, üç yüz lira verdi, vermedim. Hatıra da..."

Memur, bir an düşündü. Dikkatli dikkatli Recep'in yüzüne bakarak:

"Koy bunları yerine, kilitle... Senin mektuplaştığın kimse yok mu? Mektupların, her delikanlının tuttuğu hatıra defterin filan..."

"Pek mektuplaşacak kimsem yok. Zaten mektup saklamak âdetim değildir. Hep yırtarım."

"Doğrusu akıllıca bir iş."

"Deftere gelince, uzun boylu yazı yazmayı sevmem. Yazmak için, yazılmaya değer bir şeyleri olmalı insanın değil mi?"

"Bu kadarına aklım ermez. Odada başkaca gizli kapaklı bir şeyin yok gibi görünüyor. Yalnız, şu hangi dilden olduğunu bilemediğim kitaplarını bir kere bizim müdüre gösterelim. Fransızca değil mi bunlar?"

"Evet..." Ayakta duranlardan biri eğildi, masanın bir tarafına yığılmış on kadar kitabı kucakladı. En üsttekinin de adını mırıldandı:

"Pe... Pedago..ji..." Ayakta duran öteki:

"Pedagoji ha?" Recep gülümsedi:

"Sizin anlayacağınız, ilmi terbiye..." Kitapları kucaklayan, Recep'in bu kadar serbest konuşmasına, hatta şefinin bu kadar müsamahalı davranmasına içerlemişti.

"Sen onu benim külahıma anlat!" cevabını verdi. Ona, kara bıyıklı memur bile güldü:

"Ulan sana kaç kere bilmediğin, anlamadığın bir şeye karışma diye tembih etmedim mi?.. Kalkın gidelim bakalım."

Nişan hâlâ merdivenlerde oturuyordu. Kalktı, yol verdi geçenlere. Bütün cesaretini toplayarak,

"Recep Bey, ne zaman geleceksin?" diye sordu. Bu sorunun içinde bir sürü soru vardı. Recep kısaca,

"Meraklanma Nişan Efendi, pek gecikmem" cevabını verdi.

Yolda memur, Recep'in ağzını arıyordu:

"Ah bu gençlik ah... Oturup güzel güzel ders çalışacak, geleceğini düşünecek yerde, hep kahraman olmak sevdasındadır. Miting yaparlar, bizi arkalarından koştururlar. Derşhanede, fakülte koridorlarında kavga ederler, haydi gene biz peşlerinde koşarız. İnsanın içine bir evham girer, ihbar olur, sor soruştur. Çoğu zaman kabahatsiz çıkarlar. Çıkmayanı da vardır. Bakarsın beş yıl önce peşine düştüğün bir delikanlı, beş yıl sonra başına amir gelir. Bazen milletvekili olur, sen utanırsın. Baştan yaptıklarını bir söyleseler, inat etmeseler olmaz mı? Tevkifhanelere, mahpuslara düşecek ne var ki?.. Bazıları da senin gibi akıllı, kurnaz, karda yürüyüp izini belli etmeyen cinsten oluyor ha delikanlı, kafanızı kessen ağzınızdan laf çıkmaz. Gelgelelim, bizim müdür de çok okumuş bir adam! Hepinizin içini kitap gibi okuyor. Söylemesini de biliyor. Hele içinizden birinin dili çözülmeyegörsün..."

Bu sözler Recep'in içine bir kurt düşürdü. Acaba arkadaşları, sorguya çekilince neler söylemişlerdi? Sonra düşündü taşındı, "Ne söyleyebilirler ki" diye aklından geçirdi. Fakat ne de olsa endişeliydi. Meraklıydı. Bu merakını ancak ertesi gün, saat on buçukta giderebildi. Onu, Emniyet'te dar, dört duvarı çıplak bir odaya koydular. Bir tarafta tahta bir sıra vardı. Geceyi bu sıranın üzerinde geçirdi. Arkadaşları neredeydiler? Ne olmuşlardı? Bir türlü öğrenemedi. Asık suratlı memurlardan sormak istemedi. Bir şeyden haberi yokmuş gibi davrandı. Zaten Emniyet'in her tarafında, merdivenlerinde, duvarlarında, koridorlarında insanın içine korku salması gereken bir hava dolaşıyordu. Recep, bu havayı teneffüs etmesine karşın, aldırmıyordu. Sıranın üzerinde beş saat kadar güzel bir uyku çekti.

Şube müdürü, Recep'i önce çok sert karşıladı. Bir saat aralıksız sorguya çekti. Sonra yavaş yavaş yumuşadı. Nihayet bir cıgara ikram etti:

"Bakıyorum" dedi, "bir öğrenciden çok, hukuk bilgisi edinmiş tecrübeli bir avukata benziyorsun. Seninle ilk karşılaşmamız ama hiç açık vermedin. Sicilini fakülteden getirttim, askerliğini yapmışsın, fakülteyi birkaç aya kadar bitiriyormuşsun. Ahvalin de şimdilik iyi gibi. Hani diyeceğim, fakülteyi bitirir bitirmez bana gel, seni memnuniyetle bizim mesleğe alırım. Hem de çok çabuk yükselirsin. Birtakım işler çevirmeye niyetli olduğunuzu anlamayacak kadar toy, budala değilim delikanlı, ama daha ileri gitmezseniz, bütün bunlara gençliktir der geçeriz. Hem iyi bil, bundan böyle ta yarın ahrette bile iki elim yakanızdadır... Biz de sizin gibi öğrenciyken neler yapmak istemedik... Ben, Mülkiyeliyim, söyledim mi bilmem. Fakat çabuk aklımız başımıza geldi. Memleketimizin yüksek menfaatlerini, insan gençlik heyecanı ile iyi tahlil edemiyor. Bugün aziz memleketimizin ne sağ tarafta, ne de sol tarafta menfaati var. Bu gibi gidişat, bizi karışıklıklara, çıkmazlara götürür. Bunun için hiçbirine izin vermeyeceğiz. Bu sefer sizlere sadece nasihatte bulunmak için buraya davet ettim. Hele üniversitede dünyanın bu nazik anında küçücük bir dırıldı, kıpırdanma, toplanma istemiyoruz. İkinci bir sefer karşıma gelirseniz, beni tanıyamayacağınızdan emin olun. Bu sefer biliyordum ki, ne sizler, ne de sizleri şikâyet eden arkadaşlarınız öyle bizi korkutacak, telaşlandıracak bir harekette bulundunuz. Aranızda dernekler kurduğunuzu biliyorum. Bakın açık açık konuşuyorum. Kozlarım saklı değil. Ne yaptığınızı, ne ettiğinizi saati saatine biliyorum. Benim için pek yorucu bir çalışma oluyor ama ne yapalım, memleket borcu."

Müdür bir an durdu. Dikkatli dikkatli Recep'e baktı:

"Önerime ne dersin?" diye sordu. Recep,

"Neydi efendim?" karşılığını verdi.

"Canım, bizim mesleğe girmek..."

"Bunu kabul edemeyeceğim."

"Sebep?.. Bizim mesleği beğenmedin mi?"

"Sebep bu değil. Sizden önce fakültemizin dekanı, bana üniversitede kalmamı önerdi. Bilimi düşünüyorum."

"Bak buna son derece memnun oldum!" diye müdür ayağa kalktı. "Cidden sevindim." Aşağı, yukarı, masanın önünde dolaşmaya başladı: "Hocalarınız size bu fırsatı vermek lütfunda

bulunuyorlar, bu şeref büyüktür. Bari olumlu cevap vereydiniz." Recep gülümsedi. İçinden, "amma da karşılıklı oyun oynuyoruz ha" diye geçirdi. "Müdür, bana siz demeye de başladı..." diye düşündü. Soruya,

"Pek tabii içimde bilime karşı duyduğum büyük sevgi ve hürmete hıyanet edemem. Dekanın asistanlık önerisini kabul edeceğim" cevabını verdi. Müdür ellerini ovuşturdu; durdu, bir zaman Recep'in yüzüne baktı. Sonra kendisini toparladı:

"Arkadaşlarınız da sizden fazla bir şey bilmiyorlardı. Yaptıklarında şimdilik aşırı, kanuna aykırı bir hareket yoktu. Bazısını dün gece, bazısını bu sabah bıraktım. Siz, bunların elebaşısı görünüyorsunuz. Öylesiniz de... Bütün söylediklerimi unutmamalısınız. Bir daha karşıma gelmekten çekinin. Derslerinize bakın. Bırakın devletimizi büyüklerimiz yönetsinler. Sıranız gelince sizler de devlet adamı olursunuz. Şimdi gidebilirsiniz..." Recep bir şey söylemeden kalktı. Kapıya doğru yürüdü. Müdür arkasından seslendi:

"Doğru söyle Recep, hangi taraftansın?"

Recep,

"Vallahi müdür bey" dedi, "kendimi bildim bileli, gayet koyu Beşiktaş taraftarıyım. Biliyorsunuz, kaç yıldır arka arkaya şampiyonluğu alıyoruz. Bu yıl da en başındayız takımların..." Şube müdürü güldü. Kendini tutamadı biraz daha güldü.

"Ben de koyu Fenerliyimdir." Recep,

"Ne yazık" diye mırıldandı, "vazifeniz asayişi temin olduğuna göre, maçlarda tuttuğunuz Fener lehinde bağıramazsınız. Biz hiç olmazsa içimizi dökebiliyoruz." Müdür, Recep'in bu sözlerini duyunca kıpkırmızı kesildi. Sonra kendisini topladı:

"Anlaşıldı delikanlı" dedi, "galiba bundan sonra seninle beraber bir hayli maç seyredecek, bir hayli de karşılıklı oyun oynayacağız. Haydi güle güle..." Recep sordu:

"Kitaplarımı geri verecek misiniz?"

"Elbette, elbette..." Müdür zile bastı.

Altı

Recep, oldukça olaylı geçen haftanın sonunda, pazar sabahı erkenden Mediha'yı görmeye gidiyordu. Olup bitenlerden haberi yoktu, "ben de hiçbir şey söylemem" diye düşünüyordu. Artık her pazar Mediha'yı görmezse edemiyordu. Oysaki bir yıl öncesine kadar tatil günü, pazar nedir bilmezdi. Pazar günlerini, bol bol, akşamlara kadar oturup kitap okuyabildiği için severdi. Bir zamandır, pazarları, Mediha'yı gördüğü, Mediha ile beraber olduğu için sevmeye başlamıştı. Gedikpaşa'dan Cibali bir hayli yoldu. Mahalleye girince, Recep'in içini bir sevinç aldı. Dalgın dalgın yürürken, çat çat cama vurulduğunu duydu. Dönüp baktı: Kahvenin camına vuruluyordu. Dikkat etti, Mediha'nın babası... Hemen döndü, kahveye yöneldi. Gerçi kahve, pek kalabalık değildi. Sabahın bu erken saatinde birkaç ihtiyar, ikişer üçer oturmuşlardı. Tezgâha yakın bir masada da altı delikanlı oturmuş, dördü kâğıt oynuyor, ikisi de seyrediyorlardı. Mediha'nın babası, bir köşede, pencerenin yanında kendisi gibi yaşlı bir adamla oturuyordu. Recep birden anlamıştı. Mahallenin bu dar, basık kahvesinde kim varsa, işçiydi. Semtteki büyük tütün fabrikasının işçileri. Recep yürüdü. Mediha'nın babası,

"Gel gel bakalım evlat... Bir haftadır seni özledim" dedi. Onun yanındaki yaşlı adam hemen doğruldu:

"Merhaba oğlum... Geç otur şöyle... Hep senin lafını ederiz. Sen beni unutmuşsundur ama, seni çocukluğundan bilirim. Otur bakalım şöyle..." Recep oturdu. Karşılıklı konuşmalarına, öte yanda tek başına oturan, iriyarı, fakat yaşı geçmeye yüz tutmuş posbıyıklı bir adam tok bir sesle:

"Merhaba oğlum Recep!.." diye seslendi. Recep, biraz şaşkın, döndü:

"Merhaba..." karşılığını verdi. Mediha'nın babası,

"Bizim fabrikada ustabaşıdır Ahmet. Senin lafını ederiz de ondan seni bilir..." diye tanıttı. Ahmet Usta'nın Recep'in adını

anması, kâğıt oynayan delikanlıların gözlerini tekrar ona çevirdi. Bir merhaba yağmuru yağdı:

"Merhaba abi!.."

"Merhaba abi!.."

"Merhaba abi!.." Recep, topuna birden,

"Merhaba!.."yı bastı. İçini ılık bir soluk ferahlattı. Hiç de böyle yakınlık, dostlukla karşılanacağını sanmıyordu. Bu arada Ahmet Usta Mediha'nın babasına döndü:

"Senin damat da yakışıklı delikanlıymış ha!.. Tam Mediha'nın dengi. Hayırlısı..." dedi. Recep, oturduğu yerde pembeleşti. Utanır gibi oldu. Kahveci önüne kahveyi korken, şöyle bir alıcı gözle Recep'e baktı. Ahmet Usta, pervasız, bağıra bağıra konuşuyordu. Mediha'nın babası mırıldandı:

"Aldırma Recep, Ahmet biraz patavatsız adamdır ama, yüreği temizdir. Namusludur. Şu gördüğün delikanlılar gibi, bütün fabrika milleti onu sever, sayar. Bir haftadan beri, seni diline doladı. Benim canımı çıkardı seni sormaktan. Nereden duymuş şu... Hani şu işi..." Recep ağzını açıyordu ki, kalktı Ahmet Usta, geldi masalarına oturdu. İhtiyarın neler söylediğini pek iyi duyamamış, kestirmişti; ona,

"Babam" dedi, "damadınsa anladık. Hem daha nişanlı sayılır. Sorguya çekemezsin." İhtiyar şaşırdı:

"Yok yahu... ne sorgusu?"

"Duyduk canım... O iş, o iş... deyip duruyorsun. Olan olmuş..." Sesini yükselterek, kâğıt oynayan delikanlılara bakarak devam etti. Ötekiler de onun ağzına bakıyorlardı: "Ben" diyordu Ahmet Usta, "adam öldürmeden, hırsızlık etmeden, kısacası siyasetten polise düşen kişilere baygınımdır. Kulu kölesi olurum bu kişilerin... Boru mu bu, bunca yıllık görgümüz var..." Ahmet Usta, daha birtakım, uzun, nutuğa benzer sözler ediyordu ama Recep'in kulakları uğulduyor, oturduğu yerde terliyor, lafın alt tarafını duyamıyor gibiydi. Pespembe olmuştu. "Güm!" diye Ahmet arkasına vurunca kendine geldi.

"Ah... böyle bir damadım, oğlum olsun, çok isterdim. Ne çare ki, bende evlat yok. Vermedi Allah işte..." Mediha'nın babası da şaşkındı:

"Canım Ahmet" diye mırıldandı, "Recep, senin de oğlun sayılır..." Öteki:

"Ne zannettin ya... Elbette oğlum, kardeşimiz. İş var bu delikanlıda. Yalnız bir korkum var, polise düştün diye hukuk mektebinden seni kovmaya kalkmasınlar?" Recep açılmış, sıkılganlığı geçmişti. Bu soruya,

"Yok, sıkılma Ahmet Usta" karşılığını verdi. "Dediğin gibi siyasetten ötürü adamı mektepten kovamazlar. İtlik, uğursuzluk olursa o başka... Kanunda yeri var..."

"Bak buna sevindim." Recep mırıldandı:

"Hem bizimkisi siyaset bile değil... Geri kafalı arkadaşlarla biraz dalaştık, o kadar."

"O kadarı da yeter" diye Ahmet, bıyıklarını karıştırdı. "O kadarı da yeter... arkası gelir bu işlerin... Şu mektep ne vakit bitiyor bakalım?" Recep gülümsedi:

"Birkaç aylık bir iş... Sonuna geldik." Ahmet Usta bir şeyler söyleyecekti. Vazgeçti. Kısaca,

"İyi öyleyse" dedi, "hemen mahallede sana bir düğün yaparız... Bir düğün ki dostun düşmanın parmağı ağzında kalsın!"

"Sağ ol Ahmet Usta." Recep, bu çeşit laftan geçip, bambaşka konulara girdi. Kahveye sonradan gelen birkaç kişi de ona kulak kabartıyor, onu iyice süzüyorlardı. Recep havadan sudan, rahat rahat Ahmet Usta ile bir zaman söz etti. Sonra Mediha'nın babasının yanı başında oturan ihtiyar,

"Sen, oğlum, gidicisin, var işini gör. Bir yere gidiyordun; yolunu kestik" dedi. Recep,

"Öyle..." diye ayağa kalktı. "Şimdilik eyvallah."

"Eyvallah... Güle güle..." dediler. Kapıya doğru yürürken, Ahmet Usta'nın sesi duyuldu. Öte yandaki tezgâhın yanındaki delikanlılara sesleniyordu:

"Görün işte... bu Recep, Mediha'nın nişanlısı. Bizden, çocukluğu bu mahallede geçti az çok... Mediha'ya da ona göre fabrikada göz kulak olursunuz..." Recep durakladı. Bir Ahmet Usta'ya, bir de delikanlılara baktı. İrikıyım bir genç, dostça, Recep'in gözlerinin içine baktı:

"Göz kulak olun da laf mı Ahmet Usta" dedi. "Mediha, dünya ahret kardeşimiz." Sonra Recep'e: "Gel ara sıra abi kahveye, bir tavla atarız..." Recep,

"Gelirim" karşılığını verdi, "eyvallah şimdi."

"Eyvallah!"

"Güle güle..." dediler. Recep kapıdan çıktı. Sokakta bir an durakladı. Bir cıgara yaktı. Bir hoş olmuştu. Doğru dürüst bir şey düşünemiyordu. Hızlı hızlı, Mediha'nın evine doğru yürümeye başladı. Bir de başını kaldırıp dar sokaktaki birbirine giren evlerin pencerelerine bakacak oldu: Basma perdelerin aralarından kadın, kız gölgeleri uçuştu: "Mediha'nın nişanlısı geliyor... Savulun!" diye mırıldandı. Gözetliyordu hınzırlar...

Çalmaya kalmadı. Kapı kendiliğinden açıldı. Mediha kapının ardında bekliyordu. Recep girince eliyle kapıyı itti, kapattı. Recep'in boynuna sarıldı:

"Korktum, çok korktum Recep..." diye ağlamaya başladı. Recep şaşırdı. Ne diyeceğini bilemedi:

"Dur canım... ağlama... ne oluyorsun böyle..." Tertemiz, küçük, sedirli odaya girerlerken, Mediha çıkıştı:

"Çok hainsin Recep... İnsan bir haftadır görünmez mi?"

"E... pazarları gelmiyor muyum hep?"

"Bu hafta görünmen gerekti. Neler olmuş?"

"Olan hiçbir şey yok... Lafını bile etmeye değmez." Mediha anladı. Recep, bu konuya yaklaşmak istemiyordu. Sözü değiştirdi. Bu sırada Mediha'nın annesi göründü. Bir telaşla girdi odaya. Ama Recep, telaşını bastırıverdi. Elini öptü. Bir sürü olmayacak laf etmeye başladı. Kadıncağız da kendini kaptırdı. Bir ara fırsat bulup,

"'Kurbü sultan, ateşi suzan!' derler. Eski bir sözdür bu oğlum. Ayağını denk al..." diye içindekini döktü. Sonra Recep'in karşılığını beklemeden, kapıya yürüdü:

"Ocakta tencere var, siz oturun." Aklına geldi, gözü pencereye gitti. Mediha'ya, "Kapa şu perdeleri kız... Bu mahalleden de bıktım usandım. Karagöz mü oynuyor bizim evde. Alt tarafı nişanlın geldi işte..." Mediha kıkır kıkır gülerek terliklerini çıkardı. Perdeleri kapamak için sedirin üstüne çıktı. Annesi gittikten sonra geldi, Recep'in yanına oturdu:

"Bu da bir şey mi" dedi, "şimdi Cemile gelecek, hani limon istemek için. Yalan!.. Seni görecek. Arkasından Zehra ile Zeynep damlayacaklar, bana bir şey soracaklar..." Recep, gözlerini açmış Mediha'ya bakıyordu.

"Allah Allah!... Ne oluyoruz?" Mediha, onun ellerini tuttu:

"Ne yapsınlar... kızcağızlar seni merak ediyorlar işte. Yakından göreceklermiş. Sevaptır."

"Ben böyle işlerden sıkılırım, utanırım..." diye Recep alaylı alaylı konuştu.

"Erkek adamsın ayol... Onlar utanmıyor da..."

"Ama ya içlerinden biri, senin elinden beni almaya kalkarsa... Dünya tersine dönmüş baksana!" Alayın farkına vardı Mediha. Güldü de güldü. Sonra, mahallesinin yaşlıca kadınlarını taklit ederek ayağa kalktı. Elini beline koydu:

"Sıkı mı... Vallahülazim, şu parmaklarımla iki gözlerini oyar da önlerine akıtırım... Bana Cibalili Mediha derler... Duymayan öğrensin!" Recep, katıla katıla gülüyordu. Daha sonra Recep, Mediha'yı kucaklayıverdi:

"Benim, akıllı, zeki, güzel kızım!.. Kimseciklere değişmem seni..."

Yedi

Nesrin, üniversitenin bahçesindeki çamların altında tek başına oturuyordu. Sıranın üzerine ayaklarını çekmiş, dirseklerini dizlerine dayamıştı. Gözlerini başucundaki çamın dallarında zıp zıp zıplayan bir fındık kuşuna dikmişti. Ötede beride çimenlerin üzerine uzanmış gençler, defterlerini, kitaplarını açıp derslerinin üzerine kapanmışlardı. Bahçenin çam ağaçlarının gölgeleyemediği yerleri, güneşten yanıp tutuşuyordu. Haziran sonlarıydı: Bütün fakülteleri bir sınav dalgasıdır almıştı. Geçen yıllarda bu sınav havası, bu dalganın çalkantısı Nesrin'in hoşuna giderdi. Bu yıl, içinde bir boşluk, her şeye karşı bir ilgisizlik duyuyordu. Sınavların çoğunu verememişti. Zaten verse ne olurdu, vermese ne olurdu... Onun için fakülte bitiyordu bu yıl. Ömrünce de bitiremese ne olurdu... Yalnız, birtakım arkadaşları, alıştığı, sevmese de varlıklarını arayacağı arkadaşları fakülteyi bitirip uzaklaşacaklardı. Kendisi de bırakıverirdi fakülteyi. Bitirmek şart değildi ya... Hukuk öğrenimi de nesine gerekti? "Aptal gibi amma da fakülte seçmişim ha..." diye mırıldandı. Neyse, sebepler vardı bu fakülteye girmesi için... Allah için, ne de olsa şu dört yıldır iyi vakit geçirmişti. Sonra Halit'i tanımıştı. Halit aklına gelince, Nesrin irkildi. Sıranın üzerinde duran not defterlerini ayağının ucuyla itti. Ayaklarını uzattı. Halit'le fırtınalı birkaç yıl geçirdiğini düşündü. Ama fırtınalı dediği bu yılların fırtınaları onun tüylerini bile ürpertmemişti. Bazı bazı içinin doluverdiğini hissetmişti, o kadar... Ondan sonra hep içinde bir boşluk, bir can sıkıntısı, bir bezginlik hissetmişti. Ne istediğini, geleceğinden ne beklediğini her zaman düşünür, bir türlü bulamazdı. Para, parası çoktu. Eğlence, istediği zaman eğlenebildiği kadar eğlenirdi. İçinde uçsuz bucaksız, bitip tükenmeyen bir sıkıntı vardı. Yıllardır bu sıkıntıdan kurtulamamıştı. Kurtulmak için bir şeye, bir ideale bağlanmak sözü, sadece Halit'in uydurduğu bir martavaldı. Hiç olmazsa Halit'e

bağlanabilseydi... Aşkına dört elle sarılabilseydi... Bağlanacağı, teselli arayacağı aşksa, bunun Halit'in aşkı olmadığını hissediyordu. Aşk eğer Halit'le evlenip, günlük işlere, çoluk çocuğa karışmaksa, bu da fasa fiso bir işti. Kurduğu aşk şatoları şimdiden çökmüş sayılırdı. Nefret ediyordu bu çeşit hayattan... İşte bu yüzden, elinden geldiği kadar Halit'ten uzak durmaya çalışıyordu. Bilememekle beraber aşktan beklediği bu değildi Nesrin'in... Halit'le üç kere yatsa –ki yatmış da sayılır– ondan bıkacağına yüzde yüz inanıyordu. Bir erkeğe bağlanmak delilikti. Dünya yüzünde sevilecek o kadar çok şeyler, erkekler vardı ki... Bazı günler, bir orospu gibi bir günde beş, on, on beş erkekle yatmak geliyordu içinden... Bugünkü haziran güneşinin istekleri kamçılayışı gibi. Uzattığı ayaklarından ta dizlerinden yukarı sıyrılan eteklerinden, bacaklarının basbayağı göründüğünü biliyordu şu anda... Gene biliyordu ki, karşı çamın altında yere uzanmış bir delikanlı onun bacaklarını seyrediyordu. Umurunda değildi. Bundan tatlı, içini gıcıklayan bir zevk duyuyordu. "Çocuğun aklı fikri karıştı... Elindeki kitabı unuttu" diye için için güldü. Sonra bacaklarını biraz daha uzattı. Eteklerini biraz daha yukarı çekti. Çantasından bir cıgara çıkarıp yaktı. "Canım!" diye mırıldandı. "Halit'ten iyisi de can sağlığı... Hele şu sınavdan çıksın bakalım. Muhakkak kazanacak, bu son. Şerefe, ver elini ada... Yok annemler adada, olmaz. Biz Halitçiğimle Maçka'ya apartmana gideriz." Baş başa bir odaya kapanmalıydı. Halit'le... Çırılçıplak soyunup Halit'in koynuna girmek istiyordu. "Ah Allahım, beni şu Halit'ten caydırma, bıktırma ne olursun..." diye düşünüyordu. Perişan olurdu Halit'ten de bıkarsa. Ne yapacaktı onsuz. Nejat gibi biri onu oyalayamazdı. Recep, Allahın belası, ciddi bir adamdı. Sanki taş mübarek. Bir kere alıcı gözü ile yüzüne bakmıyordu. Kendisini insan yerine koymuyordu. Bir şu Recep'i kafese koysa, onunla yatardı ama inat için, onu maskara ederdi. Bunu yapacaktı bir gün. Neymiş o, bir nişanlısı varmış. Cibali tütün fabrikasında ameleymiş de, daktiloluğa terfi edecekmiş. Şu zavallı kızı çok merak ediyordu Nesrin. Bir görse, Recep'in yanında da olsa, kepaze edecekti. Bir alaya, bir alaya alacaktı ki... Şu Recep'e kancayı taksam diye düşündü. Erkek milleti değil mi bu... Çelikten olsa erirdi. Bu

yaz hem bir eğlence çıkardı. Halit'in ruhu bile duymazdı. Ama bu iş için çok hesap kitap lazımdı. Planlar hazırlamalıydı. Nejat, yem, oltanın ucuna takılmış bir yem olabilirdi. Ona da iş çıkardı arada... Çöplenmek için deli divane oluyordu ama korkak çocuktu. Ne de olsa acıyordu. Ne olurdu yakasını bıraksaydı. Kendisine yazık olmazdı. Recep'i gayet iyi anlıyordu: Halit'i Nesrin mahvedecek fikrindeydi Recep. Bu, doğruydu. Nesrin'in elinde değildi Halit'i kurtarmak. Çok uğraşmıştı. Çok didinmişti namuslu davranmak için; uzaklaştıramamıştı kendinden Halit'i... Şimdi günahı Halit'in boynuna. Bakalım nereye kadar kendisiyle yürüyebilecekti. Bu kararı verdikten sonra, Nesrin bir dakika kaybetmeden Halit'in koynuna girecekti, giriyordu. Başkalarının da koynuna girmeye hazırdı. Ama bir kere Halit'ten hevesini alacaktı. Kendisini Nesrin hiçbir bağ ile hiçbir tarafa, hiçbir yere bağlı hissetmiyordu. Halit'e bile bağlanamamıştı...

Cigarayı fırlatıp elinden attı. Bu düşüncelerden utanır gibi oldu. Sonra, "Ne yapayım içimden böyle geliyor... Ben, buyum!" diye mırıldandı. Karşıda uzanmış hâlâ kendisini seyreden delikanlıya baktı. Yakışıklı çocuktu ha... "Bir ahbap olayım mı ki..." diye aklından geçirdi. Fakat vakit kalmadı. Arkasından, çamların arasından bir ayak sesi geldi. Nejat, karşısına dikildi. Heyecanlıydı:

"Aman Nesrin, yürü çabuk. Recep sınava girdi. Bütün arkadaşlar onu dinliyorlar."

"Recep'in sınavından bana ne?" diye Nesrin omuzlarını silkti. Nejat telaşlı:

"Ah... Recep muazzam, zeki bir adam. Sınavında da bir başkalık var. Dekan bile geldi, öteki hocaların yanına oturdu. Recep'i tek başına karşılarına aldılar. Çocuk o kadar temkinli, o kadar soğukkanlı ki, beni deli edecek. Sanki barış masasına oturmuş bir diplomata benziyor."

"Onun bu kendine güveni beni öfkelendiriyor."

"Aklımı karıştırma şimdi. Geliyor musun, gelmiyor musun? Ben gidiyorum..."

"Eh..." diye toparlandı Nesrin, "gelip şu baba hindiyi seyredeyim bari..."

Sınav salonunda çıt yoktu. Uzun bir masanın bir tarafında sıralanmış profesörler, doçentler, dikkatle Recep'i dinliyorlardı. Dekan, elinde bir kurşunkalem hem dinliyor, hem de önündeki kâğıda bir şeyler not ediyordu ara sıra. Nejat'la Nesrin gerideki bir masanın arkasına toplanmış kalabalık arkadaş grubunun içine karıştılar. Halit, Nesrin kolunu dürtünce onların farkına vardı. Dikkat kesilmişti, Recep'i dinliyordu. Alçak sesle Nesrin,

"Bu ne ilgi kuzum Recep'e? Bütün üniversite toplanmış, onu seyrediyor" diye fısıldadı. Halit eliyle, sus işareti yaptı. Nejat,

"Şaka mı, Recep'i asistan alacaklar. Hocalar da onu merak ediyor..." cevabını verdi. Etraftan bu fısıldaşmaya ters ters baktılar. Hemen sustular. Recep tok sesle ağır ağır konuşuyor, düzgün cümleleri art arda diziliyordu. Böyle bir hayli uzun konuştu. Dekan, hocaya eğildi,

"Müsaade eder misiniz?.." diye sordu. Hoca,

"Rica ederim buyurun" cevabını verdi. Dekan, Recep'e kısa bir soru yöneltti. Recep, bir an düşündü. Sonra:

"Bu konuda kesin bir karara varabilmek için, tarih boyunca sosyal mücadelenin gelişmesini göz önünde tutmak gerekir efendim. Öyle zannediyorum ki, sosyal mücadelenin gelişmesiyle gene tarih boyunca din ve özgürlük ilişkilerini unutmamak faydalı olur."

Recep'in bu sözlerini hocalar birbirlerinin yüzüne bakarak tasdik ettiler. Recep devam etti:

"Bunun en güzel örneği kanımca, Roma İmparatorluğu'nda Hıristiyanlığın esirler arasında süratle yayılmasıdır. Bu iktisadi nedenlerin ve şartların insan ruhunda doğurduğu özgürlük havasıdır." Hoca gülümseyerek, Recep'in sözünü kesti. Bir kitap ismi andı. Recep de bu kitabın yazarının adını söyledi. Çevirisi olmadığı için, Fransızcadan bu kitabı okuduğunu ekledi. Artık hocalar sınav yaptıklarını unutmuş görünüyorlardı. Karşılıklı tartışmalı bir konuşma başlamıştı. O kadar ki, hocalar kendi aralarında da fikir alışverişine başlamışlardı. Neden sonra, dekan,

"Peki, yeter Recep, bu meseleyi daha uygun bir zamanda tartışırız. Öteki arkadaşlarının sınavı kalmasın. Teşekkür ederim. Gidebilirsin" dedi, dersin profesörüne döndü; o da:

"Evet, evet, yeter oğlum. Teşekkür ederim" dedi. Recep oturduğu yerden kalktı. Hocaları selamladı. Kapıya doğru yürüdü. Bütün dinleyici gençler de Recep'in ardından dışarı çıktılar. Salonda yalnız hocalarla sıra bekleyen birkaç delikanlı kalmıştı. Recep, koridora çıkınca bir cıgara yaktı. Etrafını alan arkadaşları elini sıkıyor, arkasını okşuyor, her kafadan bir ses çıkıyordu. O, sadece,

"Amma terlettiler ha!" demekle yetindi. Halit:

"Fakülteyi bitirirken şu son sınavda dehşet bir finiş yaptın Recep... Fakültenin tarihinde de rekor bu..." Recep mendiliyle yüzünün terini siliyordu:

"Amma yaptın Halit..." cevabını verdi. Birkaç arkadaş,

"Doğru, Halit'in dediği doğru..." fikrinde bulundular. Ali, söyleyecek hiçbir şeyi yokmuş gibi sadece Recep'in yanı başında duruyordu. Nejat durup durup, kravatını düzeltiyor, her kravatını düzeltişte,

"*Fantastique!.. Formidable!..*" diye söyleniyordu. Onun bu çeşit söylenmesine ağzını hiç açmayan Ali kızdı:

"Çok rica ederim Nejat, eğer Recep'i koltuklayacaksan Türkçe koltukla da ne dediğini biz de anlayalım..." diye çıkıştı. Herkes kahkahayı bastı. Bu arada Recep'in gözü, Nesrin'e ilişti. Nesrin, büyük beyaz sütunlardan birine dayanmış, gözünü kırpmadan Recep'e bakıyordu. Yüzü pembe pembeydi. Gözleri iri iri açılmıştı. Hayranlıkla ona bakıyordu. Recep'in gözleri gözlerine ilişince, meydan okudu. Sonra, ağır ağır Recep'in etrafındaki kalabalığı yararak geldi:

"Tebrikler... Biraz daha bıraksalardı, hocalara ders vermeye başlayacaktın." Recep, alaylı,

"Ne yapalım ki bırakmadılar" karşılığını verdi. Sonra Nesrin birdenbire aşağıdan aldı:

"Her bakımdan kuvvetli erkeklere hayranımdır. Kızma! Sana da hayranım Recep. Böyle bir arkadaşla kim iftihar etmez?.." Nereden bitiverdiği bilinmeyen Semiha, Ali'nin omzu üstünden başını uzattı.

"Ne yazık ki, biz hayranlıklarımızı ifade edecek kelime bulamıyoruz" diye söylendi. Recep'in canı sıkılmaya başlamıştı bu konuşmalardan:

"Haydi bakalım, boş verin şimdi benimle dalgayı. Ben gidiyorum." Yürümek istedi. Nesrin önüne geçti:

"Olmaz. Bir yere gidemezsin Recep, hep beraber sınav sonunu ıslatacağız." Halit'e döndü, "Sen ne zaman giriyorsun?" diye sordu. Halit'ten önce Nejat atıldı:

"Sen, uyuyor musun kızım... Biz, Halit'le Recep'ten önce verdik sınavı. Hem de ikimiz yan yana düştük hocaların önüne..."

"İyi geçti mi bari..." Halit güldü:

"Recep'inki kadar parlak değilse de, becerdik sanırım."

Halit'in bu sözünü birkaç kişi birden kesti:

"Canım, sizin sınavdan iyisi can sağlığı..."

"En rahat, benim gibi hiç girmeyenler galiba..."

"Çakanlar da rahat" dedi biri. Gülüştüler. Upuzun boylu bir kız:

"Daha belli olmaz, hele listeler bir asılsın."

"Amma da yaptın ha... Hoca notu herkesin gözü önünde atıyor. Sonra adam, neye cevap verdiğini, neye veremediğini bilmez mi?.."

"Sınava girecek beş altı kişi kaldı zaten."

"Öf be yahu!.." diye bir delikanlı söylendi. "Şu fakülteden, şu kapıdan bir çıkış çıkacağım ki değme gitsin... Bunca yıllık sınav, ders korkusu, sıkıntısı bitti benim için..."

Upuzun kız:

"Doğru ama, pek az insan için bitti bu dertler. Dökülen dökülene." Merdivenleri iniyorlardı fakültede işi bitenler. Halit,

"Sakın Recep, günün birinde profesör olunca, kimseyi çaktırma sınıfta ha..." dedi.

Recep güldü:

"Yüreğim yufkadır. Çaktırmam."

Nesrin:

"Sen, kimseyi çaktırmayacaksın ha... Allah eline düşenleri korusun."

"Çok şükür, öğrenciliğim Recep'in hocalığa yükselmesinden önce bitiyor..." yaygarasını Nejat kopardı.

Üniversitenin büyük dış kapısına geldikleri vakit Nesrin, bir kere daha sordu:

"Eeee... Islatacak mıyız?"

Recep, Halit'e baktı, sonra,

"Ben önce nişanlımı görüp, ona haber vermek isterim" dedi.

Halit:

"Haklısın. Ben de amcama gitmeliyim. Merak içindedir, sen de gelirsin değil mi Nesrin?"

"Elbette gelirim. Sonra da adaya bizimkilere uzanırız."

"Olur."

Ali gülümsedi:

"Benim, babama bu işleri haber vermek için mektup yazmaktan başka çarem yok... Mektubumu alınca ne kadar sevinecek, kim bilir?"

Semiha çıkıştı:

"Ali, ya benim annem, babam?"

Recep karıştı:

"Semiha'nın ailesi, senin de ailen."

Ali birden Semiha'nın koluna girdi:

"Yahu, ben de bir şey demedim ki... Yürü eve gidelim Semiha."

Nejat:

"Babam, fakülteyi bitirdiğime şaşmayacak. Benden zaten başka ne bekleyebilirdi?.."

"Eh, artık seni Almanya'ya elçi yollar" diye Nesrin alaya almak istedi Nejat'ı.

"Laf! Kim gider bu sırada Almanya'ya!"

"İyi çocuklar, barış içinde ayrılıyoruz. Ben bir sürü dersten çaktım ama ziyanı yok. Yine de sınavların bitmesi sevindirdi beni. Bunu ıslatacağız. Maçka'daki bizim evde bir parti hazırlayacağım bu pazar. Geliyorsunuz değil mi?"

"Geliriz" cevabını verdiler.

Halit biraz çekingen,

"Ya sen Recep?..." diye sordu.

Recep yumuşak bir sesle:

"Elbette Halit, gelirim" karşılığını verdi.

Sekiz

Nesrin, bir elinde limonlu votka, ötekinde likör kadehi, kalabalığı yarıp Recep'le Mediha'nın oturdukları köşeye yaklaştı. Ayakta zor durduğu, sendelediği belliydi. Yüzü, boyalı dudaklarının rengini almıştı. Gözleri baygın, fakat parlaktı:

"Recep, senin hanım hiç olmazsa şu naneli likörden içer. Votka da tam sana uygun içki..." dedi.

Recep önce, geldiğinden beri şaşkın şaşkın oturan nişanlısına baktı. Sonra, kadehleri Nesrin'in elinden aldı. Recep bu toplantıya gelmeyecekti. Halit'in hatırı için bile. Fakat kendine göre birtakım hesapları, öğrenmek istediği şeyler vardı. Zaten bu arkadaşların çoğunu bir daha göreceği şüpheliydi. Fakülteyle beraber, bazılarıyla arkadaşlığının bittiğini biliyordu. Hem bitirmek istiyordu. Halit'le bile... Bütün çırpınmaları, didinmeleri yabana gitmişti. Halit'ten artık umudunu tamamıyla kesmişti. Çocuğun içinde cevher olmayınca, elden bir şey gelmezdi.

O, zengin amcasının, zengin nişanlısının elinde oyuncaktı. Bütün zekâsına, bilgisine, iyi kalpliliğine rağmen bir eksiği vardı. İradesi yoktu. Hayatta kendisi için bile mücadeleye cesareti yoktu. En kötüsü, hiçbir zaman şair olamayacaktı. Recep'in bu görüşü kesindi. Bu fikrini, nasılsa, Ali öğrenmişti.

"Umudunu kesme, insandan umut kesilmez Recep!" diye direnmişti.

Recep bu konuyu artık kapamak istiyordu; ona,

"Aptal bir insanla lüzumundan fazla uğraştık gibime geliyor, Ali... Bırakalım Halit'in yakasını. Ben koyverdim" karşılığını verdi.

Recep'in Halit'e gelinceye kadar uğraşacak daha başka işleri vardı. Şimdi, Halit'e duyduğu arkadaşlık sevgisi, bir acıma hissine dönmüştü. Bunca yıllık arkadaşlığın anılarını gönülden silmek zordu ama, başka çare de yoktu.

Nejat'tan, Halit için hazırlanan planların hepsini öğrenmişti. Amcası, bütün ticaret işlerine onu ortak ediyordu. Bu yaz, Nesrin'le düğünleri yapılacaktı. Askerliğini geciktirmek için Halit, fakülteyi bırakmamaya zorlanmıştı. Doktora sınıfına yazılacaktı. Hep bunlar hazin şeylerdi Halit için. Recep, bu toplantıya, son bir kere, duyduklarının doğruluğunu gözleriyle görmeye gelmişti. Daha başka duydukları da vardı. Bunlar çok çok kötü şeylerdi. İnanamıyordu. Halit, bu kadar kendini bıraksın... Her ne hal ise, şimdilik bunu düşünmemeye karar vermişti. Bütün iyi yürekliliğini kullanarak, "Halit'in amcasının, Nesrin'in babasının dostlarından Halit'e ne..." diye düşünüyordu. Fakat eğer Emniyet Müdürlüğü'ne çağırıldıkları gece, o gecenin sabahında Halit için amcası birtakım nüfuzlu dostlarını kullanmışsa, Halit'in hiçbir suçu olmasa bile, artık onun arkadaşlığı, kendisi için, kendi arkadaşları için bitmiş sayılırdı. Halit, çekinilecek, tehlikeli bir adam haline gelmişti.

Bütün bu düşünceler bir an içinde Nesrin'in sarhoş yüzüne bakarak kadehi alıncaya kadar Recep'in zihninden bir kere daha geçti. Nesrin, Mediha'yla Recep'in arasına oturdu:

"Güzel nişanlın var Recep."

"Evet! Nişanlım güzeldir."

"Bak, benim bu sözümden nasıl pembeleşti."

"Nişanlımı rahat bırak." Nesrin'in gözleri bu sefer dans eden kalabalığa takıldı. Bir rumba dönüyordu ortada. Grup grup dedikodu edenler, yüksek sesle konuşanlar, kahkahalarla gülenler, içebildikleri kadar içenler... İşte Nesrin Hanım'ın toplantıları...

"Peki, peki... Benimle bir dans edersen nişanlını rahat bırakırım. Mediha, müsaade ederse tabii..." Mediha, şaşkın şaşkın Recep'e bakıyordu. Ömründe bu çeşit bir toplantıda bulunmamıştı. Recep de zaten bir görsün diye onu getirmişti. Nesrin'in Recep'le dans için müsaade istemesindeki alayı fark ediyordu Mediha... Bu sırada Recep kendisine göz atınca, cesaretlendi. Pişkin görünmeye çalışarak,

"Recep, dans edeceği zaman benden müsaade almasına gerek olmadığını bilir..." dedi. Nesrin:

"Bakıyorum, nişanlından pek eminsin hemşire..."

"Benim her zaman Recep'e güvenim vardır." Recep, söze karıştı. Nesrin kavga mı çıkarmak ister, nedir, diye düşündü.

"Durun bakalım ne oluyor ortalıkta..." Recep'in zor bir durumda kaldığını sezen Selim, onun son sözlerini de duymuştu. Hemen yaklaştı:

"Recep, yengemizle dans etmeme müsaade var mı?" Recep geniş bir nefes aldı.

"Geç bile kaldın!" Nesrin ters ters, yakışıklı aktöre bakıyordu. Selim, alaylı:

"Ne bakıyorsun kızım, sen Recep'le dans etmek istemedin mi?"

"Seninle dans etmek için can attığımı mı sanıyorsun?"

"Aklımdan geçmedi. Sen Halit'i şu Nejat'ın elinden kurtarsan iyi edersin. Bak fukaraya, neredeyse çatlayacak sıkıntıdan. Etraflarını alanlar olmasa, Nejat'ı benzetecek ama, çaresiz..."

"Ben şimdi Recep'le dans edeceğim. Hem Recep senden yakışıklı." Selim kahkahayı bastı:

"Biz erkekler kadınlara benzemeyiz yavrum. Güzellik müsabakalarını da kadınlar arasında yaparlar." Mediha iri iri gözlerini açmış, hiçbir şey anlayamadığı için şaşkın şaşkın etrafına bakınıyordu. Selim ona döndü:

"Buyurun Mediha Hanım, plak bitmeden..." dedi. Nesrin:

"Merak etmeyin, pikapta on tane plak var. Haydi nazlanma Recep... Yürü dansa..."

"Ne nazlanması..." dedi Recep, kalktı. Dönmeye başladılar. Dans edenlere karıştılar. Mediha:

"Geçenlerde Recep'le, sizi sahnede seyrettik. Davetiye vermişsiniz" dedi. Selim:

"Oyunu beğendiniz mi bari?"

"Güzeldi. Ama biliyor musunuz, Recep göstermeseydi, sizi sahnede tanımayacaktım. Neydi o saçınız, sakalınız..." Aktör güldü:

"Makyajım zararsızdı değil mi?"

"Sesiniz bile değişikti. Vallahi tanıyamadım."

"Bu çeşit eleştirilere bayılırım. İltifat ediyorsunuz."

Bu sırada Mediha'nın gözü Nesrin'e ilişti. Recep'in boynuna bir sarılmıştı ki, genç kız bayağı irkildi. Selim anladı:

"Aldırmayın" dedi, "şımarığın biridir. Recep'se sağlam çocuk. Kolay kolay çürük tahtaya basmaz." Mediha,

"Aldırdığım yok zaten..." karşılığını verdi ama gözlerini onlardan ayıramıyordu. Nesrin, Recep'in kulağına fısıldıyordu:

"Seninkini deli edeceğim vallahi..." Recep, onu elinden geldiği kadar uzak tutmaya çalışarak:

"Sen, sarhoşsun... Hem de adamakıllı. Tek dur bakayım!"

"Sahi Recep, seni şimdi bir öpsem ne olur?"

"Tokadı yersin."

"Atar mısın sahiden?"

"Hele bir halt et de görürsün."

"Yok... Kafam dumanlı ama kepaze olacak kadar değil. Yaparsın bilirim. Şakaya hiç yüzün yoktur."

"İyi öyleyse, hanım hanım dansına bak."

"Çok kuvvetlisin Recep."

"Ne boks ne de güreş için ringe çıktım. Nereden biliyorsun."

"Alay etme. Ne demek istediğimi pekâlâ anlıyorsun."

"E... Ne olacak kuvvetliysem?"

"Sana baktıkça Halit'e hainlik edesim geliyor."

"Sen, Halit'in meziyetlerini bilmiyorsun. Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür. Eğer bugün Mediha'yla buraya gelmeseydim, ben de Halit gibi umurunda değildim, değil mi?"

"Şeytan gibi zekân var. Bunun ben bile şimdi farkına vardım. Sen söyledikten sonra."

"Senin de içine şeytan girmiş yerleşmiş kızım. İflah olmaz senin gibiler."

"Halit'in de kanına girdim değil mi? Ha söyle, onu da şeytana uydurdum. Böyle düşünüyorsun değil mi?"

"Kabahat sende değil, kendisinde. Geleceğini kendisinin düşünmesi gerekirdi."

"Beni çok aşağılık, pis bir burjuva kızı buluyorsun Recep."

"Yok canım!.." diye yarım ağızla, sıkıntılı bir ses çıkardı Recep. Nesrin ona büsbütün sokuldu:

"Haydi, bana orospu desene! İçimden geliyor orospuluk böyle... Yüzüme bağırsana!" Recep hiddetle,

"Zavallı Halit" diye mırıldandı.

"Seninle de istediğin zaman yatarım."

"Anlaşıldı... anlaşıldı, bu kadar ne içtin böyle?"

"Söyle Recep, benimle yatmak istemez misin?"

"Şakayı bırak..." diye Recep aşağıdan aldı. Nesrin'i yatıştırmaya çalıştı. "Ben de, sen de nişanlı insanlarız. İkimizin de sahibi var."

"Olsun, ne çıkar. Bir şey değişmez ki... Senin kitabında her şeyde eşitlik yazmıyor mu?" Recep birden kıpkırmızı oldu.

"Yanlışın var. Benim kitap ahlaksızlık yazmaz" dedi. Öfkeden ellerinin titrediğini hissetti. Nesrin'in ayakları dolaştı.

"Kızma Recep, benim bilgim kulaktan dolmadır. Kitap zor açarım. Sadece içimden seninle yatmak geliyor o kadar." Recep kendisini toparladı:

"Tamam işte. Benim de sana dokunmak bile içimden gelmiyor. Her şeyde eşitlik arıyorsan, bu işte eşit koşullar içinde olmadığımızı anlarsın." Selim uzaktan neler konuştuklarını duymuyordu. Mediha sanki dansı unutmuş, Selim'in dönmesine kendini bırakmış, gözleri Recep'teydi. Dayanamadı Selim, bir döndü, bir daha döndü. Recep'e yaklaştı.

"Eh!.. Damları değişsek nasıl olur acaba? Plakların biteceği yok." Recep, Mediha'nın ellerini tuttu:

"Öf be yahu! Hızır mısın nesin? Ver benim Medihamı..." Selim de Nesrin'i çekip aldı, Nesrin, Selim'in boynuna kolunu dolarken:

"Sen, ne hızır, ne de aktörsün. Antika herifin birisin."

"Öyleyimdir. Şu dansı bıraksak da bana bir şeyler versen içecek. Nejat'ın çenesi de adamı öldürecek."

"İyi çocuktur." Büfenin üstündeki şişelere yürüdüler. Selim, Nejat'a seslendi:

"Bitirimsin Nejat! Hele gömleğinin deseni..." Nejat,

"Şu Selim ne de olsa kibar çocuktur" diye söylendi. Onun etrafındakiler dönüp Selim'e baktılar. Halit fırladı.

"Nesrin, bana da bir içki." Onların yanına gelince,

"Şu Nejat'ın Fransız edebiyatına ilişkin konferansları zor çekiliyor" dedi. Sonra Selim, Halit, Nesrin, kadehlerini kaldırdılar. Nesrin,

"Durun!" diye bağırdı. "Recep'in nişanlısının şerefine içelim... Nişanlının şerefine Recep!" Recep dansı bırakmış, Mediha'yla oturmak üzereydi, elini salladı.

Nesrin, kadehini sonuna kadar bir nefeste içti.

"Recep, bana dargın değil galiba" diye mırıldandı. Selim:

"Recep, herkesin püf noktalarını kolay sezer. Kolay kolay darılmaz. Darıldığında da, yüzüne karşı darıldığını belli etmez."

"Kavga mı ettiniz yoksa?" diye Halit sordu. Nesrin,

"Küçük bir tartışmacık. Şu cahil kızcağızla biraz dalga geçtim de... Kuzum ne yapacak bu sersem kızı Recep?" diye öfkeyle söylendi. Halit ciddileşiverdi:

"Recep her zaman, her işte ne yapacağını iyi bilir."

"Bu kadar önem veriyorsun demek Recep'e?"

"Ne zannettin, Recep, bütün arkadaşlarımızın içinde en önemli adamdır." Nesrin sinirli bir kahkaha attı:

"Ama onun yanında senin bir sivrisinek kadar kıymetin yok." Halit yutkundu. Pembeleşti.

"Bu söylediğin, Recep için söylediklerimi, kanımı değiştiremez. İki yaşında çocuk değilim. Kendi eksiklerimi biliyorum."

Selim, can sıkıntısını belli eden bir hareket yaptı:

"Of be yahu... Bugün burada eğlenmeye mi, yoksa kavga etmeye mi toplandık?" Nesrin ona döndü. Halit'in koluna asılarak,

"Haklısın Selim" dedi. "Dünya yüzünde hiçbir şey, hiçbir fikir kavgaya değmez..." Aktör,

"Yok kızım, o kadar uzun boylu değil" dedi. Halit, Nesrin'e çıkıştı:

"Eğer Mediha'ya takıldınsa ayıp etmişsin. Misafirin. Hem Recep'in nişanlısından sana ne?"

"Aldırma Halit, pek öyle kalp kıracak bir laf etmedim. İçtim biraz o kadar. Hem o senin nişanlına karışmıyor mu? Seni arkadaşlık defterinden sildi artık! Nişanlandıktan sonra ağzını açmadı. Efendi arkadaş." Nesrin öfkeyle bir daha, "Seni arkadaşlık defterinden sildi artık!" diye bağırırcasına söylendi. Halit, sapsarı, sendeledi. Büfeye dayandı. Elleri titreyerek boş kadehine iki parmak cin, onun üstüne de vermut doldurdu. Selim, donmuş kalmıştı. Ağzını açacaktı, fakat Halit mırıldandı:

"Bunu biliyorum Nesrin, sadece Recep'in değil, bütün arkadaşlarımın sevgisini kaybettim!" Nesrin uzandı, Halit'in yanağından öptü:

"Hep benim için Halitçiğim değil mi? Bunu sana üç yıl önce söylemiştim. Kabahat benden gitti. Ama istersen, arkadaşlarına gene dönebilirsin. Seni tutan yok." Halit şimdi kollarını önündeki masaya dayamış, başını kollarının arasına almıştı. Mıraldandı:

"Rica ederim Nesrin, bir an için yanımdan şimdi uzaklaş..." Selim, Nesrin'in elinden çekti.

"Duydun mu cadı karı, 'biraz uzaklaş' diyor Halit." Nesrin şaşkın şaşkın, Selim'in yüzüne baktı. Sarhoşluğu geçivermiş gibiydi:

"Şaka mı ediyorsun Selim?" Selim, yumuşak:

"Biraz rahat bırak Nesrin, Halit'i" dedi. Nesrin, duran pikaba doğru yürürken,

"Keşke aleyhime karar verebilse Halit" diye mırıldandı. Selim, Halit'in arkasına vurdu.

"Aldırma be Halit, şimdi onun da, senin de kafalarınız dumanlı. Bu tartışmayı salim bir kafayla yaparsınız." Sonra Selim bir an düşündü. Salonun ortasına doğru yürüdü, tam orta yerde durdu:

"Arkadaşlar!" diye seslendi. Herkes ona döndü. Nesrin, plağın üzerine tam iğneyi koyuyordu, çekti. Selim, "İster misiniz size bizim Halit'in iki güzel şiirini okuyayım?" Ortalıkta bir alkış koptu:

"Yaşa Selim!.. İsteriz elbette!.."

"Bekliyoruz!.." Selim, sahneye çıkıyormuş gibi bir doğruldu. Aktörlüğünü alıverdi üstüne. Bariton bir sesle,

"Rüzgâra karşı insan..." diye başladı. Şiirin hoş bir ritmi, seçilmiş kelimeleri, kelimelerin bir araya getirdiği güzel bir yapılışı vardı. Selim de hakkını vererek okuyordu. Herkes kulak kesilmişti. Nejat, dudaklarını ısıra ısıra dinliyordu. Onun etrafındaki kızlar, delikanlılar, dikkat kesilmişti. Recep, dudaklarının arasında bir cıgara, biraz öne doğru başını uzatmıştı. Nesrin'in gözpınarları taşmak üzereydi. Şiir bitince Selim'i müthiş alkışladılar. Sonra birden Halit akıllarına geldi. Ona doğru döndüler. O büfeye dayanmış, kendisini yıldırım çarpmış gibi kapkara kesilmişti. Duvarlara tutuna tutuna kapıya doğru yürüdü. Salondan çıktı. Kimse bir şey anlamamıştı. Arkasından bakakaldılar. Selim güldü:

"Aldırmayın" dedi, "fazla kaçırdı cini. Midesi mi döndü nedir..." Durumu kurtarmıştı. Nesrin,

"Aman Halit, dur geliyorum..." diye ardından koştu. İşin farkında olmayanlar, gülüştüler. Salona tekrar Selim'in sesi hâkim oldu:

"Biz, şiir okumaya bakalım. İkinci şiiri okuyorum." Sustular, dinlediler. Şiir biterken Nesrin döndü:

"Bir şey değil, Halit'in biraz başı dönmüş, yatırdım. Başına buzlu ıslak bir bez koydum" dedi. Salon gene eski havasına döndü. Selim geldi, Recep'in yanına oturdu:

"Kaçsak artık iyi olacak" dedi. "Burası sıkmaya başladı." Recep:

"Gideriz" karşılığını verdi. "Şu ilk okuduğun şiir, Halit'in üç dört yıl önce yazdığı bir şiir olacak. Güzel şiirdi. Şimdi böylelerini yazamıyor."

"Belli olmaz" diye mırıldandı Selim. "Hele başında esen kavak yelleri bir durulsun."

"İnşallah diyelim." Mediha söze karışıverdi:

"Anlamam ama, bu Halit'le neden bu kadar uğraşırsınız?" Recep şöyle bir dönüp Mediha'ya baktı:

"Severdik Halit'i, bir zamanlar arkadaşımızdı. Artık bundan sonra lafını etmeye değmez..." Selim, Recep'in sözünü tamamlar gibi:

"Ta ki, yeni bir şiir yazıncaya kadar..." Recep güldü:

"Peki, öyle olsun Selim." Bir zaman sustular. Orta yerde dans tekrar başlamıştı. Recep, laf etmiş olmak için Selim'e sordu:

"Ne oldu senin Avrupa, Amerika gezisi?" Selim, alaylı:

"Üç nal ile bir topal eşeğe kaldı. İngilizceyi bir hayli söktüm. Biraz param da var. Yalnız, şu sırada ortaya bir Danzig belası çıktı. Ortalıkta kötülükler dönüyor..."

"Tamam, anladım. Kurcalamayalım..."

Kaldırımda Mediha, Recep'in koluna asılmış, dalgın dalgın yürüyordu. Bir tarafında Selim vardı. Recep'in Selim'le samimi-

yeti, ilk defa konuşmalarına rağmen Mediha'ya da geçivermişti. Selim'den çekinmeden konuşuyordu:

"Ben, ben çok cahilim Recep" diye mırıldandı. Recep dönüp şöyle bir onun yüzüne baktı. Cevap verecekti; fakat Selim daha önce davrandı:

"Seninkine benzer cehalete can kurban" deyiverdi. Gülüştüler. Hepsi de biraz önce toplantıda geçenlerin etkisi altındaydı. Recep,

"Selim haklı" dedi. "Sana da can kurban..." Caddenin bir tarafından öte tarafına geçiyorlardı. Mediha, Selim'in de kolunu tuttu. Sonra üçü de el ele yürüdüler.

Dördüncü Bölüm

Bir

Hizmetçi yavaşça, birkaç kere kapıya vurduğu zaman Halit uyanmış, yatağın içinde oturuyordu. Perdelerden sızan gün ışığı, vaktin bir hayli geç olduğunu belli ediyordu.

"Peki peki Zeynep Hanım... Uyandım" diye seslendi. Uzandı, başucundaki saate baktı. Ona geliyordu.

Günler günlerdir, her tarafını bir uyuşukluktur sarmıştı Halit'in.

Geceleri geç yatıyor, sabahları yataktan bir türlü kalkamıyordu. Nesrin onun bu haline aldırmıyordu. Yıllardan beri sanki karı koca değillerdi. Hele son aylarda aralarında öyle bir soğukluk, gerginlik vardı ki, karı kocalık bağları koptu kopacaktı. Zaten bu karı kocalık bağlarının biçimi, girdi çıktısı Halit'e bir acayip geliyordu. Hizmetçi Zeynep Hanım, aralarında çevirmen görevindeydi. Konuştukları zamanlar da halleri bir nezaket gösterisi halini alıyordu. Geceleri yanı başında yatmasına rağmen, Nesrin Halit'e çok yabancı geliyor, onun kılına bile dokunmak aklının köşesinden geçmiyordu. Bu sabah olduğu gibi, her sabah, Nesrin'i uyandığı zaman yanında bulamıyordu. Nereye gittiği, ne yaptığı da aklına gelmiyor, merak etmiyordu. Nihayet, hizmetçi kadına tembih etmişti, çok geç yatar da sabahları kalkamazsa, saat onda onu uyandırmalıydı. Her sabah işe geç kalmamak endişesiyle uyanıyor, sonra da işe gitmekten vazgeçiyordu. Bu sabah iş aklına gelince, güzel bir mazeret uydurdu: Günlerden cumartesiydi! Kalktı, perdeleri açtı. Bir camı kaldırdı. Odaya temiz, ılık bir hava doldu. Banyoya geçti. Yıkandı. Giyinecekti, vazgeçti. Pijamaları ile oturma odasına geçti. Caddeye bakan geniş pencerenin bir tarafını, bir kanadını açtı. Önündeki koltuğa oturdu. Sade kahvesini Zeynep Hanım hemen sakalına dayadı:

"Bugün kahvaltı istemem" dedi hizmetçisine Halit. Kadın boynunu büküp yüzüne baktı. Emektar hizmetçiydi Zeynep

Hanım. Halit'i bayağı oğlu gibi severdi. Yıllardır onun dertli olduğunu hissediyordu.

Hele Nesrin'le sık sık yapılan tartışmaların –kapı arkasından da olsa– tek tanığıydı. Her zaman Halit'in tarafını tutardı. Halit de bunun farkındaydı. Onun, karşısında üzüntülü durmasına Halit dikkat etti:

"Hiçbir şey yiyesim yok Zeynep Hanım..." diye mırıldandı. Zeynep Hanım, başörtüsünün uçlarını çekiştirdi. Dayanamadı:

"Hanım erkenden çıktı gitti; sabah karanlığında nerelere gider bilmem ki..." diye mırıldandı. Halit, onun bu halinde kendisine acıyan bir hava seziyordu.

"Aldırma Zeynep Hanım... Böylesi daha iyi, kafamızı dinliyoruz. Evleneli on yıldan fazla oldu. Bana otuz yıl gibi geliyor. İpi koparacağız ama bakalım nasıl..." Kadının ihtiyar yüzüne bir sevinç dalgası dağıldı. Terbiyesini de muhafaza etmek için büyük gayret sarf ediyordu. Efendisine hanımını çekiştirmek istemiyordu.

"Hakkınızda hayırlısı beyim..." dedi, odadan çıktı.

Halit kahvesini, cıgarasını içti. Bir zaman pencereden dışarısını seyretti. Gazetelere baktı. İçinde bir boşluk, her yanında bir takatsizlik hissediyordu. İşinin semtine uğramak istemiyordu. Kalkıp başını alıp plaja, gezmeye gitmeyi düşündü. Oyalanır, vakit geçirirdi. Bu düşüncesine kendisi de şaştı. Yıllardan beri ilk defa bu çeşit şeyler aklına geliyordu. İş iş iş... Bıkmıştı artık. Nesrin onu her şeyden bezdirmişti. Birdenbire bütün düşünceleri kafasından kovdu. "Giyineyim de bakalım ne yaparız..." diye kalktı, yatak odasına doğru yürüdü. Koridora çıkınca telefon çalmaya başladı. İstemeye istemeye telefona yaklaştı. Yazıhaneden kâtip,

"Beyefendi" diyordu, "şu büyük parti derilerin lisansı geldi. Almanya'ya telledik. Yapılacak işlem hazır. Sizi bekliyoruz. Amcanız beyefendi de çok memnun oldu. Geliyor musunuz?" Bu çok önemli, aylardan beri beklenen bir işti. Başka bir zaman olsaydı, Halit'in etekleri zil çalardı. Fakat bu sefer, dümdüz bir sesle kâtibe sordu:

"Amcam orada mı?"

"Buradalar efendim. Kendilerine vereyim mi telefonu? Konuşacak mısınız?"

"Madem amcam orada, siz bu işi yaparsınız. Ben biraz hastayım. Evden çıkmayacağım. Amcama selam söyleyin." Kâtip şaşırmıştı:

"Peki efendim, emredersiniz efendim... Geçmiş olsun efendim. Başkaca bir emriniz var mı?"

"Yok..." dedi Halit, hemen telefonu kapadı. "Ne halleri varsa görsünler" diye giyinmeye, yatak odasına doğru yürüdü. Giyinirken Nesrin'in böyle, her sabah nereye gidebileceğini ilk defa düşünmeye başladı. Kendisi bir kerecik olsun sormamıştı; sormak da istemezdi. Zeynep Hanım'ın ağzına bakılırsa, alaylı alaylı, biraz da canı sıkkın, "Annesine gidiyormuş..." diyordu. Halit, artık onunla da uğraşacak değildi; cehenneme kadar yolu vardı...

Odadan çıkınca karşısında hizmetçisini buldu. Kadın, biraz da çekingen, elinde bir kartla bekliyordu. Kartı Halit'e uzattı:

"Bu da nesi sabah sabah Zeynep Hanım?"

"Bilmem ki beyciğim, birdenbire kapıyı açınca bir bey karşıma dikilip bu kartı elime tutuşturdu. Salona aldım, bekliyor."

Halit kartı elinde evirdi çevirdi. Gelenin kim olduğunu bir türlü anlayamadı, hatırlayamadı. "Dergi sahibiymiş" diye mırıldandı. Eh... can sıkıntısı... Vakit geçirecek iş arıyordu. Herhalde bu gelen iş konuşacak değildi. Salona doğru yürürken, birdenbire hatırlayıverdi: Vay!.. Ünlü dergici Selman Bey!.. Hayretler içinde kalmıştı. Edebiyatı, şiiri unutmuştu Halit. Ara sıra dergilere, kitaplara bakıyordu; ama ipin ucunu çoktan kaçırmıştı. Elindeki karta bir kere daha baktı: "... dergisi sahibi" yazıyordu. Öyle ya, mecmuaların adı, dergi olmuştu. Bir sürü yeni kelimeler, değişik anlatımlar, edebiyat alanında kullanılıyordu. Toptan cahildi Halit bu işlerde... Merakı gittikçe artıyordu. Salona girince, Selman Bey ayağa fırladı. Hızla kendisine doğru yürüdü. Neredeyse boynuna sarılacaktı:

"Vay vay vay Halit Beyciğim!.. Son defa konuşalı en az on beş yıl oluyor... Zaman efendim, nasıl da geçiyor."

Halit'in kafasının içinde bir şimşek çaktı: Uzun yılların sisleri ardında kalan bir olay berraklaştı, gözlerinin önünde belirdi: Bu adamla son defa, muhteşem bir yazıhanede Recep'le beraber oturmuş, konuşmuştu. Daha önce de onun dergisinde şiirler

yayımlardı. Aklında kaldığına göre son konuşmalarında fena tartışmışlar, hatta kavga etmişlerdi. Baktı, Selman Bey eski Selman Bey'di, ama daha kamburlaşmış, büsbütün hacıyatmaza dönmüştü.

"Sizin iki apartman üstünüze yeni taşındık. Kapıcıdan komşu olduğumuzu öğrenince dayanamadım Halit Bey, hemen ziyaretinize koştum. Gerçi yazıhanenize beş dakika önce telefon edip sordum. Sizden bir randevu isteyecektim. Rahatsız olduğunuzu, evden çıkmayacağınızı söylediler. Buraya telefon edecektim, kendim giderim daha iyi dedim. Rahatsız etmedim ya... Dayanamadım efendim, hasret, hasret..." diyordu. Halit'in böyle yıllardan sonra, tekrar edebiyatla ilgili sayılabilecek birisi ile karşılaşmak hoşuna gitmişti. İçindeki, sebebini daha iyice tahlil edemediği sıkıntıyı unutmak için oyalanacak bir vesile çıkmıştı.

"Demek mecmuacı Selman Bey, şimdi dergici Selman Bey oldunuz. Doğrusu yeni edebiyatımızın gidişatı ile hiç meşgul olmadım son yıllarda... Yeni şiirleri, hikâyeleri, romanları elimden geldiği kadar vakit buldukça okuyorum, ama zor anlamaya başladım." Selman Bey, salonu çınlatan bir kahkaha attı:

"Öyle oldu... Öyle oldu Halit Bey, şimdiki gençler sizin zamanınızda olduğu gibi bana mecmuacı demiyorlar. Bendenizi dergici yaptılar. Gençlik efendim. Her gün beğenmedikleri bir kelimeyi atıp yenisini onun yerine koyuyorlar. Türkçemiz de ne kılıklara girdi bir bilseniz. Bu ahval hem iyi, hem de kötü. Malum efemdim, Türkçemizin sadeleşme, güzelleşme, kaynaşması yüz yıldan beri devam ediyor. İyi de oluyor hani... Hakkımızda hayırlısı. Aman efendim, hemen dil tartışmasına girip sizi yormayayım."

"Yorulmak ne demek" dedi Halit. "Edebiyatla ilgimi keseli yıllar oldu. Yeni hareketlerden, eserlerden, imzalardan hiç haberim yok. Öğrenmek isterim." Selman Bey,

"İşte buna inanmam..." diye yerinden kalktı, oturdu. "Şiir, edebiyat bir çeşit hastalıktır. Ortaya çıkarmasanız bile muhakkak yazıyorsunuzdur. Kim bilir ne güzel şiirleriniz var!" Biraz öne doğru eğildi, karşısında oturan Halit'in kulağına söylermiş gibi devam etti:

"Yıllardır ben, ortaya çıkan genç şairlerin adeta gümrük memuruyum efendim, henüz sizin kadar kabiliyetlisine rastlamadım." Halit bu sözlere güldü. Koltuğun arkasına yaslandı.

"Bir an için bu iltifatınızı kabul etsem bile yarı yolda kaldığımı itiraf etmeliyim Selman Bey..." dedi. Selman Bey, telaşlı, aşırı bir jestle Halit'i protesto etti. Onun görkemli döşenmiş salonunda gözlerini gezdirerek,

"Yarı yolda kalmak ne demek Halit Bey!" diye parladı. "Muvaffak oldunuz işte... Gazeteler bile zaman zaman sizden, memleketimizin en genç, en zengin işadamı diye bahsediyorlar. Milyonlarınız varmış... Allah ziyade etsin. Başardınız." Halit şaşırmıştı. Bir zaman Selman Bey'in yüzüne baktı:

"Anlayamadım" dedi, "paramla, zenginlikle, edebiyatın nasıl bir ilgisi olabilir?"

"Sözdür amma, içinde biraz da gerçek payı var... 'Yazar, şair, kırkından sonra hakiki eser ortaya koyabilir' derler. Siz bu çağa geniş imkânlarla giriyorsunuz. Rahat çalışmanızı temin eden imkânlarınız var elinizde. Yalnız kendi çalışmalarınızı değil, bir edebiyat adamı olarak, bütün memleket sanatını kalkındırabilirsiniz. Napolyon'un dediği gibi efendim, 'Para, para, para!' Şimdi, sanata, edebiyata kendinizi istediğiniz gibi verebilirsiniz."

Halit bu sözlerden de bir şey anlayamadı. Fakat aklından ister istemez, Selman Bey'in cemaziyülevveli geçmeye başladı. "Bu adam, bir dolap çeviriyor ama, dur bakalım, anlayacağız Halit..." diye düşündü. O, pişkin bir işadamı olmuştu yıllardan beri. Adamın yüzünden, dilinden, bir parmağının hareketinden, ne diyeceğini, dilinin altındakini, aklından geçeni şıp diye anlardı. Bu düşüncelerle Halit, Selman Bey'e daha alıcı gözle bakmaya başladı. Gördü ki, bu adamın ta yıllarca önce üzerinde taşıdığı takma nezaketi olduğu gibi duruyordu. Halit'in içini zehir içmiş gibi bir fikir yaktı, kavurdu. "Bu adamdan benim farkım ne ola... Yıllardan beri ticarette benim yaptığım ikiyüzlülük, yapmacık tavırlar, olduğu gibi bu adamın üstünde değil mi?" diye düşündü. Yüreği daralıyordu. Kendisini zorla toparlayarak, Selman Bey'i dinlemeye çalıştı.

"Efendim" diyordu Selman Bey, "gençlik, bilhassa bugünkü gençlik, iyi su verilmiş çelik gibi, sert, atılgan, enerjik... dehşet,

Halit Bey... Darılmayınız, sizin gençlik devrinden bu gençliğin devri daha hareketli. Bana öyle geliyor ki, Atamızın büyük devrimleri memleketimizde yeni yeni yerleşiyor. Bizim nesil bu işi, devrimleri, birer oldubitti saymıştı. Sizin nesil, samimiyetle kabullendi. Fakat şu şimdiki, sizin ardınızdan gelen nesil yok mu, Halit Beyciğim, işte bu nesil, devrimlerin bilincine vardı. Ah... efendim görseniz, dergime ne şiirler, ne yazılar geliyor. Kucak kucak. Haftada, büyütmüyorum, emin olunuz, iki yüzden fazla mektup alıyorum. Hepsi buram buram kabiliyet kokan satırlar... 'Gençlerin Köşesi' diye dergide ayrı iki büyük sayfa ayırmak zorunda kaldık efendim. Her sayımızda gençlerin en az yirmi şiirini yayımlıyoruz. Bazı da üç, dört hikâyelerini birden koyuyoruz. Maksat, gençliğe hizmet değil mi?.. Teşvik gerek. Yetiştirmek lazım. Ara sıra bu sevgili gençler arasında yarışmalar tertipliyoruz. Mertçe, centilmence çarpışıyorlar. İçlerinden daha şimdiden sivrilenler var. Bu hal, dergimizin itibarını çok arttırdı. Benden iyi bilirsiniz. Halit Beyciğim, bizim memlekette bir edebiyat dergisinin on bin satması ne demektir?.."

Selman Bey durakladı; yorulur gibi olmuştu. Halit'in aklından, "Bal gibi, gençleri sömürüyorsun..." geçti. Az kalsın bu düşüncesi, dudaklarından dökülüverecekti. Kendini tuttu. Gençlik, böyle mi teşvik edilirdi? Neyse, bu meseleyi tartışmak, uzatmak istemedi. Yapmacık bir sesle, elinde olmayarak, mırıldanıverdi:

"Demek on bin basıyorsunuz?.."

Selman Bey, salonu çınlatan neşeli bir sesle karşılık verdi:

"Evet Halit Bey... Tam on bin basıyoruz. Sonra âcizane hiç sıkılmıyorum, üşenmiyorum, dergide gençlerin şiirleri üzerine konuşuyor, yazıyorum. Pek gözüm keserse, kendilerine özel mektuplar yazıp, öğütler veriyorum. Şiirlerinin, yazılarının eksiklerini, fazlalarını gösteriyorum. Daha şevke geliyorlar. Doğru yolu bulmalarına yardım ediyorum, gençlerin. İnanmazsınız efendim, dergimiz şimdi sizin gençliğiniz devrinden çok farklı, Türk edebiyatına kazandırdığı kıymetlerle haklı olarak iftihar ediyor. Şimdi artık sırası geldi. Genç kıymetleri dergi yapraklarında bırakmak yazık olur. Onları kitapları ile ortaya çıkarmak gerek. Elimin altında ne şairler, ne hikâyeciler, ne romancılar var. Bunların pek azını birkaç kitapçıya kabul ettirebildim. Hal-

buki bizim, kendimizin bir yayınevimiz olsa, neler yapmayız... Bizim dergiyi yıllardır destekleyen şirketin patronlarına bir türlü anlatamadım. Akılları yatmıyor. Üstelik, başımda şirketin kodamanlarından birinin akrabası bir herif var. Zibidinin biri. Geçinsin diye yanıma vermişlerdi beş yıl önce. Adı lazım değil. Öğrenirsiniz nasıl olsa... Bir zamanlar bir gazetenin bir köşeciğine sıkışmış fıkracıydı. Daha gençliğinde, edebiyatın bir türünü denedi, kıvıramadı. Her ne hal ise, burası lazım değil... Şimdi efendim, bu adam, şirketteki patronuna sırtını dayayıp, benim ayağımı kaydırmak sevdasında. Düşünün bir kere, yirmi beş yıldır, memlekette edebiyat dergisi çıkaran benim... Kitap yayımlamak da benim fikrim. O köstekliyor. Düşündüm, taşındım, siz eski dost hatırıma geldiniz. El ele verirsek, dağları devireceğimizden eminim. Hele sizin komşumuz olduğunuzu öğrenince bu fikir beynimi büsbütün tırmalamaya başladı. 'Yaparsa bu işi Halit Bey yapar' dedim. Ne de olsa serde edebiyatçılık var. Şairlik var. Esnaf, esnafın halinden anlar. Üstelik, Allah daha da ziyade etsin, geniş imkânlarınız var... Hatırlar mısınız, Halit Beyciğim, galiba on yıldan fazla oluyor, bir konuşmamızda size neler demiştim?"

Halit düşündü: Recep'le beraber bir gün gitmişlerdi bu adama. Recep'i zorla götürmüştü. Evet, şimdi de hatırlıyordu bu adamın dediklerini. İçi cız etti Halit'in. Selman Bey söylemeden, Halit mırıldandı:

"Gençlik bu efendim... Ateşlilik bu... Günün birinde durulursunuz, yatışırsınız... Edebiyat, politika değildir. Siz, büyük şairsiniz. Göreceksiniz, günün birinde muvaffak olacaksınız. Şiirde büyük kabiliyetiniz var..."

Selman Bey, Halit bu sözleri mırıldanırken kıkır kıkır gülüyordu. Sonunda:

"Gördünüz mü efendim, dediğim çıkmadı mı? Muvaffak oldunuz Halit Bey..." diye bağırdı. Halit şaşkın şaşkın, dergicinin yüzüne baktı:

"Nasıl olur... Yıllar var, tek bir satır, tek bir mısra yazmadım."

"Yazacaksınız. Edebiyatta kabiliyet tıpkı bisiklete binmeye benzer. Binebiliyorsanız, altmış yıl sonra da tekrar deneyince,

bisikletin üstünde dururusunuz. Oysaki insan, yaşlandıkça hayat tecrübesi artar. Edebiyatta bundan, tecrübeden daha mühim başka bir şey tasavvur etmiyorum. Bir başlayalım, göreceksiniz, yazdıklarınıza siz de şaşıracaksınız."

Halit hisleriyle, bu sözlere bitmiş, bayılmıştı. Gelgelelim aklı, mantığı kendisiyle alay ediyordu. Aklı, bu çatışmadan galip çıktı:

"Yok yok... Zengin oldum. Daha da zengin olabilirim ama şiire gelince bende iş yok... Zaten olmuş olsaydı, şimdiye kadar şair olur çıkardık. Olmadı. Bizde yetenek yokmuş demek."

"Katiyyen bu fikrinizi kabul edemem. Bunca yıllık tecrübeme itimat ediniz. Şiir, sizin içinizde, ruhunuzda uyuyor. Uyarmak gerek. İnanınız."

Halit, bir türlü tekrar şiir yazabileceğine kendisini inandıramıyordu. Tartışmanın başını bağlamak için,

"Bakalım... Fırsat bulursam uğraşırım..." dedi.

"Evet, evet, şimdi bütün hayatınızı düzenlediniz. Şiirle bol bol, rahat rahat uğraşabilirsiniz. Hele şu dergi, yayın işlerine bir girişsek, bu işlerle yakından ilgilenmek, sizi tekrar ateş üstünde tutacak. Bendeniz efendim, bu kitap yayınını yepyeni bir biçimde ayarlayacağım. Baskı, içerik, her şeyini, her şeyini düşündüm, planladım."

Selman Bey cebinden küçük bir defter çıkardı. Defterin yapraklarını karıştırmaya başladı:

"Sizi sıkmazsam, bütün düşündüğüm hususları, imkânları, hesapları bir bir arz edeyim. Şirketle ne şekilde –uyuşamazsak– ilgimizi keseceğimizi bile hesapladım. İmkânlarımız –tabii sizin imkânlarınız– yeni makinelerle, yepyeni bir basım ve yayınevi kurmaya bile müsait. Sonra efendim, benim bunca yıllık tecrübeme itimat edeceğinizi ümit ediyorum. Dergi, şirketten önce benimdir. Mukaveleyi yırtıp atmak, bir parçacık maddi fedakârlığa bağlı. Beni şu anlayışsız adamlardan kurtarınız Halit Bey... Bunların derdi para... Benimkisi, memleket kültürüne hizmet. Bunca yıldır bu adamlarla sırf memlekete hizmet edebilmek için nasıl çekiştim bir bilseniz. Hani büyük, başka işler çeviren şirketlerinin neşriyat müdürlüğünü, reklam işlerini ustalıkla idare edememiş olsaydım, çoktan pabucumu elime ve-

receklerdi. Dergimi, sadece bu hizmetime karşılık bir cemile olsun diye destekleldiler. Edebiyatımız her zaman bu çeşit adamların elinde oyuncak olmamalı..."

Halit şimdi bütün dikkatiyle Selman Bey'i dinliyordu. Onun şirketinin yaptığı işleri, pişasadaki ahvalini yakından biliyordu. Şimdi bütün ciddiyetini toplamış, kendisine önerilen işi zihninden geçiriyor, Selman Bey'le işbirliği etmenin ne demek olduğunu kestiriyordu. Para sorunu, onun umurunda değildi. Yüz bin lira ile bu işi kurabilirdi. Fakat yıllar yıllarca önce bu adamla yaptığı tartışmalar, Recep'in bu adam hakkında verdiği hüküm, üstelik kendi kanısı, şu anda birdenbire karşısına dikiliverdi. Eski genç, ateşli Halit'in kendisi olduğunu hatırlar gibi oldu. Bu düşünce, içinde garip bir ürperme yarattı. Onun bu dalgın halini gören Selman Bey, fırsatı kaçırmak istemedi:

"Düşününüz bu işi Halit Bey" diye kırıldı döküldü.

Halit,

"Düşündüm. Düşüneceğim de..." diye bu bahsi kapadı.

Selman Bey'i öğle yemeğine alıkoydu. O gittikten sonra da karmakarışık olan zihni, yüreği ile perişan, akşamlara kadar evinin içinde dolaştı. O gün, hiçbir yere çıkmadı. Bu adam da nereden çıkıp gelmişti bugün? Halit'i bu herif almış, ta on, on beş yıl öncelere sürükleyivermişti...

İki

Halit, pencerenin önünde dalgın dalgın oturuyordu. Gözleri, caddeden Hürriyet Abidesi'ne doğru yürüyen kızlı erkekli izcilerdeydi. Çocuklar, trampet çalıyor, bayraklar taşıyorlardı. Sıra sıra, neşeli, canlı, sevinçli yürüyorlardı. Şişli caddesi sabahın bu erken saatinde sulanmış, Halit'in oturduğu yedinci kattan, geniş bir şerit gibi görünüyordu. Bu kadar yüksekten Halit, genç izcilerin yüzlerini seçemiyordu. Fakat, onların duygularını, sevinçlerini gayet iyi biliyordu. O da bir zamanlar, böyle nisan ayının güneşli pazar günleri, arkadaşlarıyla trampet, boru çalarak, bayrak taşıyarak, kırlara gitmişti. Düşündü bu günler şimdi kendisinden neredeyse yirmi yıl uzaktı, geride kalmıştı. Çocukluğunda, gençliğinde bazı kimseler, "yirmi yıl önce" gibi laf etseler şaşar kalırdı. Yirmi yıl öncesini düşünemezdi, çünkü kendisi, o zamanlar yirmi yaşında bile yoktu. Şimdi, pekâlâ okul sıralarını düşününce, yirmi yıl önce, diyebiliyordu. Üniversiteyi bile bitireli on yıl olmuştu. Halit, yumuşak koltuğuna gömüldü. Pencereden bakmaktan vazgeçti. Kucağındaki sabah gazetelerini eliyle itti, yere attı. İpek pijamasının kollarını çekiştirdi. "Şu son yıllarda neler olmadı..." diye düşündü. Sonra "neler olmadı da laf mı ya..." derken yüzüne bir öfke dağıldı. Tam bu sırada hizmetçi kapıdan başını uzattı:

"Sütünüzü içmeyecek misiniz beyefendi? Hanım daha kalkmadı da..."

Halit,

"Buraya getiriver" emrini verdi.

Altı aydır, fazlaca yemek yemiyordu. Hele sabahları, yalnız küçük bir fincan süt içiyordu. Artık göbek bağlamaya başlamıştı.

Sütünü yudumlarken, bu geçen yılların, tarihin sayılı yıllarından olduğunu düşünüyordu. İkinci Dünya Harbi'nin galipleri, mağlupları... Tarihe geçen geçene... Bir beş yıl daha geçerse, başrolü oynayan Hitler, Mussolini unutulacaklardı. Onlar

kadar büyük laf edenler, nutuklar verenler yoktu ortalıkta henüz. Ama er geç çıkardı. Halit, dünyanın gidişatına o kadar kayıtsızdı ki... Dünyayı düzeltecek güç yoktu onda. Böyle olunca salıver yakasını. Kırk yıl çalışılsa, bu işler düzelmezdi... O, savaş içinde bile Avrupa'nın çeşitli memleketlerini sık sık görmüştü. Her canı sıkıldıkça, ver elini Avrupa... Ne çeşit çeşit mallar getirmişti Avrupa'dan. Amcası kendisine hayrandı.

Amcasını on misli zengin ettiği gibi, kendisi de hatırı sayılır zenginlerden olmuştu. Harp, tacirlere büyük imkânlar (!) sağlamıştı. Amcasının parası, Halit'in zekâsı, hele iyi yabancı dil bilmesi, onları bütün tuttukları işlerde başarıya götürmüştü. Daha, otuzuna varmadan kalantor tacirler gibi, kenarları kıvrık şapkayı giymişti. Her işinde olduğu gibi, bu şapka işine de Nesrin karışmış, ona bu külahı zorla giydirmişti. Zaman oluyor, Halit, kendini tanıyamıyordu. Ne zaman yollarda, tramvayda, vapurda bir öğrenciye, bir öğrenci grubuna rastlasa, içi burkuluyordu.

Caddeden geçen izcilerin sesleri uzaklaşmıştı. Fakat Halit'in yüreği ağzına gelircesine çarpıyordu. Çoğu zaman, tanıdığı Halit'in daha üniversite sıralarında öldüğünü düşünmüştü. Okuduğu okul bir Fransız okulu olmasına rağmen, birkaç arkadaşı ile bu sıralarda kurdukları hayaller, son günlerde hep gözünün önüne geliyor, aklını fikrini karıştırıyordu.

Mülkiye'ye gidecekti. Kaymakam olacaktı. Karanlıklar içinde yüzen Anadolu'da vazife görecekti. Memleketine bir hırka, bir lokmaya hizmet edecekti. Daha küçük sınıflardayken, köy hocası olmayı kurmuştu. Bozkırlardaki bakımsız, toprak yığını köyleri bağrına basacak, onları nura ulaştıracaktı. Üniversiteye gireceği yıl, kendisinin daha büyük işlere yeteneği olduğunu düşünmüştü. Önce köy hocalığından çoktan vazgeçmişti. Sonra kaymakamlıktan da vazgeçti. Hukuk öğrenimine kendini verirken, memleketinin mukadderatı üzerinde rol oynayabilecek bir politikacı olmayı düşünüyordu. Bu yolda yürürken, kendisinin enikonu şiirler yazdığı ortaya çıktı. Politikadan vazgeçip, mütevazı bir meslekte karar kılmayı iyice kurdu. Fakat gene de memleketine başka bir yoldan, en zor, en değerli yoldan hizmet edecekti. Şair, edebiyatçı olarak ortaya atılacaktı. Kendi

kendine, "Demek ki" diyordu, "yeteneğim şimdi meydana çıktı!.." Halit, şimdi de yeteneğinin şiirde, edebiyatta olduğuna inanıyordu. Fakat artık bu yol da kendisine kapanmıştı. Sebep olanların gözleri kör olsun... Sebep olanların başında Nesrin vardı. Halit'in aklına karısı gelince ürperdi. Yüzü buruştu. Kalkıp bir neden icat ederek tekrar Avrupa'ya gitmeyi düşündü. Ticaret... Ticaret... Ticaret... Nesrin'den kaçmak için iyi bir sebepti bu. İlk yıllarda o da peşine takılırdı ama şimdi gitmesini dört gözle bekliyordu. Özgür, serbest kalıyordu Nesrin... Bir zaman askere gittiğinde Halit, ne kadar rahat etmişti. Askerlik biraz daha sürseydi. Nesrin'i silkip atabilecekti, olmadı. Nesrin'le beraber hep Recep aklına geliyordu. Yaman çocuktu şu Recep... Halit hemen kendisini toparladı, Recep'i düşünmek istemiyordu. "Recep, yerden göklere kadar haklıydı" deyip geçiyordu her seferinde. Artık zaman zaman teslim oluyordu: Nesrin kendi hayatını yaşıyordu. O da, kendi hayatını... Şişli, Maçka, kısaca İstanbul sosyetesinde itibarı vardı. Nesrin'le arasındaki olmuş bitmişler, olan bitenler, bu yüksek sosyetenin gayet doğal karşıladığı şeylerdi. Biraz laf, biraz dedikodu olur, geçerdi, o kadar... Eski arkadaşlarının yerinde yenileri vardı. Bunların da Nesrin'in ahvali umurlarında değildi. Bazıları Nesrin'e kur yapıyor, Nesrin'le kırıştırıyordu. Bu kadarcığı da bu sosyetede pek önemli sayılmazdı. Halit dört gözle, kaç defasında bu ilişkilerin kuvvetlenmesini beklemiş, can ve gönülden Nesrin'in kendisini bırakıp gitmesini istemişti. Bu iş, olmayasıya bir iş değildi ama Halit'in şansı yoktu işte... Sosyetede karılarını arkadaşları ile değişenler çoktu. Bir bakardın, birinin karısı ötekine gider, ötekininki berikine gelirdi. Biraz laf olur, sonra unutulur, hatta karılarını değişenler de canciğer dost olurlardı. Halit'in, kimsenin karısında gözü yoktu. Fakat karısını elinden bir alan çıksa, üstüne de nikâh, düğün masraflarını vermeye hazırdı. Bu düşünceler Halit'in kendi kendisiyle alay ettiği taraflardı. Artık Nesrin'le ilgisini ciddiyetle düşünemiyordu, aklına getiremiyordu. Delirmek işten değildi. Hep alaylı, çoğu zaman hem kendine, hem de Nesrin'e sormuştu:

"Ben, seni neden bırakıp gitmiyorum? Neden başımdan defetmiyorum?.."

Nesrin, bu soruya kahkahalarla gülüyordu:

"Sana eşek dili yedirdim, farkında değilsin. Eşek dili, ne dehşet büyüdür..."

Gülüyordu Halit, ama içi karmakarışıktı... Kendisinin niye Nesrin'in esiri olduğunu yıllar geçtikçe anlıyor, daha iyi anlıyordu. Fakat itiraftan çekiniyor, sadece, "Benimkisi aptallık..." deyip geçiyordu. Artık, üniversite sıralarından beri içine düştüğü kör kuyuda, karanlıklar içinde dönüp duruyordu. Ah Recep ah!.. Kendisine darılıp, küsecek, yüzüne bakmayacak yerde, başka şeyler yapmalıydı. Nesrin, kendisine eşek dili mi yedirdi, o eşek sudan gelinceye kadar dövmeliydi. Oturup, açık açık konuşmalıydı. Faydası olurdu belki. Son on yıl içinde Recep'i birkaç kere görmüştü Halit. İçini kaplayıveren bu düşüncenin verdiği üzüntüden kurtulmak için Recep'i düşünmekten tekrar vazgeçmeye çalıştı. Recep, üniversitede başarı gösteriyordu. Doktorasını çoktan vermiş, çoktan da doçent olmuştu. Gazetelerde zaman zaman onun hakkında küçük haberlere rastlamıştı. Bu haberlerin sonuncuları can sıkıcıydı. Birkaç kitap yazmıştı Recep, doktora tezi ile bunlar, üniversite tarafından basılmıştı. Halit bu kitapları satın almıştı ama okumaya vakit bulamamıştı. Zaten hiçbir zaman okuyamıyordu. Ancak gazeteleri okuyordu, o kadar... Recep'in gazetelerde zaman zaman adının geçmesine sebep, bir ara çıkardığı bir dergi, zaman zaman yayımladığı makalelerdi. Bir keresinde Beyoğlu caddesinde karşılaşmışlardı. Recep, yüz yüze geldiklerinden, bu sefer kaçamamıştı. Soğuk bir tavırla Halit'in elini sıkmış, hatırını sormuş, hemen bir bahane uydurup uzaklaşmıştı. "Aman!.. Recep'i düşünmeyeceğim..." diye mırıldandı Halit, bir cıgara yaktı. Gazeteleri eline aldı. Pencereden bir zaman daha dışarısını seyretti. Düşüncelerini, aklından geçenleri bir türlü tutamıyor, durduramıyordu. Recep'i görmek, onunla konuşmak, dertleşmek için kaç zamandır içinde yenilmez bir istek vardı. Onu neden görmek istiyordu?.. Ona neler söylemek istiyordu? Bir türlü Halit bilemiyordu... "Beni affet Recep, sen haklıymışsın..." mı, diyecekti. "Bütün gençliğime yazık ettim..." mi diyecekti. Dese de ne faydası vardı... Recep ne yapabilirdi? İçinde döne döne sersem olduğu kör kuyunun karanlıklarından onu çekip çıkarabi-

lir miydi? Çıksa Halit, ne olurdu bundan sonra? Bütün gençliği boyunca güvendiği, inandığı tek arkadaşını artık tamamıyla yitirdiğini anlıyordu. Onun gözünde kendisinin ne kadar küçüldüğünü biliyordu. Recep, kendisine bir sinek kadar bile önem vermiyordu. Tekrar yüreği daralır gibi oldu. Yüzü iyice gerilmiş olacak ki, Nesrin'in sesini duyunca toparlandı:

"Hasta mısın şekerim?"

Halit onun odaya girdiğini duymamıştı. Nesrin, sürmüş süröştürmüş, takmış takıştırmış, iki dirhem bir çekirdek giyinmişti.

Halit, önce boş gözlerle baktı. Sonra hesaplı konuştu. Her zaman Nesrin'le hesaplı konuşmaya alışmıştı:

"Biraz başım ağrıyor da..."

"Bir aspirin filan alsaydın..."

"Ne o... Sabah sabah böyle nereye?"

"A... Unuttun mu? Bu pazar annemlere öğle yemeğine gidecektik. Tembel tembel oturuyorsun... Tıraş bile olmamışsın daha..."

"Benim bu yemek işinden haberim yoktu..."

"Unutmuş olacaksın. Haydi hazırlan."

Halit, Nesrin'in yarım ağızla konuştuğunun farkındaydı. Hesaplı laf ettiğine memnun oldu:

"Benim bu pazar evden çıkasım yok" dedi.

Nesrin'in yüzünde hemen bir sevinç ışığı parladı:

"Sen bilirsin şekerim, keyfine bak" deyiverdi.

Halit, şu Nesrin'in ikide bir kendisine "Şekerim" demesine fena halde içerlemeye başlamıştı. Son günlerde çıkarmıştı bu lafı. Kendisine yapma bir özen, sevgi, ilgi gösteriyordu. Katiyen kavgaya yanaşmıyor, aklınca Halit'i idare ediyordu. Halit, onun bu taktiğini öğrenmişti. Sık sık Nesrin bu havaya büründü mü anlardı ki Halit, işin içinde iş var. Sordu:

"Yemekten sonra ne yapacaksın? Akşama kadar annenin dizi dibinde mi oturacaksın?"

"Niye soruyorsun?"

Halit gülümsedi, kapıdan fırlamak için telaş eden karısının yüzüne dikkatli dikkatli baktı. Bu yüz, hakikaten güzel bir yüzdü. Olgun bir kadının yüzü. Fakat Halit için iki yıldır, bir taşbebek yüzünden farksızdı.

Onun duraklamasından, Nesrin sinirlenir gibi oldu:

"Öğleden sonrası için bir diyeceğin mi vardı Halit?"

Bu soru, zorlama bir tatlılıkla sorulmuştu.

Halit tekrar gülümsedi.

"Hani hava o kadar güzel ki... Seninle bir Boğaz'a gitsek, kırlarda dolaşırdık. Bahar geliyor."

Nesrin önce hayretler içinde kaldı. Sonra şaşırdı. Kendisini toparlayınca,

"Tuhafsın Halit... Demek on sekizinde genç âşıklar gibi, kol kola kır gezintisi ha?" dedi.

Güldü Halit:

"Neden olmasın?.." diye ısrar etti.

Fakat Nesrin ciddileşiverdi:

"Başka bir gün yaparız bu gezintiyi" dedi. "Bugün öğleden sonra Nazanlara sözüm var. Bütün arkadaşlar da gelecek. Bezik filan oynayacağız. Sen de gelirsin diye düşünmüştüm. Kızların hepsinin kocaları da gelecekler."

Halit bunun yalan olduğunu gayet iyi biliyordu. Karşısındakini içinde çırpındığı çıkmazdan kurtarmak istedi:

"Ben evden çıkmamaya karar verdim, dedim ya..."

"Peki, peki canım... Biraz başı ağrıyordu, gelemedi derim..."

Sonra kendisini haklı göstermek, Halit'i inandırmak için, çantasını açtı kapadı:

"Halit, pek param kalmamış... Oyun oynarsak lazım olur herhalde... Bana biraz para ver."

Halit hep gülümsüyordu. Nesrin, patlamamak için kendini zor tutuyordu.

"Kasanın anahtarlarının yerini biliyorsun, sormana lüzum var mı şekerim... İstediğin kadar al..."

Nesrin, gözlerini iri iri açıp Halit'e baktı. "Şekerim" lafını alaylı kullandığını anlamıştı. Dişini bir kere daha sıkarak,

"Teşekkür ederim" dedi, hızla odadan çıktı.

Halit, o dönünceye kadar kapıya baktı. Nesrin tekrar odaya geldi. Masanın üzerine bıraktığı eldivenlerini aldı. Parasını çantasına yerleştirdi.

"Bozuklar varmış, üç yüz lira kadar galiba, onları aldım... Allahaısmarladık... Zeynep senin yemeğini hazırlar. Evden çıkamayacağına göre, araba sana lazım değil herhalde."

"Değil, değil... Alabilirsin."

"Şoför geldi mi acaba?"

"Herhalde gelmiştir."

Halit eğildi, pencereden baktı. Siyah, pırıl pırıl arabası, aşağıda karınca gibi görünüyordu.

"Emrinizde hanımefendi."

Nesrin, bir an onun gözlerinin içine baktı. Bu gözlerde hiçbir şey okunmuyordu, yoktu. Fakat Halit, karısının gözlerinden birçok şeyler okumuştu. Koltuğuna gömüldü. Onun, sokak kapısını çarparak çıktığını duydu.

Halit oturduğu yerden bir saat kıpırdamadı. Kendini öyle düşüncelerin kucağına bırakmıştı ki, neredeyse boğulacaktı. Hayatıma yeniden başlayabilir miyim, diye bir soruyu kendi kendine durmadan soruyordu. Para, onu hiçbir zaman mutluluğa götürmemişti. Nesrin... Geç, Nesrin ha!.. Paradan da, Nesrin'den de vazgeçmeliydi. Nasıl?.. Nesrin'in kafasını kessen, Halit'in yakasını bırakmazdı. Halit, onun her zaman, her yerde kozu, kalkanı, gösterişiydi. Nesrin'e otomobil ne kadar lazımsa, para ne kadar lazımsa, ruju ne kadar lazımsa, Halit de o kadar gerekliydi. Halit'siz bunların hiçbiri olamazdı. Gerçi sosyeteden peşine düşenler yok değildi. Fakat, Nesrin için bu riske girmek, sonu pek karanlık bir yola düşmek olurdu. Halit'in yularını ele aldığı gibi, başkasının yularını ele alabilmek kolay mıydı bakalım? Bunların hepsini biliyordu Halit, yakasını zor kurtaracaktı Nesrin'den. Bütün servetini bu yolda harcayabilirdi. Böylece kendisini sıfıra indiren servetten de kurtulmuş olurdu. Sonra sonra, tekrar şiir yazmaya başlayacaktı. Duruyorsa Nişan'ın pansiyonuna taşınacaktı. Tekrar üniversiteye bile yazılabilirdi. Çok şükür daha yaşı kırka gelmemişti... Ne güzel hayaldi bu... Fakat denemeye değerdi.

Bir cıgara yaktı. Kalktı, antikacı dükkânına benzeyen evinin geniş salonlarını, şatafatlı odalarını dolaşmaya başladı. Nesrin'in marifetiyle hep bu vazolar, avizeler, tabaklar, son derece pahalı mobilyalar edinilmişti. Bunları yeni görüyormuş gibi bir bir seyretti. Hayretler içindeydi: On yıl içinde bu kadar parayı nasıl kazandığını düşünüyordu. Önceleri, iki yıl kadar, amcası ona yüzde yirmi beşini veriyordu kârın. Sonra o kadar ustalıklı

işler yapmıştı ki, amcası onu ortak etmeye mecbur kalmıştı. Almanya'nın en dehşet zamanında, Alman orduları ortalığa duman attırdığı sıralarda, yaptığı zeytinyağı ihracını düşündü. Almanlara paçavra, yapağı, pamuk satmıştı. Bunlara karşılık, elektrik, motor malzemesi almış, bunları akıllara durgunluk verecek bir kârla satmıştı. Mamul eşya bu kazançlarının üstüne tüy dikmişti. Almanlara patates bile satacaklardı. Neyse bu işler, olmuş bitmişti. Halit, bu kadar becerikli olduğunu bilmiyordu. Hem bir ara bu başarıları ile övünmeye yeltenmişti. Ne kazanmıştı? Para, para, para. Yazı masasının çekmelerinde çeşit çeşit banka defterleri, çekler; kasasında tahviller, paralar doluydu. İstanbul'un her semtinde dükkânları, apartmanları vardı. İş bürosunda beş memur çalışıyor, emrindeki özel kâtibi iki dil biliyordu. Üç fabrika amcası ile yarı yarıya denecek derecede ortaktı. Şimdi de Nesrin, bu oturdukları apartmanı satın almaları için ısrar ediyordu. Mal sahibi ile aralarına giren simsar, pazarlıktaydı. Kütüphanesine girdi: Sıra sıra raflarda, ciltleri yaldızlı kitaplar vardı. Hepsi aşağı yukarı toptan bir terekeden alınmıştı. Aralarında Halit'in ara sıra aldıkları da vardı. Ama hiçbiri açılıp okunmamıştı. Masif ceviz yazı masası her zaman pırıl pırıl temiz, intizamlı olmasına karşın, bunun başına Halit oturmaya hiçbir zaman vakit bulamamıştı. Ancak telefon çaldığı zaman buraya girerdi Halit. Koridordaki makineyi kullanmaktan hoşlanmazdı. Ne de olsa, ticari işler hep gizli kapaklı konuşulurdu.

"Niye sersem sersem dolaşıyorum?" diye kendi kendisine sordu. Vazgeçecekti ya bütün bunlardan, son bir kere etrafını mı görmek istemişti. Yok canım... Can sıkıntısı. Kararından dönecek de değildi. Birden aklından geçenler tekrar Halit'i heyecanlandırdı. Yazı masasının başına oturdu. Karar vermişti: Recep'i görmeye gidecekti. Neden mi? Kendisi de bilmiyordu. Ama içinde Recep'le konuşmak, onu görmek için yenilmez bir istek doğuvermişti. Telaşla, acele acele telefon rehberini karıştırmaya başladı. Recep'in adresini bulmak istiyordu. Acaba telefonu var mıydı? Onun Fatih'te oturduğunu duymuştu. Yerini, sokağını bilmiyordu. Heyecanlanmıştı. İçine, sevince benzer hisler doldu. Sonra bir zaman kararsız kaldı. Rehberde Re-

cep'in ne telefon numarasını ne de adresini bulabildi. Sekreterini aradı bu sefer evinden.

"Pazar bugün ama kusura bakma, ne yap yap, bana üniversite doçentlerinden Recep Bey'in adresini bul" dedi. Karşıdan,

"Emredersiniz beyefendi. Hemen Fatih Emniyet Amirliği'nden veya karakoldan sorarım. Herhalde Recep Bey tanınmış bir adam, bilirler" cevabını aldı. Telefonu kapadı, beklemeye başladı.

Kendi de sorardı ya, aklına gelmemişti bu başvurulacak yerler. İçi içine sığmıyordu. Ne düşüneceğini, Recep'le ne konuşması gerektiğini bilemiyordu. Onu nasıl karşılayacaktı eski arkadaşı? Belki de yüzüne kapıyı kapardı. Yok yok, Recep kibar, nazik insandı. İcap ederse yalvaracaktı Recep'e, kendisini dinlemesi, derdini dökmesine müsaade etmesi için yalvaracaktı. Ondan iyi dostu, arkadaşı, dert ortağı yoktu. Bir vakitler, sırdaşıydı. Recep'in önünde küçülebildiği kadar küçülebilirdi. Zaten buna hak kazanmıştı. Birden telefon çaldı. Halit kaptı telefonu, kâtibi değildi:

"Burası *Güneş* gazetesi beyefendi" dedi bir ses. "Sizi bugün birkaç dakika için rahatsız etmek istiyoruz. Pazar olduğu için bugünü seçtik. Çalışma günlerinde kıymetli vaktinizi almak istemeyiz. Bir röportaj serisine giriştik efendim. Sizinle de konuşmak istiyoruz. Bir randevu lütfeder misiniz? Öğleden sonra kaçta sizi rahatsız edebiliriz?" Halit, şaşkın, aklı zaten başka yerlerde,

"Benimle ne konuşacaksınız?" diye sordu.

"Efendim, şehrimizin genç işadamları ile, milyonerleri ile ekonomik sorunlara ilişkin bir konuşma. Tabii biraz da iş hayatındaki sırrı..." Halit'in tepesi attı birdenbire:

"Ben milyoner falan değilim!" deyip, telefonu kapadı. Eli ayağı bir zaman tir tir titredi. Belki başka bir zaman olsaydı, sosyeteye inat, Nesrin'e caka bu konuşmayı kabul eder, gazeteciyi terslemezdi. Bugün, havası değildi. İyilik, insanlık damarları kabarmıştı. Yıllardan beri ilk defa kendisini beğenmiyordu. Belki bu hislerinin canlanmasına sebep Nesrin'di. Ellerinin arasına başını aldı, "Ne milyoneri! Ne başarısı!" diye mırıldandı. "Ben, bal gibi rate bir adamım. Bunun her zaman farkında-

dım, farkındayım..." Eğildi, masının alt çekmecelerinden birini çekti. Şiirlerini vaktiyle yazdığı defterlerini çıkardı. Okumak istedi. Açtı, fakat gözleri karıncalanıyordu, uzun uzun mısralarına okumadan baktı. Telefon tekrar çaldı. Sekreteri, Recep'in adresini söyledi. Hemen not etti Halit. Teşekkür etti. Sekreter,

"Dün gelen lisans meselesini arz edecektim" diyecek oldu. Halit sözünü kesti attı:

"Teşekkür ederim, teşekkür ederim. Bilirsiniz ki, pazar günleri, işten konuşmayı hiç sevmem. Yarına."

"Affedersiniz beyefendi. Müsaadenizle" deyip sekreter, Halit'in telefonu kapamasını bekledi. "Başka bir emriniz beyefendi?" diye sordu. Halit,

"Teşekkür ederim" deyip telefonu kapadı. Geniş kütüphanesinin içinde üç aşağı beş yukarı dolaşmaya başladı. Hizmetçi kapıyı vurdu:

"Yemek hazır efendim" haberini verdi. Halit yemek salonuna geçti. Acele acele bir şeyler yedi. Sonra tıraş oldu. Giyindi. Kendi kendisine,

"Tıpkı, tıpkı eski günlerde olduğu gibi kapısını vurup gireceğim, 'ne haber' diyerek" diye söyleniyordu. Bu kararla, asansörün düğmesine bastı. Caddeye çıkınca, bir taksi çevirdi.

Üç

Kapıya gelinceye kadar hiç heyecanlı değildi. Zihni birbirini kovalayan karışık düşüncelerle doluydu. Üç katlı küçük bir apartmanın merdivenlerini çıkarken Halit'in kalbi çarpmaya başladı. İkinci katın kapısı önünde durunca, elini bir türlü zile uzatamadı.

Kapıyı altı, yedi yaşlarında sevimli bir kız açtı. Kara kara gözlerini Halit'e kaldırdı. Halit içinden, "Muhakkak Recep'in kızı" diye geçirdi. Recep'in dokuz, on yaşlarında bir oğlu, ondan daha küçük bir kızı olduğunu duymuştu.

"Baban evde mi kızım?" diye sordu. Küçük kız bir şey söylemeden,

"Anne!.. Anne!" diye bağırarak içeri kaçtı. Kapıda Mediha göründü. Çok değişmişti. Sokakta görse, Halit onu tanıyamazdı. Zaten yıllarca önce de pek az görmüşlüğü vardı. Mediha da Halit'i tanımadı:

"Recep Bey'i görmek istiyordum. Evdeler mi?" Halit'i Mediha şöyle bir süzdü:

"Buyurun buyurun... Yalnız iki dakika bekleyeceksiniz. Yanında iki öğrencisi var..." Halit holden geçti. Bir sandalyeye ilişti. Basit döşenmiş, loşça bir salondu burası. Hasır birkaç koltuk, ortada küçük bir masa vardı. Yalnız, duvarlarda birkaç tane, bir bakışta çok kıymetli olduğu anlaşılıveren resim asılıydı.

"Kimin geldiğini söyleyeyim efendim?"

Halit sıçradı. Dalgındı. Etrafına bakmıyordu.

"Halit, Halit dersiniz." Mediha yine hatırlamamıştı. Demek Recep, bunca zamandır adını bile anmamıştı. Bütün cesareti kırıldı. Kalkıp kaçmayı bile düşündü. Hem şimdi farkına varıyordu ki, Mediha sokağa çıkacak gibi giyinmişti. Karşı odanın kapısının arasından küçük kız, bir de saçları taranmış erkek çocuk, kendisini gözetliyordu. Çocukların kendisine ters ters bakmalarından anlamıştı: Ailece gezmeye çıkacaklardı. Biçimsiz zamanda gelmişti. Mediha döndü:

"Şimdi geliyor Recep... İşi bitmiş" deyip karşı odaya çocukların yanına doğru yürüdü. Halit,

"Rahatsız ettim" diye seslendi, "sokağa çıkacaktınız herhalde..." Genç kadın döndü, gülümsedi:

"Yok yok efendim, rica ederim..." deyip uzaklaştı. Bir zaman daha bekledi Halit. Sonra bir kapı açıldı. İki delikanlı göründü. Ellerinde birtakım defterler, kâğıtlar vardı. Arkalarından Recep geliyordu. Recep:

"O kitabı da muhakkak görmek gerek" dedi. Çocuklar,

"Elbette efendim" cevabını verdiler. Hürmetle Recep'i selamlayıp çıktılar. Kapı kapanınca birdenbire Recep Halit'e döndü:

"Vay!.. Vay!.. Vay!" dedi. "Hangi rüzgâr seni bu tarafa attı böyle Halit?" Halit'in boğazı düğümleniyordu. Recep'in bu çeşit karşılayacağını hiç ummamıştı. Sesinden, halinden ne dereceye kadar ciddi olduğunu sezmeye gayret etti. Hiçbir şey anlayamadı. Sanki Recep, bir hafta kadar Halit'i görmemişti de eski yıllarda olduğu gibi kollarını açarak karşılıyordu:

"Gel gel bakalım..." diye onu çalışma odasına aldı. Burası, genişçe bir yerdi. Bir tarafta bir yazı masası, duvarları kaplayan, yerlere yığılmış kitapların arasında kaybolmuş gibiydi. Pencerenin önünde iki koltuk, masanın ardında bir deri sandalye, masanın üzerinde açık birkaç kitap, yazı takımları, kitapların üzerinde bir yazı makinesi vardı. Açık bir kitabın üzerinde bir gözlük duruyordu. Recep, Halit'i pencerenin yanına oturttu:

"Sen yabancı değilsin Halit, çocukları gezmeye götürecektim. Söyleyeyim de anneleri götürsün."

"Çok biçimsiz bir günde geldim. Hem de haber vermeden."

"Bırak canım... En uygun gün. İyi ki, bizim öğrencilerle tartışmamız, konuşmamız uzunca sürdü. Yoksa beni bulamayacaktın. Çocuklar da bilime meraklı. En iyi öğrencilerimdir. Bir dakika." Çıktı. Halit yalnız kalınca bir caddeye baktı, bir de etrafını saran kitaplara. Recep, gerçekten kendini bilime vermiş görünüyordu. İçi rahatlamıştı. Kedisini arkadaşının, eski arkadaşının bu kadar iyi karşılayacağını hiç ummamıştı. Dargınlığını biliyordu. Ama artık Recep'in kendisine herhangi bir insan-

dan fazla bir önem verdiği yoktu da, onu bu biçim karşılıyordu. Hani Necip gibi filan... Son seçimlerde Necip'in milletvekili olduğunu gazetelerde okumuştu. Necip de yaşadığı kazanın içinde kendine göre bir âlem kurmuş, denk gelmiş, denk getirmiş, milletvekili olmuştu. Halit ona bir tebrik mektubu göndermişti. Aldığı cevap bayağı gözlerini yaşartmıştı. Şimdi, Recep'i görünce bütün üniversitedeki arkadaşları gözünün önüne geliyordu. Necip'in izzetü ikbal ile, para ile nasıl birinci mevkide köyüne yolcu edildiği gözünün önüne geliyordu. Gider gitmez Necip borcunu göndermişti. Sonraları, babasının işini tutmuş, para sahibi olmuş, sık sık İstanbul'a geldikçe Halit'i aramıştı.

"Bu ne dalgınlık..." Recep odaya girmişti. Halit sıçradı. Recep'in elinde iki kadeh, bir likör şişesi vardı. Bir de çikolata kutusu taşıyordu. Elindekileri, kitapları iterek masanın üzerine koydu. Kadehleri doldurdu:

"Ben şu vişne likörüne bayılıyorum. İçersin değil mi?"

"İçerim..." Kadehi aldı. Bir zaman birbirlerinin yüzüne baktılar. Bir cıgara masasını ortaya getirdi Recep, çikolata kutusunu, cıgara paketini, kadehini koydu. Halit'in karşısına oturdu. Bir zaman, uzun yıllardan beri doğru dürüst bir araya gelememenin çekingenliğini taşıyan yabancılık bulutunun dağılmasını beklediler:

"Çocukların canını sıktım. Seninle gezmeye gideceklerdi."

"Anneleriyle gittiler. Oyalanırlar. Anneannelerine gideceklerdir."

"Sen de çalışıyordun."

"Sokağa çıkacaktım."

"Kitaplarını, yazılarını görüyorum."

"Çalışıyorum, elimden geldiği kadar."

"Yakında profesör olacağından eminim."

"Bakalım... Belki olurum."

"Sen eskiden beri, tuttuğun her işi başarırsın..."

"İltifatı bırak canım. Sen, tutuğun işleri başarmadın mı sanki? Milyoner olduğunu söylüyorlar."

"Yok o kadar değil... Zaten sana bugün hesap vermeye geldim gibi bir şey..." Recep gülümsedi:

"Bak, ticaret işlerine aklım hiç ermez. Yasaları, usulleri ile biraz meşgul oldum. O da meslek icabı. Fakat, işlerin kuramı başkadır... Ben hukuk hocasıyım..." Halit bu sefer gülümsedi:

"Ticaretin hukukla, hani bizim yaptığımız ticaretin demek istiyorum, hiç ama hiç ilişiği yoktur."

"Tahmin ediyorum." Yine bakıştılar. Recep'in saçlarının ara ara beyazlaşmaya başladığının Halit farkına vardı. Yüzünün eskiden beri sert çizgileri, büsbütün sertleşmişti. Gözleri yine eskisi gibi, zeki parlaklığını koruyordu. Konuşması biraz ağırlaşmış, daha hesaplı görünüyordu. Bir zaman da eski arkadaşlardan konuştular:

"Ali'den hiç haberim yok" diyordu Halit. "Nerelerde?"

"Memleketinde avukatlık ediyor. Karısı Semiha da tanınmış avukat, Ali ile çalışıyordu. Geçen yıl bir çocukları oldu. Geçici bir zaman için evde şimdi. Süleyman, vekâlette müşavir. Sen daha iyi bilirsin, Nejat'ın encamını..." Halit, sıkıntılı, mırıldandı:

"İstediğini yaptı. Hani becerdi, başardı diyelim. Güney Amerika'daki memleketlerden birine elçilik kâtipliği ile gitti. İki yıldır oralarda..."

"Duydum, muradına erdi."

"Benim de bu bakımdan biraz kafam dinç sayılır. Derdinden iki yıldır halas oldum." Halit durdu. Bir şeyler daha söyleyecekti. Vazgeçti. Yutkundu. Sonra birden karar verdi:

"Hâlâ Nesrin'e musallat. Az kaldı, giderken Nesrin'i de kandırıyordu. Sonra ikisi de vazgeçtiler. Nejat, biraz daha evlenmeden özgürlük içinde yaşamak istedi galiba... Bizim hanıma gelince, Amerika seyahatinden benim param daha ağır bastı. Bir gitseydi, kurtulacaktım." Halit'in böyle konuşuvermesine karşılık Recep susuyordu. O, önce arkadaşına konuşması için cesaret vermek istemişti. Sonra haline acıdı. Dertliydi Halit. Recep'ten medet umuyordu. Hiç olmazsa derdini dökmek istiyordu. Kadehi tutarken ellerinin, konuşurken dudaklarının nasıl titrediğinin farkındaydı Recep. Basbayağı Halit'in hali dokunmuştu. Onun yüzüne dikkatli dikkatli baktı: Bu eski Halit'in yüzü değildi. Yağlanmış, yusyuvarlak olmuş, hani kesilecek kurbanlık koyun gibi beslenmişti. Nesrin'in kocasına ne kadar ya-

kınlık gösterdiği meydanda idi. İskambil kâğıtlarından yapılmış bir şato gibi duruyordu karşısında arkadaşı. Onu, ne paranın ne de Nesrin'in mutluluğa ulaştıramadığını, şu kısacık zamanda anlayıvermişti. Recep kendi kendine, "Döküversin derdini, ne çıkar" diye mırıldandı:

"Hani darılma ama Halit, şu Nesrin'den kurtulmak istersin de neden kurtulamazsın bir türlü anlayamıyorum." Halit, alaylı, kendisiyle alaylı güldü:

"İnanacağım geliyor, bana büyü yaptığını söylüyor Nesrin... Eşek dili yedirmiş bana. Onun için karşısında ne konuşabiliyorum, ne de ondan kurtulabiliyorum."

"Geç canım."

"İnan ki, bu böyle..." Halit birden ciddileşiverdi. Sözlerine devam için bir an duraladı: "Sana her şeyi söyleyeceğim Recep, ister bana acı, ister bana gül, benimle alay et. Ne yaparsan yap. Meşhur sözdür, 'ölmüş eşek kurttan korkmaz' derler. Ben zavallı, ben budala, kısacası ben yarı yolda kalmış bir adamım. Siz, bütün arkadaşlarım, hayat savaşına şerefinizle atıldınız, şerefinizle yürüyorsunuz. Ben, birçoklarınca karısı tarafından her zaman her fırsatta aldatılan şerefsiz bir insanım. Parama itibar edenler var: Bu para da pek şerefli bir şekilde kazanılmış değil. Harp zenginiyim. Spekülasyon yaptım. Karaborsa yaptım. Neden biliyor musun, Nesrin'i tutabileyim diye... Tutamadım. Sonunda bütün paramı yüzüne çarpacaktım onun. Çarpamıyorum şimdi. Bu para onu büsbütün şımarttı... Bu sefer büsbütün hem yakamı bırakmıyor, hem de benim paramla bir erkek, adi bir zampara gibi hovardalık ediyor. Bunu bir kadın yaparsa, kadına ne deneceğini bilirsin. Orospu benim karım. Ondan iğreniyorum. Evliliğimizin ilk yıllarında işe, üç kere, dünyaya gelecek çocuklarımı düşürmekle başladı. Sonrakileri hesaba katmıyorum, çünkü hiçbiri benim değildi..." Halit durakladı. Yüzünde iri iri terler belirmişti. Recep onun kadehine tekrar likör koymak istedi. Fakat Halit,

"Daha sert bir içkin yok mu?" diye sordu.

"Konyak olacak... Ama bakıyorum zaten hararet bastı sana."

"Olsun." Gitti Recep, konyak şişesini getirdi. Kadehe koyarken,

"Defet şunu başından olsun bitsin!" dedi. Halit içini çekerek pencereden caddeye baktı. Recep'e dönmeden,

"Etmeye edeceğim" dedi. "Fakat neye yarar artık? Bende hayır kalmadı. Recep..." Döndüğü zaman Recep'i gülümser gördü. Recep:

"Güldüğüme bakma, kendime gülüyorum: Senin bu içinde boğulduğun denizin bile artık farkında olamayacağını hesaplıyordum. Hesabımın yanlış çıkmasına sevinmedim değil."

"Beni teselli edeceğini hiç ummazdım, teşekkür ederim." Konyağını yudumladı. Kendini unutmuş, ta eski günlerdeki gibi konuşmaya başlamıştı. Hiç utanmıyor, çekinmiyor, Recep'ten hiçbir şeyini saklamıyordu. Konuştukça içi rahatlıyor, hafifliyordu. Halit yıllardan beri böyle boşalmayı, birine derdini dökmeyi istemişti. Daha söyleyecekleri çoktu. Fakat şu anda hiçbirini toparlayamıyordu. Zaten bütün söyleyeceklerini biliyormuş gibi Recep karşısında oturuyordu. Onun hali, Halit'e hiç batmıyordu. Recep'in, hakkındaki bütün düşüncelerini biliyor, kabul ediyordu... Yenilgiyi kabul etmişti işte, ötesi yoktu bunun... Mırıldandı:

"Bir zamanlar Halit adlı bir arkadaşın vardı değil mi Recep! Şimdi beni tanımamakta haklısın."

"İnsandan, insanlardan hiçbir zaman ümidimi kesmem. Yeter ki, başkalarına kötülük etmesinler. Hain olmasınlar. Senin kötülüğün kendine oldu Halit... Kendi kendine hıyanet ettin. Bana öyle geliyor ki, mutluluğun anlamını yorumlamakta yanıldın. Bir kadından sana huzur getirmesini bekledin. Şüphesiz, insana bir hayat arkadaşı elbette mutluluk getirir. Fakat bu mutluluğun yaratılması, insanın kendisinin elindedir. Kalp bir paranın geçmeyeceğini bilmeliydin. Halbuki sen, ömrünce huzuru, kalp bir para ile satın almaya kalkıştın. Bilmem hatırlar mısın, bir zamanlar aşkın bence, sadece, arkadaşlık, dostluk, ömür boyunca anlaşma olduğunu söylemiştim. Sorarım sana, o, peri kızlarına benzettiğin sevgilinden, rüyalara layık aşkından şimdi elinde ne kaldı? İğrendiğini söylüyorsun bu sevgiliden... Ben eminim ki, vaktiyle sen bu Nesrin'i sevmedin. Hayalinde kurduğun, kendi kendine yarattığın bir kızı sevdin. Haydi şairdin diyelim. Ama yine hatırlarsın, o devirde şairliğin bu olmadığını

sana söylemek istemiştim. Görüyorsun ki, sahiden şairlik de bu değilmiş. Herhalde en az on yıldan beri tek şiir yazamadın. Yeteneğine de yazık ettin. Ne sevgiyi, ne de aşkı bilebildin. Seni teselli için söylemiyorum bu sefer; insanın ömrü boyunca on-on beş yıl pek önemli değildir. Değil mi ki, bütün bütün yanlışlarını, kusurlarını görebiliyorsun, kendini de kurtarabilirsin. Samimiyetime inan Halit, senin geldiğini bana karım haber verince, canım sıkılmıştı. Çocuklarımla yapacağım gezintiye engel oldun diye canım sıkılmıştı. Sana bir saatimi bile feda edemeyecek kadar itimadım, arkadaşlığım, dostluğum kalmamıştı. Seni nezaketen kabul ettim. Bence, şu kaldırımdan geçenlerden biriydin. Fakat bu konuşmadan, açıkkalpliliğinden sonra, insandan ümidin kesilmeyeceği hakkındaki düşüncelerimi kuvvetlendirdiğin için sevindim. Evet, bir zamanlar Halit adlı bir arkadaşım vardı. Bu arkadaşım ne yazık üniversiteyi bitirdiğimiz yıl öldü. Benim hiçbir zaman kumar oynamak, içki içmek veya havadan sudan konuşmak için arkadaşım olmadı. Bu çeşit arkadaşları hiçbir zaman ciddiye almadım. Belki yapım böyle. Daima ciddiyetten hoşlandım, hoşlanırım. Birçokları için bu huyum, kötü bir huy. Öğrencilerime karşı bile bu yüzden çoğu zaman belki de haksızlık ediyorum. Hani Nesrin gibileri, Nejat gibileri, Necip gibileri, hiç elim titremeden, kalbim sızlamadan sınavlarda döndürüyorum. Şu yaşadığımız hayat kıymet vermeye değer bir hayattır. Dünyayı, insanları hafife alanlara hiç tahammülüm yok. Hiç olmazsa biz aydın geçinenler, insanın kaderi üzerinde düşünmeye mecburuz. Yirminci yüzyılda bilim var, insanın gidişatı var. Bütün sorun bilimin metotlarına, insanlığın gidişatını uydurmaktır. Bu da bir tek kişinin, kişilerin marifeti olamaz, beceremezler bu işi. Kitle halinde aydınların emeği gerek. Diyeceğim, seni bu aydınlar listesinden bir zamanlar silmek zorunda kalmıştım. Geçirdiğin bu buhran belki de hakkında hayırlı olur. Akılcılığa dönebilirsin. Ben, aklımın erdiği günden beri –bunu sen de bilirsin– bütün gayretimle, elimden geldiği kadar bilimin ışığında saf, temiz, insanca yaşamaya layık insanların, sevgili vatandaşlarımın hayrına; akılsız, şaşkın, çıkar peşinde koşan, belki bilerek, belki de bilmeyerek memleketimin kalkınmasına engel olan kimselerle uğraşmayı

kendime bir borç bildim. İleri dünya topluluklarının ardından koştuğu bilim ışığından o kadar uzağız ki, onlara yetişmek için çok çalışmak zorundayız. Çalışmadığımız takdirde, gelecek nesiller, her zaman bizi sorumlu tutacaklar. Bu sorumluluğu içimde hissediyorum. Çok değil, yirmi beş yıl sonra oğlumun yüzüne bakamayacak olursam, utancımdan ölürüm. Sen, şimdiden utanacağın bir hale düştüğün için üzüntüler içindesin. Bunu belki kendi kendine açıklayamıyorsun ama sezdiğini görüyorum. İçine düştüğün büyük uçurumun farkında olmak, senin için bir kazanç. Zaten bu sağduyunu bilmemiş olsaydım, vaktiyle seninle arkadaşlık bile etmezdim. Ümit ediyorum, kendini bu içine düştüğün çıkmazdan kurtarırsın. Cesaret, Halit... Dünyada hiçbir şey, ne insana yâr olmayan kadın, ne para, mutluluk getirmez. Hele paranın mutluluk getirmediğinin farkında olursan iş büsbütün değişmiş sayılır. Ben de neler söylüyorum. Sana vaaz edecek değilim. Bundan böyle yolunu değiştirmelisin. Olabilirsen, yine şair ol. Şiirler yaz. Kazandığın paranı sarf edilmesi gereken şekilde sarf et. Kazanmaya devam edeceksen, kendini suçlu tuttuğun bütün yollardan dönüp, namuslu bir şekilde kazanmaya bak. Nesrin'e gelince, servetinin büyük bir kısmını ona vermek bile gerekse ver, başından defet. Zaten bu parayı onun zoruna kazandığını söylüyorsun. Başka sana ne diyeyim. Akıl hocalığından hoşlanmam..."

Halit, Recep'i dikkatle dinliyordu. Hakaret etse, sövse, saysa sesini çıkarmayacaktı. Bütün bunları hak etmişti. Sadece Nesrin'den değil, kendisinden bile çoğu zaman iğrenmişti. İnsan gibi yaşamasını bilemedikten sonra, insan gibi muamele görmeye hakkı yoktu. Hele bunu Recep'ten isteyemezdi. Konyak şişesine uzandı. Kadehini doldurdu:

"Bütün bu söylediklerini kendi kendime çok düşündüm Recep, iki şeyi yapmaktan şimdiye kadar kendimi zor alıkoydum: İçkiye düşmekten –elindeki şişeyi gösteriyordu–, bir de kendimi öldürmekten!"

Recep, irkildi:

"Geç böyle saçma düşünceleri..."

"Bırak anlatayım... İlk defa Nesrin'in beni aldattığı geceydi. Avrupa'dan ansızın, gece yarısı uçakla dönmüştüm. Ben, evi-

min kapısından girerken, servis kapısından birinin çıktığını fark ettim. Ya bu herifi, ya ikisini ya da kendimi öldürmek aklımdan geçti. Sonra düşündüm. Bu, cahillerin yapacağı bir işti. Beni istemeyeni ben de istemem deyip işi hallettim. Fakat bu karara varıncaya kadar neler çektiğimi, neleri göze aldığımı tahmin edersin. Ertesi gün, ilk işim bir tabanca satın almak oldu. Tabancayı Nesrin'e göstermeden, kasanın gizli bir çekmesine sakladım. Bu gizli çekmenin anahtarını hep üstümde taşırım. Şimdi düşünüyorum da, Nesrin için kendimi öldürmüş olacaktım... Ne budalalık! Nesrin'i veya âşığını öldürmek ayrı bir budalalık olacaktı. Aşk uğruna cinayet; aşk uğruna katil olmak!.. Gülüyorum şimdi. Ne olursa olsun ben, bütün zavallılığıma rağmen bu kadar akılsız adam değilim. Artık sırası geldi gibime geliyor, bu hafta içinde avukatım boşanmam için, ne gerekirse yapacak. Nesrin'e ne söyledim, ne de hissettirdim. Bunu kendi kendime bile artık uzun boylu düşünmüyorum. Fakat beni şaşırtan, içinden çıkamadığım bir sorun var: Boşansam da içim rahat edecek mi? Bundan sonra hayatıma bir yön verebilecek miyim? Bütün varlığımı, gençliğimi, ümitlerimi, daha kötüsü dostlarımı kaybettim. Bir daha da tek bir mısra yazabileceğimi zannetmiyorum. Ben neye yararım, neye yaşarım? Kendime güvenim kalmadı. Kendimi artık insandan saymıyorum. Birazcık olsun onurum bile yok. Dediğin gibi ben, üniversiteyi bitirdiğim yıllarda ölmüş bir adamım. Sabahleyin pencerenin önünde oturuyordum... İzciler geçti caddeden. Neler düşündüm bir bilsen. Şimdi de neler geçiyor aklımdan. Anılar beni kan tutmuş bir adama çeviriyor. Kaçamıyorum. Seninle tanışmamız nasıl olmuştu, hatırlar mısın? Bir basketbol maçında çarpışmıştık. Ben sakatlanmıştım. Tekrar o günlerden işe, hayatıma başlamayı ne kadar isterdim. Hem bu sefer, yolumda yürürken hiçbir yanlışlık yapmayacağımdan emin olabilirsin. Fakat iş işten geçti. On-on beş yılın insanın ömründe bir önemi yoktur dedin. Bu sözüne inanıyor musun Recep? Ben, sakat bir adamım artık; bu sakatlık, basketbol maçında sakatlanmaya benzemez. Düşünüyorum, etrafıma bakıyorum, arkadaşlarımı gözümün önüne getiriyorum, hayat yolunda, ideal yolunda BENİM GİBİ ONBİNLERİN DÖNÜŞÜNÜ görüyorum, İran'ı perişan etmeye, zapt et-

meye giden Atinalı onbinlerin dönüşü gibi. Fakat bir de bize Yunan uygarlığını armağan eden, yürüten Atinalı onbinleri aklıma getiriyorum. Senin gibi YÜRÜYEN ONBİNLER var! İnsanlık uğruna, memleket yoluna yürüyen onbinlere katılmayı ne kadar isterdim. Ama geçti artık. Ben, yenilgiye uğramış, perişan olmuş, dönenlerdenim. Ne yapacağımı bilmiyorum!"

Halit konuştukça sararmış, söyledikçe dudaklarının rengi uçmuş, oturduğu yerde küçülmüştü. Recep susuyordu. Halit'in bütün söyledikleri, onun yüzünde en küçük bir ifade bile yaratmamıştı. Fakat içi burkulmuş, yüreğinin derinliklerinde az çok eski arkadaşının varlığını, sevgisini hisseder gibi olmuştu. Hep onun yüzüne bakıyordu. Halit'in ruh halini pek güzel anlıyordu. Aklından onu bağışlamak geçti. Sonra, "Ben kim oluyorum da bu arkadaştan hesap soracağım?" diye düşündü. Şu hali ile Halit'in herhangi, kendi halindeki bir vatandaştan ne farkı vardı? Sadece o, bir düşünen aydın olma iddiasını taşıyordu. Aydın arkadaşlarına katılamadığı için üzülüyordu. Birdenbire,

"Halit, şu anahtar yanında mı?" diye sordu.

"Hangi anahtar? Ne anahtarı?"

"Tabancanı sakladığın kasanın gizli çekmecesinin anahtarı."

Halit, düşünceli, yeleğinin cebine elini attı.

"İşte... Burada."

"Onu bana ver." Halit, anahtarı tekrar cebine koyarken zoraki bir kahkaha attı:

"Dedimse, bu kadar budala değilim."

"Ver sen onu bana."

"İstediğini yaparım Recep. Fakat bu sefer kendime olan inancımı büsbütün kaybedeceğimden korkuyorum." Recep gülümsedi:

"Peki, burasını pek düşünemedim. Nasıl istersen..." diye mırıldandı. Sonra ağır ağır, kelimelerin üstünde durarak devam etti: "Tutalım ki, paranı, karını, inancını, mücadele kabiliyetini toptan kaybettin; bir kısmını zaten kaybetmişsin. Fakat dişini sık sadece, dümdüz bir insan olmaya çalış. Namuslu bir vatandaş gibi hayatına yön ver. Buna razı ol. Namuslu, şerefli bir vatandaş olabilmek de büyük bir şeydir. Bir kadeh daha konyak içer misin?"

"Teşekkür ederim. Fazla oldu artık."

"Birer çay içsek."

"Zahmet etme."

"Benim bu saatte hep karnım acıkır. Çayla biraz bisküvi filan yerdik. Karım her şeyi hazırlamıştır. Bir çayın suyunu kaynatıp haşlamak var."

"Mademki sen istiyorsun peki..."

Recep odadan çıktı. Halit, o dönünceye kadar oturduğu yerde hareketsiz kaldı. Bir türlü karar veremiyordu: Recep, kendisine karşı nezaketten mi samimi davranıyordu? Yok yok, Recep düşüncelerinde hiçbir zaman hileye sapmazdı. Ne hissediyorsa, ne düşünüyorsa, açıkça söylerdi. Eski karakteri dipdiri, sapasağlam meydandaydı. Sadece, dümdüz bir vatandaş olmak!.. Ne güzel bir sözdü bu! Halit yıllardan beri, sadece bir namuslu insan olmaya bile hasretti. Böyle bir adam olmak için elinden geleni yapacaktı. Recep'e duyduğu hayranlık, arkadaşlık, bağlılıktan Halit, hiçbir zaman zarar görmemişti. Onun bir hesap makinesi gibi yanlışsız sonuca varan bir muhakeme kudreti vardı. Bildiğini gayet iyi bilmesi, bilgisini çok iyi hazmetmesi, onu bağnazlıktan kurtarıyor, ham sofular gibi karşısındakini ölçüp biçmeye, zorla fikirlerini kabul ettirmeye kalkışmıyordu. Bir sorunun üzerinde ısrar ederken, nereye kadar gitmesi gerektiğini, karşısındakinin anlayışına göre idare ediyordu. Bütün bunları göz önünde tutmasına rağmen, Halit o kadar karışık bir ruh hali içindeydi ki, şu sırada, bir türlü Recep'in kendisi için şimdi verdiği hükmü kestiremiyordu. Belki de hakkında daha hiçbir şey düşünmüyordu. Kendisine bir doktorun hastasına ettiği muameleyi ediyordu. Ne olursa olsun, insan çocuktu Recep, kendisini kabul edişini bile açık açık söylemişti. Daha ne istemeliydi Halit? Şu sırada eli ayağı kesiliyordu. Gözleri karıncalanıyordu. Ne de olsa arkadaşından gördüğü bu yakınlık onu hislendirmişti. Utanmasa ağlayacaktı. Kendi haline, geçen yıllarına, geçmek üzere olan bomboş gençliğine ağlamak istiyordu. O, hiçbir zaman bu kadar amaçsız, bu kadar zavallı bir yaşam geçirmek istememişti. Recep haklıydı: Yeteneğine bile yazık etmişti; yıllardan beri bir tek mısra yazmamıştı. Bundan sonra da yazacağı yoktu.

Recep'in odaya tekrar girdiğinin farkına varmamıştı Halit. Recep bir fincan çay uzatıyordu. Fincanı alırken mırıldandı:

"Seni kaç saatten beri yordum Recep. Çocuklarınla gezecektin, alıkoydum. Belki de çalışacaktın gezintiden dönüp. Bilmem ama belki canını da sıktım. Ne olursa olsun, beni biraz teselli ettin, bana cesaret verdin. Her şeyi halledip, dümdüz bir adam olmak tavsiyeni tutacağım. Şu çayı içip hemen gideyim. Daha fazla vaktini almaya hakkım yok." Recep bu sözleri duymamış gibi sordu:

"Çayına ne kadar şeker korsun?"

"Bir buçuk kaşık. İki değil." Uzatılan şeker hokkasından şeker aldı. Recep:

"Bu çeşit resmiyeti bırak. Pazar günleri çalışmam. Ancak dersleri, tezleri için beni görmek isteyen öğrencilerimi kabul ederim. Gezmeye gelince, bundan daha önemli bir iş yaptık gibime geliyor bugün. Sonra bugünkü gezmemizin programı bitmiş değil. Kayınvalide gelecek akşama, çocukları ona bırakıp Mediha ile tiyatroya gideceğiz."

Halit, artık kendisinden söz etmekten vazgeçmesi gerektiğini düşündü. Konuşmanın gidişatı değişmişken,

"Selim, her yıl geçtikçe daha iyi, daha tecrübeli aktör oluyor. Ara sıra kendisini görüyorum. Her temsiline de gidiyorum" dedi.

"Bizim memlekette, Selim'den iyi aktör can sağlığı. O kadar az yerli tiyatro eserimiz var ki, aktörlerimizin kendilerini göstermelerine olanak yok. Bizim olan piyeslerde ancak bizim aktörlerin büyük olabileceklerini düşünüyorum. Çeviri eserler, yabancı kalıp kıyafetlerini, karakterlerini ortaya koyar. Bizim olmayan bu karakterleri bizim aktörler bu kadar temsil edebilirler. Selim'e bu yüzden hak veriyorum. 'Memleketimi bir anlatabilsem sahnede' diye kendi kendini yiyor."

"Yıllar önce, benim günün birinde büyük bir piyes yazacağıma inandığını, yazmam lazım geldiğini söylemişti. Benden geç. Yeni birkaç yazarımız var."

"Evet, ümit veriyorlar. Ne de olsa bu da bir şeydir. Bu gece de yerli bir oyun varmış. Bakalım, Selim her temsilin ilk gecesi için Mediha ile beni davet eder."

"Evlenmedi mi hâlâ?" Recep güldü:

"Nasıl evlensin... Hâlâ genç başadam rollerine çıkıyor." Halit durakladı. Sonra cesaret edip sordu:

"Senin dergin ne oldu Recep? Galiba iki yıl önceye kadar çıkıyordu. Her bakımdan sağlam bir dergiydi. Birdenbire vazgeçiverdin."

"Ben vazgeçmedim. Geçirdiler. Siyasi hava diyelim... Yok yok... Benim gibi fakir bir doçentin aylığı, arkadaşların dar bütçeleriyle çıkmaya devam edemedik diyelim. Satılmaması için de elden gelen arda konmadı." Halit dikkatle Recep'in yüzüne baktı. O gülümsüyordu; ilgisiz görünüyordu. Çay fincanını yandaki masaya koyan Halit heyecanlandı yavaş yavaş:

"Söylediğin sebeplerin hangisi doğru kestiremiyorum ama, eğer paraysa, bu kolay..." Yüzü pembeleşmişti. Hızla elini iç cebine attı. Para cüzdanının bir gözünden çek defterini, parmakları titreye titreye çıkardı. Dolmakalemini açtı:

"Söyle Recep, ne kadar yazayım?" Recep, onun bu haline gülümsüyordu. Sonra içine dayanılmaz bir acı girdi. İçinden, "Zavallı Halit, kendini kurtarmak için nasıl çırpınıyor..." diye geçirdi. Sonra tok bir sesle,

"Şimdilik bu iş, para işi değil Halit" dedi. "Para da olsa dergi çıkmaz. Paraya ihtiyaç yok." Halit yerinden fırlamış, yerdeki kitapların arasında gidip geliyordu. "Şimdi bu pis paraları ne yapacağımı biliyorum" diye söyleniyordu. Recep'i dinlemiyordu bile; tekrar yerine oturdu. Çekin üzerine bir on bin yazdı. Recep'e göstererek,

"Söyle Recep" dedi, "bu rakamın önüne bir sıfır daha koyayım mı? Evet evet, sormak kabahat, bir sıfır daha." Sıfırı koydu. "Tamam, etti yüz bin... Bir matbaa bile satın almalıyız. Ne lazımsa yapmalıyız! Ne dersin? Birdenbire, yapılacak işler insanın aklına gelmiyor ki... Oturup düşünmek gerek." Halit'i birdenbire, adeta bir sinir buhranı almıştı. Recep telaşla onun omzuna vurdu:

"Dur Halit... Dur! Ne oluyorsun?"

"Karışma bu işe sen Recep... İşte oldu, imzaladım. İstediğin zaman çekebilirsin bu parayı... Yarından tezi yok. Dergin için işe giriş. Tabii benim dergine karışmaya hakkım yok... Sen ba-

na dümdüz bir adam ol demedin mi? Başlamalıyım..." Recep'in gözleri iri iri açılmış, bir arkadaşına, bir de önüne konan çeke bakıyordu. Sonra onun heyecanının biraz geçtiğini görünce, çeki aldı. Yavaş yavaş yırtarak kâğıt sepetine attı:

"Bunu kabul edemem Halit. Neden kabul edemeyeceğimi de şimdi sana anlatamam. Sakın darılma. Günün birinde bana hak verirsin. Bunun birçok sebebi var. Bütün bu sebepleri unutsak bile, bu paranın şimdilik hiçbir işe yaramayacağını sana söyleyebilirim. Çünkü, bugünkü şartlar içinde bizim derginin tekrar çıkmasına olanak yok. Bunun cevabını da ileride öğrenirsin. Bu iş öğrenciliğimizde olduğu gibi, birbirimizden borç para alıp vermeye benzemez." Halit'in alnında iri iri ter taneleri belirmişti. Şaşkındı, ne diyeceğini bilemiyordu. Neden sonra, bitkin, mırıldanabildi:

"Kusura bakma, birdenbire heyecanlanıverdim."

"Eskiden beri hep böyle birden heyecanlanırsın. Unutalım şimdi bu konuyu..."

Uzun zaman sustular. Cadde gittikçe gölgeleniyor, akşam yaklaşıyordu. Recep,

"Belki Ali bir haftaya kadar İstanbul'a gelecek. Söylerim seni arasın" dedi. Halit,

"Bana bir telefon yeter... Hemen sizi bulurum" karşılığını verdi. Daha bir zaman şuradan buradan konuştular. Halit kalktı, gitmeye hazırlandı. Recep onu kapıya kadar geçirdi. Ne zaman isterse, gelip kendisini görmesini söyledi. Tam çıkacağı sırada Recep arkasından kapıyı kapatıyordu ki, merdivenlerde Mediha göründü. Biraz arkasında annesi, çocukların elinden tutmuş geliyordu. Recep, karısına,

"Bizim Halit'i tanımadın mı, Mediha?" diye sordu. Genç kadın özür diledi. Tanıyamadığını söyledi. Halit'in elini sıktı. Recep, çocuklarına,

"Bu" dedi, "Halit Amca... Öpün bakayım elini." Çocuklar, Halit'in elini öptüler. Mediha'nın annesi hatırını sordu. Halit, çocukları okşadı. Sonra kendini nasıl sokağa attığını bilemedi.

Dört

Caddeye çıkınca Halit, iki tarafına bakındı. Gelişigüzel Atatürk Bulvarı'na doğru yürümeye başladı. Başı müthiş ağrıyordu. Yutkunamıyordu. Dişlerini bir ara o kadar sıkmıştı ki, çene kemiklerinin acıdığını hissetti. Recep'e dergisi için para teklif etmekle ahmaklık etmişti. Ama o sıra nasıl da heyecanlanıvermişti. Recep'in ahlakını bilmesi gerekirdi. Sonra buna benzer birçok biçimsiz sözler sarf ettiğini, Recep'e uluorta konuştuğunu hissediyordu. Ama pişman da değildi. Yok, yok... Şimdi bütün bunları bir yana bırakması gerekiyordu. Durulmayı, yüreğinin yatışmasını beklemeliydi. Sonra Recep'le aralarında geçen bütün konuşmayı inceleyecekti. Recep'in iyi niyetine inanıyordu. Gerçi kendisine yol göstermeye pek kalkışmamıştı. Ne dediyse Halit, onu tasdik etmişti. "Nesrin'i başımdan defedeceğim..." deyince, o "defet..." demişti. Bütün konuşmalarında kurtuluşu Halit'in kendi gayretine bırakmıştı. Başka ne yapabilirdi sanki? "Of... Şimdi bunları düşünmemeliyim..." diye mırıldandı. "Sonra, sonra inceleyeceğim..." Ama olmuyordu. Elinde değildi. Farkında olmadan hızla yürüyordu. Bulvar, tenha görünüyordu. Fakat o kadar geniş, o kadar büyüktü ki, kalabalığı siliyordu. Güneş çekilmiş, pembeliği sağdaki kat kat apartmanların yüzünde kalmıştı. Halit durakladı. Etrafına bakındı. Köprü ta uzaklardaydı. Solda küçük bir çimenlik, yeşillik vardı. Yeşil ağaçların ayakuçlarındaki sıralara birtakım insanlar oturmuşlardı.

Kiminin elinde gazete, kiminin kucağında çocuğu, oturuyorlardı. Boş gözlerle çimenlere, göğe, karşıki binalara bakanlar vardı. "Nisan akşamının bu güzel gün sonunun, iç rahatlığının, huzurun tadını çıkarıyorlar..." diye düşündü Halit. Yıllar vardı ki ne etrafını, ne etrafındaki insanları görmüştü. Baharın hiçbir zaman farkına varmamıştı. Bir sıraya doğru yöneldi. Sıranın bir ucuna ilişti. Öte ucunda yaşlı bir adam, burnunun ucunda gözlüğü, dudaklarını kıpırdatarak gazete okuyordu.

Halit'e dönüp bakmadı bile. Bulvarda otomobillerin şimdi farkına varıyordu. Bir zaman hemen hiçbir şey düşünmeden, otomobilleri, geçenleri uzun uzun seyretti. Sıranın öte başındaki adam sesleniyordu:

"Dünya yüzünde amma da aşağılık adamlar var ha..." Halit,

"Efendim... Bir şey mi dediniz?" diye döndü. İhtiyar:

"Dünya yüzünde çok aşağılık adamlar var, dedim."

"Vardır!" karşılığını verdi Halit.

"Herif, karısını, kaynanasını balta ile kesmiş..." Halit, "keser keser..." diye mırıldanacaktı. Kendisini toparladı:

"Allah Allah!" cevabını verdi.

"Ne hunharlık! Ne alçaklık!"

"Canilik. Bazı hallerde kesmek biçmek insanın içinden gelir, ama insanlık kendini tutabilmektedir..." Adam eğildi. Dikkatli dikkatli Halit'in yüzüne baktı:

"Haklısınız..." dedi. Tekrar gazetesine daldı. Halit'i bu sefer bambaşka düşünceler aldı. Bulvar gittikçe gölgelendi. Karardı. Nihayet lambalar yandı. Şimdi otomobiller, farlarını kaldırımlara vermiş, sinsi sinsi birbirlerini kovalıyorlardı. Halit, kendini alan düşüncelerden kurtulup etrafına bakınınca, küçük park bomboştu. Kalktı, yürümeye başladı. Eve gitmeye hiç niyeti yoktu. Gidip arkadaşlarını görmek geliyordu içinden. Ama eski arkadaşlarını. Hani yıllarca önce olduğu gibi. Gedikpaşa'ya gitmeliydi. Fakat ne yazık ki, artık Gedikpaşa'da hiçbirini bulamazdı. Çoğunun şimdi nerelerde olduklarını bile bilmiyordu. Recep'i görmüştü bugün. Bir de, bir de gidip Selim'i görebilirdi. Yeri belliydi Selim'in. Ama birkaç saat sonra sahneye çıkacaktı. Gidip tiyatroya, piyesi seyretse... Hiç de oyun seyredebilecek halde değildi. Belki de Selim'i oyundan önce Balıkpazarı'nda görebilirdi. Bir keresinde, rastladığı zaman, "Gel yahu bizim meyhaneye!" demişti.

Atatürk Köprüsü'nün üstünden geçerken kendisini hafiflemiş hissediyordu. Köprünün korkuluklarına dayandı. Haliç'i seyretti. Sağına soluna bakındı: Aydınlanan İstanbul'u gördü. Bu saatte bütün şehir kendisine bakıyormuş gibi geldi: Köprünün lambaları, şehrin lambaları, kırpışan gözlerle ona bakıyorlardı. Köprü çok tenhaydı. Arkasından üç işçi bağıra bağıra ko-

nuşarak geçti. Bir zaman sonra da bir denizci, genç bir kızla karşı taraftan yürüdüler. Konuşmuyorlardı. El ele tutuşmuşlardı. Onların ardından koyboluncaya kadar baktı. Sonra arabalar... Arabalar, arabalar... Bütün hızlarıyla geçip gidiyorlardı. Halit, bir an, kendisini özgürlük içinde hissetti. Yürümeye başladı. Altıncı Daire'nin önüne gelince Şişhane yokuşunun ancak farkına varabilirdi. Evini aklına getirdikçe özgürlük duygusu onu sarhoş ediyordu. Durdu, derin derin nefes aldı. "Spor yapmalıyım artık... Göbeği eritmek gerek..." diye mırıldandı. Arkasından "Ah!.." diye düşündü, "bu içinde yaşadığım barış ve sessizlik, hiç olmazsa bu gece devam edebilse..." Bu ruh halini arayacaktı. Yok yok... Recep'le dertleşmesi, Recep'e derdini dökmesi iyi olmuştu. İnsan ömründe on-on beş yılın ne hükmü vardı ki... Yeniden başlayacaktı. Birdenbire etrafında caddenin kalabalığını hissetti. Artık hızlı hızlı yürüyordu. Balıkpazarı'nın kalabalığına karıştı. Meyhaneleri bir bir dolaşmaya başladı. Selim'in uğrayacağı yeri ilk önce kestirememişti. Zaten kafasının içi o kadar karışıktı ki... Kendini omuz omuza bir meyhanede buldu. Bir garson,

"Yukarıda buyurunuz paşam... Orası tenha..." dedi. Daracık merdivenlere yürüdü Halit. Köşede bir küçük masanın başına geçti. Ortalığın gürültüsünü balık, kızaran balık kokusu bastırıyordu. Masalarda şaraplar, rakılar, çeşit çeşit mezeler dönüyordu. Beyaz saçlı, biraz kamburca bir garson geldi. Erbap gözle Halit'i bir tarttı. İyi not vermiş olacak ki, çok nazik, emirlerini sordu. Halit,

"Rakı istiyorum Barba..." dedi. "Meze işini sana bırakıyorum. Sen bilirsin..." İhtiyar Rum garson, çok memnun:

"Meraklanma beyim, donatacayim masanizi... Başka gelecek arkadaşınız var mı?"

"Olacak..." diye mırıldandı Halit. "Bilmem ama şimdi gelebilir mi, gelir mi? Tanır mısın Selim Bey'i? Hani aktör?.."

"Nasin tanımam... Gelir gelir ama, oynayacak tiyatroda, sonra gelecek. On birden sonra."

"Muhakkak gelir mi?"

"Belli olmaz. Bazı arkadaşları ile gelir. Hep oyundan sonra. Birkaç tek atar."

"Bu gece gelir mi dersin?"

"Yapacağız bir kolaylık be beyim. Yazacaksın bir pusula. Yollayazayim bizim çocuklardan biriyle tiyatrodaki kapiciya."

"Bak, bu akıl güzel." Garson gitti. Rakıyı, mezeleri getirinceye kadar Halit, Selim'e birkaç satır yazdı. Pusulayı verirken sordu:

"Götürecek çocuk hangi tiyatro olduğunu bilecek mi?"

"Ben, söyliyezeyim beyim. Biliyorum."

"İyi öyleyse. Al şu lirayı da çocuğa ver."

"Baş üstüne beyim."

Halit tam üç saat, ağır ağır rakı içti. Alışık değildi, şişe bir türlü yarı bile olmuyordu. Etrafı ile hoşbeş etti. Kendi kendine oturdu. "Nesrin şimdi beni kim bilir ne kadar merak edecek" diye düşündü. Sonra "eder mi ki?" diye mırıldandı. Ederse, sadece nereye gitti acaba gibilerinden eder. Halit umurundaydı sanki Nesrin'in. Öyleyse Nesrin'in de canı cehenneme... Bir daha Halit, eve hiç gitmese ne lazım gelirdi? Yıllardan beri bir gün evine şöyle bir sevinerek, oh diyerek gitmemişti ki... Hep üzüntülü, hep istemeye istemeye evine giderdi. Recep haklıydı: Bir gün olsun Nesrin'i sevmemişti. Nesrin'den bir gün olsun sevgi de görmemişti. Bir günden bir güne şöyle içinden gelerek Nesrin onun boynuna sarılmamıştı. Ne sevgi ne şefkat ne de saygı görmüştü karısından. Şimdi düşündükçe daha iyi anlıyordu. Nesrin ne zaman boynuna sarılsa, ne zaman kendisine sevgi gösterse muhakkak bir çıkarı için yapmacık bir hal takınırdı. Onunla yatarken bile, sırf kendi zevkini tatmin ettiği için yattığı besbelliydi. Halit, babasını erken kaybetmişti. Baba sevgisinden, şefkatinden yoksun kalmıştı. Sonra annesinin yokluğu onu çok üzmüştü. Onu da kaybettikten sonra teselliyi arkadaşlarında aramış, bulur gibi olmuştu. Nesrin'e marazi bir sevgiyle bağlandığını gayet iyi anlıyordu. Bir sevgi buhranı içinde yüzüyordu. Nesrin ona bir arkadaşın, bir karının, eşin vereceği sevgiyi haram etmişti. Üstelik evlat sevgisinden de onu yoksun bırakmıştı. Çocukları olmasına engel olmuştu. Çocuklarının, kendisine duyacağı sevgiye de hasret kalmıştı. Bütün bunlardan başka bütün arkadaşlarını kendisine darıltmış, yıllarca arkadaşları ile Halit'in arasına bir yılan gibi girmişti.

Ne istiyordu Halit'ten bu Nesrin? Halit'i istemiyorsa kimi istiyordu? Birini istemiş olsaydı çoktan kaçar giderdi. Doksan dokuz erkekle düşüp kalkmak sevdasındaydı. Daha doğrusu, ne istediğini kendisi de bilmiyordu. Bunu, bu amaçsızlığını daha ilk yıllarda keşfetmişti Halit onun. Budalaca, onu yola getiririm ümidiyle beklemiş, uğraşmıştı. Halit, önündeki kadehi kaptı; bir yudumda içti. "Anadan doğma bir orospuya düştüm..." diye mırıldandı. Hiçbir tarafını affedecek hali yoktu. Fakat kendisini çocuktan mahrum etmesini dünyada affedemezdi. Zaten bu işe ne tarafından baksa kötüydü. Bütün bir hayatını zehir etmişti Nesrin. Sanki şimdi Recep olsun, öteki arkadaşları olsun, Halit'i adamdan sayacaklar mıydı ki? Yüzüne nezaket gösterip, arkasından, "Zavallı çocuk... Zavallı adam" deyip geçeceklerdi. İşte Halit'i perişan eden, mahveden nokta buydu... Şeytan, git şu karıyı gebert, diyordu kulağına. Halit irkildi. Kabahat sadece Nesrin'de miydi? Kendisi ne yapmıştı? Bu rezaletin içine kendisini kim atmıştı? Yine kendisi! Kimse bu gidişinden sorumlu değildi. Nesrin bile... "Öyleyse kendini öldür, kurtul" diye şeytan bu sefer kulağına üfledi. Halit düşündü; bundan başka çıkar yol yoktu. En akıllıca hareket, bu olurdu kendisi için. Yeniden başlamak, ya da tamamıyla vazgeçmek...

Her yanını ateş basmıştı yine. Rakıdan olacak... Hayır, rakıdan değil; zihninden neler geçiyordu. Gülümsedi kendi kendine: "Ölmek, ölmemek!" Yok, bu fikrin gülünecek hiçbir tarafı yoktu...

"Ne bu... Bu kadar dalmışsın?" Başını kaldırdı. Selim başucunda dikilmiş gülümsüyordu. Halit telaşlandı. Ayağa kalktı. Selim'e yer gösterdi:

"Seni bu saatte rahatsız ettim. Hem şimdi kim bilir ne kadar yorgunsundur." Selim oturdu.

"Aldırma. Alışığım. Hem oyundan sonra birkaç tek atmayı alışkanlık edindim. Daha rahat uyuyorum." Halit garsonu çağırdı. Daha garson yaklaşmadan, Selim ona seslendi:

"Her zamanki gibi..." Bir zaman birbirlerinin yüzüne baktılar. Halit:

"Bu saatte seni aramam tuhafına gitmedi mi?"

"Yoooo..." karşılığını verdi Selim. "Biz gece işçileri, birbirimizi hep bu saatlerde ararız. Senin bunca yıl sonra böyle meyhaneye düşmen biraz garip ya..."

"Seni aramak, seni görmek içimden geldi." Selim kadehini kaldırdı:

"Sağ ol!.." dedi. Halit de kadehini kaldırdı.

"Eski günlerin şerefine!" Selim, arkadaşının içmesine engel oldu.

"Eski günlere boş ver şimdi. Gelecek günlere içelim."

"Peki öyle olsun..." İçtiler.

"E... anlat bakalım nasılsın?"

"Berbat..." dedi Halit. "Halim, durumum, berbat Selim. Ne yapacağımı, ne edeceğimi bilemiyorum. Yok yok... Biliyorum... geçelim... Bugün sabahtan beri bütün eski arkadaşlarımı görmek için, içimde dayanılmaz bir istek belirdi. Önce Recep'e gittim."

"Haberim var." Halit sarardı:

"Demek Recep'i gördün?"

"Biraz önce şöyle ayaküstü konuştuk. Oyundan sonra tiyatronun kapısında beni beklemiş. Oyunumu beğenmiş de, tebrik için. Çok nazik çocuktur Recep, bilirsin. Senin beni beklediğini söyledim. Eğer yanında Mediha olmasaydı, o da gelecekti. Selam söyledi."

Halit, gözlerini mezelere dikmiş, mırıldandı:

"Herhalde ayaküstü beni çekiştirdiniz." Selim bir kahkaha attı.

"Amma fesatsın... Recep'in de, benim de dedikodu sevmediğimizi bilirsin."

"Affedersin Selim, bugün çok sinirliyim. Hani hastayım desem olacak. Şimdi oturup Recep'e söylediklerimi sana tekrarlayıp başını ağrıtmak istemem."

"Derdinin ne olduğunu tahmin ederim. Aldırma. Sıkı dur, geçer hepsi..."

"Geçer diyelim."

"Ben olsam senin yerinde, büyük bir yolculuğa çıkardım."

"Bıktım seyahatten. Hem derdime deva olacağını sanmıyorum. Sonra burada halletmem gereken birçok işim var."

"İşi mişi at bir yana canım. Çık, dolaş, gez. Zengin adamsın. Ömrünce yetecek paran var gibime geliyor. Ne yapacaksın işi?"

"Öylesine iş değil. Hani yarınki en önemli işim ne biliyor musun? Karımı boşamak için bir avukatla konuşmak."

Selim bir an duraklar gibi oldu. Sonra gülümsedi:

"İşin böylesine diyeceğim yok. Bekârlık sultanlıktır. Bak bir kere bana..."

"Eski günlerime, eski kişiliğime kavuşmak istiyorum Selim. İlk yapacağım iş de karıyı boşamak. Bütün kurtuluş yolum buradan başlıyor. Ben suçluyum. Ben istedim bu zamana kadar Nesrin'in rezaletlerini, kabul ettim. Bir bilsen bana yaptıklarını..."

"Sıkma kendini. Hepsini biliyorum. Yüksek sosyeteden (!) bir sürü karı var benim peşimde. Neler dinliyorum, neler. Sana bekârlık sultanlıktır diyorum, inan buna. Ne eğleniyor, ne eğleniyorum bu kadınlarla... Kötü şöhretim var; yakışıklıymışım, aktörmüşüm. Hani caddede bu çeşit kadınlar, ben kadınmışım gibi bana laf atıyorlar. Telefon, mektuplar, yol kesmeler... Arar mısın?"

"Bilirim hepsini... Nesrin'e benzerler. Sahiden sen bu yüzden mi evlenmiyorsun?"

Selim bir kahkaha daha attı:

"Düşün bir kere Halit, bu kadınlardan, kızlardan birini aldım. Peki ötekiler ne olacak? Yazık, hepsine acıyorum da." Halit gülümsedi. Selim'in ciddi konuşmaya hiç niyeti yoktu. Belki de kendisini üzmek istemiyordu. Belki de Halit'in işine karışmak istemiyordu. Hiç olmazsa eski günlerin arkadaşlığını aratmayacak bir şekilde davranıyordu. Kim bilir ayaküstü Recep'le hakkında neler konuşup, karar vermişlerdi. Halit'i daha küçük düşürmeden, işini halletmek için kendi başına bırakmaya karar vermiş olacaklardı. Belki de onu büsbütün defterden silmişlerdi de, hiçbir şeyi ile ilgilenmek istemiyorlar, kendisine önem vermiyorlar, nezaketen yüzüne gülüyorlardı. Sabahtan beri bir türlü içinden çıkamadığı, çoğunu tekrarlayıp durduğu bu düşünceler Halit'i perişan ediyordu. Sinirleri gerilmişti. Şaşkınlığı, biraz da rakının etkisiyle büsbütün artmıştı. Selim, onun aklından geçenleri okuyormuş gibi yüzüne baktı:

"Halit" dedi, "hiç sıkılma, seni Recep de, ben de gayet iyi anlıyoruz. Bütün iyi niyetlerimizle senin istediğin hayata dönmeni diliyoruz. Kendini önce şu karıdan kurtarmaya bak. Göreceksin, her şey düzelecek. İnsan gibi insanların arasına karışacaksın..."

Selim, yüzüne bakmakta devam ediyordu. Halit bir şeyler söylemek istedi. Yutkundu. Gözlerinden iki damla yaş yanaklarına indi. Selim lafı değiştirdi.

"Şu mezeleri bir tazelesinler bakalım..."

Beş

Telefon çaldı. Otelin kâtibi,

"Beyefendi, eşiniz hanımefendi sizi görmek istiyorlar" dedi. Halit karyolasına uzanmış, gazeteleri karıştırıyordu. Başucundaki telefona,

"Buyursun yukarıya..." dedikten sonra uzun uzun baktı. İçinde küçük bir heyecan, küçük bir endişe bile yoktu. Bir haftadır, hür yaşıyordu. Selim'den ayrıldığı gece, eve gitmemiş, gelip bu otele yerleşmişti. Ertesi gün de yazıhanesinden bir adam gönderip, pijamalarını, kendine gerekli eşyalarını evden aldırmıştı. Avukatları, boşanma davasını açmışlardı bile. Şimdi Nesrin'in kendisini niçin görmek istediğini bile merak etmiyordu. Her şey bitmişti artık. Kendi kendine Halit, uzun bir nekahet devri geçirmeyi kurmuştu. İşine günde bir saat gidiyordu. Büyük iş bağlantılarına girişmiyor, önceden bağlanmış işleri yürütüyordu. Adamları vardı. Kendisini aratmıyorlardı. Bir cigara yaktı. Gazeteyi yüzüne kaldırdı. Vurulan kapıya "Giriniz!" diye seslendi. Odanın içini bir lavanta kokusu aldı:

"Rahatsız etmiyorum ya Halit Bey?" Halit hiç istifini bozmadan,

"Rica ederim hanımefendi, buyurunuz..." dedi. Yavaş yavaş doğruldu. Ayaklarını altına alarak yatağın üzerinde oturdu. "Oturmaz mısınız?" Nesrin şaşaladı. Halit birdenbire bu kadar değişsin. Hayret doğrusu! İlk sözde ağır basıyordu. Yatağın karşısındaki şezlonga oturdu. Bir zaman bakıştılar. Nesrin son derece şık bir tayyör giymiş, çantası, şapkası, kısaca kendisi, Allah Allahtı... Birdenbire,

"Aman Halit" dedi, "sen de hissediyor musun bilmem. Şu özgürlük ne güzel, ne tatlı bir şeymiş! Hani insanlar yüzyıllardan beri hep özgürlük için savaşmışlar. Biz zavallılar, budala insanlarmışız. Neymiş o başımızın zoru... On iki mi, on üç yıl mı ne kadar oldu bilemiyorum evleneli, kendimizi basbayağı cendereye koymuşuz... Şu bir haftadır içim içime sığmıyor.

Doğrusu çok akıllıca bir iş yaptın. Tebrik ederim. Zaten hiçbir zaman senin zekândan, efendiliğinden, kısacası insanlığından şüphe etmedim. Ne yapalım ki, biz, bir hamurdan insanlar değildik. Böylesi daha iyi oldu. Sabırla, benden hevesini almanı bekledim. Bana gelince, bir zaman seni özleyeceğimi zannediyorum. Yılların verdiği alışkanlıktan olacak. Hani hiç canını üzme, sana şu kadarcık olsun darılmadım. Gerçi senin kadar zengin bir kocayı bir daha zor bulurum ya... Ne yapalım, kader bu... Benim de bundan sonra kocada pek gözüm yok. Şu bir haftalık özgürlüğümün sarhoşluğu bütün ömrümce sürecek gibime geliyor. Bakıyorum sen de iyisin." Çantasından cıgara çıkardı. Halit doğruldu. Çakmağı yakıp uzattı:

"Hem de çok çok iyiyim." Nesrin, dumanlarını etrafına üfledi.

"Demek biz, şimdi karı koca değiliz."

"Mahkemeden karar almadık daha."

"Nasıl olsa alacağız. Ben avukatıma söyledim. Hiç zorluk çıkarmayacağım. Eh... İki tarafın rızası olunca... İstersen şiddetli bir geçimsizlik sebebi de uyduralım. Neyse, bunu sonra düşünürüz. Evet, şimdiden karı koca değiliz artık." Halit lafı değiştirmek istedi:

"Bugün pek şıksın."

"Teşekkür ederim canım. Hep sayende. Sahiden, mahkeme karar verinceye kadar, üstümdekiler bile karı koca olduğumuzu hatırlatıyor. Hani benimle yatmak istersen, itiraz edecek bir sebebim bile yok..."

Halit güldü:

"Yok" dedi, "bunu demek istemedim." Bekliyordu Halit; bu ziyaretin, bu çeşit lafların altından bir şeyler çıkacaktı. Tahmin etmiyor da değildi. Fakat sabırla beklemeye, iğneli sözleri biraz daha yutmaya karar verdi. Nesrin bazı sözlerinde samimiydi. Boşanma işine çok seviniyordu. Halit bu kadarını beklememişti. Bilseydi, onu daha önce sevindirirdi. Hiç zorluk çıkarmadan, ayrılacağını söylüyordu ki, işte buna inanmak biraz zordu. Ne dereceye kadar işin kolay halledileceğini şimdi, çok geçmeden öğrenecekti. Bu yüzden de Halit biraz heyecanlanmıyor değildi. Düşüncelerinin arasında Nesrin'in sesi kulağına geldi. Kendini toparladı.

"Demek" diyordu Nesrin, "benimle bir arada bulunmaya artık tahammülün kalmadı da böyle otel odalarına kaçtın. Yazık doğrusu. Ev senin ayol. Gelir beni kapı dışarı edebilirdin. Nazik adamsın vesselam. Seni bu zor durumdan kurtarmak için, yarın annemlere taşınacağım. Anahtarı hizmetçiye bırakırım. Yalnız, kendime ait birkaç eşyayı alırım."

Halit, telaşlı, biraz da sevinçli:

"Kütüphanenin kapısını hiç açma. Evin başka her tarafından istediğini almakta serbestsin. Hatta mobilyaları bile. Biliyorsun birçok şeyi sen istemiştin de, almıştım."

"Teşekkür ederim. Seni çırılçıplak bırakacak değilim. Bana karşı kibar davranıyorsun." Halit, bir 'Oh!..' çekti. Birinci aşamayı atlatmıştı. Başkaca ne isteyeceğini bilemiyordu. Fakat işi kısa kesmek istiyordu. Kalktı, pijamalarla olduğu için özür diledi:

"Öyle ya... Karı koca değiliz artık. Bir hanımın önüne böyle çıkılmaz" diye, bir aşağı bir yukarı dolaştı. Sonra, "Seni sıkıntıdan kurtarayım Nesrin" diye devam etti. "Söyle, benden başka ne istersin?" Nesrin'in yüzü pembeleşti. Sevindi:

"Zekisin, çok zekisin Halit... Biliyorsun, babam zengin. İhtiyacım yok. Yok ama, ben evine dönünce onun eline nasıl bakarım. Zoruma gider doğrusu. Senden biraz para da isteyecektim. Bu para işini avukatla mahkemede de söyleriz, 'tazminat hakkımız' dedi. Ben böyle bir sözün mahkemede geçmesini istemiyorum. Sonra mahkeme, tazminat olarak ne hükmederse etsin, senin daha cömert davranacağından eminim. Ne de olsa bunca yıllık karınım. Beni sokakta, babama bile muhtaç bırakmak istemezsin değil mi?" Halit döndü. Nesrin'in yüzüne baktı:

"Para için şimdiye kadar seninle hiç tartışmadık. Yine de tartışmayız. Söyle bakalım, ne kadar istersin?"

"Bilmem ki... Orası **artık** senin bileceğin iş."

"Yok yok... Söyle. Elbette bir şeyler düşünmüşsündür."

"Ben hiçbir şey düşünmedim. Bilirsin, paraya hiç önem vermem. Etraftan akıl verenler çok... Ama ben kulak asmadım."

"Ne rakam söylüyorlar?"

"En az yüz bin vermeli diyorlar." Nesrin bu sözleri söylerken pencereden dışarı bakıyordu. Halit dolaştı, onun önüne geçip durdu:

"Ben sana iki yüz bin vereceğim Nesrin... Yeter mi?"

"Biraz daha kibar davranırsan, vallahi senden boşanmaktan vazgeçeceğim şekerim." Halit gitti, yatağın üstüne oturdu. O kadar sevinçli, içi o kadar ferahtı ki, bu sevincini belli etmekten korkuyordu. Sesini sertleştirmeye çalışarak konuştu:

"Şimdi avukatıma telefon ederim. Sen de avukatına söylersin. Bu para işi için aralarında, aramızda yani, yasal bir belge hazırlasınlar. Tabii mahkemede lafı olmaz."

"Olur, nasıl istersen."

"Hemen çekini vermediğim için darılmazsın ya?"

"Ne münasebet canım. Her işimiz yolu ile olmalı."

"Sözümü her zaman tuttuğumu bilirsin."

"Bir şey demedim ki, Halit... Bu para işi oldu bitti artık. Lafını da etmeyelim." Nesrin bir an düşündü. Sözü değiştirdi. "Artık sana iyi bir kız bulmalı. Ama benim etrafımdakilerden hoşlanmadığını biliyorum. Ne yapmalı bilmem ki..." Halit'in dudaklarına bir tebessüm, alaylı bir tebessüm takıldı:

"Eh... Orasını ben kendim düşünürüm. Sen hiç yorulma. Biraz önce özgürlükten bahsediyordun. Belki de hiç evlenmem. Belki de uzun zama evlenmem."

"Hayret ediyorum. Bu ne akıllıca fikirler. Ama sana şu Recep'in karısı gibi bir hanım lazım. Fabrikalardan mı bulursun, çamaşırcıların arasından mı seçersin... Senin bileceğin bir iş. Karışılmaz."

Halit, Nesrin'e ters ters baktı:

"Bu parlak fikrine cevap vermeyeceğim. Terbiyesizlik etmekten korkuyorum."

"Peki peki, şakaya da yüzün yok artık. Gerçekten değişmişsin. Ne halin varsa gör. Seni biraz sıktım, ama gidiyorum. Zaten bir arkadaşa sözüm var, sinemaya gideceğiz. Bu sözümden vazgeçip seninle ayrılmamızı kutlayalım diyecektim ama bakıyorum, senin o tarakta bezin yok." Halit susuyordu. Nesrin, dudağının boyasını tazeledi. Burnuna pudra sürdü. Çantasını kaparken:

"A... az daha unutuyordum. Kasanın anahtarı. Aklına bir şey gelmesin diye getirdim..." Anahtarı yatağın üzerine, Halit'in önüne attı.

"Ne lüzum vardı" diye Halit söylendi. "Durduğu yerde durabilirdi."

"Olsun şekerim, para hususunda namuslu olduğumu bilirsin."

"Bilmez miyim? Kasada pek öyle önemli bir şey yoktu. Evrak, biraz para filan... E... dur, senin mücevherlerin de olacak?"

Nesrin ayağa kalkmıştı, yumuşak bir sesle,

"Müsaadenle onları aldım tabii" dedi. Halit gülümsedi:

"Elbette, onlar hediyelerimdi. Alabilirsin!"

Nesrin, hep ayakta durarak:

"Gidiyorum Halit."

"Güle güle..."

"Ayrılırken son bir kere beni öpmeyecek misin?"

"Bilmem ki."

"Tatlı tatlı ayrılıyoruz. Belki de bir daha karşılaştığımız zaman birbirimize gerçekten yabancı olacağız."

"Bana öyle geliyor ki, biz işin başından beri yabancıymışız da ben farkında değilmişim."

"Demek, benden intikam alıyorsun."

"Büyütme canım, sana hiçbir düşmanlığım yok. Sen haklı çıktın. Evlenmeden önce seni dinleyip senden vazgeçmeliydim. Bütün kabahat benim."

"Büyük adamsın vesselam Halit. Daha fazla birbirimizi kırmayalım. Hoşça kal." Kapıya doğru yürüdü. Kapıyı açtı. Çıkarken döndü:

"On beş yılını berbat ettiğimi biliyorum. Cesaret Halit, yeniden başla. Mutluluklar, başarılar dilerim." Kapıyı çekti, çıktı.

Halit bir zaman kapıya baktı. Kendi kendine mırıldandı: "Dram da oynarmış bizim sabık hanım..." Sonra tekrar uzandı yatağa, gazeteleri eline aldı. Karıştırmaya başladı. Şimdi bir yük daha üstünden kalkmıştı. Kendini çok hafif hissediyordu.

Beşinci Bölüm

Bir

Halit, amcası ile hiç tartışmaya yanaşmamıştı. Amca çok üzüntülüydü. Artık feri kaçmaya başlayan küçülmüş gözlerini kırpa kırpa, büyük uzun masanın öte başına oturan Halit'i süzüyordu. Aralarında iki avukat ticarethanelerinin ileri gelen iki kâtibi, başmuhasip oturuyordu. Masanın üzerinde dağlar gibi yığılı evrak, ana defterler vardı. İş önemliydi: Halit, amcası ile olan ticari ilişkisini kesiyor, ortaklığını bozuyordu. İş hayatından çekilmeye karar vermişti. İşi tasfiyeye gelinceye kadar, günlerce amca, Halit'in arkasında koşmuştu. Onun Nesrin'den çektiklerini bildiği için, önce Halit'in dünyaya karşı küskün bir hal almasını, sinirlerinin bozulmasını hep boşanma işine yormuştu. Halit'i yatıştırmak için ona İstanbul'un en güzel, en zengin, en akıllı kızını alacağını söylemiş, Nesrin'den kurtulduğu için kendisini tebrik etmişti. Bu kız alma sözü Halit'in bir kulağından girmiş, öteki kulağından çıkmıştı. Bir daha evlenmeyi düşünmüyordu bile. Günlerce, amcası ile yengesi evlenme lafının üstüne düştüler. Baktılar ki, Halit'in aldırdığı yok, bu sefer amca, ihtiyarladığından, artık bir köşeye çekilip işleri tamamen Halit'e devretme zamanının geldiğinden söz açmaya başladı. Onun bu halinde meydanda kalmasını Halit elbette istemezdi. Halbuki bu ticaret işlerinde amca yeğenini bugünler için yetiştirmişti. Oh diyeceği bir zamanda bir kadın meselesini bu kadar büyütüp, kendini harap etmesinin âlemi yoktu. Amasya'nın bardağı, diyordu amca, git bir zaman Paris'te eğlen. Paris kadın dolu... Efkârın dağılsın; sonra dinç bir kafa ile tekrar işlerimize girişiriz. Ama bütün bunlar Halit'in umurunda değildi. İşin fenası ne düşündüğünü, ne yapmak istediğini de amca bir türlü anlayamıyordu. Halit sadece, "Sizin işlerinizin büsbütün karışmaması için benim çekilmem gerek..." diye direniyordu. Nihayet işte günlerden beri şu masanın etrafında işlerin tasfiyesi için uğraşılmaktaydı. Daha işe başlarken avukatlara, amcasının huzurunda Halit,

"İşe meteliksiz başladım. Başlarken amcamın parası ile işleri yürüttük, daha çok para kazandık. Yıllarca ben de çalıştım. Bu çalışmama karşılık amcam, bana ne verirse, ona razıyım. Vermese de olur. İşlerimizi gözden geçirip tasfiye ederken, bütün oy amcamındır. Ben yanınızda sadece onun hatırı için bulunuyorum" demişti. Onun bu sözlerini büyük nezaketine verdiler. Amcanın gözleri yaşardı. Başmuhasip, amcası cep harçlığı verse Halit Bey'e, en az iki milyon vermesi gerekir diye düşündü. Kâtipler bakıştılar. Sonra da Halit ellerini kavuşturup oturdu. Ağzını bıçak açmadı. Hep başı ile sorulara evet karşılığı verdi. Çoğu zaman ortada dönen lafları dinlemiyordu bile... Üstünde bir uyuşukluk, sinirlilik, perişanlık, şaşkınlık vardı. Amcasına aldırmadan sık sık cigara yakıyor, konuşulanlardan sıkılıyordu. Menkul, gayrimenkul, esham, tahvilat, şirketlerdeki hisseler, fabrikaların durumları gibi bir sürü söz dönüyordu ortada. Yazıyorlar, çiziyorlar, formüller buluyorlar, mukavele müsveddeleri hazırlıyorlar, yorucu bir didinme içinde çalışıyorlardı. Gün geçtikçe amcası Halit'in hasta olduğunda karar kıldı. Nesrin için bu kadar kendini harap etmesini doğru bulmuyordu. Halit'e gelince, Nesrin'i çoktan defterden silmişti. Derdi bambaşkaydı...

Şu sırada da önündeki kâğıda çizgiler çizmekle meşguldü. İki avukat, hararetli bir tartışmaya girişmişti. Amcası dikkatle onların konuşmasını izliyordu. Bu sırada kapı vuruldu. Kimse duymadı. Hademe, izin beklemeden girmek zorunda kaldı. Doğru Halit'e yaklaştı. Elindeki kartı uzatarak fısıldadı:

"Çok işleri var dedim, dinletemedim beyim. Meğer, milletvekiliymiş. Sizi görmek istiyor."

Halit karta bir göz attı. Hemen doğruldu:

"Siz lütfen devam ediniz. Ankara'dan bir arkadaş, okul arkadaşım" dedi, yürüdü. Heyecanlanmıştı. Demek kendisini arayan arkadaşları hâlâ vardı. Fakat Necip, onu her zaman arardı. Ne zaman İstanbul'a gelse uğrardı. O da Ankara'ya gittikçe Necip'i görmeyi ihmal etmezdi. Onunla arasındaki dostluk, havaya suya bağlı konuşmalar olmakla beraber, nihayet dostluktu. Hızla yazıhanesine girdi:

"Hoş geldin Necip!.." diye kollarını açtı. Necip de onu aynı heyecanla selamladı. Necip, iki dirhem bir çekirdek giyin-

mişti. Üzerinde son derece şık, bej bir elbise vardı. Saçları dikkatle taranmış, kravatı dikkatle bağlanmıştı. Öğrenciliğinden beri bir hayli kilo almasına rağmen, gene de yakışıklıydı. Hatta donjuanlık mesleğine, karısına aldırmadan pekâlâ devam edebiliyordu. Ne ki, metotları değişmişti. Saatlerce pencerelerde oturmak zahmetinden çoktan kurtulmuştu. Halit hademeyi çağırdı. İki dondurma ısmarladı. Vantilatörü ayarladı. Dondurmalar geldikten sonra da, yine hademeye kendilerini kimsenin rahatsız etmemesini söyledi. Karşılıklı koltuklara oturdular.

"Anlat bakalım, ne var ne yok?"

"Ne olsun be Halit, Ankara müthiş sıcak. Belki de bize öyle geldi. Meclis tatil olunca çoluk çocuğu alıp kapağı İstanbul'a attım. Bu yıl Heybeli'deyiz. Senden ne haber? Nasılsın?"

"İyilik, güzellik" karşılığını verdi. "Ben de karıdan ayrıldım." Necip doğruldu:

"Yapma... Sahi mi?.."

"Mahkemeden karar aldık."

"Aman ne iyi etmişsin! Şimdi artık tamamen özgürlük içinde yüzüyorsun ha! Şanslı adamsın vesselam. Bol paran var. Ayağını bağlayacak hiçbir engel yok. Dünya yüzünde kadın milletinden çok şey yok. Tamam mı?" Halit gülümseyerek,

"Tamam!" dedi.

"Niye gülüyorsun?"

"Senin şu kadın meselelerine bu kadar düşkün olmana."

"Sade ben mi, sen de düşkünsündür bu işlere."

"Amma da yaptın."

"Aramızda bir fark var: Sen bir kadına düştün. Bense, birçoğuna meraklıyım. Hani karım da bazen hoş görüyor artık. Bu yüzden karıma sevgim gün günden artıyor."

"Garip bir sevgi doğrusu."

"Ben ezelden böyleyimdir, bilmez misin?"

"Bilirim... Memlekete gitmeyecek misin bu yaz?"

"Gideceğim. Gitmem de lazım. Parti kongrelerimiz var. Gelecek ay, arkadaşlarla da bir tetkik gezisine çıkacağız. Ta Diyarbakır'a kadar."

"Sahi Necip, bu parti toplantılarında konuşur musun?"

"Elbette konuşurum. Konuşmamış olsaydım, milletvekili olabilir miydim?"

"Bak orası doğru. Neler konuşursun Allah aşkına?"

Necip güldü. Dikkatli dikkatli Halit'in yüzüne baktı. Bu sözlerinden bir anlam çıkarmaya çalıştı. Halit'e gelince, sırf laf etmek, kendince önemli saydığı konulara yanaşmamak için bu biçim sorular soruyordu. Necip'in durakladığını görünce, "Hani siyasete hiç aklım ermez de, merak ettim..." diye mırıldandı. Necip, onun hakikaten kasıtla konuşmadığını anlamıştı:

"Parti toplantılarında konuşmak, yerine, zamanına göre değişir. Sonra bu iş vatandaşların arzusuna bağlıdır." Halit,

"Anlayamadım?" diye sordu. Necip, alaylı, devam ediyordu artık:

"Bak sana anlatayım; vatandaşın canı küfretmek istiyorsa birisine, sen vekili sıfatıyla bu işi üzerine alırsın. Eğer senin canın birine veya karşı partiye çatmak istiyorsa, yine vatandaşların vekili sıfatıyla bu işi üzerine alırsın. Dünyanın her yerinde bu işler hep böyledir. Bazı yapılan işlerden vatandaşları haberdar etmek icap eder. Bazı da vatandaşların dileklerini dinlersin."

"Zor iş bunlar doğrusu."

"Ne zannettin?"

"Memleketin nabzına göre şerbet vereceksin demek?"

"Onun gibi bir şey."

"Ya Meclis'te ne konuşursun?"

"Gazete okumaz mısın sen?"

"Sahi senin Meclis'te konuştuğunu hiç görmedim gazetelerde. Belki de atladım." Necip ciddileşti.

"Ben şimdiye kadar hep Meclis'in komisyonlarında çalıştım. Kürsüden konuşmaya vakit bulamadım."

"Komisyonlarda çalışmak çok vakit alıyor demek?"

"Hem de nasıl... Sonra çok yorucu." Halit bir an sustu. Bu konuyu bırakmaya karar verdi. Necip'in bu tarafına hiç dokunmamıştı şimdiye kadar. Bu konu nazikti. Vazgeçti.

"E... arkadaşlardan kimseyi gördün mü?" diye bir laf atıverdi ortaya. Necip,

"Daha kimseyi göremedim" dedi. Sonra Halit'e doğru uzandı. Sesini alçaltarak devam etti: "Kimi göreyim be Halit? En ya-

kın arkadaşlarımız birtakım karışık işler peşinde. Hani ben milletvekili olduğum halde ilişki kurmaktan bayağı ürküyorum. Sen de ayağını denk al. Gözünü aç." Halit irkildi. Necip'in neler düşündüğünü, ne demek istediğini tahmin ediyordu. Toparlandı, ilgisiz göründü. Necip devam etti:

"Sen işine gücüne o kadar dalmışsın ki, dünyadan haberin yok Halit. Gerçi önce ben de inanmak istemedim. Sonra ilgili makamlardan öğrendim. Doğru çıktı. Onların hareketlerini yakından izliyorlar."

"Onlar dediklerin kimler?"

"Bizim yakın arkadaşlarımızın bulunduğu grup. Recep'le bugünlerde pek temas etmesen iyi olur. Hani seni severim de, onun için haber veriyorum. Neme gerek, Recep'i de bir zamanlar çok severdim. Şimdi de hâlâ severim. Mert çocuktur. Bilgindir, yakında profesörlüğe yükselecekti. Bizim partiye girseydi, şimdiye kadar yüzde yüz bakan olurdu. Gelgelelim dik kafalı. Kendi aklını öteden beri beğenir. Kendisine edecek."

"Şaştım kaldım" diye mırıldandı Halit. Ama hiç de şaşmamıştı. Yalnız neler düşündüğünü, neler döneceğini kestiremiyordu. Necip,

"Bak Halit, bu konuştuklarımız burada kalsın. Sana itimadım var" diye mırıldandı. Halit,

"Bana itimat edebilirsin. Bunca yıllık arkadaşını bilmen gerek."

"Tabii tabii... Biliyor musun, Recep'i ayıplamak elimden gelmiyor. Sadece ona kızıyorum."

"Bana sorarsan, ben kızamıyorum da... Fikre hürmet gerek." Bu sözleri Halit biraz sertçe söylemişti. Necip gülümsedi:

"Recep'i çok sevdiğini bilmesem, hakkında yanlış hükümlere varabilirdim. Geçelim. Yalnız, bir nokta var, anlayamıyorum; Recep gibi zeki bir adamın, memleket şartlarını düşünmesi gerekti."

Halit, "Kim bilir, düşünmüştür elbette..." diyecekti az kaldı. Fakat kendini tuttu:

"Çok üzüldüm bu işe..." diye mırıldandı.

"Al benden de bir o kadar... Ben de üzüldüm."

"Recep, yalnız olsa belki. Çok kalabalıklar. İçlerinde senin tanıyacağın Ali var, Süleyman var, Sait var, hatta bizim ünlü ak-

törümüz Selim de var. Bu iş mahkemeye intikal edecek yakında. Tahkikatı iyi yaptım ben canım. Çok canım sıkıldı. Be mübarekler, mademki siyasetle uğraşmak istiyorsunuz, memlekette parti mi yok; girin birine. Ne gizli kapaklı iş çevirirsiniz?" Halit şöyle bir Necip'in yüzüne baktı. Sustu. Necip devam etti:

"Senin de bu işe çok canın sıkıldı."

"Sıkıldı."

"Keşke bu lafı açmasaydık. Olan olmuş bir kere."

"Olmuş."

"Bir gün çıkıp Heybeli'ye gelsene. Hem şimdi yalnızmışsın. Sabahtan gel ama. Eğleniriz."

"Olur. Geleyim."

Halit bir zaman daha Necip'le zoraki havadan sudan konuştu. Aklı fikri karışmıştı. Yüzünün çizgileri gerilmiş, gözleri dalı dalıveriyordu. Onun bu halini Necip yadırgamadı. Ne de olsa hepsi eski arkadaşlarıydı. Kendisi de ilk duyunca Halit gibi telaşlanmıştı. Ama bu telaşı çabuk geçmiş, itiraf etmek gerekirse, toptan bu işe kızmıştı. Recep de zaten kafasının dikine bir adamdı. İnat mı inattı. Çok iyi çocuktu o başka... Necip, meseleyi daha enine boyuna düşünemiyordu. Düşünmek istese de düşünemiyordu. Kendisi artık siyasi bir adamdı. Her türlü muhalefete iktidar partisinin bir temsilcisi olarak karşıydı. Recep, bu işte halt ediyordu. Bu, fakültedeyken bir numaralı öğrenci olmaya benzemezdi. Zemine, zamana uygun siyaset yapamayan kişi, onca, akıllı, zeki kişi sayılmazdı. Bu düşüncelerini Necip, bir kere daha aklından geçirdi. Halit'in birdenbire başına bir sopa yemiş gibi sersemlemesine canı sıkıldı. Meseleyi bu kadar büyütmeye lüzum yoktu. Alt tarafı, birtakım eski okul arkadaşları yasalara aykırı işler çevirmişler, cezalarını çekmeye hak kazanmışlardı. Necip'i teselli eden bir nokta, suçlarının sadece siyasi oluşuydu. Çok şükür, arkadaşları ahlaksızlık etmemişlerdi. Siyasi suç, her zaman ve dünyanın her yerinde, namusluca işlenmiş bir suç sayılırdı. Bu kadarını da Necip bilirdi canım! Can sıkıntısı, Halit'in yüzü karıştıkça artıyordu. Doğruldu, ayağa kalktı. Askıdan şapkasını aldı. Dikkatle başına yerleştirdi. Tam kapıya yürürken Halit kendisini toparladı:

"Gidiyor musun?"

"Yapılacak işlerim var. Yine uğrarım. Heybeli'ye bekliyorum."

"Elbette elbette geleceğim. Şaşırıverdim, kusura bakma."

"Aldırma canım, seni anlıyorum... Bir fakültedeykenki halimizi, bir de şimdiki ahvalimizi düşünüyorum da... Hayat bu be Halit..." Halit, Necip'in ne demek istediğini anlar gibi oldu. İçinden, arkadaşına karşı birdenbire bir öfke taştı, fakat ortaya dökülmesine meydan vermedi.

"Haklısın. Hayat bu... Kimimiz yürüyor, kimimiz yollarda kalıyor..." diye mırıldandı. Necip gülümsedi:

"Biz yürüyenlerdeniz. Senin milyonların var. Ben de başardım sayılır." Onun bu sözlerine Halit de gülümsedi. Fakat bu gülümseme zehir gibi bir tebessümdü. Beriki farkına varmadı. Halit, arkadaşını asansöre kadar geçirdi. Bir zaman aşağıya doğru süzülen asansöre yukarıdan baktı. Yavaş yavaş yazıhanesine döndü. Masasının başına otururken, "Bu Necip de ezelden ahmaktır. Kusuruna bakılmaz..." diye mırıldandı.. Hademeyi çağırdı. Hastalandığını, eve gideceğini, kendisini kimsenin rahatsız etmemesini söyledi.

"İçeridekiler de beni aramasınlar, işleri uygun gördükleri gibi yürütsünler" emrini verdi. Sonra bütün hızı ile asansöre koştu. Caddeye çıktığı vakit önce iki tarafına baktı. Niye bu kadar telaşlanmış, heyecanlanmıştı. Ne yapmak istiyordu. Otomobilinin durduğu yere doğru yürüdü. Kararını vermişti. Onu gören şoförü, hemen arabanın kapısını açtı. Halit,

"Sen, Hasan, arabanın anahtarını bana ver, bugün izinlisin" dedi. Şoför,

"Baş üstüne efendim. Teşekkür ederim. Anahtar arabanın üstünde" karşılığını verdi. Bu sefer direksiyonun bulunduğu yerin kapısını açtı. Efendisini uğurladı.

Halit bir zaman kalabalık caddelerde ağır ağır dolaştı. Gaza bastıkça bir kaza yapmaktan çekiniyordu. Çok sinirliydi. Kendi kendisine, "Ne oluyorsun be Halit!.." diye mırıldandı. "Ağır ol, yapacağın işi sakince yap..." Bu sırada köprüyü geçiyordu. Zihni, düşüncelerin hücumuna uğramıştı. Ortalık sıcaktı. Yalnız, sırtının terlediğini, sıcağı hissediyordu. Şehri, etrafını görmüyordu. Eminönü'nde bir trafik memuru arkasından sert sert dü-

dük çaldı. Aldırmadı. Yanlış yoldan mı geçmişti, ne gibi bir yanlış yapmıştı, bilmiyordu. Divanyolu'nu, Beyazıt'ı, Şehzadebaşı'nı geçti. Fatih'e yaklaşırken, yüreği hızlı hızlı çarpmaya başladı. Arabayı iyice yavaşlattı. Recep'in oturduğu apartman görünmüştü. Yaklaştı, yaklaştı, tam duracağı sırada gözüne kapıda duran iki adam ilişti. Gözleri kararır gibi oldu. Gaza bastı, geçti. Aynadan arkasına baktı: İki adam oralarda dolaşır gibiydi. Halit karar veremiyordu. Acaba bu iki adam, Recep'le ilgili miydi, yoksa kendi evhamı mı onları ilgili gibi göstermişti? Şaşkın şaşkın, Edirnekapı'ya kadar gitti. Oradan döndü. Bir kere daha Recep'in evinin önünden geçti. Bu defa bulvarın sağ tarafından geçtiği için ev, solda kalıyor, kapı rahatça görülebiliyordu. Bu sırada kapıdan, bir kadın girmekteydi. Fakat Recep'in karısı Mediha değildi. Apartmanın başka kiracıları olacaktı. Biraz evvelki adamlar da ortalıkta görünmüyorlardı. Halit'e cesaret geldi. Hemen bulvarın öte yakasına geçmeye hazırlandı. Arkasını, önünü kolladı. Tam dönüyordu ki, o iki adamı kaldırımda tekrar gördü. Ellerini arkalarına koymuşlar, ağır ağır yürüyorlardı. Halit'in birden boğazı tıkanır gibi oldu. Direksiyonu kıramadı, dümdüz yürüdü. Atatürk Bulvarı'na saptı. Geniş bulvarda bütün hızı ile koşmaya başladı. Sıra sıra otoları, arabası bir bir geride bırakıyordu. Kulakları uğulduyor, gözleri karıncalanıyor, direksiyona sıkı sıkı sarılan parmaklarının iradesi dışında gevşediğini hissediyordu. Şişli caddesine nasıl çıktığını bilemedi. Apartmanın önünde durup, katına, evine nasıl çıktığını anlayamadı. Kendini pencerenin önündeki koltuğa attı. Yakasını açtı. Sonra kalktı, pencereyi ardına kadar açtı. Sucuk gibi ter içinde kalmıştı. Kalbi neredeyse duracaktı. Gözleri yarı kapalı, adeta yüreğinden geçenleri, kafasının içinde dönen düşünceleri seyrediyordu. Bir zaman öylece hareketsiz kaldı. Sonra yavaş yavaş kendisini topladı. Uzanıp, yanındaki küçük masadan bir cıgara aldı yaktı. Dumanlara bakarken birden irkildi: "Anladım, buldum şimdi! Sen, korkağın birisin Halit..." diye mırıldandı. Eğer biraz cesaret gösterseydi, acaba Recep'e bir faydası dokunur muydu? Zannetmiyordu. Recep'e tehlikeyi haber vermeye mi gitmek istemişti. Haber verse de ne faydası vardı. Onu kaçırmak neye yarardı. Bakalım Recep, kaçar mıy-

dı? Peki niye Recep'e koşmuştu hemen? Bunu bir türlü bilemiyordu. Sonra, niye bu kadar korkmuştu? Memurlardan mı? Gülünç bir düşünceydi bu. Memurlar onu ne yapacaklardı sanki? Korkusu bu olamazdı. Halit, korkusunun fikirlerden olduğunun farkına varıyordu. İçine böyle bir kuruntu girmişti. Evet evet, bütün ömrünce fikirlerden korktuğunu itiraf ediyordu. Parasını her zaman kendisine bir kalkan olarak kullanmıştı. Fikrin, büyüğünden de, küçüğünden de yıllardan beri kaçmıştı. Para ile her şeye karşı geleceğini sezmiş, karısını bile para ile tutmak için yıllarca mücadele etmişti. Para ile onu tutamadığı gibi, üstelik parası ile birçok şey kaybetmişti. Parasız hiçbir iş yapamamıştı, yapamıyordu. Parasız, elinden tabancası alınmış bir haydut kadar korkaktı. İşte şimdi parası olduğu halde tek başına kalmıştı. Karısı yoktu. Kişiliği yoktu. Dostu, arkadaşı yoktu. Şairliği uçup gitmişti. Biraz önce Recep'i görebilseydi ne olacaktı? Hiç... Belki de Recep, "Sen, bizim işimize burnunu sokma" diye kesip atacaktı. Onu adamdan bile saymıyordu, saymamakta da haklıydı. Necip gibi arkadaşlardan da kendini uzak hissediyordu. Necip'le arkadaşlığı bir nezaketten ibaretti. Ticaret hayatındaki, alışveriş yaptığı arkadaşları da arkadaş mıydı ya! Bir çıkarları olunca tepeden tırnağa nezaket kesilirler, başka zamanlar, görmemezlikten gelirlerdi. Bu ticaret işlerinde yüzen adam, parası nispetinde adam sayılırdı. Beş yüz bini varsa, beş yüz binlik adamdı. Milyonu varsa, milyonluk adamdı o kadar. Beş yüz binlik her zaman milyonluğun huzurunda gerdan kırmaya kendini mecbur sayardı.

Halit kendisini bir boşlukta hissediyordu. Çocukluğunda bir kere merdivenden düşmüştü. Aklından bu düşüş hiç çıkmazdı. Bir yerlere tutunmak istemiş, tutunamamıştı. Bir şeyler yapmak, düşünmek istemişti, fakat ne yapabilmiş ne de düşünebilmişti. En sonunda bu birkaç saniyelik anda kendisini gidişata bırakmak zorunda kalmıştı. Ve merdivenin son basamağına kadar yuvarlanmış, pek az yara bere ile kurtulmuştu. Gelgelelim bu seferki düşüşü bütün delikanlılık çağına kadar çıkabildiği basamaklardan düşme olmuştu. Ne olurdu, insanı tutan, insan eden şeyin fikir olduğunu, sonra da bu fikrin namusu olduğunu öğrenmemiş olsaydı! Ama ne çeşit fikir olursa olsun. Şimdi görü-

yordu ki, onu hayata bağlayacak, ona yaşama gayreti verecek hiçbir fikri yoktu. Tutunacak hiçbir dalı yoktu. Kendisini manasız, hedefsiz, lüzumsuz bir adam sayıyordu. Paraya sarılmasını, kendisini zengin etmek için tuttuğu yolu pek budalaca buluyordu. "Kefenin cebi yoktur" derler diye mırıldandı. Sonra kefenin cebi de olsa ne lazım gelirdi. Halit bir an etrafına bakındı. Sönmek üzere olan cigarasını yeniledi. Paranın, ahlakına, şahsiyetine, hatta namusuna ne dereceye kadar kötülük ettiğini ölçüp biçmeye girişti. Sonra bu düşünceden kendisini kurtardı. Daha derin düşünecek olursa hesaplarının toptan aleyhine çıkacağını biliyordu. Çünkü vicdanı ile karşı karşıyaydı. Kendisinin tek, bir tek meziyeti olduğunu gayet iyi biliyordu: Bunca öğrenimden sonra hiç olmazsa düşünebilmesini öğrenmişti.

Kendi aleyhine bile olsa, külahını önüne koyup, vicdanı ile açık açık konuşabiliyordu. Hiç kaçamak aramadan, kendisini haklı çıkaracak teselli yollarına sapmadan kendisi için notunu verebiliyordu. Vermişti. Ne olurdu, birtakım kalantor iş arkadaşları gibi düşünmesini hiçbir zaman bilememiş, öğrenememiş olsaydı. Bazı zamanlar onları, sırf alay etmek için, zekâ oyunları yaparak kafese koymuştu. O kadar ki, en sonunda ona boyun eğmişler, yaltaklanmışlar, hatta ticaret odasının başkanlığını bile önermişlerdi. Halit gülümsedi. Bu eğlencelerin tadından, zevkinden hoşlanmadığını düşündü. Sonra birdenbire karşısına bir soru dikildi: Peki şimdi ne yapması gerekiyordu? Evet, ne yapmalıydı? Bu soru onu terletmeye başladı. Bir an zihni durdu. Cigara elinden tablaya düştü. Eli yavaş yavaş yeleğinin cebine, kasasının içindeki küçük çekmecenin anahtarına gitti. Tabancasını sakladığı çekmecenin anahtarına parmakları değince ürperdi. Hayır!.. Daha buna sıra gelmemişti. Tepesinden aşağıya bir kova sıcak su dökülmüş gibi birden irkildi. "Yabalir miyim?" diye mırıldandı. "Bu kadarcık olsun cesaretim var mı?"

Müthiş başı ağrıyordu. Durmadan terliyordu. Başını koltuğun arkasına bırakıp dayadı. Pencereden güneş içeri doğru uzanmaya başlamıştı. Karşı apartmanların damları, saçakları parlıyordu. Üst katlardan birinde bir kadın camları siliyordu. İyice sarkmıştı. Aşağıya düşebilirdi. Fakat kadın bir eliyle pervaza iyice yapışmıştı. Caddenin gürültüsünü, otobüslerin, tram-

vayların sesini duymaya başladı. Kendisini toparlamak istiyor, bir türlü beceremiyordu. Yandaki çatıya konmuş iki kumru hayretle onu seyrediyordu.

Oturduğu yerde ne kadar kalakaldı kestiremiyordu. Başı çatlayacak kadar ağrıyordu. Müthiş bir açlık hissetti. Kalktı, mutfağa yürüdü. Buzdolabından bir parça beyazpeynir çıkardı. Ekmek kesti, bayattı. Hani bir şeyler yerse, kuvveti gelecek, kendisini iyi hissedecekmiş gibi geliyordu. Yedi, biraz daha beyazpeynir çıkardı dolaptan. Bu sefer peyniri, kayısı reçeliyle yedi. Tokluğun, başının ağrısına, vücudunun kırıklığına hiçbir faydası dokunmadı. Bu sefer dolapları karıştırdı. Açılmamış bir viski şişesi buldu. Açtı, bir bardak su doldurdu. Bir başka bardağı da viski ile doldurdu. Eski âdetiydi: Bir yudum viski, bir yudum su içerdi. İçkileri alıp kütüphanesine yürüdü. Bardakları yazı masasının üstüne koydu. Kitap raflarının önünde bir zaman ağır ağır dolaştı. Şimdi de içinde Recep'i görmek, onunla bir kere daha konuşmak için yenilmez bir istek belirmişti. Ne konuşacaktı, ona ne diyecekti, kestiremiyordu. Fakat muhakkak görmeliydi. Nasıl... Nasıl görecekti Recep'i? İlk defa içinden tuhaf bir his geçti, yüreğini sızlattı. Recep'i kıskanıyordu. Kıskançlığı içinde hissedince kendinden utandı. Masanın başına oturdu. Başını ellerinin arasına aldı. Gözlerini viski bardağına dikti: Recep'i niye, niçin kıskandığını düşünmeye girişti. Birtakım sezinti halinde, mukayeseli düşünceleri aydınlanmaya başlıyordu ki, korktu. Zaten bu fikirler, bu düşünceler, hatta kararlar, günlerden, aylardan beri onu harap ediyordu. En iyisi düşünmemekti. Hepsinden, her şeyden vazgeçmeliydi o kadar... Bu kısa ömür, bu kadar derdi yüklenmeye değmezdi. Durdu düşündü: İyi ama bunca üzüntüsünün sebebi, şu kısa ömrü adam gibi geçirmek kaygısı değil miydi? Viskiden birkaç yudum aldı. Yok yok... Tekrar böyle tahlillere, kendisini dinlemeye girişmeye hiç niyeti yoktu. Başı ağrıyordu, sersemlemişti. Şimdi kıskançlığı, üzüntüyü bırakıp, kendi kendisini dinlemeyi bırakıp, soğukkanlılıkla, salim bir kafa ile kararını vermesi gerekiyordu. Bir yudum daha viski aldı. Üstüne su içti. Bardakları bir yana itip, önüne bir beyaz kâğıt çekti. Kalemi bir zaman elinde evirdi çevirdi. Bir mektuba başlamak istiyordu. Bu mek-

tubu Recep'e yazacaktı. Şimdi ne demek, ne yapmak istediğini biliyordu. Fikir ona birdenbire gelmiş değildi. Kararını vermişti. Başkaca çaresi yoktu. Şu dünya yüzünde kendisi kadar, şu Halit denen adam kadar, lüzumsuz bir adam yoktu. Ne milyonla parasının, ne de kendisinin! Recep'e bir veda mektubu yazacaktı. Ondan başka dünyada kimsesi yoktu. O, Halit'in halini bilir, anlardı. Hani alay etse de, küçümsemiş olsa da... Hiç olmazsa Halit'in encamını bir an düşünür, "Bir zamanlar Halit adında bir arkadaşımız vardı..." diyebilirdi. Dese ne olur, demese ne olurdu? Fakat Halit onun bilmesini istiyordu ki, bütün hayatına rağmen onun fikir, gönül arkadaşıydı. Aklı, karakteri onu uçuruma götürmüştü. Uçuruma parçalanmak için büsbütün kendini bırakırken, hiç olmazsa bir zamanların namuslu arkadaşına büsbütün zavallı bir adam olarak bakmazdı. Recep'ten rica edecekti. Buna da lüzum var mıydı? Düşünmek istemedikleri, kafasına hücum edenleri, gözlerinin önünde dolaşıyor gibiydi. Onlardan kurtulamıyordu. Boğulacakmış gibi oldu. Viskiye sarıldı. Suyu unutarak içti, içti. Kalktı, aşağı yukarı hızlı hızlı dolaşmaya başladı. Bir an, kasasının bulunduğu dolabın önünde durdu. Dolabı açtı. Kasanın anahtarı üstünde duruyordu. Sonra hızla dolabın kapaklarını kapadı. Daha vakti gelmemişti. Daha mektubunu yazmamıştı. İşlerin tasfiyesi sona ermemişti. Dünyadan çekilip giderken, arkasında hiçbir pürüz bırakmak istemiyordu.

Tekrar dönüp masanın başına oturdu. Şu mektubu yazıp bitirmesi gerekiyordu. Kalemi bu sefer eline alınca bütün bedeninin gevşediğini hissetti. Demek istediklerini söyleyebilecek bir ifade bulur gibi olmuştu. Bir hamlede iri iri yazılarla kâğıdı başından sonuna kadar dolduruverdi.

Yazdığını bir kere okudu. Bir kere, bir kere daha okudu. İçine bir sevinç girdi: Yıllardan beri tekrar ilk defa şiir yazmıştı. Fakat bunu bir daha okuyunca sevinci dağılıverdi: Neredeydi eski şiirleri? Ama ne de olsa, demek istediğini deyivermişti bu satırlarla... Gözleri uzaklara dalıyordu: "Tekrar, tekrar başlayabilsem..." diye mırıldandı. Kolları iki yanına düştü. Nasıl başlayacaktı; nasıl başlayabilirdi? Kararsızdı. Düşüncelerinin, heyecanının içinde, suya düşen bir sinek gibi çırpınıyordu.

Kalemi eline alıp bu kez yazdığını bir başka kâğıda temiz etti. Bir zaman da dikkatle bu yeni kâğıttaki mısralarını okudu: İşte kendisini anlatmıştı. Halit buydu. Çeşitli yorumlara girişmek, kendisini tahlile kalkışmak, ahvaline kulp takmak hep hep boşunaydı. "Zavallı Halit..." diye kendi kendine mırıldandı. Kendi kendisine yüz kere, bin kere soruyordu: Ne yapacaktı? Yapacağını yapmadan önce bazı küçük işleri vardı: Yazdığı şiiri büyükçe bir zarfa koydu. Gitti kasasını açtı.

Saymadan üst üste, kasanın bir köşesinde duran binliklerden bir tutam aldı. Büktü, bunları da zarfa koydu. Zarfın üstüne Recep'in adını yazdı; iyice kapadı. Evet, evet her işten önce bu işi yoluna koymalıydı. Recep, kim bilir şimdi ne kadar tutuklu kalacaktı. Arkadaşları vardı beraberinde, dışarıda çocukları vardı. Bu zarfı götürüp karısına bırakacaktı. O, Recep'e verirdi. Hem Mediha'ya, Recep'in karısına yalvaracaktı. Bütün söyleyeceklerini, ricasını Recep'e ulaştırsın diye... Yalvaracaktı, bu zarfı Recep geri çevirmesin diye...

Otomobiline bindiğinde vakit akşamdı. Kararlı, temkinli, makineyi işletti. Arabayı vitese almadan önce bir cıgara yaktı. Sonra yürüdü. Osmanbey'de bir pastanenin önünde durdu. Kocaman bir kutu pasta, ayrıca çikolata yaptırdı. Recep'in çocuklarına götürecekti. Ağır ağır, Atatürk Bulvarı'na doğru yöneldi. Sakindi, telaşsızdı. Kafasından, Recep'in karısına neler söylemesi gerektiğini geçiriyordu. Belki de Recep'i evde bulacaktı. Bakalım tutaklanmış mıydı? Ama bugün kapısının önünde dolaşanlara bakılırsa, Recep'i herhalde götürmüş olacaklardı...

İki

Kapının zilini çaldıktan sonra bir hayli bekledi. Tekrar zile bastı. Kapı aralandı. Aralanan kapının arkasında Mediha vardı. Bitkin, kırılmış bir sesle,

"Kimsiniz, ne istiyorsunuz?" diye sordu. Halit sesini çıkarmadan eğildi, genç kadının yüzüne baktı. Sonra mırıldandı:

"Ben Halit. Recep'in arkadaşı. Yok mu Recep?"

"Yok. Evde değil Recep..." karşılığını verdi kadın.

"İzin verirseniz sizinle bir iki dakika konuşacağım Mediha Hanım..." diye Halit rica etti. Mediha, biraz tereddütten sonra kapıyı iyice açtı.

"Buyurun, geçin Halit Bey... O kadar şaşkınım ki, Recep benim halimi görse herhalde çok kızar."

"Üzülecek, sıkılacak bir şey yok ortada..." diyerek, Halit içeriye girdi. Holde zayıf bir ışık vardı. İlk geldiğinde pek dikkat etmediği, tam karşıdaki yemek odasında Recep'in çocukları masanın başında oturuyorlardı. Annelerinin onlara yemek yedirdiği belliydi. Sabredemedi Halit, birden soruverdi:

"Götürdüler mi Recep'i?"

"Bu sabah." Genç kadın, elinden geldiği kadar sakin görünmeye gayret ediyordu. Halit, onun haline bakıp kendine bir sükûnet geldiğini fark etti:

"Pek öyle alıkoyamazlar."

"Kim bilir... Belli olmaz ki..."

"Yok yok... Hiç endişe etmeyiniz."

"Endişem yok..." dedi Mediha. "Sadece üzülüyorum."

"Üzülmeye de değmez. Şu pastaları, çikolataları çocuklara getirdim. Zamanı herhalde, yemeğin üstüne yerler."

"Niye zahmet ettiniz. Buyurun Recep'in odasına geçin. Bir dakika rica edeceğim. Şimdi geliyorum." Oda kapısını açtı. Elektrik düğmesini çevirdi. Oda aydınlandı. Mediha kapıyı yavaşça çekip gitti. Halit bir an durdu; etrafına bakındı. Recep'in

yazı masası bıraktığı gibi duruyordu. Bir kitap açık kalmıştı. Bir yanda üst üste üç kitap duruyor, kitapların da üzerinde açık bir not defteri vardı. Daha dikkat edince Halit, bütün yazı masasının gözlerinin açık olduğunu gördü. Hepsi karıştırılmış, birtakım kâğıtlar, defterler ortalığa saçılmıştı. Sonra bir de kitap raflarına gözü ilişti; altüsttü. Kitaplar yerlerde gelişigüzel yatıyordu. Hele masaya yakın bir dolabın hali perişandı. Bu dolap Recep'in bilimsel çalışmalarının hazırlıklarını içine alan birtakım zarflarla doluydu. Zarflar didik didik edilmişti. Bütün fişler yerlere dökülmüş, bilim adamının bütün notları ayaklar altındaydı.

Halit burasını tıpkı bir harp meydanına benzetti. Sabahleyin burada herhalde birtakım olaylar gelmiş geçmişti. Yürüdü Halit, yazı masasının başına oturdu. Bir zaman dalgın dalgın etrafına tekrar baktı. Aklına yıllarca önceki böyle bir olay geldi: O zaman da Recep'in odası böye karıştırılmış, Recep götürülmüştü. Yok, bu iş, on beş yıl önce değil, yirmi yıl önceydi. Belki de otuz yıl önce... Halit'e öğrencilik devri şimdi o kadar uzak geliyordu ki... O günlerin tadını tuzunu birdenbire dudaklarında, zihninde, ta yüreğinin derinliklerinde hissediverdi. İstemiyordu şu anda o günleri düşünmek. Yerinden kalktı. Dolabın etrafına dağılan küçük kâğıtlara, fişlere yazılmış notları bir bir toplamaya başladı. Gelişigüzel, eline geçen bir boy sarı sarı zarflara bu kâğıtları koydu. Dolabı kapadı. Sonra yerlerdeki kitapları toplamaya başladı. Bu işi yaparken, içine garip bir hüzün doldu. Gözleri yaşardı. "Kardeşim... Recep ağabeyim..." diye mırıldandı. Elleri titriyordu. Kalbi hızlı hızlı çarpıyordu. Arkasında bir kadın sesi duydu. Toparlandı.

"Odayı bugün toplayamadım. Daha doğrusu buraya girmek bugün içimden gelmedi..." Bu sözleri mırıldanan Mediha, kapının ardında duruyordu. Halit doğruldu. Gitti, pencerenin perdelerini çekti, kapadı. Hemen oracıkta koltuğa kendini bıraktı:

"Size söyleyeceklerim pek uzun değil Mediha Hanım. Kısaca, Recep için konuşacağım. Biliyorum ki, bundan böyle ben Recep'i ilgilendirmem. Belki de beni bir daha görmek bile istemez. Benim de zaten bir daha onun karşısına çıkacak yüzüm yok..." Mediha,

"Neler söylüyorsunuz Halit Bey?" diye karşısındaki iskemleye ilişti. Halit,

"Evet evet..." diye devam etti. "Bir zamanlar, öğrenciliğimizde birçok arkadaş, geleceğimiz için büyük bir kumar masasının başına oturmuştuk. Kartlarımız bilgiydi, fikir namusuydu, kendi karakterlerimizdi. Oyunda ben daha o zamandan kaybetmiştim. Gelecek, şimdi geldi karşıma dikildi. Bundan ötesi yok. Bugün bunu daha iyi anlıyorum. Para, aşk, bazı kimselere mutluluk getirebilir. Bana getirmedi. İnsana daha başka birçok şeyler lazımmış. Bunların neler olabileceğini şimdi seziyorum. Takdir edersiniz ki, geç kaldım. Durun, neler söylüyorum ben..." Durakladı. Mediha, dikkatli dikkatli yüzüne bakıyordu. Halit'in ne demek istediğini anlayamamıştı. O da hemen sözü değiştirdi:

"Recep'i çok seversiniz değil mi?" Genç kadın önüne baktı. "Affedersiniz, ben de karmakarışık konuşuyorum. Diyeceğim şu ki..." Yine Halit durakladı. Hızla elini cebine attı. Evde hazırladığı zarfı çıkardı. Parmaklarının arasında çevirmeye başladı:

"Bu zarfı, Recep'e vermenizi rica edeceğim. Benimle konuşmasına uzun bir zaman izin vermezler sanırım. Fakat size bir şey diyemezler. Yakında onu göreceğinizden eminim. Ona bu zarfı verirken diyeceksiniz ki: Halit'in hayatı senin elindeymiş. Bu zarfı geri çevirirse, beni ölmüş bilsin! Çevirdiği takdirde, anlayacağım ki, eski arkadaşlığımız, hatıralarımız, daha doğrusu benim adamlığımdan, onun aklında yer eden hiçbir şey kalmamış. Tarafımdan lütfen rica ediniz, isterse bu zarfı çöp sepetine atsın, fakat bana geri yollamasın. Bilinmez ne kadar tutuklu kalacağı, bu zarf ona, size lazım olacak. Hiç olmazsa böyle olacağını ben düşünebileyim. Bu bana, bunca yıllık tuttuğum yolda –yanlış da olsa– günün birinde bir işe yaradığımı gösterecek, beni teselli edecek." Mediha, şişkin zarfa bakıyordu. İçinde ne olduğunu anlamıştı. Halit'in hali onu o kadar şaşırtıyordu ki, birdenbire kestirip atamadı; tereddütle:

"Bilmem ki Halit Bey, kabul eder mi? Hem buna ihtiyacı olacağını sanmıyorum. Umut ederim, zarfı kabul etmezse, kendinizi öldüreceğinize ilişkin ettiğiniz söz Recep'e bir sevgi gösterisi olarak kalsın. Hani kabul etsin diye..."

"Nasıl isterseniz, öyle yorumlayınız... Kararımı verdim. Ricamı kabul ediyorsunuz değil mi? Recep'e bu zarfı götüreceksiniz. Sonra içinde bir mektubum var."

"Merak etmeyiniz, ben elçiyim, öyleyse götüreceğim. Fakat sonuna karışamam."

"Söylediklerimi de söylersiniz."

"Elbette söyleyeceğim." Halit uzandı, zarfı yavaşça genç kadının kucağına bıraktı. Sonra dalgın dalgın etrafına bakındı:

"Kim bilir, Recep bu hareketimi ne kadar aptalca bulacak. Zaten ben, bütün ömrümde aptalca işler yaptım Mediha Hanım. Aptal olmamış olsaydım bu hallere mi düşerdim. Bu da son aptallığım olsun. Biliyor musunuz, birkaç saat önce aklımdan neler geçti... Recep'i kıskandım. Gülmeyiniz, onu bir ağabey, kardeş gibi severek kıskanıyorum. Benim için söylemesi çok zor, çok acı ama söyleyeceğim: Şu yuvanızı, çocuklarınızı, Recep'in bütün başarılarını kıskanıyorum. Bundan utanmıyorum da... Kıskançlığımın içinde büyük sevgim, size sürekli mutluluk dileklerim var. Bu karanlık günler sizin için çabuk geçer. Recep yuvasına çabuk dönecek. Göreceksiniz... Kocanız, çocuklarınızın babası, yakında dönecek." Bu sözleri söyledikten sonra bir zaman dalgın dalgın etrafına bakındı. Söylemek istediği birçok şey vardı. Ama toparlayamıyordu. Onun bu haline Mediha şaşmış kalmıştı. Doğru dürüst tanımıyordu Halit'i. Recep de bazı arkadaşlarından o kadar az bahsederdi ki... Yoksa Mediha Recep'in anlattığı arkadaşlarının girdisine çıktısına gereken önemi vermemişti de, o yüzden mi Halit'i şimdi anlayamıyordu. Recep'le Halit'in arasında geçmiş bir şeyler vardı herhalde... En sonunda Halit de anladı; Mediha ile konuşacak daha fazla bir sözü yoktu. Birdenbire ayağa kalktı:

"Bana müsaade... Sizi daha fazla işinizden alıkoymayayım..." dedi. Hızla odanın kapısına doğru yürüdü. Arkasına bakmadan yemek odasının kapısı önüne kadar geldi. Çocuklar kapının aralığında durmuş ona bakıyorlardı. Durakladı. Çocukları ayrı ayrı okşadı. Bu sırada Mediha çocuklara,

"Bakın Halit Amca" dedi, "size pasta, çikolata getirmiş. Babanızın en iyi arkadaşı." Oğlan zeki gözlerini Halit'e dikerek,

"Bildim" diye tok bir sesle konuştu. "Bir kere daha gelmişti de tam biz gezmeye gidecektik. Babamla oturdular, biz gittik."

"Tamam" cevabını verdi Halit. "İşte ben o amcayım." Durdu, bir an düşündü. Hemen elini cüzdanına attı:

"Gelirken size oyuncak alacaktım, geç olduğundan dükkânlar kapanmıştı. Para vereyim de yarın anneniz size beğendiğiniz oyuncakları alsın..." Çocukların ellerine birer ellişer lira tutuşturdu. Mediha telaşla,

"Aman Halit Bey, oyuncak için çok para bu..." dedi. Halit, ona karşılık vermeden, çocuklarla konuşuyormuş gibi:

"Bu para çok para değil. Bu amca çok zengin amca. Sen küçük bir bisiklet alırsın delikanlı... Sen de kocaman bir bebek, hanım kız..." Sonra Mediha'ya yavaşça, "Recep, çocukların hediyelerini çeviremez ya... Ne de olsa bu kadarlık amcayımdır herhalde..." dedi. Şapkasını aldı. Mediha'nın elini sıktı. Belki yine geleceğini, hem bir daha gelişinde Recep'i evde bulacağını söyledi. Kapıdan çıkarken çocukların ikisi de "Güle güle Halit Amca!" diye neşe ile bağırıştılar. Halit döndü, onlara sevgiyle bir baktı. Sonra elini sallayıp, merdivenlerden inmeye başladı. Para, çocukları; çikolata, pasta, oyuncak almak için ne kadar sevindiriyordu. İçinde bir ferahlık hissetti. Çocuk sevindirmek ne kadar kolaydı. Böyle amcalıktan büyük bir gurur duyarak bütün başka endişelerini unutmuş bir halde dış kapıdan hızla çıktı. Otomobiline yürüdü. O kadar dalgındı ki, arabanın kapısını kendisine açan bir adamı şoförü sandı. İçeri geçip oturunca, aklı başına geldi. Adam hiçbir şey demeden geçmiş, direksiyona oturmuş, makineyi işletmişti bile. Halit hayretler içinde,

"Affedersiniz ama siz kimsiniz?" diye öne doğru eğildi. Adam gülümseyerek bir an başını ona çevirdi:

"Yabancı değilim Halit Bey" dedi. "Bizim şubeden sadece bir memur. Sizi gayet iyi tanırım. Hem de iyi olarak tanırım. Şehrimizin en zengin işadamlarından olduğunuzu biliyoruz. Size hizmet, vazifemizdir. Müsterih olunuz, sizi fazla üzecek değiliz. Şubeye kadar bir zahmet edeceksiniz. Sizden bazı bilgilerinizi rica edeceğiz..."

"Ya... Ne gibi bilgi acaba?"

"Orasını ben bilmem. Emir kuluyum. Size karşı çok nazik davranmamı emir buyurdular. Bunun için müsterih olmanızı söyledim. Sonra sizin gibi çok zengin bir zat..." Halit arkasına yaslandı. Bir cıgara yaktı. Bir tane de önde arabayı kullanan adama uzattı. Adam teşekkür etti. Cıgarayı aldı. Ortalık adamakıllı kararmış, lambalar yanmıştı. Halit saatine baktı, dokuzu geçiyordu. Akşam yemeğini unutmuştu. Ama açlık hissetmiyordu. Benden ne soracaklar, diye düşünmeye başladı. Muhakkak Recep ve arkadaşlarına ilişkin bilgi isteyeceklerdi. Bir de "Ben ne biliyorum bu arkadaşlarım hakkında?" diye düşünmeye başladı. Bu sırada adam,

"Çok güzel arabanız var Halit Bey..." dedi. "Bayılırım şu Chevrolet'lere... Üstüne araba yoktur. Gaz vermesi, çekişi, sağlamlığı. Ama bu son modeller, 46'ları aratıyor. Ondan sonra biraz, fabrika işi tavsattı gibime geliyor..." Halit biraz safça sordu:

"Benden ne isterler acaba?" Adam, arkasına bir göz atıp gülümsedi:

"Hiç canım. Şu hocamıdır, profesör müdür, evinden biraz önce çıktığınız Recep Bey'le arkadaşmışsınız..."

"Çok eskiden arkadaştık. Üniversitedeyken. Daha da önce, lisedeyken... Sonra birbirimizi bir hayli zaman kaybettik. Bu sabah kendisinin tevkif edildiğini duydum. Ne de olsa eski arkadaş. Çoluk çocuğunu, teselli edeyim, geçmiş olsun diyeyim dedim..." Adam, öndeki arabalar dizildiği için duraklamıştı. Ciddice bir sesle,

"Size inanmam lazım geliyor gibi..." dedi. "Gerçekten Recep'in çocuklarına pasta, çikolata filan aldınız giderken. Karısını tanır mıydınız?"

"Galiba on beş yıldan fazla oluyor. Daha evlenmemişlerdi. Tanışmıştık. Bu gece evine gitmeyip de sokakta rastlasaydım, tanıyamazdım." Adam bir kere daha arkasına baktı:

"Eh... Bu sözlerinizin içinde de bir hayli gerçek payı olsa gerek. Fakat merakımı bağışlayın, öğrenmek istediğimiz bir nokta daha var: Biz bu tutuklama işini şimdilik pek gizli tutmak istemiştik. Recep'le arkadaşlarının tutuklandığını nereden, kimden öğrendiniz?" Halit bu soruya apaçık karşılık vermek gerektiğini anladı:

"Bu sabah, yazıhaneme milletvekili arkadaşlarımdan Necip Bey gelmişti. Laf arasında söyledi."

"Ha... Bakın, o bilirdi bu işi. Doğrusu bu konuşmamızdan çok memnun oluyorum. Halit Bey... Necip Bey de okul arkadaşınız olacak herhalde?"

"Elbette... Ama o, bir türlü fakülteyi bitirememişti."

"Hayat bu efendim, belli olmuyor. Biri mektep medrese bitirir, bilgisi mi, aklı mı kafasının içinden taşar... Bir başkası milyoner olur. Bazıları da okul bitiremez milletvekili olurlar. Diplomanın hiç hükmü yok desek yeri... Marifet insanın tuttuğu işte başarı kazanması..." Halit sesini çıkarmadı. Etrafına bakmıyordu. Bir cıgara daha yaktı. Otomobil bir hayli zaman daha yürüdükten sonra durdu. İndiler. Bir de baktı ki Halit, Şişli'ye, oturduğu apartmanın önüne gelmişler. Kaldırımda durdu. Kendisini getiren adamın yüzüne caddenin ışığında dikkatli dikkatli bakmaya başladı. Bu sefer adam cebinden bir paket çıkarıp cıgara yaktı:

"Şubeye gitmeye lüzum kalmadı Halit Bey. Bugünlük bu kadar konuştuk yeter. Bir daha sefere de konuşmamız bilmem gerekir mi? Belki de size bir adamımızı yollayıp şu konuştuklarımızı yazacağım bir kâğıdı imzalatırım. Buna da lüzum kalmayacak zannederim. Ben şubemizin oldukça üst kademelerinde memurum. İşin önemini göz önünde tutarak kendim sizi rahatsız etmeyi düşündüm. Başkasını göndermedim. Sonra sizi, arkadaşlarınızı da gayet iyi tanırım..."

Halit şaşkın şaşkın, adamın yüzüne bakıyordu. Şimdi fark ediyordu ki, karşısındaki, iyi giyinmiş, zeki görünen, yuvarlak yüzlü, hemen hemen kendi yaşlarında birisiydi. O, böyle ona bakarken, adam biraz daha yaklaştı. Cıgarasının dumanını yan tarafa üfledikten sonra,

"Beni tanıyamadın mı Halit?" diye sordu.

"Tanıyamadım."

"Meslek icabı hafızam çok kuvvetlidir. Fakültedeki günlerimizin her birini, bir bir sana anlatabilirim. Gerçi ben sizin grupta değildim ama, bir sınıftaydık."

"İnan olsun hatırlayamadım."

"Neyse ziyanı yok... Haydi gecen hayırlı olsun. Seni biraz üzdüm. Kusura bakma. Ödev!" Kaldırımda birkaç adım yürü-

dü. Halit'in arabasının önünde durdu, döndü: "Araban güzel. Frenlerin biraz gevşek. Hidrolik yağı koydur yarın. Başına bir kaza getirebilir bu frenlerle. Şoförün biraz dalgacı galiba..." Cı-garasını tüttürerek yürüdü. Halit, bir zaman arkasından baktı. İçine müthiş bir endişe, korku girdi. Hemen bu korkusunu Recep'i merak ediyormuş, onun için üzülüyormuş gibi kendi kendisine yorumladı. Koştu adamın ardından, kolunu yakaladı. Karşısındaki sakin sakin onun yüzüne baktı. Lambaların ışığında gözleri şeytanca parlıyordu:

"Söyle, ama doğruyu söyle, Recep'in durumu nedir, ne olacak?"

"Bilmem ki..." diye adam omuzlarını kaldırdı indirdi. "Bu, soruşturmanın, sonra da mahkemenin sonuna bakar. Doğrusu bir şey diyemem." Bir zaman şaşkın şaşkın etrafına bakındı Halit, sonra bu telaşının yersiz olduğunu, kendisini gülünç bir duruma soktuğunu anladı. Adam onun arkasını okşadı:

"Siz, kendi işlerinize bakın Halit Bey. Arkadaşlık, iki kişinin arasında uçurum olmadıkça devam eder. Bana öyle geliyor ki siz hâlâ okul sıralarının rüyasını görüyorsunuz. Şimdi hepimizin ayrı ayrı kişiliği, gittiği bir yol var. Hepimizin üzerinde çeşit çeşit sorumluluk var. Farkında değil misiniz ki, artık sadece kendi mukadderatımızla değil, içinde yaşadığımız toplumun mukadderatı ile ilgili görev sahibiyiz. Kimin yanlış yolda olduğunu pekâlâ takdir edersiniz. Haydi, bir kere daha allahaısmarladık. Unutmayın, gerekirse sizi tekrar rahatsız edeceğim..."

Halit, kaldırımın üstünde kalakaldı. Yavaş yavaş evine doğru yürüdü. Asansöre girdi. Kapısını açıp hızla gitti, oturma odasındaki koltuğa kendini attı. Kulakları çın çın ötüyor, başı zonkluyordu. "Kimin yanlış yolda olduğunu pekâlâ takdir edersiniz!" Halit uzun uzun düşündü; başkalarını bilmiyordu ama, kendisi muhakkak yanlış yoldaydı. Tutmuştu bir kere bu yolu. Bu yoldan da bir başkasına saparsa büsbütün kaybolacağını hissediyordu. Bir an geldi ki, daha fazla hiçbir şey düşünmek istemedi. Delirmek işten değildi. Midesinde müthiş bir sancı duymaya başlamıştı. Açlıktan olacaktı. Kalktı, mutfağa yürüdü.

Üç

Halit, elini yüzünü yıkayıp dönünceye kadar hizmetçisi odayı toplamış, yatağını düzeltmişti. Pencereyi kapamak istedi. Fakat Halit,

"Kapama Zeynep Hanım, hava bugün çok güzel. Hem de sıcak" dedi. Yeni yürümeye başlayan çocuklar gibi sendeliyor, kapılara, duvarlara tutunuyordu. Emektar hizmetçisi, onun yatağa tekrar girmesine yardım etmek istedi. Halit, eliyle işaret ederek istemedi. Zeynep Hanım, onun arkasına yastıklar koydu. Yorganını dizlerine çekiyordu ki, Halit,

"Şu yorganı da kaldırsan iyi olacak. Bana ince bir şey, bir battaniye, bir pike yeter" dedi. Zeynep Hanım'ın Halit'i gittikçe iyileşir görmekten sevincine diyecek yoktu. Etekleri zil çalıyor, on beş yaşında bir kız gibi onun etrafında dört dönüyordu. Yorganı kaldırıp götürdü. Halit'in dizlerine bir pike örttü:

"Şimdi kahvaltınızı getiririm. Beyim, süt mü, kakao mu, çay mı emreder?"

"Canım hiçbir şey istemiyor."

"Ben sizi dinlemem efendim. Doktor beyi dinlerim. Zorla da olsa bir şeyler yiyip içmeniz gerek."

"Peki peki... Hatırın için bir parça süt içeyim."

"Tereyağlı ekmek de yiyeceksiniz."

"Gayret edelim Zeynep Hanım. Hastabakıcı bugün gelmeyecek artık değil mi?"

Kadın memnun memnun başını salladı:

"Gelmeyecek. Yalnız, akşamüstü gelip bir iğnenizi yapıp gidecek. Hele doktorunuz, bundan böyle günaşırı gelirim demişti." Odadan bu sözleri söyledikten sonra çıkan Zeynep'in ardından, Halit uzun uzun baktı: Kimsesiz, bu iyi kalpli kadının kendisine gösterdiği sevgi, yakınlık basbayağı hoşuna gidiyordu. Bundan gurur bile duyuyordu. Rahmetli annesini, bu kadın, nedense bugünlerde hep kendisine hatırlatıyordu. Geçmiş, eski,

uzun yılların sisleri arasında Halit, gözlerini bir an yumarak, annesinin yüzünü aradı. Onu önce hafızasındaki küçük bir bahçenin içinde akşamsefalarını sularken buldu. Sonra annesi birdenbire, yüzünü ondan yana çevirdi. Gözlerini Halit'in bu uzun hastalıktan süzülmüş, incelmiş, elmacık kemikleri fırlamış yüzüne, bugün çukurlarına iyice kaçmış gözlerine dikti; dudakları kıpırdadı: "Ah oğlum!.." diye mırıldandı. Halit, gözlerini açtığında yanaklarına iki damla yaş indi. Açık pencereden uzaklara baktı. Mavi, masmavi bir gök parçası görünüyordu. Biraz aşağıda sıra sıra kırmızı kiremitli damlar... İnce, ılık bir mayıs rüzgârı perdelere üflüyordu. Yatak odasının çok ağır, pahalı eşyası, hele geniş ceviz karyolasını ilk defa görüyormuş gibi oldu. Nesrin gideli beri bu koca yatakta iyice rahat ettiğini düşündü. Onun tuvaletinin açılır kapanır aynalarını da kapatıvermişti. Gene annesine uzandı gitti düşünceleri: O küçük Anadolu kasabasındaki bahçeli, küçük evde geçen çocukluğunun rüya gibi anısı bu sabah onu iyice sarmıştı. Gaz lambasının ışığında derslerine çalıştığı geceleri hatırlıyordu. İlkokul günleri... Annesi onun çalışır haline bakar bakar, "Benim oğlum büyük adam olacak. Memleketine hizmet edecek. Beni konaklarda, hanımefendiler gibi yaşatacak..." derdi. Sonra gelir, arkasını okşar, alnından, yanağından öperdi. Halit'in eli, farkında olmadan alnına, yanaklarına uzandı. İncelmiş parmakları ile alnında annesinin dudaklarını aradı. Onun ölümünde, papaz okulundaki sırasının üstünde yazdığı, annesine yazdığı ağıt, anılarının içinden sıyrıldı, dudaklarında belirdi. Dudaklarını kıpırdatarak, bu şiirini yanlışsız mırıldandığını, hatırladığını gördü. Sanki bu mısraları şimdi okurken başkası yazmış gibi geliyordu kendisine. Yüreği burkuldu. "Bağışla beni anneciğim" diye mırıldandı, "seni şu koca konağın içinde oturtamadım. Ölümün erken geldi. Fakat bunun hiçbir önemi yok. Asıl, istediğin gibi büyük adam olamadım. İstediğin gibi, memleketime hizmet edemedim. Şu yaşıma kadar budalaca yaşadım..." Durdu, arkasındaki yastıklara iyice yaslandı. Kendisini çok halsiz hissediyordu. Yüreği hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı. Zafiyetten gelen sinir buhranları veya sinir buhranlarından gelen zafiyet, her neyse şu hastalığı, kendisini harap etmişti. Doktorlar da "geçti"den başka bir şey söylemiyorlardı.

"Sıkı dur Halit! Delireceksin yoksa" diye dişlerini sıktı. Anılardan sıyrılmaya çalıştı. Bozuk sinirleri ancak ağlamakla yatışabiliyordu. Bu işi de gizli gizli, sık sık yapıyordu. Elinde değildi Halit'in. Koyuverdi kendisini; sessizce, içini çeke çeke ağladı. İlk zamanlar, hastalığının başlarında kendisini, doktorların, akrabalarının hatta Zeynep Hanım'ın yanında da tutamıyordu. O kadar hastalanmış, sinirleri o kadar bozulmuştu ki, çoğu zaman neye, niçin ağladığını, sıtma tutar gibi niçin tir tir titrediğini bile bilemiyordu. Şimdi şimdi, hiç olmazsa neye, niçin sinirlendiğini, neden ara sıra gözyaşlarını tutamadığını bilebiliyordu. Beynini kemiren bazı düşünceleri kovmaya, bazılarını alıkoymaya çalışıyordu. Bu kendi kendisiyle savaştan, galip çıkmaya gayret ediyordu. Kendisini her an bir boşlukta durmaksızın düşer gibi hissediyordu. Bekliyordu, bir haber, bir teselli bekliyordu. Ama bu teselli Recep'ten gelmeliydi. Bu haber, Recep'in olmalıydı. Doktorlar gazete okumasına izin vermiyorlardı. Odasına ziyaretçi kabul ettirmiyorlardı. Günlerce hareketsiz, hastabakıcı ile kalmıştı. Şimdi şimdi, bir haftadır odasına Zeynep Hanım'dan başka amcası, yengesi girebiliyordu. Dün de Belma'nın oğlu ile beraber Ankara'dan geldiğini, bir hafta sonra da kocasının geleceğini, yazı hep beraber Tarabya'da geçireceklerini yengesi söylemişti. Halit, yastığının altında mendilini aradı, buldu. Gözlerini, yanaklarını sildi. Sakallarının bir hayli uzamış olduğunu fark etti. Yengesi de ısrar ediyordu: "Ayağa kalkar kalkmaz seni Tarabya'ya götüreceğim. Bütün yaz istirahat edersin. Kardeşin, enişten de bizde olacaklar. İyi vakit geçiririz." Amcası da karısını tasdik ediyor, "En doğrusu bu..." diyordu. Belma, ta evlendiğinden beri Halit'e ağabey derdi. Aile de onlara kardeş gözü ile bakıyordu. Halit, gerçekten gençliklerinden sonra Belma'yı bir küçük kız kardeş gibi sevmeye başlamıştı. Onu memnun etmek için kocasına enişte diyordu. Ona ticarette bir hayli yardımlar yapmış, müteahhit, mühendis bu eništenin Ankara'da yıllardan beri işleri çok iyi gitmişti. Bir hayli para sahibi de olmuştu. Serveti, her ne kadar Halit'inkine göre devede kulak sayılırsa da, ne de olsa amcasının serveti Belma'nın sayılırdı. Her yaz İstanbul'a geliyorlardı. Böylece aile bağları uzak kalmaktan kopmuyor, her yıl tazeleniyordu.

Kahvaltı gelmişti. Zeynep Hanım'ın dizlerinin üstüne koyduğu tepsiye Halit, şöyle bir baktı. Neler yoktu tepsinin üstünde...

"Bunları kim yiyecek?"

"Siz, siz yiyeceksiniz beyim. Kuvvetlenmeniz lazım."

"Peki, peki... Bakalım... Postadan bir şeyler yok mu?"

"Yok. Her gün soruyorsunuz. Bir beklediğiniz mektup mu var?"

"Öyle gibi..." Halit, karşısında duran kadına doğru uzandı:

"Bana çok iyi baktın, bakıyorsun Zeynep Hanım. Ayağa ilk kalktığım gün sana büyük bir hediye alacağım. Ne istersin söyle?"

Kadının yorgun, ihtiyar yüzüne bir pembelik gelir gibi oldu:

"Ne isteyeyim... Sağlığınız beyim..."

"Yok yok... bir şeyler söyle..." Kadın susuyordu. Halit, fincanı eline alırken mırıldandı: "Ben alırım sana bir şeyler öyleyse..." Bir an durakladı. Sonra birdenbire sordu:

"Hep gelenleri çevirdiğinizi biliyorum. Ama bir haftadır iyiyim artık. Beni arayan olmadı mı?"

"Oldu oldu ama bugünlerde değil. Bir bey de kartını bıraktı. Size şifalar diledi. 'İyileşsin, gelirim' dedi."

"Kimmiş bu bey?"

"Getireyim kartını." Kadın gitti, geldi. Kartı Halit'e uzattı. Halit karta bir göz attı. Yüzünü buruşturarak, kartı büküp tepsinin kenarına bıraktı:

"Gelirse, bu adama evde olmadığımı veya daha kimseyi kabul edemediğimi söylersin."

"Baş üstüne beyim."

"Benim öyle Selman Bey'miş, dergiciymiş, falanmış filanmış gibilerle işim yok artık. Onunla merhabayı yirmi yıl önce kestim. Geçenlerde evime geldi, nezaketen kabul ettim" diye düşündü. İri iri gözlerini açmış kendisine bakan kadına tekrar sormaktan kendisini alamadı:

"Canım Zeynep Hanım, beni hiçbir kadın aramadı mı?" Kadının yüzü birdenbire değişiverince, hemen ekledi: "Yok yok, onu, Nesrin'i sormak istemiyorum. Hani tam tersine, kara gözlü, kara saçlı esmer güzeli bir hanım." Zeynep Hanım'ın yüzü

bu sefer başka bir anlam aldı. Halit tekrar anlatmak zorunda kaldı: "Bak Zeynep Hanım, ben anlatamıyorum. Bu dediğim hanım, benim kız kardeşim sayılır. Bir arkadaşımın karısı. Ya kendisinin beni görmeye gelmesi ya da arkadaşımdan bir mektup getirmesi gerek. Arkadaşım niye kendisi gelmiyor, diyeceksin. Şimdilik gelemez."

Kadın, şaşkın şaşkın bakınırken, birdenbire konuşuverdi:

"A... Evet efendim. Sizi böyle bir hanım aradı. Ama çok oluyor. Bir haftadan fazla." Halit heyecanlandı:

"E... Söyle, söyle ne dedi?" Zeynep Hanım zihnini yoruyordu:

"Galiba efendim, Halit Bey'e selam söyleyiniz. İnşallah, iyileştikleri vakit tekrar gelirim. Evet evet tamam, böyle dedi, şimdi hatırlıyorum, pek cici, pek kibar bir hanımdı. Doğrusu beyefendiciğim, size de böyle bir hanım gerek bundan sonra..."

Halit istemeye istemeye güldü:

"Bu işin pek acelesi yok. Bu işi günün birinde tekrar yapabilirsem, evlenebilirsem, muhakkak iyi bir arkadaş bulacağım. Demek tekrar gelirim dedi..."

"Evet efendim."

"İyi, iyi... Umutla, heyecanla bekleyeceğim. Yok, yok bana öyle tuhaf tuhaf bakma Zeynep Hanım... Bu kibar hanımı değil, onun kocasından, arkadaşım Recep'ten bana getireceği bir haberi bekliyorum..." Yorulur gibi olmuştu. Eliyle işaret ederek "Şu tepsiyi kaldır artık..." diye mırıldandı. Kadın dizlerindeki tepsiyi aldı. Halit, o kapıya doğru yürürken arkasından alaylı seslendi:

"Eğer her halde bu evin içine acele bir hanım istersen, telefon et, Nesrin Hanım hemen gelir."

İhtiyar kadın, Halit'in sesindeki acı alayı anladı. Kapıdan çıkacağı sırada döndü:

"Aman beyim, tövbe, büyük sözüme, ne şeytanı gör, ne de salavat getir..."

Halit gülümsedi. Kapanan kapıya bir vakit baktı kaldı. İçi burkuldu. Bu kadın Nesrin hakkında kendisinin bilmediği kim bilir ne kadar çok şey biliyordu. Şimdi şimdi gururunun ne kadar kırıldığını, yıllarca nasıl bütün insanlık duygularının param-

parça edildiğini daha iyi anlıyordu. Tekrar kendisini kapıp koyvermek istemedi. Dişlerini sıktı. Sakinleşmeye gayret etti. Bütün düşüncelerini zihninden silmeye çalıştı. Penceresinden gelen, kentin uzaklardaki gürültüsüne kulak kabarttı.

Dört

Öğleden sonra Belma rüzgâr gibi odaya girince, Halit ona her zamanki neşesiyle görünmek istedi: Mendiliyle burnunu tıkayarak söylendi:

"Öfff! Yine kokuyorsun..." Belma, ortalığı çınlatan bir kahkaha attı:

"E... vallahi ağabey, sen yok musun, insanı çatlatırsın..."

"Sana kaç defa söyledim; senin şu lavantanın kokusunu sevmiyorum."

"Kocam bayılıyor ayol!"

"Ayıltmaz herhalde."

"Beni kızdırmak hoşuna gider." Belma bir an durakladı. Yatağın içinde yastıklara dayanıp oturan, erimiş, süzülmüş Halit'in çukurlarına kaçmış gözlerinin içine baktı. Sonra, tombullaşan yanaklarından sicim gibi yaşlar akarak koştu, onun boynuna sarıldı:

"Ağabeyciğim, ah ağabeyciğim benim... Geçmiş olsun... Sebep olanların gözü kör olsun..." Zeynep Hanım, kapının yanında duruyordu. Bu sahneye yüreği dayanamadı, hıçkıra hıçkıra dışarı kaçtı. Halit, kendisini tutmaya gayret ediyordu. Belma onun uzamış sakallı yanaklarından öptü. Sonra sakinleşerek, yatağın ucuna ilişti:

"O Nesrin olacak karı bir yerde karşıma çıkmasın. Vallahi rezil edeceğim." Halit gülüyordu:

"Ben görmeyeli sen adamakıllı mahalle karısı olmuşsun."

"Olurum elbette... Nedir bu sana bunca yıldır ettikleri... Oh olsun, kurtuldun artık. Dün aklıma geldi, adamıştım, ahçıbaşına bir horoz kestirdim." Halit gülüyordu da gülüyordu. Birdenbire ciddileşti:

"Biliyor musun Belma, şu hastalığımın sebebini boşanmama, Nesrin'le olan ilgime yoranlara çok kızıyorum. Bütün bu hallere düşmemin baş nedeni benim akılsızlığım. Nesrin, ne-

denlerden biri... Ama önemlisi değil. Ta gençliğimden bu yana bütün geçen yıllarımı boşuna harcadım. Neden, nasıl diyeceksin... Anlatamam şimdi sana... Çok uzun hikâye bu... En sonunda sıkıntılarım işte böyle beni boğuyordu. Bir ara boğulup kurtulmak istedim. Sonra zararın neresinden dönsem kazançtır, dedim. Dönebilir miyim acaba diye düşündüm. Bakalım gayret edeceğim..." Belma, iri iri gözlerini açmış, dinliyordu. Söylenenden pek bir şey anlamadı ama susmayı seçti. Halit sözü değiştirdi:

"E... Çocuklar nasıl?"

"İyiler. Kız anneannesiyle oturuyor bugün. Yarın beraber seni görmeye gelecekler. Ahmet de neredeyse şimdi gelir."

"Koskoca delikanlı oldu artık. Ne yaptı sınavları?"

"Bitirdi. Lise de bitti bu yıl ama ben de bittim."

"Sana ne oluyor?"

"Haylaz kerata. Bir at gibi koşmadır tutturdu. Antrenman, antrenman derken az kaldı sınıfta kalıyordu. Aman ağabey sen şu haylaza bir görün Allah aşkına. Babası ağzını bir kerecik olsun açmıyor. 'Gençliktir, düzelir... Oğlum aslandır, kaplandır' falan diye çocuğu tepesine çıkardı."

"Canım işte lisesini bitirmiş ya..."

"Bundan ötesini düşünüyorum. Üniversitede okusun istiyorum. Babası da oralı değil. Okur okur, okuyacağı varsa. Okumak içinden gelmezse, elbette başka bir baltaya sap olur diyor."

"Bak, enişteмizin bu fikri doğru. Okumayacaksa, okumaz. Sen boş yere kendini üzmüş olursun. Dur bakalım, ben anlarım okuyacak adamı. Ağzını bir arayayım. Bu yaz da arkasından, önünden gidişatına bir bakarız."

Halit etrafına bakındı, Belma sordu:

"Bir şey mi istedin?"

"Yatağın içinde sıkılmaya başladım. Gidip şu pencerenin yanındaki koltuğa otursam nasıl olur acaba?"

"Neden olmasın pekâlâ olur." Halit sırtına bir şey aldı. Yavaş yavaş kalktı yürüdü. Koltuğa oturdu. Bütün bu işlerde Belma kendisine yardım etti. Dizlerine pikesini örttü. Sonra karşısındaki koltuğa oturdu. Halit bir zaman pencereden baktı. Ya-

taktan koltuğa kadar bile gelebilmek onu sevindirmişti. Bu sırada Zeynep Hanım, Belma'ya kahve getirdi. Halit'i böyle yatağından kalkmış görünce şaşaladı. Ama hemen kendisini toparladı:

"Maşallah beyim, maşallah beyime..." diye söylendi. Halit gülümsüyordu:

"Ben de Belma ile bir kahve içerim. Zeynep Hanım" dedi. Kadın sevinçle,

"Baş üstüne... Emredersiniz..." diye söylenerek odadan fırladı. Belma onun arkasından bakarak mırıldandı:

"Bu kadın eskiden beri sana iyi bakar. Hani aileden gibi."

"Kimsesiz" diye karşılık verdi Halit. "Benden başka kimsesi yok..."

"Seni evlat bilmiş."

"Öyledir." Halit, sözü yine Ahmet'e getirdi: "Hiç filan fakülteye gireyim gibi söz etmiyor mu Ahmet, madem liseyi bitirdi?" Belma, sıkıntılı sıkıntılı karşılık verdi:

"Ne gezer, ediyor etmesine böyle söz ama, her gün fakülte değiştiriyoruz."

"İşte bu kötü. Liseyi bitirmiş bir delikanlı kararını çoktan vermiş olmalıydı."

Tam Halit bu sözü ederken kapı vuruldu. Ahmet içeri girdi. Enine boyuna, atlet yapılı bir delikanlıydı. Bej bir pantolonun üzerine beyaz, kısa kollu spor bir gömlek giymişti. Geniş omuzlarının, kollarının adaleleri göze bir bakışta batıyordu. Uzun, muntazam çizgili bir yüzü, annesi Belma'ya benzeyen siyah gözleri vardı. Halit, delikanlıyı ilk defa görüyormuş gibi önce hayretle baktı; sonra heyecanlandı; doğrulmak istedi. Fakat Ahmet bir sıçrayışta Halit'in eline yapıştı:

"Merhaba dayı!.. Geçmiş olsun!"

"Teşekkür ederim Ahmet." Halit, Belma'nın çocuklarına kendisine dayı dedirtmesinden ilk defa çok memnun oluyordu. Dayılık, hele böyle tığ gibi bir delikanlının dayısı olmak onu iyice gururlandırdı. Karşısına, hemen halıya ayaklarını uzatıp oturan gence uzun uzun baktı:

"E... Sen nasılsın bakalım Ahmet?" diye sordu.

"Demir gibiyim!.." Halit güldü:

"Belli... Görüyorum."

"Demir gibi oluşum şuradan belli ki, dün antrenmanda bin beş yüzü ilk defa dört dakikanın altında koştum. Çocukların hepsi sapır sapır döküldü ardımda. Bizim antrenörün de parmağı ağzında kaldı. Kaç yapsam beğenirsin dayı?" Halit'in bin beş yüz kaçta koşulursa iyidir, rekor nedir, hiç fikri yoktu. Cahil görünmemek için kaçamaklı bir cevap verdi:

"Koşu bu... Belli olmaz ki... Tuttuğun forma bakar."

"Tamam!" diye Ahmet zıpladı oturdu. "Forma giriyorum artık. Hem de mevsimin daha başı sayılır. Dün bin beş yüzü tam, üç elli yedi, beş onda koştum..." Halit hayret etmiş göründü:

"Doğrusu çok güzel bir derece."

"Fena değil dayı. Gelecek yazı bilmem ama, öteki, bir sonraki mevsime, bin beş yüz Türkiye rekoru avcumun içinde. Sekiz yüze de çalışmaya başlayacağım. Süratimi artırmalıyım bu iş için."

Halit, bin beş yüz Türkiye rekorunun ne olduğunu soracaktı ama vazgeçti. Bu rekorun ne olduğunu bilmemesi Ahmet'e göre büyük cahillik sayılabilirdi. Hemen susuvermemek için,

"Rekor kırman için bir hayli çalışman gerek..." dedi. Ahmet, gayet ciddi,

"Orası öyle dayı" diye içini çekti. "Biz ne de olsa çok yeniyiz, genciz. Ama dünkü dereceyi yaptıktan sonra kendime güvenim çok arttı."

"İyi" dedi Halit, "kendine olan bu güvenini hiç kaybetme. Günün birinde rekoru herhalde kırarsın."

Belma bu konuşmayı dinlerken bir oğluna, bir Halit'e bakıyordu. Sonunda dayanamadı, patlayıverdi:

"Bu ne iş Ahmet, gelir gelmez selam sabahtan önce koşu lafına giriştin. Görmüyor musun dayın hastalıktan yeni kurtuldu. Senin rekorunla mı uğraşacak. Sıkma dayını." Halit hemen söze karıştı:

"Amma yaptın Belma... Ahmet'le güzel güzel konuşuyoruz işte."

"Annem de hep derslerden konuşulsun ister. Oh! Ders mers sizlere ömür artık. Okul bitti." Halit sordu:

"Bunun üniversitesi yok mu?"

"Önümüzde koca yaz var dayı, elbette bir şeyler düşünürüz."

"Doğru."

"Ankara'da okumam üniversiteyi. İstanbul Üniversitesi'ne gireceğim." Belma öfkelendi:

"Başıboş gezmek için değil mi?"

"Neden başıboş gezecekmişim. Kışın burada dedem var, anneannem var. Sonra dayım da burada. Ya onlarda kalırım, ya dayımda."

"Oh... Ne iyi!.." Halit gülüyordu:

"Kavga etmeyin. Biliyor musunuz, sen bilirsin Belma, ben üniversiteyi okurken evde bile kalmamıştım da arkadaşların yanına, pansiyona gitmiştim."

"Aman ağabey, siz hepiniz bu çocuğu şımartıyorsunuz."

"Önce Ahmet düşünüp taşınmalı, hangi fakülteye gireceğine karar vermeli." Halit'in bu ortaya attığı fikir, delikanlıyı bir an düşündürdü. Annesi,

"Ben, doktor olsun istiyorum" dedi. "Babası..." Halit Belma'nın sözünü kesti:

"Bu iş sizin isteğinize bağlı değildir. Karar Ahmet'in olmalı."

Genç, dayısının bu sözü üzerine ayağa fırladı:

"Ne adam şu dayım!" diye bağırdı. "Ne güzel düşünüyor!" Bir an durakladı. Kibarlaştı: "Siz hangi fakülteyi bitirmiştiniz?" diye sordu. Halit etrafına bakındı. Sanki bir şeyler aranıyordu.

"Hukuk" diye mırıldandı. Ahmet, annesine yakın bir iskemleye ilişti.

"Annemin demesine bakılırsa, şiir de yazarmışsınız bir zamanlar." Halit, hafifçe başını önüne eğerek tekrar mırıldandı:

"Yazardım." Bu soruların Halit'i çok sıktığını anlamışlardı. Halbuki sıkılacak ne vardı... Ne Belma, ne de oğlu Halit'in sıkıntısını anlayabildi. Bir zaman sustular. Sessizliği Halit bozdu:

"Şimdi yıllardır şiir yazmak şöyle dursun, doğru dürüst okuyamıyorum bile. Bakın aklıma ne geliyor: Gittikçe iyileşiyorum. Boş boş oturmaktansa kitap okumalıyım. Sen Ahmet, yarın benim için kitapçıları bir dolaşır mısın? Son yıllarda çıkmış; ne kadar şiir, hikâye, roman varsa toplayıp gel. Bu kitapların çoğun-

dan senin haberin vardır." Bu fikir Halit'i basbayağı neşelendirmişti. Ahmet:

"Vallahi dayı, benim pek bu tarakta bezim yok. Ama bizim Kemal'i yarın bulur, sorarım. Sormak bir yana, onunla beraber gideriz kitapçılara. Burnunu kitap yapraklarının arasından çıkaramadık bu çocuğun. Ankara'dan gelirken trende beraberdik, deli etti beni. 'Ulan kafanı kaldır da bak, ne yerlerden geçiyoruz gör' diye bağırdım. Gene de pencereden bir kere doğru dürüst etrafına baktıramadım. İyi... Kemal'i bulurum yarın."

"Demek sizin aranızda bu çeşit delikanlılar da var?"

"Ne diyorsun dayı, bizim sınıf toptan antikaydı. Oh... Hepsinden kurtuldum kerataların. Şu lisenin bittiğine öyle seviniyorum ki, deme gitsin..." Durakladı, dikkatle kendisini dinleyen Halit'in yüzüne bir an baktı: "Ama biliyor musun dayı, gene de arkadaşlarımın az çok beğendiğim, sevdiğim birer tarafları var."

"Öyledir... Daha yollarınız iyice ayrılmadı, belli olmaz." Dikkat etti Halit, bu sözlerini karşısındakiler pek anlayamamışlardı.

"Ahmet" dedi, "şu dolapta ceketim asılı. İç cebinde cüzdanım var. Alır mısın?" Ahmet hemen fırladı. Cüzdanı getirdi. Dayısı cüzdandan bir yüz liralık çıkardı:

"Bunun ellisiyle bana kitap alırsın. Ellisi de senin."

Delikanlı:

"Teşekkür ederim dayı" dedi. Memnun memnun, parayı katlayıp pantolonunun cebine yerleştirirken, "Görüyor musun anne" diye Belma'ya döndü, "dayım hepinizden daha iyi halden anlıyor."

"İyi" karşılığını verdi annesi, "babanı, beni, dedeni, anneanneni sızdırdığın yetmiyormuş gibi şimdi de bakıyorum dayına yanaştın."

"Geçim dünyası..." Saatine baktı: "Eh ben gideyim. Bir saat sonra antrenmanım var. Arkadaşlar beklerler."

"Parayı aldın ya durma..." Halit gülüyordu:

"Sen de ne uğraşırsın bu kadar, şu çocukla bilmem Belma!" dedi. Kapıya yürüyen delikanlı döndü:

"Bak şimdi ben gidiyorum ya dayı, seyret annemi: Arkamdan beni nasıl çekiştirecek. Eyvallah... Yarın kitaplarla damlarım."

"Beklerim." Belma, öfkelendi. Kapanan kapıya bakarak:

"Bir de bu çocuğun alanyari konuşmasına pek tutuluyorum. Kabahat bizde, bir türlü terbiye edemedik."

"Aldırma... Gençlik bu... Liseyi bitirmiş delikanlı bu... Ben o çağımda, birkaç yıl Türkiye Cumhuriyeti'ni idare etmişimdir."

"Senin de çocukların olmalıydı. Ne güzel yetiştirecekmişsin." Belma, bu sözleri ettiğine bin kere pişman oldu. Birdenbire Halit'in yüzü kireç gibi oldu. Gözlerini yumdu. Halit'i bayıldı sandı Belma. Telaşla yerinden fırladı. Ellerine sarıldı. Fakat Halit gözlerini açmıştı:

"Geçti... Geçti..." diye mırıldandı. "Şu başucumdaki küçük şişeden yarım bardak suya beş damla damlatıver." Belma koştu. İlacı hazırlayıp getirdi. Halit içti.

"Zafiyetten olacak, bazen böyle üzerime fenalık geliveriyor. Önceleri kalp filan zannetmiştim. Değilmiş. Doktor güvence verdi." Belma çekine çekine,

"Affedersin ağabey, seni üzecek bir söz ettim" diye mırıldandı. Halit karşılık vermedi. Uzun zaman konuşmadılar. Sonra Halit iyice kendisini toparladı. Bambaşka konuşma konuları buldu. Belma kalkıp gittikten sonra Zeynep Hanım'ın getirdiği bir bardak sütü içti. Pencereden çekilen güneşin, damlara vuran pembeliğini seyrederek uzun uzun düşüncelere daldı. Bu öğle sonunun nasıl geçtiğini anlamamıştı. İyi oyalanmıştı. Konuşmalar zihnini karmakarışık etmişti ama ziyanı yoktu. Asıl şimdi yalnız kalınca huzursuzluğu tekrar başlamıştı. Recep'ten günlerdir bir haber yoktu.

Kapı vuruldu. Hastabakıcı girdi:

"Aman" dedi kadın, "bugün sizi pek iyi gördüm. Hele şu iğnenizi de bir yapayım."

İğneye diyecek yoktu. Yapılmaya yapılsındı. Ama Halit, şu sırada hiç de kendisini iyi hissetmiyordu.

Beş

En sonunda Halit'in beklediği gün, saat gelmişti. Bütün umudunu bugüne, bu saate bağlamıştı. Yoksa ne hastalığını, ne de sinir buhranlarını yenebilecekti. Günlerdir evinin içinde odadan odaya dolaşıyor, pencerelerden eğilip, caddeye bakıyor, kapının arkasında postacının gelmesini bekliyordu. Zaman zaman da, saatlerce kendisini okumaya kaptırıyor, önce gazeteleri bir bir karıştırıyor, sonra kitaplara dalıyordu. Gazetelerde Recep'ten bir haber arıyordu her gün. Kitaplara gelince, hayretler içindeydi; son on beş yıldır şiir, hikâye, roman şaşılacak bir yön almıştı. Üç günde bir, Ahmet, dayısının verdiği listedeki kitapları bulup getiriyordu. Bir yandan da delikanlı, "Yahu dayı, senin şu yirmi gündür okuduğun kitaplar kadar kitabı ben, bütün lise boyunca okumadım. Sınava mı gireceksin nedir?" diyordu.

Halit ona sadece gülümsüyordu. İçinden, o kadar geri kalmışım ki, sınava girsem herhalde çakarım, diye geçiyordu. Recep'ten bir haber çıksaydı, belki de yıllarca önce kaldığı yerden başlayabilecekti. Bu umut onu ayakta tutuyor, her bakımdan düzelmesini sağlıyordu. Kendi kendisine "Elbet Recep beni cevapsız bırakmayacak. Arkadaşlığına, dostluğuna tekrar kabul edecek. Hem bu sefer onun yüzünü kara çıkarmayacağım" diye mırıldanıp duruyordu. Onu gören deli sanırdı. Evin içinde dolaşmaları, saatlerce okumaları, saatlerce düşünüp düşünüp mırıldanmaları...

Şimdi işte karşısında Mediha, Recep'in karısı duruyordu. Recep'ten beklediği haber gelmişti. Çok heyecanlıydı. Heyecanını belli etmemek için adeta dişlerini sıkıyordu. Recep'in kendisine karşı takınacağı tavrın ne olacağı endişesi, onda sabir bir fikir, büyük bir korku haline gelmişti. Mediha pek kavrayamamakla beraber karşısında küçülmüş, renkten renge giren bu adamın sıkıntısını görüyordu. Kucağında tuttuğu siyah bir çan-

tayı, uzanıp yan taraftaki masaya koydu. Pencerenin önünde koltuğunda oturan Halit'e iri iri gözlerle bakmaya başladı. Ne diyeceğini, söze nereden başlayacağını düşünmeye başladı. Onu bu zor durumdan yine de Halit, bütün gücünü toparlayarak kurtardı.

"E... Çocuklar nasıl Mediha Hanım?"

"Hep iyiler efendim. Şimdi okullar tatil olalı, evin içi tıpkı bir muharebe meydanına döndü. Yaramazlık, yaramazlık."

"Çocuklar kıpırdamak, oynamak isterler elbette. Recep'in iyi olmasına çok sevindim. Demek mahkemeleri başladı."

"Ya... başladı da biraz rahat nefes aldım. Şimdi her gün kendisini görebiliyorum. Yemeğini götürüyorum. Üçüncü celseye kalmaz bizi tahliye ederler, mahkememiz serbest olarak devam eder, diyor."

"Çok sevindim bu habere."

"Size de selamları var."

"Teşekkür ederim." Mediha'nın gözü çantasına ilişti. Uzanacaktı. Halit, çantanın içinden ne çıkacağını anlar gibi oldu. Bu işten kaçmak, bu işi uzatmak için,

"Bir kahve içersiniz değil mi? Belki bir çay... Evet evet, beraber birer çay içer, biraz bisküvi yeriz" dedi. Cevap beklemeden kalktı, telaşla kapıya doğru yürüdü. Zeynep Hanım'a seslendi. O da pek uzaklarda değildi zaten. Merak içinde, gelen hanımın kim olduğunu anlamak için koridorda dolaşıyordu. Halit, onun haline bakıp istemeye istemeye gülümsedi. Kapıyı biraz çekerek fısıldadı:

"Yok yok Zeynep Hanım... İş zannettiğin gibi değil. İçerideki hanım, bir arkadaşımın karısıdır. Benim dünya ahret kardeşim sayılır. Arkadaşım da rahatsızmış da kendisi gelememiş, hanımını yollamış benim hatırımı sormak için."

"Peki peki beyim... Öyle olsun."

"Sen bize şimdi çay hazırla. Yiyecek bir şeyler getir."

"Baş üstüne efendim."

Halit yerine döndüğü zaman Mediha,

"Zahmet ettiniz" dedi. Halit'in başka bir söz açmasına meydan kalmadan, "Recep'in size bir mektubu var, elçilik vazifemi tamamlayayım. Hani sizin benimle kendisine yolladığınız mek-

tubun karşılığı olacak" diye devam etti. Halit, kendisini öylece koltuğa bırakıverdi. Mediha, siyah çantasından kalınca bir zarf çıkardı. Masanın üstüne koyarken:

"Bunu çok önce getirmiştim. Hastalandığınızı öğrendim. Bugüne kadar iyileşmenizi bekledim. Sonra birkaç gündür gelmek istedim, bir türlü vakit de bulamadım. Fatih, Şişli arası bir hayli yol. Nihayet bugün getirebildim."

"Teşekkür ederim" dedi Halit, ama zarfın içinde paranın geri geldiğini görüyordu. O zaman çok heyecanlanmıştı. Şimdi bu parayı Recep'in kabul etmeyeceğini kestiriyordu. Para onun için önemini kaybetmişti. Asıl, mektupta ne vardı acaba? Bir zaman elini zarfa uzatamadı. Mediha hayretler içindeydi. Biraz da korkuyordu. Halit, ona parayı verirken birtakım sözler etmişti. Kadın içinden, "Allah vere de o zamandan bu zamana yatışmış olsa..." diyordu. Biliyordu ki, Recep, mektubunda Halit'e güzel şeyler yazmıştı. Ona cesaret vermek için,

"Halit Bey" dedi, "Recep, mektubunu benim yanımda okumanızı istedi." Halit çaresiz, uzandı, zarfı aldı. Titreyen ellerle açtı. Paraların arasından kâğıdı çekti. Zarfla beraber paraları, masanın üstüne attı. Kâğıdı açtı; mektup çok kısaydı: "Kardeşim Halit" diye başlıyordu. Dudakları kıpırdadı Halit'in, demek "kardeşim" diye başlamıştı!

Tam okuyacaktı mektubu, Mediha'nın sesini duydu:

"Söylemeyi unuttum. İlk sizi arayıp da hastalığınızı öğrendikten sonra Recep'e gittim. Parayı mektubu geri götürdüm. Mektubu tekrar yazdı. Bana bekle, iyileşsin, o zaman götürürsün dedi. Sonra inanınız, hastalığınıza çok üzüldü." Halit, bu sözleri dinlerken gözlerini satırlarda gezdiriyor, fakat bir şey anlamıyordu. Mediha'ya daha gülünç görünmemek için kendisini iyice toparladı. Mektubu okudu:

"Kardeşim Halit.

Hastalığına çok üzüldüm. Bir taraftan da sevindim. Geçirdiğin bu sarsıntıdan sonra yenilen, dönen onbinlerden kendini sıyırabilirsin. Hayatına bıraktığın, beğendiğin yerinden başla. İradeni kullan. Ben, hiçbir zaman insandan ümidimi kesmemişimdir. Beni yanıltmayacağına inanıyorum.

Yakında kürsüme döneceğim. Gözlerinden öperim."

Halit okuyup bitirince, şaşkın şaşkın, gözlerini Mediha'ya kaldırdı. O gülümsüyordu. Bir an, hiçbir şey düşünemedi. Bir daha, bir daha okudu. Biraz içi rahatlar gibi olmuştu. Zeki adamdı şu Recep... Kendisini teselli ediyordu. Ama şu yazdıklarında gerçek olan taraflar da yok değildi. Ne de olsa biraz ferahlamıştı.

Düşünmesi, düşünmesi gerekiyordu daha bu satırların üstünde. Uzun zaman sessiz, düşünceli kalmış olacaktı ki, Mediha onun eline çay fincanını tutuşturuyordu, sanki kendisi ev sahibiymiş gibi.

"Çayınız soğuyacak Halit Bey" dedi. Halit etrafına bakındı. Masanın üzerine çaylar gelmiş, yiyecek konmuştu. Zeynep Hanım'ın odaya girip çıktığının bile farkında değildi. Çay içerken pek konuşmadılar. Mediha biraz acele çayını içti. O da ferahlamıştı. Üzerinden bir yük kalkmış gibiydi.

"İzninizle... Ben gitmeliyim. Çocuklar beklerler..." diye ayağa kalktı. "İşler düzelince Recep size telefon eder, sizi bir akşam eve, yemeğe bekleriz Halit Bey... Hem oğlum bisiklet için size teşekkür etmek istiyor..."

Halit canlanmıştı, misafirini sokak kapısına kadar geçirdi. Recep'e selam söylemesini rica etti.

İçinde bir kaynaşma, sevince benzer bir taşkınlık vardı. Kapattığı sokak kapısına dayandı: "Ben Recep'i tanırım. Yalan söylemez bir; insanı avutmaz, oyalamaz iki. Sonra ne düşünüyor, ne hissediyorsa, açıkça söylemekten çekinmez!" diye yüksek sesle söylendi. Koridorun öte başından Zeynep Hanım, onun bu haline korka korka bakıyordu. Gözü hizmetçisine ilişince, seslendi:

"Bana biraz sıcak su... Tıraş olacağım."

Kendisini diri, canlı, kuvvetli hissediyordu. Tıraş oldu. Gömleklerini bir bir denedi, yakaları hep geniş geliyordu. "Adam sen de, giyersin birisini, dar, bol, ne olursa olsun..." kararına vardı. Aynanın karşısında kravatını bağlarken kendi yüzüne bakmak aklına gelmiyordu. Tıraş olurken de aynadan yüzünü görmek pek aklına gelmemişti. "Neydi şu geçen gün okuduğum şairin adı" diye mırıldanıyordu. Getiremedi. Fakat şiiri aklında tutmuştu. Zaten ta çocukluğundan beri güzel bir huyu

vardı, çok severse, okuduğu bir şiiri, bir okuyuşta aklında tutardı: "Eski bir sevdadan kurtulmuşum, artık bütün kadınlar güzel, gömleğim yeni..." diye mırıldanırken durdu, gülümsedi. "Gömleğimin biraz yakası bol ya, ziyanı yok..." diyerek ayakkabılarını bağladı. Yatak odasından çıktığı vakit Zeynep Hanım'ı heyecan içinde buldu:

"Sokağa mı çıkıyorsunuz?"

"Evet, insanlar her Allahın günü sokağa çıkarlar Zeynep Hanım!.."

"Ama bir kere doktora danışsaydık."

"Sen danışadur, ben de bir dolaşayım."

"Nereye gidiyorsunuz, haberim olsun bari!.."

Halit, neşeli bir jestle kapının önünde durdu, elini kaldırarak,

"Sokaklara, insanların arasına..." diye bağırdı. Zeynep Hanım telaşla ona doğru yürüdü. Halit, onun daha fazla yaklaşmasına elini uzatarak engel oldu. Sesini doğallaştırdı:

"Biliyorum, şimdi içinden dua ediyorsun. 'Aman Allahım bu adamın aklı fikri sana emanet' diyorsun Zeynep Hanım. Korkma, aklım fikrim yerinde. Bugün, şu saatte kendimi gayet iyi hissediyorum. Çünkü Recep'in dediklerine inanıyorum."

Hizmetçisi hâlâ şaşkındı:

"Yürüyebilecek misiniz? Şoföre haber verseydik. Sizi gezdirirdi. Bir hayli zamandır sıkıldınız evde."

"Yürüyeceğim. Hem de doğru yolda." Sonra omzunu okşadı ihtiyar kadının, devam etti:

"Hiç merak etme, yürümeye çalışacağım. Gayret edeceğim. Dikkatli olurum. İradem kullanacağım... Becerebilecek miyim dersin?"

"Kim bilir efendim."

Halit bir an düşündü:

"Öyle... Kim bilir..." diye mırıldandı. Zeynep Hanım telaşla,

"Hani yeni hastalıktan kalktınız da korkuyorum" dedi.

"Şimdilik hiçbir korkum yok, kalmadı gibi. Sen de korkma!" diye kapıyı çekti.

Güneş, yüksek apartmanların ardına çekilmişti. Cadde sulanmış, kızgın kaldırımdan serin bir toprak kokusu yükseliyor-

du. Halit iki yakasına bakındı: "Hürriyeti Ebediye'ye kadar yürüyebilir miyim acaba?" diye mırıldandı. Sonra kendi kendisine, dudaklarının ucundaki kelimelerin anlamını düşündü. Gülümsedi: "Yürüyebildiğim kadar yürüyeceğim..." diye söylendi.

1930'ların Almanya'sında hızla yükselişe geçen Nazizm, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yankı bularak, toplumun tüm kesimlerinde bir hareketlenmeye, kaynaşmaya neden olmuş, yoğunluk kazanan milliyetçilik hareketleri ve fikir ayrılıkları üniversite çevrelerine de yayılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenim gören Recep ve Halit dünyaya bakış açılarıyla birbirlerine benzeseler de, duygusal açıdan farklı iki arkadaştır. Recep idealleri peşinde koşup, memleket uğruna mücadele verirken, Halit tutulduğu aşkın peşinden giderek toplumdan, yurt sorunlarından uzaklaşır. Ancak Halit zamanla yanıldığını, onca zenginliğin, paranın ve uyumsuz birlikteliğin mutluluk getirmediğini görecek, amaçsız bir yaşamın getirdiği umutsuzluğa ve vicdan azabına göğüs germeye çalışacaktır. İnsanın kim olduğunu yaptığı seçimlerin belirlediğini kavrayan Halit için geçen zamanı geri almak artık mümkün değildir. Ama yine de seçebileceği bir yol vardır.

Onbinlerin Dönüşü, Samim Kocagöz'ün İkinci Dünya Savaşı sürecinin Türkiye'deki yansımalarına ışık tuttuğu, sorumluluk bilincini, yurt ve millet sevgisini şoven duygulardan arındırarak ön plana çıkardığı sürükleyici bir roman.

ISBN 978-975-04-0462-7
9 789750 404627